

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Talha BARUT

ANONİM ŞİRKETLERDE GÜÇ BOŞLUĞU VE GİDERİLMESİ YOLLARI

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Murat TÜRE

Özel Hukuk Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Antalya 2008

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	viii
Ö Z E T.....	x
ABSTRACT	xi
G İ R İ Ş	1
I) KONUNUN SUNULMASI.....	2
II) KONUNUN SINIRLANDIRILMASI.....	3
III)TARİHSEL GELİŞİMİ	4
A) YURTDIŞINDAKİ GELİŞİMİ	4
B) TÜRKİYE’DEKİ GELİŞİMİ.....	4

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL KURULA ETKİN KATILIM, GÜÇ BOŞLUĞU KAVRAMI, GÜÇ BOŞLUĞUNUN NEDENLERİ ve SONUÇLARI

I) GENEL KURULA ETKİN KATILIM İLKESİ.....	6
A) İLKENİN ÖNEMİ VE GENEL KURULA KATILIM HAKKI	6
B) İLKENİN İHLALİNİN SONUÇLARI.....	9
II) GÜÇ BOŞLUĞU KAVRAMI.....	10
A) GENEL KURUL TOPLANTILARINA KATILIM SORUNU.....	12
B) GEREKLİ ORTAMIN OLUŞMAMASI.....	12
III) GÜÇ BOŞLUĞUNU ORTAYA ÇIKARAN NEDENLER.....	13
A) MADDİ NEDENLER	13
1) Pay Sahibi Sayısının Çokluğu.....	13
2) Pay Sahiplerinin Farklı Yerlerde Bulunmaları	14
3) Zaman Yokluğu.....	15
4) Yıllık Genel Kurul Toplantılarının Aynı Zamana Tesadüf Etmesi.....	15
5) Davet Usulünün Etkinliğinin Bulunmaması.....	16
6) Genel Kurul Toplantılarının Masraflı Olması	18
7) Zorunlu Yetersayılarının Düşük Olması	19
8) Şirketlerin Kurumsallaşamaması	19
9) Şirketlerin Demokratik Olmayan Yapısı.....	19
10) Organların Yaygın Etkili Oy Sistemi ile Belirlenmesi.....	20
11) Sınıf Davası Açma Hakkının Bulunmaması.....	21

12) Bazı Payların Oy Hakkından Mahrum Bırakılması	21
13) Organların Belirlenmesinde İmtiyazlı Oy Kullanımı.....	22
B) PSİKOLOJİK NEDENLER.....	24
1) Şirketi Yeterince Sahiplenmeme.....	24
a) Devamlı Pay Sahipleri Psikolojisi	24
b) Geçici Pay Sahipleri Psikolojisi	25
2) Tek Kişinin Sonucu Değiştiremeyeceği İnancı	25
3) Bilanço ve Bazı Konuların Teknik Bilgi Gerektirdiği İnancı.....	25
4) Şirket Yönetiminin Uzmanlara Bırakılması Gerektiği İnancı	26
5) Hamiline Yazılı Hisse Senetlerinin Devir Kolaylığı.....	26
IV) GÜÇ BOŞLUĞUNUN SONUÇLARI	27
A) PAY SAHİPLERİNİN HAKLARINDAN FERAGAT ETMESİ	27
B) YÖNETİM KURULUNUN HAKSIZ GÜÇLENMESİ.....	27
C) ŞİRKET İŞLERİNİN AKSAMASI ve ŞİRKETİN FESHİ.....	28
D) EŞİTLİK İLKESİNİN ZEDELENMESİ	29
E) YABANCILAŞMA.....	30
1) Kısmi Yabancılaşma	30
2) Tam Yabancılaşma.....	31
3) Yabancılaşmanın Getirdiği Sorunlar	32
F) HAKİMİYET- MÜLKİYET AYIRIMININ ORTAYA ÇIKMASI.....	32
G) ŞİRKETİN ELE GEÇİRİLMESİ.....	33

İKİNCİ BÖLÜM

GÜÇ BOŞLUĞUNUN GİDERİLMESİ YOLLARI

I) TEMSİLCİ ARACILIĞI İLE OY KULLANMA	34
A) GENEL OLARAK.....	34
B) BİREYSEL TEMSİL.....	34
1) Türk Ticaret Kanunu'na Göre.....	34
a) Temsil Yetkisinin Verilmesi	35
aa) Nama Yazılı Hisse Senetlerinde	36
bb) Hamile Yazılı Hisse Senetlerinde.....	37
b) Temsilcinin Genel Kurulda Oy Kullanması	39
c) Temsil Yetkisinin Geçerlilik Süresi ve Sona Ermesi	41
2) Komiserler Yönetmeliğine Göre	41

3) Sermaye Piyasası Mevzuatına Göre	43
a) Temsil Yetkisinin Verilmesi	44
b) Temsil Yetkisinin Kapsamı ve Sınırları	46
c) Genel Kurulda Temsilcinin Oy Kullanması.....	47
d) Temsilcinin Genel Kuruldan Çıkarılması.....	47
e) Temsil Yetkisinin Geçerlilik Süresi ve Sona Ermesi	48
C) KURUMSAL TEMSİL	49
1) Türleri.....	49
a) Yönetim Kurulunca Temsil.....	49
b) Vekalet Toplayanlarca Temsil	51
c) Banka ve Aracı Kurumlarca Temsil	51
2) Genel Kurula Bilgi Verme Zorunluluğu.....	53
D) KONUNUN TASARIDA ELE ALINIŞI VE GÜÇ BOŞLUĞUNA ETKİSİ.....	54
II) VEKALETEN OY KULLANMA (PROXY)	57
A) GENEL OLARAK.....	57
B) ABD HUKUK SİSTEMİNDE	57
C) TÜRK HUKUK SİSTEMİNDE.....	60
1) Vekalet Toplanması.....	60
2) Çağrıda Bulunarak Hisse Senedi Toplaması	62
a) Şeffaflık ve Bilgi Verme	62
b) Aracılık Sözleşmesi	64
c) Çağrıya Karşılık Verilmesi	65
d) Çağrıda Bulunma Zorunluluğu	65
D) ŞİRKET ELE GEÇİRMELERİ İLE ARASINDAKİ İLİŞKİ	66
E) KONUNUN TASARIDA ELE ALINIŞI VE GÜÇ BOŞLUĞUNA ETKİSİ	68
III) OY SÖZLEŞMELERİ	70
A) GENEL OLARAK.....	70
B) YABANCI HUKUK SİSTEMLERİNDE	71
1) Almanya.....	71
2) İsviçre	72
3) Fransa	73
C) TÜRK HUKUK SİSTEMİNDE.....	73
1) Türleri.....	74
a) Tek Taraflı Oy Sözleşmeleri	74
b) İki Taraflı Oy Sözleşmeleri.....	75

c) Çok Taraflı (Konsorsiyum) Oy Sözleşmeleri	75
2) Oy Sözleşmelerinin Sınırı.....	76
3) Oy Sözleşmesine Uyulmamasının Sonuçları.....	78
4) Oy Sözleşmesinin Sona Ermesi	78
D) KONUNUN TASARIDA ELE ALINIŞI VE GÜÇ BOŞLUĞUNA ETKİSİ	79
IV) BİRİKİMLİ OY KULLANMA	80
A) GENEL OLARAK.....	80
B) İHTİYARİ BİRİKİMLİ OY SİSTEMİ.....	81
1) Sistemin Kapsamı.....	81
2) Sistemin Kabulü.....	82
C) ZORUNLU BİRİKİMLİ OY SİSTEMİ	82
1) Sistemin Kapsamı.....	82
a) Zorunluluğun Anlamı	84
b) Sistemin Zorunlu Olduğu Şirketlerin Tespiti.....	84
c) Zorunluluk İçin Öngörülen Şartların Kaybedilmesi.....	85
d) Zorunluluğa Uyulmaması Halinde Yaptırım	85
2) Sisteme İlişkin Şirketin Yükümlülüğü	86
D) OYUN GENEL KURULDA KULLANILMASI	87
E) GEREKLİ OY SAYISININ BELİRLENMESİ	88
F) SİSTEMİN ETKİSİNİ AZALTABİLECEK YÖNTEMLER	89
1) Organların Üye Sayısının Belirli Olmaması.....	90
2) Organ Üyelerinin Kademeli Olarak Seçilmesi	91
3) Azınlığın Yönetimdeki Temsilcisinin Azlığı.....	91
4) Esas Sözleşmede Öngörülecek Özel Düzenlemeler.....	92
a) Paylara İmtiyaz Tanınması.....	92
b) Toplam Payın Artırılması	94
c) Yönetim Kurulu Yetkilerinin Devri	95
G) SİSTEMİNİN DİĞER MÜESSESELERLE İLİŞKİSİ	96
1) Vekaleten Oy Kullanma ile Arasındaki İlişki.....	96
2) Şirket Ele Geçirmeleri ile Arasındaki İlişki.....	96
H) KONUNUN TASARIDA ELE ALINIŞI VE GÜÇ BOŞLUĞUNA ETKİSİ	97
V) MEKTUPLA OY KULLANMA	100
A) GENEL OLARAK.....	100
B) YABANCI HUKUK SİSTEMİNDE.....	101
1) Oy Pusulasının Kapsam ve İçeriği	101

2) Pay Sahipliği Sifatının İspatı	102
C) TÜRK HUKUK SİSTEMİNDE.....	102
1) Kooperatiflerde	102
2) Anonim Şirketlerde	103
D) KONUNUN TASARIDA ELE ALINIŞI VE GÜÇ BOŞLUĞUNA ETKİSİ	104
VI) İNTERNET ARACILIĞIYLA OY KULLANMA	106
A) GENEL OLARAK.....	106
B) YABANCI HUKUK SİSTEMLERİNDE	107
1) Almanya.....	107
2) İngiltere.....	108
3) Fransa	109
C) TÜRK HUKUK SİSTEMİNDE.....	109
1) Genel Kurulun Toplanma Usulü	109
2) Genel Kurula Davet Usulü	110
D) KONUNUN TASARIDA ELE ALINIŞI VE GÜÇ BOŞLUĞUNA ETKİSİ	111
VII) TELEFONLA OY KULLANMA SİSTEMİ	117
VIII) TEMSİLCİLER KURULU	118
A) GENEL OLARAK.....	118
B) KOOPERATİFLER HUKUKUNA GÖRE	119
1) Kurulun Tespiti	119
2) Kurulda Oy Kullanımı.....	119
3) Temsilcinin Azli.....	119
C) ANONİM ŞİRKETLER HUKUKUNA GÖRE.....	120
D) KONUNUN TASARIDA ELE ALINIŞI VE GÜÇ BOŞLUĞUNA ETKİSİ	120
IX) KURUMSAL YÖNETİM.....	122
A) GENEL OLARAK.....	122
B) KURUMSAL YÖNETİMİN ESASLI UNSURLARI	123
1) Adil Yönetim İlkesi.....	123
2) Şeffaflık İlkesi.....	123
3) Hesap Verilebilirlik	124
4) Dış Sorumluluk İlkesi.....	125
C) DAVET USULÜNE ETKİNLİK KAZANDIRILMASI.....	125
D) KONUNUN TASARIDA ELE ALINIŞI VE GÜÇ BOŞLUĞUNA ETKİSİ	128
X) PAY SAHİPLERİYLE İLİŞKİLER BİRİMİ	133
A) GENEL OLARAK.....	133

B) GÖREVLERİ	133
1) Kayıtların Tutulması	134
2) Yazılı Bilgi Taleplerinin Yerine Getirilmesi	134
3) Genel Kurula İlişkin Görevler	135
4) Şeffaflık İlkesi Konusundaki Gelişmeleri İzlemek	136
C) KONUMU.....	136
D) KONUNUN TASARIDA ELE ALINIŞI VE GÜÇ BOŞLUĞUNA ETKİSİ.....	137
XI) OYDAN YOKSUN HİSSE SENETLERİ	141
A) GENEL OLARAK.....	141
B) SİSTEME İHTİYAÇ DUYULMASININ NEDENİ.....	141
C) TÜRK HUKUKUNDA OYDAN YOKSUN HİSSE SENETLERİ	142
1) Benzer Menkul Kıymetlerle Karşılaştırılması	142
2) Genel Kurula Katılma Hakkı	143
3) Yararları ve Zararları.....	143
a) Yararları	143
aa) Kuruluşta Kurucuları Ödüllendirme	143
bb) Finansman İhtiyacının Karşlanması	144
cc) Mevcut Çoğunluk Dengesinin Korunması	144
dd) Tam (Dış) Yabancılaşmayı Önleme	145
ee) Güvenli Yıllık Gelir Sağlama	145
b) Zararları	145
aa) Pay Sahiplerinin Korunamaması	145
bb) Büyük Yatırımcılar Açısından	146
cc) Riziko Dengesinin Bozulması	146
4) Oydan Yoksun Payların Eşit İşlem İlkesine Etkisi	146
5) Oydan Yoksun İmtiyazlı Pay Sahipleri Özel Kurulu	147
6) Oydan Yoksun Paylara Oy Hakkının Tanınması.....	147
D) KONUNUN TASARIDA ELE ALINIŞI VE GÜÇ BOŞLUĞUNA ETKİSİ.....	148
XII) FARKLI PAY SAHİBİ GRUPLARIN TEMSİLİ.....	150
A) GENEL OLARAK.....	150
B) YÖNETİM KURULUNDA TEMSİLİ.....	152
1) Kavram Olarak.....	152
2) Temsil Edilme Hakkından Yararlanılması	154
3) Bağlayıcı Aday Önerme Hakkı	154
a) Önerilecek Adayın Belirlenmesi	155

b) Önerilen Adayın Haklı Sebeplerle Reddi	156
c) Önerilen Adayın Reddinin Sonuçları.....	157
4) Temsilcinin Hukuki Konumu	158
C) AZINLIĞIN VEYA MÜNFERİT PAY SAHİBİ GRUPLARININ TEMSİLİ	159
1) Kavram Olarak.....	160
2) Esas Sözleşmede Yapılabilecek Düzenlemeler	160
a) Aday Önerme Hakkı Tanınması.....	160
b) Seçim Şeklinin Belirlenmesi.....	161
3) Temsilcinin Hukuki Konumu	161
D) YÖNETİM KURULU DIŞINDAKİ ORGANLARDA TEMSİL	162
E) SİSTEMİNİN ETKİSİNİ AZALTABİLECEK YÖNTEMLER.....	162
1) Yönetimdeki Temsilcinin Azli.....	163
2) Yönetim Kurulu Yetkilerinin Devri	164
F) KONUNUN TASARIDA ELE ALINIŞI VE GÜÇ BOŞLUĞUNA ETKİSİ.....	164
XIII) AZINLIĞIN YÖNETİME ETKİSİ	168
A) GENEL OLARAK.....	168
B) ÇOĞUNLUK İLE AZINLIK ARASINDAKİ DENGE.....	168
C) AZINLIK HAKLARI.....	170
1) Olumlu Azınlık Hakları.....	170
a) Sorumluluk Davası Açılmasını Talep Hakkı	170
b) Bilanço Görüşmelerinin Erteleme Talebi.....	171
c) Özel Denetçi Seçtirme	171
d) Denetçilere Şikayet Hakkı	172
e) Olağanüstü Toplantıya Davet ve Gündeme Madde Ekletme.....	172
f) Esas Sözleşme ile Öngörülebilecek Azınlık Hakları	173
2) Olumsuz Azınlık Hakları.....	173
a) Ağırlaştırılmış Yetersayı Aranan Haller	173
b) Kuruludan Dolayı Sorumlu Olanların Sulh ve İbraları.....	175
D) KONUNUN TASARIDA ELE ALINIŞI VE GÜÇ BOŞLUĞUNA ETKİSİ.....	175
S O N U Ç.....	183
KAYNAKÇA.....	193

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AŞ	: Anonim Şirket
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜEHFD	: Atatürk Üniversitesi Erzincan Hukuk Fakültesi Dergisi
Bank.K.	: Bankacılık Kanunu
BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BK	: Borçlar Kanunu
bkz.	: bakınız
C.	: cilt
Çev.	: çeviri
DK	: Denetim Kurulu
dpn	: dipnot
E.	: Esas
e-posta	: elektronik posta
GK	: Genel Kurul
GÜHFD	: Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
HAAŞ	: Halka Açık Anonim Şirketler
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HPD	: Hukuk Perspektifleri Dergisi
HUMK	: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
İÜİFD	: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Dergisi
İsv. BK	: İsviçre Borçlar Kanunu
K.	: Karar
Kom. Yön.	: Sermaye Şirketlerinin Genel Kurul Toplantıları ve Bu Toplantılarda Bulunacak Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Komiserleri Hakkında Yönetmelik (Komiserler Yönetmeliği)
Koop.K.	: Kooperatifler Kanunu
KYİ	: Kurumsal Yönetim İlkeleri
m.	: madde
MK	: Medeni Kanun
MÜHFD	: Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
NaStraG	: Das Gesetz zur Namensaktie und zur Erleichterung der

Stimmrechtsausübung

No	: numara
OECD	: Organization for Economic Cooperation and Development
OYİP	: Oydan Yoksun İmtiyazlı Paylar
RG	: Resmi Gazete
s.	: sayfa
S.	: Sayı
SEC	: Securities and Exchange Commission
SPK	: Sermaye Piyasası Kanunu
SPKur.	: Sermaye Piyasası Kurulu
T.	: Tarih
Tasarı	: Türk Ticaret Kanunu Tasarısı
Tasarı gen. ger.	: Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Genel Gerekçesi
Tasarı m. ger.	: Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Madde Gerekçesi
Teb.	: Tebliğ
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
TTSG	: Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve devamı
vs.	: ve saire
www.	: World Wide Web
Yarg.	: Yargıtay
YL	: Yüksek Lisans

Ö Z E T

Tüzel kişilik ve sınırlı sorumluluk ilkelerinin sağladığı kolaylıklar sayesinde 19. ve 20. yüzyıllarda ciddi bir ivme kazanan anonim şirketler günümüzün vazgeçilmez şirketleri haline gelmiştir. Faaliyet alanlarının geniş olması bu şirketleri uluslararası bir boyuta taşımıştır. Bununla birlikte pay sahibi sayısının devasa boyutlara ulaşması ise şirket işleyişi ile ilgili bir takım sorunları beraberinde getirmiştir.

Pay sahibi sayısının büyük artış göstermesi neticesinde genel kurula katılım sorunu ortaya çıkmıştır. Pay sahiplerinin büyük bir kısmı genel kurul toplantılarına katılmadığından dolayı şirketin işleyiş mekanizması bozulmuştur. Pay sahipleri tam olarak genel kurula katılsa bile on binlerce kişinin nerde ve nasıl bir araya geleceği, oylamanın nasıl yapılacağı hususları ayrı bir sorun haline gelmiştir. İşte pay sahiplerinin çeşitli sebeplerden ötürü genel kurul toplantılarına katılmamasından doğan boşluğa ‘güç boşluğu’ adı verilmektedir. Pay sahiplerinin genel kurulda oyunu bilinçli bir şekilde kullanması için gerekli ortamın bulunmaması da bu kavrama dahildir.

Güç boşluğu neticesinde yönetim kurulu, genel kurulun yetkilerini iktisap etmiş ve genel kurul adeta bir tasdik makamına dönüşmüştür. Yönetim kurulu ve denetim kurulu arasındaki demokratik işleyiş ortadan kalkmış, şirketin gerçek iradesini ele geçiren yönetim kurulu aynı zamanda da denetim görevini üstlenmiştir. Denetim kurulu ise prosedür gereği şekli bir denetim yapan organ olmaktan öteye gidememiştir. Ortaya çıkan bu boşluktan ise yetenekli bir azınlık istifade etmektedir.

Güç boşluğu sorununun önlenbilmesi için pay sahiplerinin genel kurula rahatlıkla katılıp bilinçli bir şekilde oy kullanabileceği sistemlerin kabul edilmesi şarttır. Gelişmiş ülkeler, sorunun çözümü için yıllar önce bazı sistemler geliştirmiştir. Güç boşluğu sorununun önlenmesini sağlayan birtakım sistemler hukukumuzda da kabul görmeye başlamıştır. Özellikle Sermaye Piyasası Kurulu düzenlemeleri ile bu hususta önemli adımlar atılmıştır. Bununla birlikte çağın gereklerinin gerisinde kalmış eski genel kurul anlayışı, Türk Ticaret Kanunu Tasarı ile terk edilmiştir. Tasarının hedefi, genel kurul toplantısına önem ve işlev kazandıracak bir düzen yaratmak ayrıca pay sahipliği haklarının bilinçli kullanılacağı bir ortamı hukuken sağlamaktır.

ABSTRACT

Due to the easiness of incorporated body concept and principles of limited liability, joint stock companies which became common in 19th and 20th centuries, are indispensable companies of today's world. These companies are moved into an international dimension as their fields of activity are wide. Nonetheless due to the gigantic numbers of shareholders some problems have occurred concerning company management.

As a result of appreciable increase in the number of shareholders, participation to general assembly meeting becomes a problem. Since many of the shareholders do not participate to general assembly meetings, management mechanism of the company has gone worse. Even if the shareholders participate to general assembly meetings, the problem of when and how ten thousands of people can assemble and how the voting can be done, arises. The gap, which occurs because of nonattendance of shareholders to general assembly meetings due to variable reasons, is called 'power gap'. Absence of the environment where shareholders can use their votes consciously is also regarded within the term "power gap".

Board of directors assumes the powers of general assembly due to power gap and therefore general assembly almost turns into a certifying authority. Democratic process between board of directors and audit committee disappears which enables the board of directors to undertake the auditing task. Audit committee becomes an organ which uses its powers merely as a matter of procedure. Only a competent minority profits from the occurred gap.

In order to prevent the power gap problem, systems that allow shareholders' easier participation to general assembly meetings and their consciously voting have to be accepted. Years ago developed countries improved some systems for the solution of this problem. Some systems enabling the prevention of power gap problem has started to get interest in Turkish law. Important steps are taken forward especially by formulations of Capital Markets Board. Moreover old general meeting perception, which is far from meeting the needs of the age, was abandoned with the new Draft of Turkish Code of Commerce. Draft Code aims to transform general assembly meeting's functions according to the changing needs and it also aims to legally provide an environment in which shareholder rights are consciously used.

GİRİŞ

Şirket sözleşmesinin -BK.m. 520'den çıkarılan- unsurlarından birisi, 'Affectio Societatis' olarak gösterilmektedir. Latince tabirle ifade edilen bu unsur, "doğrudan doğruya işbirliği iradesi"¹ veya "pay sahiplerinin, şirket gayesinin görülmesine faal olarak katılma niyeti"² şeklinde yorumlanmaktadır. Şahıs şirketleri açısından hayati önem atfedilen bu unsurun sermaye şirketleri için aynı katı yaklaşımla ele alınmadığını görmekteyiz. Sermaye şirketlerinde özellikle çok ortaklı AŞ'lerde pay sahiplerinin büyük bölümü, şirket işleriyle şahıs şirketi ortağı kadar ilgilenmezler. Bunun nedeni, AŞ'lerin çok ortaklılığa elverişli yapısında aranmalıdır.

Anonim şirketlerin gelişiminde sınırlı sorumluluk ilkesi büyük rol oynamıştır. Getirmeyi taahhüt ettikleri sermaye miktarı kadar risk taşıyacaklarını bilen sermaye sahipleri, AŞ'lerden pay senedi alarak şirket için gerekli yüksek sermaye miktarlarına ulaşılmasını sağlamışlardır. Böylece AŞ'lerde pay sahiplerinin sayısı kısa zamanda artmış ve TTK m. 370'de rastladığımız "tüm pay sahiplerinin hazır olması" gibi ifadeler artık gerçekçi olmaktan çıkmıştır.

Pay sahiplerinin AŞ'nin işleyişine katkıda bulunabilecekleri en elverişli ortam, genel kurul toplantılarıdır. AŞ olağan genel kurul toplantıları, yılda en az bir defa yapılır. Pay sahipleri bu toplantılara katılarak bilgi edinme, karar alma ve denetleme gibi genel kurul faaliyetlerinde aktif rol oynayabilirler.

Burada ağırlık vermemiz gereken bir diğer durum ise şirketin mi yoksa pay sahiplerinin mi menfaatinin ön planda tutulması gerektiği sorunudur. Acaba ülke ekonomisinin de menfaati göz önünde tutulmalı mıdır?³

Şeması 19. ve 20. yüzyılın hukukçuları tarafından çizilen AŞ'nin işleyiş sistemi, yönetim ilke ve politikalarının pay sahiplerince belirlenmesi ve sonuçlarının da gene pay sahipleri tarafından değerlendirilmesi esasına dayanır⁴.

Güç boşluğunun giderilmesi sağlanırken diğer yandan şirket çıkarlarının korunması zaruridir. Çoğunluk-azınlık ilişkilerini düzenlerken işletmenin menfaati göz ardı edilmemelidir. Eğer şirketin varlığı tehlikeye girerse çoğunluk ve azınlık haklarından söz etmek de mümkün olmayacak, AŞ yapısından sapmalar meydana gelecektir. Dolayısıyla güç boşluğunun giderilmesi yöntemleri, amaca hizmet edemeyecektir. Bütün bunları düşünen kanun koyucu, güç boşluğu sorununa Tasarıda özel olarak yer vermiştir (Tasarı m. 427 vd.).

¹ ÇEVİK, Orhan Nuri; **Uygulamada Anonim Şirketler**, Üçüncü Bası, Ankara 2002, s. 142.

² DOMANIÇ, Hayri; **Anonim Şirketler**, İstanbul 1978, s. 11.

³ TEKİNALP, Ünal; **Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Yönetime Katılma Sorunları**, İstanbul 1979, s. 7.

⁴ TEKİNALP, **Yönetime Katılma**, s. 3.

D) KONUNUN SUNULMASI

Halka açık anonim şirketlerde, sayıları on binleri bulan pay sahiplerinin toplanıp karar alabilmesi, yönetim kurulunu denetleyebilmesi, hesapları inceleyebilmesi neredeyse imkansız hale gelmiştir. Bununla birlikte anonim şirket içinde etkili olamayan pay sahiplerinin, anonim şirketin bulunduğu bir bağlı işletmede ne derece etkili olabileceği sorunu merak konusudur⁵.

Paylar demokrasisi, her payın kendi geleceğini ilgilendiren kararların oluşumuna katılma hakkının ve aktif rol oynayabilme gücünün varlığını ifade eder. Pay sahipleri tarafından kullanılması gereken bu güç, asıl sahiplerince kullanılmayınca güç boşluğu ortaya çıkmıştır. Boş kalan gücün yabancılar tarafından kullanılması olarak ifade edebileceğimiz yabancılaşma ise yukarıda bahsedilen AŞ sisteminden sapmalara neden olmaktadır.

İyi örgütlenmiş küçük bir azınlık grup, güç boşluğundan istifade etmek suretiyle şirket yönetimini ele geçirebilir. Güç boşluğu kimi zaman da çoğunluğun, şirket işleriyle ilgilenmeyen azınlık gruplar ve küçük pay sahipleri üzerinde tahakkümüne yol açabilir. Bundan dolayı tezde sorunun giderilmesine yönelik ele alınan bazı sistemler çoğunluğun, bazı sistemlerde azınlığın ve küçük pay sahiplerinin yönetime katılımını sağlayacak yöntemlerdir. Zira yaklaşık yarım asırdır çözülemeyen güç boşluğu sorunu, söz konusu sistemlerin mümkün olduğunca birlikte uygulanması sonucu çözülebilecektir. Nitekim Tasarıda da çoğunluk azınlık kutuplaşmasında, çoğunluk veya azınlığı değil, haklı çıkarları koruyan bir yaklaşım sergilenmiştir.

Anonim şirket genel kurullarında oluşan güç boşluğu sorunu uzun yıllardan beri hukukçuların üzerinde durduğu bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Sorun yıllar önce vurgulanmış ancak ne yazık ki giderilmesi hususunda pratik adımlar atılamamıştır. Bunun sonucu olarak sorun, şirketin en üst karar organı olan GK'yı işlevsiz kılmıştır.

Sorunun giderilebilmesi için TTK'ya tabi şirketlerde herhangi bir adım atılamamıştır. Buna karşın SPKur. tarafından çıkarılan tebliğler ile HAAŞ'ler için bir takım düzenlemeler yapılmıştır. Ancak pay sahibi sayısı binleri bulan bu şirketlerde, söz konusu düzenlemeler de sorunun çözümünde yeterli olmamıştır.

Sorunun tam olarak ortadan kaldırılması için mevzuatımızda baştan aşağı bir reforma ihtiyaç vardır. Hazırlanan Tasarı ile bu reform gerçekleşecektir. Tasarıda güç boşluğu sorununa ayrı bir önem verilmiştir. Dolayısıyla Tasarının yasalaşması ile sorunun çözümü açısından önemli bir adım atılmış olacaktır.

Tasarı ile çağın gereklerine uygun bir çok yeni sistem benimsenmiştir. Hukukumuzda yabancı olan bu sistemler, güç boşluğuna doğrudan etki edeceğinden dolayı teker teker incelenmiştir.

⁵ TEKİNALP, *Yönetime Katılma*, s. 5.

Ele alınan her bir sistem başlı başına ayrı bir tez konusu olabilecek niteliktedir. Bundan dolayı söz konusu sistemler genel olarak incelenmiş ve konuyla ilgili olduğu oranda ele alınmıştır. Tasarıdaki düzenlemede bu çerçevede irdelenmiştir.

Araştırma sürecinde yerli kaynakların tamamının tüketilmesine azami özen gösterilmiştir. Bunun yanında bazı yabancı kaynaklardan da yararlanılmıştır. İnternet kaynakları da etkin bir şekilde kullanılmaya çalışılmıştır.

Yararlanılan kaynaklar arasında ismi uzun olan eserler ile aynı soyadı taşıyan yazarların eserleri kısaltılarak kaynakça bölümünde eserin özgün adının yanında belirtilmiş ve dipnotlarda esere yapılan ikinci ve sonraki atıflarda bu kısaltılmış isim kullanılmıştır. Kaynak olarak birden fazla tebliğ kullanıldığından dolayı karışıklığa mahal vermemek için yararlanılan her bir tebliğin serisi ve numarası maddelerin yanında ayrıca belirtilmiştir. Çalışmanın mümkün olduğunca sade bir dille yazılmasına özen gösterilmiştir. Tezde ortak yerine 'pay sahibi', ortaklık yerine 'şirket' ifadeleri kullanılmıştır.

Tezin ilk bölümünde anonim şirket genel kuruluna etkin katılımın önemi vurgulanmıştır. Güç boşluğu kavramı ayrıntılarıyla açıklanmış ve güç boşluğunun nedenleri maddi ve psikolojik olmak üzere iki grupta incelenmiştir. Buna ek olarak, güç boşluğunun sonuçları üzerinde durulmuştur. Sorunun GK'yı etkisiz bıraktığından ve bunun neticesinde yetkilerin YK tarafından iktisap edildiğinden bahsedilmiştir.

İkinci bölümde ise sorunun giderilmesine hizmet eden sistemler; mevcut mevzuatımız ve Tasarı açısından irdelenmiştir. Sistemler teker teker açıklanmış ve her sistemin sonunda Tasarıdaki düzenleme ile sistemin güç boşluğuna etkisi ele alınmıştır. Yaklaşık yarım asırdır tartışılan güç boşluğu sorununun çözümüne katkı sağlayabilmek için tezimizde, sorunun ortaya konulmasından ziyade giderilmesine ağırlık verilmiştir.

II) KONUNUN SINIRLANDIRILMASI

Bu çalışma, güç boşluğu sorununun ortaya konusu, nedenleri, sonuçları ve çözüm yollarıyla ilgili -mevcut ve hazırlanmakta olan mevzuatımız ışığında- bilgi vermek amacıyla hazırlanmış olup konu sınırlandırması bu doğrultuda yapılmıştır. Konu kapsamında işlenen konular, güç boşluğu kapsamı içerisinde değerlendirilmiş, konuya ilişkin olmayan ayrıntılara değinilmemiştir. Türk Ticaret Kanunu Tasarısı da güç boşluğu çerçevesinde işlenmiştir.

Tezde yabancı şirketlere ve yabancıların oy kullanmasına değinilmemiştir. Ayrıca Holding anonim şirket genel kurullarında oluşan güç boşluğu sorunu kapsam dışı bırakılmıştır.

III) TARİHSEL GELİŞİMİ

A) YURTDIŞINDAKİ GELİŞİMİ

Tüzel kişilik ve sınırlı sorumluluk ilkelerinin sağladığı kolaylıklar sayesinde 19. ve 20. yüzyıllarda ciddi bir ivme kazanan anonim şirketler günümüzün vazgeçilmez ortaklıkları haline gelmiştir. Faaliyet alanlarının geniş olması bu şirketleri uluslararası bir boyuta taşımıştır. Pay sahibi sayısının devasa boyutlara ulaşması ise şirket işleyişi ile ilgili bir takım sorunları beraberinde getirmiştir. Ülkeler değişen şartlara ayak uydurabilmenin yollarını araştırmaya başlamıştır.

Batı Almanya, 1933 tarihli Anonim Şirketler Kanunu'nda 1963 yılında küçük çaplı bir reform yapmıştır. Asıl köklü değişikliği ise 1965'de yapmıştır. Almanya'yı küçük çaplı bir değişiklikle Avusturya takip etmiştir. Fransa 1966'da yeni çözümler aramaya başlamış, İngiltere ise bu konudaki reformları 1967 yılında yapmıştır⁶. ABD hukukunda ise 1934 tarihli Menkul Kıymetler Borsası Kanunu ile pay sahiplerinden vekalet (Proxy) toplanması sistemi getirilerek⁷ güç boşluğu sorununu çözecek adımlar atılmıştır.

Görüldüğü üzere Avrupa'da şirketler hukuku ile ilgili reformlara çok önceden başlanmıştır. Gerek ABD'de gerekse batı ülkelerinde daha hukuki düzenlemeler yapılmadan şirketler kendilerini değişen şartlara adapte etmiştir. Kanuni düzenlemeler piyasadaki beklentileri takiben yapılmıştır. Şu an pek çok gelişmiş ülke, güç boşluğu sorununda gözle görülür bir ilerleme kaydetmiştir.

B) TÜRKİYE'DEKİ GELİŞİMİ

Anonim şirketler, Türk mevzuatında ilk defa 1850 tarihli Kanunname-i Ticaret ile yer bulmuştur. Bu kanun 1807 tarihli Fransız Ticaret Kanunu'nun tercümesidir. 1926 tarihli Türk Ticaret Kanunu birkaç ülkenin kanunundan istifade edilerek yapılmıştır. 1956 tarihli kanunda ise İsviçre Ticaret Kanunu'ndan esinlenilmiştir. 1960'lı yıllara kadar anonim şirketler ya iktisadi teşebbüslerin, ya da sınırlı sorumluluk ilkesinden yararlanmak isteyen kişilerin müracaat ettikleri bir ortaklık olmuştur. 6224 sayılı Yabancı Sermayeyi Teşvik Kanunu ile birlikte yabancı yatırımcıların da katıldığı anonim şirketler kurulmuş ancak, bu da halka açılmamıştır. 1963-1967 yılları arasında uygulanan Beş Yıllık Kalkınma Planı ile, ilk defa

⁶ POROY, Reha; **Anonim Ortaklıkların Günümüzde Belli Başlı Sorunları ve Halka Açılma**, İktisat ve Maliye Dergisi, C. 17, S. 1, 1970, s. 22.

⁷ KARAYALÇIN, Yaşar; **Anonim Şirkette Çoğunluk-Azınlık İlişkisi Bakımından Kontrol (Blok) Satışı ve Genel Alım Önerisi**, Haluk Tandoğan'ın Anısına Armağan, Ankara 1990, s. 372; KÜÇÜKSÖZEN, Cemal; **Sermaye Piyasasında Yatırımcının Korunması: Türk Sermaye Piyasasının Bu Açıdan Değerlendirilmesi**, Ankara 1999, s. 32.

Türkiye’de tasarruf sahiplerinin ellerindeki fonları bir sermaye piyasası aracısıyla kullanma imkanı sağlanmıştır⁸.

Ülkemizde sermaye piyasası hızla gelişmiş ancak mevcut TTK bu gelişmelere ayak uyduramamıştır. TTK’nın çağın ihtiyaçlarına cevap verememesi neticesinde ise güç boşluğu sorunu ortaya çıkmıştır. Şirketler hukukunu çağın gereklerine uydurmak için SPK’da bir takım düzenlemeler yapılmış, bazı şirketlerin gözetim ve denetimi SPKur.’a bırakılmıştır. Ancak bu da güç boşluğu sorununun giderilmesini sağlayamamıştır. Pay sahibi sayıları on binleri bulan AŞ’lerin etkin katılımlı bir GK toplantısı yapabilmesi neredeyse imkansız hale gelmiştir. Bunun neticesinde şirketin en üst karar organı olan GK işlevsiz hale gelmiştir. Sorunun çözümü için yeniden bir düzenlemeye gidilmesi mecburidir. Tasarının yürürlüğe girmesi ile şirketler hukukumuz çağdaş AŞ’ler seviyesine çıkacak ve güç boşluğu sorunu büyük ölçüde ortadan kalkmış olacaktır.

---

⁸ POROY, **Halka Açılma**, s. 21.

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL KURULA ETKİN KATILIM, GÜÇ BOŞLUĞU KAVRAMI, GÜÇ BOŞLUĞUNUN NEDENLERİ ve SONUÇLARI

D) GENEL KURULA ETKİN KATILIM İLKESİ

A) İLKENİN ÖNEMİ VE GENEL KURULA KATILIM HAKKI

Genel kurula etkin katılım ilkesi, paylar demokrasisinin gereği pay sahiplerinin genel kurul toplantılarına katılarak iradelerini beyan etmeleri, böylelikle şirketin geleceğine etkili olacak kararlarda söz sahibi olmalarını sağlayan bir ilkedir. Bu ilke önemli olduğu kadar uygulanması zor bir ilkedir.

Şirketler hızla gelişen ekonomik koşullara uyum sağlamak için statülerinde bir takım değişiklikler yapma ihtiyacı hissederler. Özellikle sermaye ihtiyacını gidermek amacıyla halka açılan şirketlerde genel kurula katılımın ciddi manada düştüğü gözlenmektedir.

Hızla gelişen ekonomik koşullara durağan yasalarla cevap verebilmek mümkün değildir. Bunun için birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de bir takım düzenlemeler yapma ihtiyacı hissedilmiştir. Bu düzenlemelerle modern iletişim teknolojilerinden de yararlanılmak istenmiş, genel kurula etkin katılım ilkesinin sadece teorikte değil, pratikte de hayata geçirilmesi amaçlanmıştır.

Anonim şirketlerin sürekli gelişen dinamik yapısı da bir anlamda, yasal düzenlemelere örnek teşkil etmiştir. Örneğin Almanya'nın en büyük AŞ'lerinden olan DaimlerChrysler AG, Almanya'da on-line GK ile ilgili yasa çıkmadan önce, 2000 yılında pay sahiplerine internet üzerinden oy kullanma hakkı tanımıştır. Bunun gibi, aynı yıl içerisinde İsviçre-İsveç ortaklığından kurulmuş ABB şirketi, GK toplantısında 3000 pay sahibine sanal oramda oy kullanma imkanı tanımış, bu sayede 40 dakika içinde yedi ayrı konuda karar alınması sağlanmıştır⁹.

Genel kurul şirketin bütün pay sahiplerini içine alır. Bu yüzden kanunda ve esas sözleşmede öngörülen toplantı ve karar yetersayılarını oluşturan pay sahipleri, oy kullanmak suretiyle yönetim, denetim ve temsil görevlerinin yerine getirilmesini sağlarlar. GK kararları, karara olumsuz oy veren pay sahipleriyle (TTK m. 379) beraber YK ve DK'yı (TTK m. 366, 353) da bağlayıcı niteliktedir. Bununla birlikte GK, şirketi idare ve temsil eden YK'nın seçim ve azli (TTK m. 312/I, 315/I, 316/I) ile ibraları (TTK m. 380) kararlarının alındığı kuruldur. Yine DK'nın seçim, azil (TTK m. 307, 347/II, 350) ve ibralarında (TTK m. 380) da tek yetkili

⁹ KAYIHAN, Şaban; **Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul ve İnternet**, Kocayusufpaşaoğlu İçin Armağan, Ankara 2004, s. 610, dph. 10.

organ; GK'dır. GK'nın bu kadar hayati yetkileri haiz olması, GK toplantılarına katılımın öneminin bir göstergesidir.

Kanun koyucu bazı kişiler için GK'ya katılma yasağı öngörmüştür. AŞ yöneticileriyle şirketin menfaatinin çatıştığı durumlarda, yöneticiler açısından birtakım yasaklayıcı hükümler öngörülmüştür. Bu düzenlemelerin başında GK toplantısına katılma yasağı gelir. Buna göre GK üyeleri kişisel menfaatlerine ilişkin veya TTK m. 349'da¹⁰ sayılan yakınlarının menfaatlerine ilişkin konularda GK toplantısına katılamaz (TTK m. 332).

Alman, Avusturya ve İsviçre hukukunda olduğu gibi Türk hukukunda da GK'ya katılım, oy hakkının bir ön şartıdır. Pay sahipleri GK'ya katılarak konuşma, öneride bulunma, oy kullanma ve kararlara muhalefet etme hakkına kavuşur. Dolayısıyla TTK'da oy hakkıyla ilgili düzenlenmiş olan maddeler, GK'ya katım hususunda da uygulanacaktır. Buna göre kanunen oy hakkına sahip kimseler, kural olarak GK'ya katılım hakkına da sahiptirler. Kural bu olmakla beraber, oy hakkına sahip olmayan oydan yoksun pay senedi sahipleri, hissesi üzerinde intifa hakkı tesis edilen pay sahipleri, tahvil sahipleri, intifa senedi sahipleri, şirket yöneticileri, basın mensupları, pay sahiplerinin müşavirleri, muhtemel pay sahipleri ve dinleyiciler de GK toplantılarına katılabilirler¹¹. Pay sahibi, herhangi bir sebeple oy kullanmaktan yoksun olsa dahi GK'ya katılma hakkına sahiptir¹².

Sadece GK'ya katılma hakkı, oy hakkının varlığına yeterli bir hak değildir. Çünkü bazı durumlarda oy hakkından yoksunluk söz konusudur. Fakat GK toplantısına katılma ilkesi, oy hakkından yoksun pay sahipleri için de geçerlidir. Zira bu kimseler de bu haktan mahrum bırakılamaz¹³.

Yönetim Kurulu'nun GK'ya katılma yükümlülüğü hususunda TTK'da bir açıklık yoktur. Kanundaki bu boşluktan dolayı bazen YK üyeleri kendilerini bir temsilci vasıtasıyla temsil ettirerek GK'ya katılmaktadır. Bunun sonucu ise GK kararına muhalif bazı pay sahipleri, bu durumu iptal veya sorumluluk davalarına konu yapmıştır¹⁴.

¹⁰ Kanun koyucu **TTK m. 349** "İdare meclisi azalarının usul ve furuundan biriyle eşi ve üçüncü dereceye kadar (Bu derece dahil) kan ve sıhri hısımları murakıplığa seçilemezler; seçilmişlerse derhal çekilmeye mecburdurlar." hükmünde belirttiği üzere yakın akrabalarla ilgili bir takım kısıtlayıcı hükümler öngörmüştür.

¹¹ DAĞ, Üner; **Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibi Açısından Oy Hakkının Kazanılması ve Kullanılması**, İstanbul 1996, s. 8-9, DOĞRUSÖZ, A. Bumin, **Anonim Şirketlerde Genel Kurul Toplantıları**, Yaklaşım Dergisi, S. 3, 1993, s. 11.

¹² DOĞRUSÖZ, s. 10.

¹³ TEOMAN, Ömer; **Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibinin Genel Kuruldan Çıkarılması**, İktisat ve Maliye Dergisi, C. XIX, S. 10, Ocak 1973, s. 418, dpn. 5.

¹⁴ TEOMAN, Ömer; **Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin Genel Kurul Toplantılarına Bizzat Katılma Yükümü Var mıdır?**, İktisat ve Maliye Dergisi, C. XXVI, 1979-80, s. 128.

Türk Ticaret Kanununda YK'nın GK'ya katılım yükümlülüğü ile ilgili bir düzenleme yapılmalıdır¹⁵. Zira Alman Hukuku'nda YK ve DK üyelerinin GK vasıtasıyla toplantısına katılma yükümlülüğü vardır. TTK'daki boşluk, iki şekilde de yorumlanabilir. Esas sözleşmede aksi kararlaştırılmamışsa, her bir pay sahibinin GK'ya temsilci vasıtasıyla katılma hakkı olduğundan yola çıkarsak, YK üyelerinin de bundan yararlanması mantıklıdır (TTK m. 360/II). Öte yandan TTK'daki birçok hükmün lafzına bakılacak olursa ve Ratio Legis göz önüne alınacak olursa bu görüşe katılmak mümkün değildir. Çünkü bu boşluk, gerçek olmayan bir boşluk niteliğindedir¹⁶.

Her şeyden önce, GK toplantısının hazırlık çalışmaları YK tarafından yapılacaktır¹⁷. YK üyeleri, pay sahiplerinin toplantıya katılma ve oy kullanma yetkilerinin olup olmadığı hususunu belirleyecek ve kararlarla ilgili zabıt tutulmasını sağlayacaktır (TTK m. 375). Ayrıca hazırlanacak cetvelini (TTK m. 376) hazırlamak, toplantı tutanağını notere onaylatmak ve ticaret siciline tescil ve ilan ettirmek de YK'nın görevidir (TTK m. 378).

Yönetim kurulunun yukarıda zikredilen görevleri bir temsilciye bırakması Ratio Legis kuralına aykırı düşer. Bununla birlikte “Azaların yekdiğerine niyabetle rey vermeleri caiz değildir” kuralını GK toplantıları bakımından da kıyas edilmesi mümkündür (TTK m. 330/I). Kanun maddesinden anlaşılacağı üzere üyeler, YK toplantılarına katılmak zorundadır. YK açısından böyle bir yasak getiren kanun koyucunun GK için böyle bir imkan verdiğini düşünmek makul değildir. Öte yandan vekalet hükümleri çerçevesinde şirketin temsilcisi konumunda olan YK üyelerinin özen borcu olduğu düşünülecek olursa, kendilerini bir temsilci vasıtasıyla temsil ettirmeleri de bu borcun ihlali anlamı taşır¹⁸.

Yönetim kurulu üyeleri GK toplantılarına katılmalı ve bizzat pay sahiplerini şirket işleyişiyle ilgili aydınlatmalıdır¹⁹. Muhtelif nedenlerden dolayı şirket işlerini yeterince takip edemeyen pay sahiplerinin, şirket hakkında bilgi sahibi olabilecekleri tek yer GK'dır. Zaten şirket işlerinin karmaşıklığı nedeniyle gelişmeleri anlayabilmekte güçlük çeken pay sahipleri, karşılarında asıl muhatapları olan YK üyelerini göremezlerse, GK toplantılarına ilgileri daha da azalacaktır. Bu ilgisizlik sonucu da ortaya güç boşluğu çıkacaktır. Bunun engellenebilmesi

¹⁵ YİĞİT, İlhan; **Anonim Ortaklık Genel Kurulunun İşleyişi ve Ortaya Çıkan Sorunlar**, İstanbul 2005, s. 76; KAYA, Arslan; **Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı**, Ankara 2001, s. 185; TEOMAN, **Katılma Yükümlülüğü**, s. 128-129.

¹⁶ TEOMAN, **Katılma Yükümlülüğü**, s. 128-129.

¹⁷ KAYA, **Bilgi Alma**, s. 185; HELVACI, Mehmet; “**Sermaye Şirketlerinin Genel Kurul Toplantıları ve Bu Toplantılarda Bulunacak Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Komiserleri Hakkında Yönetmelik**” Gereği **Ticaret Ortaklıklarının Özellikle Anonim Ortaklıkların Genel Kurullarının Yapılması**, İstanbul 1997, s. 42.

¹⁸ TEOMAN, **Katılma Yükümlülüğü**, s. 130.

¹⁹ EROĞLU, Cengiz Alp; **Kurumsal Yönetim İlkeleri Çerçevesinde Kamunun Aydınlatılması**, Yeterlik Etüdü, Ankara 2003, s. 20.
<http://www.spk.gov.tr/yayingoster.aspx?yid=403&ct=f&action=displayfile&ext=.pdf> (erişim tarihi: 20.07.2008).

için YK üyelerinin GK toplantılarına bizzat katılıp pay sahiplerini tatmin edici bilgiler sunmaları gerekmektedir.

Yönetim kurulunun GK'ya katılımı sorunu Komiserler Yönetmeliğinde açık olarak düzenlenmiştir. Buna göre YK üyelerinin toplantıda hazır bulunması esastır (Kom. Yön. m. 20/I). Komiser bu durumu kontrol etmekle yükümlüdür (Kom. Yön. m. 31/I).

Tasarıda GK, pay sahiplerinin iradelerini açıkladıkları ve pay sahibi haklarının büyük bir kısmını kullandıkları iç organ olarak tarif edilmiştir. Bununla birlikte, Tasarıda GK'nın toplantıya çağırılmasında katılımcılık ilkesi benimsenmiştir²⁰. Murahhas üyelerin, en az bir YK üyesinin, denetçinin ve ilgili noktalarda işlem denetçisinin GK'ya katılması zorunlu kılınmıştır (Tasarı m. 407/II). Şirket organları arasındaki eşgüdümü sağlamaya yönelik olan bu maddeden anlaşılacağı üzere GK²¹, Tasarıda da önemini korumaktadır.

Türk Ticaret Kanununa göre GK, karar organı olmasından dolayı en üst organ niteliğini taşır. Tasarı ile bu anlayış değişmiştir. Organlar arasında alt üst ilişkisi değil, işlevsel ayrılık vurgulanmıştır²². Çoğunluk azınlık kutuplaşmasında haklı çıkarları daha çok koruyan bir yaklaşım sergilenmiştir. Ayrıca pay sahiplerinin bilinçlenerek GK'ya katılımı amaçlanmıştır²³.

B) İLKENİN İHLALİNİN SONUÇLARI

Anonim şirketin yapısı içerisinde, en üst kademedeki genel kurul olmasına rağmen günümüzde gerek uygulamada gerek öğretide YK'nın yetki alanının genişlediği göze çarpmaktadır. Nitekim anonim şirket organları arasındaki yetki sorunu ve özellikle YK'nın hak ve yetkilerinin düzenlenmesi, şirketler hukukunun en önemli sorunlarından biri haline gelmiştir. Bununla birlikte HAAŞ'lerde pay sahiplerinin bir kısmının GK'ya katılım konusundaki isteksizlikleri "mülkiyet – hakimiyet" ayrışmasını da beraberinde getirmiştir²⁴.

Anonim şirket pay sahipleri, şirket idaresine hakim olmak açısından iki kısma ayrılırlar. Birinci kısım, sadece yatırım gayesinde olan pay sahipleridir. Bu kimselerin GK toplantılarına katılma amacı yoktur. Yalnızca elde edecekleri kârla veya pay senedinin değer kazanmasıyla ilgilenirler. İkinci grup ise, yönetime talip olan pay sahipleridir. AŞ içindeki iktidar mücadelesi asıl olarak bu grup arasında gerçekleşir. Sadece yatırım gayesinde olan pay

²⁰ TEKİNALP, Ünal; **Zorunlu Hedefler Bağlamında TTK Tasarısı'nda Anonim Şirkete İlişkin Kurumsal ve Dogmatik Düzen**, HPD, S. 4, 2005, s. 18.

²¹ **Karakteristik Çizgileriyle Türk Ticaret Kanunu Tasarısı**, http://www.deloitte.com/dtt/cda/doc/content/turkey-tr_audit_TTKtasarisi_261207.pdf, s. 6 (erişim tarihi: 10.07.2008).

²² TEKİNALP, **TTK Tasarısında Anonim Şirket**, s. 19.

²³ **Kurumsal Yönetimin Anonim Ortaklıklarda Yansımaları**, http://www.deloitte.com/dtt/cda/doc/content/turkeytr_cgs_anonim_ortakliklarda_yansimalari_280307.pdf, s. 12 (erişim tarihi: 16.07.2008).

²⁴ KAYA, **Bilgi Alma**, s. 10-11.

sahiplerinin GK toplantılarına katılmaması, GK toplantı ve karar yetersayılarında dengesizliklere yol açmıştır. Bunun sonucunda asgari toplantı ve karar yetersayılarını oluşturan küçük bir grup, büyük bir sermayeye hükmedebilir hale gelmiştir²⁵.

Genel kurul toplantılarına katılamama ve oy kullanamama durumunda ortaya “Güç Boşluğu” sorunu çıkmaktadır. Özellikle kar payının daha düzenli ve yüksek olduğu durumlarda pay sahiplerinin GK toplantılarına olan ilgisizliğinin arttığını gözlemleyebiliriz²⁶.

Pay sahiplerinin bu ilgisizliği beraberinde bir takım sonuçları da getirir. Öncelikle toplantı ve karar yetersayılarını sağlayan küçük bir grup kolaylıkla büyük bir sermayeyi ele geçirebilir. Bununla birlikte boşluk, hukuki anlamda hiçbir riski olmayan bir kurum veya birlik tarafından da doldurulabilir. Bu durum sonucu şirketin sermayesi tehlikeye girer ve pay sahipleri yönetime yabancılaşır. Ortaya çıkabilecek diğer bir sonuç ise, pay sahiplerinin ilgisizliği sonucu ağırlaştırılmış yetersayı gerektiren kararların alınamamasıdır. Daha kötüsü ise normal toplantı ve karar yetersayılarına ulaşamadığı takdirde organ yokluğundan dolayı şirketin feshedilmesidir²⁷.

Güç boşluğu neticesinde çoğu zaman küçük bir grup etkin olmakta veya risk ve sorumluluk taşımayan profesyonellerden oluşan bir yönetim kurulu, şirketin kaderini elinde tutmaktadır. Azınlık oluşturan pay sahipleri, pasif durumda kalmakta ve sadece şirket malvarlığının korunması ön plana geçmektedir. Bu yapı içerisinde azınlığın ve küçük pay sahiplerinin korunması zaruridir²⁸.

Anonim şirket hukuku alanındaki yeni gelişmeler, şirketlerin “konzern” şeklinde yapılanmasıyla farklı bir boyut kazanmaktadır. Söz konusu yapı içerisinde, GK’nın etkisi daha da azalmakta, küçük pay sahiplerinin söz sahibi olabilmeleri daha da güçleşmektedir²⁹.

II) GÜÇ BOŞLUĞU KAVRAMI

Anonim şirketi küçük bir demokratik cumhuriyet olarak kabul edersek yasama yetkisinin genel kurul, icra yetkisinin ise yönetim kurulu tarafından kullanıldığını söyleyebiliriz. Genel kurul toplantıları sadece yönetim kurulu üyelerini seçmek için yapılmaz. Bilakis, söz konusu kurul şirketin en önemli kararlarını alabilme yetkisini haiz bir kuruldur. Bu doğrultuda genel kurul kararları, pay sahiplerinin gerçek iradelerinin ürünü olmalıdır³⁰. AŞ

²⁵ KARAYALÇIN, **Çoğunluk- Azınlık İlişkisi**, s. 357-358.

²⁶ TEKİNALP, Ünal; **Halka Açık Anonim Ortaklıkların Genel Kurullarında Oluşan “Güç Boşluğu” Sorununa İlişkin Çeşitli Çözümler, Öneriler ve Eleştiri**, Kubalı’ya Armağan, 1974, s. 467-468; TEKİNALP, Ünal; **Halka Açık Anonim Ortaklıklar ve Halk Sektörü**, Ankara 1975, s. 25- 26.

²⁷ TEKİNALP, **Güç Boşluğu**, s. 468.

²⁸ KAYA, **Bilgi Alma**, s. 12; KAYIHAN, **İnternet**, s. 617.

²⁹ KAYA, **Bilgi Alma**, s. 12.

³⁰ VIGREUX, Pierre, (Çev.: Akar ÖÇAL); **Anonim Şirket Ortaklarının Genel Kurul Toplantılarına İlgisizliği**, İstanbul Barosu Dergisi, C. 41, S. 3-4, 1967, s. 112.

sisteminde şirketin kaderini belirleyecek kararları alma yetkisi genel kurula verildiğinden sistemin aksamadan işlemesi de genel kurulun sağlıklı bir şekilde çalışmasına bağlıdır³¹.

Sermaye piyasası alanındaki hızlı gelişmeler sonucu aile tipi AŞ'lerin yerini HAAŞ'ler almaya başlamıştır. Bu durum ise pay sahiplerinin şirket genel kurul toplantılarına ilgisizliği gibi birçok sorunun doğmasına neden olmuştur³². Bu ilgisizlik sonucu, pay ve oy çokluğunu elinde bulundurmayan, fakat etkin ve ilgili olan bir grup, şirketteki hakimiyeti ele geçirmektedir. Pay sahibi, klasik manada olmasa da ekonomik anlamda şirketin malvarlığının asıl sahibidir. Bundan dolayı bu husus, doktrinde mülkiyet- hakimiyet ayrışması olarak da adlandırılmaktadır³³.

Pay sahiplerinin şirket işleriyle ilgili düşüncelerini ifade edebilecekleri en elverişli ortam genel kurul toplantılarıdır³⁴. AŞ genel kurul toplantılarında her pay senedi en az bir oy hakkı verir (TTK m. 373/I). Dolayısıyla en küçük hisseye sahip pay sahibi dahi AŞ genel kurul toplantılarına katılarak oy kullanma, görüşlerini açıklama gibi bir dizi haklardan istifade edebilir ve AŞ mantığına göre de etmelidir. Oysa pay sahibi sayısının çok olduğu AŞ'lerde pay sahibi, kendini ortak olarak değil 'yatırımcı' olarak kabul etmekte ve bu nedenle şirket işleriyle ilgilenmemektedir³⁵. Özellikle HAAŞ pay sahipleri, şirketin kârından büyük pay almayı veya pay senetlerinin borsadaki değerinin yükselmesini tasavvur ettiğinden şirkete karşı pasif kalmaktadırlar³⁶.

Mevcut sistem, bütün pay sahiplerinin genel kurula katılacağı, oy kullanacağı, gerekli gördüğü durumlarda genel kurul kararlarına karşı iptal davası açabileceği varsayımına dayanarak oluşturulmuştur. Ancak uygulamada durumun böyle olmadığı anlaşılmıştır. Zira pay sahipleri '*ortak ve ortaklığın gayesi için çalışma ilkesi*'nden uzaklaşmıştır. Genel kurul, yönetim kurulu ve denetim kurulu arasındaki demokratik işleyiş ortadan kalkmış, genel kurul adeta bir tasdik makamına dönüşmüştür. Şirketin gerçek iradesini ele geçiren yönetim kurulu bir yandan da denetim görevini üstlenmiş, denetim kurulu ise prosedür gereği şekli bir denetim yapan organ olmaktan öteye gidememiştir. Ortaya çıkan bu boşluktan ise yetenekli bir azınlık istifade etmektedir³⁷.

³¹ POROY, Reha; **Çok Ortaklı Şirketlerle İlgili Hukuki Sorunlar**, Sevk ve İdare Dergisi, C. 9, S. 73, 1974, s. 16-17.

³² CAN, Mustafa; **Anonim Şirketlerin Genel Kurullarında Oluşan Güç Boşluğu ve Giderilmesi Yollarından Proxy Sistemi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1997, s. 5.

³³ KAYA, **Bilgi Alma**, s. 11, dpn. 30.

³⁴ ANSAY, Tuğrul; **Çağdaş Anonim Şirketlerin Sorunları ve Türk Anonim Şirketleri**, Ankara 1971, s. 150

³⁵ ARKAN, Sabih; **Halka Açık Anonim Ortaklıkların Özellikleri ve Dış Denetimi**, Ankara 1976, s. 31; POROY, **Hukuki Sorunlar**, s. 13-14.

³⁶ ANSAY, Tuğrul; **Anonim Şirketler Hukuku Nereye Gidiyor?**, Ankara 2005, s. 35.

³⁷ POROY, **Halka Açılma**, s. 23.

Çok ortaklı AŞ'lerde pay sahipleri sadece verdikleri paranın geliri ile ilgilenmektedirler. Şirketin büyüdüğü ve dağıtılan kârın düzenli olduğu oranda pay sahiplerinin ilgisizliği daha da artmaktadır³⁸. Sonuçta genel kurul, yönetim kurulunda alınan kararlarının tasdik edildiği bir mekanizma haline dönüşmektedir. Denetçiler ise zaten yönetim kurulunun etkisi altındaki genel kurul tarafından seçildiğinden asli vazifesi olan yönetim kurulunu denetleme görevini yerine getirememekte ve doktrinin kullandığı tabirle 'güç boşluğu' ortaya çıkmaktadır³⁹.

Güç boşluğu, pay sahiplerinin genel kurul toplantılarına katılmamaları veya katılsalar dahi haklarını kullanacak sağlıklı ortamın oluşmaması nedeniyle kullanılmayan fakat karara ve şirketin geleceğine etkili olabilecek miktardaki oylardan doğan yitik gücün bıraktığı boşluktur. Pay sahipleri, genel kurul toplantılarına katılmayarak yönetme ve yönetime katılma haklarından vazgeçmekte ve bu suretle sistemi işlemez hale sokmaktadırlar⁴⁰.

A) GENEL KURUL TOPLANTILARINA KATILIM SORUNU

Anonim şirketlerin büyümelerine ve halka açılmalarına paralel olarak genel kurullara katılan pay sahibi sayısında büyük azalmalar olmuştur⁴¹. Toplantıya katılan iyi örgütlenmemiş pay sahiplerinden çok azı yönetim kurulundan hesap sorma cesaretini gösterebilmekte, bu ise zayıf bir çaba olarak kalmaktadır. Neticede yönetim kurulunca önerilen hususlar, genel kurul toplantısında aynen kabul edilmektedir. Artık pay sahiplerinin genel kurul toplantılarına katılmaları, istisnai bir durum haline gelmiştir. Genel kurul toplantıları ile ilgili kanun hükümleri şekil itibariyle harfiyen yerine getirilmekte ancak pay sahipleri toplantıya katılmayınca toplantının taşınması gereken 'ruh' eksik kalmaktadır⁴².

B) GEREKLİ ORTAMIN OLUŞMAMASI

Pay sahipleri genel kurul toplantısında bir izleyici, bir dolgu malzemesi olarak değil bizzat toplantıya yön verecek asli unsurlar olarak düşünülmelidir. Paylar demokrasisi kavramı bunu gerektirir. Oysa pay sahibi sayısının binleri bulduğu AŞ'lerin genel kurul toplantılarında sağlıklı bir müzakere ve karar ortamının oluşması imkânsızdır. Pay sahiplerinin bu toplantılara büyük oranda katılmaları halinde ortaya çıkacak kargaşa ve ne yaptığımızı bilmezlik

³⁸ POROY, **Hukuki Sorunlar**, s. 17; TEKİNALP, **Yönetime Katılma**, s. 7; TEKİNALP, **Güç Boşluğu**, s. 467-468.

³⁹ POROY, **Hukuki Sorunlar**, s. 17.

⁴⁰ TEKİNALP, **Yönetime Katılma**, s. 7; TEKİNALP, **Halk Sektörü**, s. 25-26.

⁴¹ ÖZDEMİR, *Türkey / YİĞİT, İlhan; Anonim Şirketler Genel Kurullarında Pay Sahibinin Temsili ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı*, Prof. Dr. Hüseyin ÜLGEN'e Armağan, İstanbul 2007, s. 435; VIGREUX, s. 113-114.

⁴² VIGREUX, s. 113-114.

hali de güç boşluğu kavramına dâhildir⁴³. Zira bu durumda da pay sahiplerinin elinde bulunan gücün bilinçli ve olması gereken şekilde kullanıldığından bahsetmek mümkün değildir.

Mevcut TTK sistemine göre pay sahiplerinin sağlıklı bilgi alabilmeleri için GK toplantısından 15 gün önce kar-zarar hesabı, bilanço, yıllık rapor, denetçiler raporu ve karın nasıl dağıtılacağına ilişkin önerilerin pay sahiplerinin incelemesine hazır bir şekilde şirket merkezinde ve şubelerinde bulundurulması gerekir (TTK m. 362/I). Söz konusu defterleri incelemek ve anlamlandırmak pay sahipleri için mümkün olmayabilir. Bu nedenle pay sahipleri, temsilcileri aracılığıyla da bu denetimi yapabilir. Pay sahipleri bu yolla gerekli bilgilere ulaşsa bile haklarını nasıl kullanabileceği hususunda bilgisizdir. Ayrıca teknik bilgi gerektiren bazı hususların da GK'da aydınlatılması şarttır. Ancak güç boşluğu neticesinde bu mümkün olamamaktadır.

Pay sahipleri GK toplantılarında sağlıklı bir müzakere ortamı bulamadığı gibi, toplantı öncesi de sağlıklı ve yeterli bilgiye ulaşamamaktadır. Kendilerine yeterli bilgi verilmeyen pay sahipleri oyunu da bilinçli şekilde kullanamamaktadır⁴⁴.

III) GÜÇ BOŞLUĞUNU ORTAYA ÇIKARAN NEDENLER

Anonim şirkette hisse senetlerinin halka dağıtıldığı oranda güç boşluğu genişler. Pay sahibi sayısının çokluğu, pay sahiplerinin farklı illerde, farklı ülkelerde olmaları, pay sahiplerinin toplantı için ayrıca zaman ayarlayamamaları, yıllık genel kurul toplantılarının genelde aynı zamana denk gelmesi, davet usulünden kaynaklanan bir takım sorunların varlığı, toplantıya katılımın masraflı olması, özellikle ülkemizde bir kısım şirketlerin daha tam olarak kurumsallaşamaması, paylar demokrasisinin tam olarak hayata geçirilemeyişi, oyda imtiyaz tanınması, şirketi sahiplenme duygusunun olmaması, tek başına sonuca etkili olunamayacağı inancı, bilânço gibi teknik bilgi gerektiren konuların karmaşıklığı gibi sebepler güç boşluğuna yol açar. Bu sebepleri aşağıdaki şekilde formülize edebiliriz.

A) MADDİ NEDENLER

Pay sahipleri, genel kurul toplantılarına katılarak tartışmak, önerilerde bulunmak ve oy kullanmak suretiyle şirket yönetiminde etkili olmak istemelerine rağmen çeşitli sebeplerle buna imkan bulamayabilirler. Bu sebepleri şöyle sıralayabiliriz:

1) Pay Sahibi Sayısının Çokluğu

Anonim şirketler, sermayelerini artırmak için ihtiyaç duydukları kaynağı temin amacıyla genellikle halka açılmayı tercih etmişlerdir. Bu nedenle HAAŞ'lerde pay sahibi

⁴³ TEKİNALP, *Yönetime Katılma*, s. 7.

⁴⁴ VEZİROĞLU, Mahmut; *Anonim Şirketlerde Pay Sahiplerinin Bilgi Alma Hakkı*, Mali Sorunlara Çözüm Dergisi, S. 1-2, 1986, s. 92-93.

sayısı binleri bulmuştur⁴⁵. Nama yazılı hisse senetlerinin yanında hamiline yazılı senetlerin de çıkarılması, pay sahibi sayısının tespitinde güçlüklerle sebebiyet vermiştir⁴⁶. Pay sahibi sayısının artması ise güç boşluğu ve kısmi yabancılaşma sorununu da beraberinde getirmiştir⁴⁷. Zira yapılan araştırmalar, AŞ'lerde pay sahibi sayısı arttıkça, genel kurul toplantılarında temsil edilen sermaye oranının azaldığını ortaya koymuştur⁴⁸.

Sayıları binleri bulan pay sahiplerinin tamamının toplantıya katılmak için hazır olduğu varsayılsa dahi bu insanları biraraya getirerek toplantı ortamını sağlayacak bir mekan nasıl bulunacaktır?⁴⁹ Bu kadar büyük bir alan örneğin bir stadyum ayarlansa dahi toplantı nasıl yürütülecektir? Yetersayıların oluşup oluşmadığı nasıl tespit edilecektir? Küçük pay sahiplerinin kısıtlanmadan kendilerini ifade edebilmeleri nasıl sağlanacaktır?⁵⁰ İşte bu sorulara cevap vermenin zorluğu, sorunun boyutunu göstermektedir.

2) Pay Sahiplerinin Farklı Yerlerde Bulunmaları

Halka açık anonim şirketler pay senetlerinin geniş bir halk kitlesine yayılmış olması ve bu kitleyi oluşturan insanların ülkenin çeşitli yerlerinde yaşaması, birçok pay sahibinin genel kurul toplantısına katılma imkânından yoksun olduğunu göstermektedir⁵¹. Zira özellikle az bir sermayeye sahip küçük pay sahibinin GK'ya katılmak için harcadığı emek ve para, kullanacağı oya değmemektedir⁵².

İstanbul'da yapılacak bir genel kurul toplantısına katılmak isteyen ancak Gaziantep'te ikamet eden bir pay sahibinin 3.000 YTL'lik payının olduğunu varsayalım. Bu pay sahibinin toplantıya katılabilmesi için ya masraflı bir uçak yolculuğunu veya yaklaşık 12 saatlik yorucu bir kara yolculuğunu göze alması ve ayrıca her halde 1-2 günlük mesaisini bu işe tahsis etmesi gerekmektedir. Neticede bu pay sahibinin -çalışmamaktan dolayı yoksun kalacağı kazancını da göz önünde bulundurursak- genel kurul toplantısına katılabilmesi için yaklaşık 500 YTL'lik bir masrafa katlanması gerekecektir. Neticede katlanması gereken masraf, genel kurul toplantısından beklenen yararın üzerinde olduğundan pay sahibi kar zarar dengesine bakıp toplantıya katılmamaya karar verecektir. Aksi takdirde küçük yatırımcı elde etmiş olduğu karı dahi kaybedecektir.

⁴⁵ CAN, s. 9.

⁴⁶ ARKAN, Sabih; **Yüzden Fazla Ortağı Bulunan Anonim Ortaklığın Sermaye Piyasası Kanunu Karşısındaki Durumu**, Ankara Barosu Dergisi, C. 39, 1982, s. 370.

⁴⁷ ARKAN, **Dış Denetim**, s. 31.

⁴⁸ ANSAY, **Anonim Şirketlerin Sorunları**, s. 155.

⁴⁹ VIGREUX, s. 116.

⁵⁰ TEKİNALP, **Güç Boşluğu**, s. 468.

⁵¹ VIGREUX, s. 116.

⁵² ANSAY, **Anonim Şirketler Hukuku Nereye Gidiyor?**, s. 35.

Pay sahibinin yurtdışında olması halindeyse toplantıya katılmak, pay sahibi açısından daha fazla zaman ve para israfına yol açacağından pay sahibinin isteksizliği artacaktır. Özellikle AŞ'nin uluslararası bir boyut kazandığı durumlarda yatırımcılar için masrafın ve genel kurul toplantısına ilgisizliğin artacağını söylemek hiç de zor değildir⁵³.

3) Zaman Yokluğu

Günlük mesleki uğraşlardan zaman kalmaması, pay sahiplerinin genel kurul toplantılarına ilgisizliğinin önde gelen nedenlerindedir⁵⁴. Çağdaş kent toplumlarında insanların ailelerine bile yeteri kadar vakit ayıramadıklarını dikkate alırsak pay sahiplerinin, sahiplenmedikleri, yalnızca bir yatırım aracı olarak gördükleri AŞ'lerin genel kurullarına katılmak istememeleri beklenen bir durumdur.

Pay sahiplerinin pek çoğu bir meslek sahibi olduğundan ya toplantıya ayıracak zamanları yoktur veya toplantıya katılmayı vakitlerini boşa harcamak olarak görmektedirler⁵⁵. Ayrıca çalışan bir pay sahibi için işine gitmek nasıl bir zorunluluk ise iş dışındaki sosyal hayatına vakit ayırması da bir zorunluluk olarak görülmeli ve aynı mahiyette ele alınmalıdır. Bu şekilde yaklaşıldığında boş vakit kavramı daha da daralacaktır.

Genel kurul toplantısına katılmak, zaman alacak bir iş olduğundan ancak başka bir işi olmayan emekliler veya pay senetlerine çok büyük önem atfeden pay sahipleri toplantıya daha rahat katılabilecektir⁵⁶.

4) Yıllık Genel Kurul Toplantılarının Aynı Zamana Tesadüf Etmesi

Anonim şirket olağan genel kurul toplantıları, her hesap devresi sonundan itibaren üç ay içinde ve en az yılda bir defa yapılır (TTK m. 364/I). Yıllık hesap devresi, şirketin müracaatı üzerine Maliye Bakanlığı'nca farklı bir şekilde düzenlenmemiş ise bir takvim yılıdır⁵⁷. Hesap dönemi bittiğinde evrakları toplamak ve kesin hesap cetvellerini hazırlamak, birkaç ay zaman alacaktır⁵⁸. Yani genel kurul toplantıları büyük oranda mart ayı içinde yapılır. AŞ'lerin sayıca çok olması göz önüne alınırsa aynı gün aynı saatte birden fazla AŞ'nin genel kurul toplantısı yapma ihtimali, azımsanamayacak kadar büyüktür.

Aynı gün genel kurul toplantısı yapan birden fazla AŞ'de pay sahibi olan şahıs, her iki toplantıya da katılmak istese de bunun önünde maddi bir engel bulunacağından bir tercih

⁵³ KAYIHAN, **İnternet**, s. 612.

⁵⁴ TEKİNALP, **Güç Boşluğu**, s. 467.

⁵⁵ CAN, s. 10; KAYIHAN, **İnternet**, s. 612.

⁵⁶ VIGREUX, s. 117.

⁵⁷ DOMANIÇ, s. 578.

⁵⁸ CAN, s. 11; VIGREUX, s. 117.

yapmak durumunda kalacaktır. Neticede kendisi açısından daha önemli gördüğü toplantıya katılacak diğerini ise ihmal edecektir.

5) Davet Usulünün Etkinliğinin Bulunmaması

Genel kurul toplantısının pay sahiplerine duyurulması ile ilgili olarak TTK m. 368’de ilan ve davet olmak üzere iki yöntem öngörülmüştür. Genel kurulu toplantıya davetle ilgili ilan ve davet mektuplarında genel kurul gündemi de gösterilmelidir (TTK m. 369/I). Türk Ticaret Kanunu m. 368 hükmü emredici bir hükümdür ancak kamu düzenine ilişkin değildir. Bundan dolayı hükme uyulmaması halinde yaptırım maddede açıkça belirtilmemiştir⁵⁹.

Genel kurul toplantısına dair ilanın mutlaka Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi’nde (TTK m. 37) ve ayrıca şirket esas sözleşmesinde belirtilmiş başka gazeteler varsa onlarda -toplantı günü hariç en az toplantıdan iki hafta önce- yayınlanması gerekir⁶⁰.

İlk toplantıda gerekli çoğunluk sağlanamadığı takdirde ikinci toplantı için davet merasimlerine uyulup uyulmayacağı hususunda TTK’da açık bir düzenleme yoktur. Fakat ağırlıklı görüş, ikinci toplantı için de davet merasimlerine uyulması gerektiği yönündedir. Çünkü ikinci toplantı için davet merasimlerine uyulmaması uygulamada bazı suiistimallere konu olmaktadır. Bazı şirketler ilk toplantı için yaptığı davetlerde gerekli yetersayı oluşmadığı takdirde, ikinci toplantının nerede ve ne zaman olacağını bildirmektedir. Bu durumda ilk toplantıdan haberi olmayan pay sahiplerinin, ikinci toplantıdan da haberdar olamayacağı ihtimali doğmaktadır⁶¹. Bu durum ise güç boşluğu sorununu içinden çıkılmaz bir hale getirmektedir.

Nama yazılı pay sahiplerinin isim ve adresleri şirket tarafından bilinmektedir. Bunların adreslerine toplantıyla ilgili bilgileri taşıyan taahhütlü mektup gönderilmesi yasal bir zorunluluktur (TTK m. 368). Dolayısıyla nama yazılı pay sahiplerinin genel kurul toplantısından haberdar olmamaları, pek rastlanan bir durum değildir. Asıl sorun hamiline yazılı pay sahiplerine toplantı tarih ve gündeminin duyurulmasıyla ilgilidir. Hamiline yazılı pay sahiplerinden yalnızca önceden şirkete hisse senedi tevdi ederek ikametgâhını bildirenlere, taahhütlü mektup gönderilmesi suretiyle toplantı günü bildirilir (TTK m. 368). Hamiline yazılı pay sahipleri şirkete ikametgâhlarını bildirmemişlerse ve şirket esas sözleşmesinde de genel kurul toplantılarının duyurulmasıyla ilgili TTK’dan farklı bir düzenleme yoksa toplantıdan haberdar olmak için hamiline yazılı pay sahibinin Türkiye

⁵⁹ BOZTOSUN, Ayşe Omdan; **Anonim Şirkette Genel Kurulu Çağrı Şekli Uygulanmasının Sonuçları**, Prof. Dr. Hüseyin Ülgen’e Armağan, İstanbul 2007, s. 368-369, 398.

⁶⁰ ÇEVİK, s. 465.

⁶¹ TEOMAN, Ömer; **Derneklerde ve Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul Yetersayısının Sağlanamaması Nedeniyle Toplanamamış İkinci Toplantı İçin Yeniden Çağrı Merasimine Uymak Zorunlu mudur?**, Yasa Hukuk Dergisi, C. II, S. 3, 1979, s. 354-356.

Ticaret Sicili Gazetesi'ni takip etmesi gerekecektir. Yalnızca bu türden ilanların yer aldığı resmi bir gazete olan bu gazeteyi düzenli olarak takip eden çok küçük bir azınlığın bulunduğu⁶² göz önüne alınacak olursa pay sahibinin toplantıdan bu şekilde haberdar olmasının çok düşük bir ihtimal olduğu anlaşılacaktır.

Türk Ticaret Kanunu m. 368 hükmünün amacı, pay sahiplerinin GK toplantıları konusunda bilgi sahibi olmalarıdır⁶³. Ancak hükmün bu amaca ulaşabildiği söylenemez. Zira söz konusu hükümde, pay sahiplerine kaç gün önceden mektup gönderileceği öngörülmemiştir. Bu durumda mektup gönderilse bile postadaki aksamalar ve gecikmeler sonucu pay sahibinin bilgi alamama ihtimali ortaya çıkmaktadır. Özellikle ikametgahı yurtdışında olan pay sahiplerinin, bu yolla GK toplantılarından haberdar olma ihtimali çok daha düşüktür. Bunun için maddedeki belirsizliğin giderilmesinde fayda vardır. Ayrıca hükmün iadeli taahhütlü mektup yerine esas sözleşmede öngörülecek başka yollara imkan sağlaması gerekmektedir. Bu konuda teknolojik yöntemlerden yararlanılabilir⁶⁴. Bu yöntemleri e-posta, telefon, faks şeklinde sıralamak mümkündür.

Pay sahiplerinin genel kurul toplantısında oy kullanmaları hakkında nama yazılı pay sahipleri ile hamiline yazılı pay sahipleri için farklı düzenlemeler bulunmaktadır. Esasen nama yazılı pay sahiplerinin ad ve soyadları pay defterinde yazılı olduğundan bunların pay senetlerini ibraz etmelerine de gerek olmadan sadece kendilerini tanıtıcı kimliklerini ibraz etmek suretiyle genel kurul toplantısına katılmaları mümkündür⁶⁵. Hamiline yazılı pay sahipleri ise pay senedinin zilyedi olduğunu ispat etmelidirler. Bunu ispat maksadıyla hamiline yazılı pay sahipleri, -genel kurulda oy hakkını kullanabilmek için- hisse senetlerini veya bunların tasarrufları altında olduğunu gösteren belgeleri toplantı gününden bir hafta önce şirkete vermeye mecburdurlar (TTK m. 360/III). Bu formalitelerin yerine getirilmesi çok zahmetli olduğundan hamiline yazılı pay sahipleri çoğu zaman toplantıya katılmamayı tercih etmektedirler.

Hamiline yazılı pay sahipleri, hisse senedini elinde bulundurduğunu, noterden veya bankadan senetler karşılığı aldığı belgeler sayesinde kanıtlar⁶⁶. Hamiline yazılı pay sahibinin ilgili belgeleri bir hafta öncesinden şirkete tevdi etmesi bir zorunluluk değildir. Pay sahibi ilgili belgeleri tevdi etmediği takdirde GK toplantılarını ancak TTSG'den takip

⁶² CAN, s. 11; VIGREUX, s. 119; TEOMAN, **İkinci Toplantı İçin Çağrı Merasimi**, s. 356.

⁶³ TEOMAN, **İkinci Toplantı İçin Çağrı Merasimi**, s. 355-356.

⁶⁴ BOZTOSUN, s. 400-401.

⁶⁵ PULAŞLI Hasan; **Şirketler Hukuku**, Dördüncü Bası, Adana 2003, s. 315; İMREGÜN, Oğuz; **Kara Ticaret Hukuku Dersleri**, Onüçüncü Bası, İstanbul 2005, s. 297; POROY, Reha, TEKİNALP, Ünal; ÇAMOĞLU, Ersin, **Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku**, Dokuzuncu Bası, İstanbul 2003, s. 397.

⁶⁶ BALLAR, Suat; **AŞ'lerde Genel Kurul Öncesi Hamiline Yazılı Pay Senetlerinin Zilyetliği ile Hukuki Devir ve Teslimlerinin Kanıtlanması, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu IV**, Ankara 1989, s. 97.

edebilecektir⁶⁷. Bu da hamiline yazılı pay sahiplerinin GK'ya katılma oranını oldukça azaltmaktadır.

Şirkette yönetimi elinde bulunduran kişiler, GK toplantılarında da istedikleri gibi karar aldirmek istemektedirler. Hatta bazı kimselerin kararlar aleyhine dava açmasını önlemek için bazı pay sahiplerini davet etmeyerek GK'yı oldubittiye getirmektedirler. Bu durum, kanun, esas sözleşme ve objektif iyiniyet kurallarına aykırı düşmektedir. Davet edilmedikleri için GK'ya katılmayan bu kişiler, oya etki edecek sayıda değilse iptal davası açamamaktadırlar. Ancak bu kimselerin GK'da yapacakları konuşmaların, GK'ya sunacakları bilgi ve belgelerin, GK'da alınacak kararların yönünü değiştirebileceği açıktır. Hatta kendisine usulüne göre çağrı yapılmadığı halde toplantı yerine gelen fakat içeri alınmayan pay sahibinin, sırf bu nedenle iptal davası açabilmesi gerekir⁶⁸.

Yukarıda açıklandığı üzere TTK'da davet usulünün etkinliği bulunmadığı gibi tek başına müeyyidesi de yoktur. Yani emredici hükümlere aykırı olmayan davet merasimindeki eksiklikler, ancak karara etkili olduğu nispette iptal davasına konu olabilmektedir. Bu durum, uygulamada kötü niyetli kimseler tarafından istismar edilebilmektedir.

Yukarıda bahsedilen TTK düzenlemelerine ek olarak sermaye piyasası mevzuatında da ikili bir ayırım yapılmıştır. Buna göre nama yazılı hisse senetleri borsada işlem gören şirketler Seri VIII, No: 39 tebliğine⁶⁹ göre GK toplantısına davette bulunacaktır. Buna göre GK toplantısı ile ilgili bütün bilgilerin kamuya açıklanması zorunludur. Bununla birlikte söz konusu bilgilerin borsaya ulaştırılması ve borsa bülteninde yayımlanması şarttır. Hisse senetleri borsada işlem görmeyen şirketlerde ise TTK hükümleri uygulanacaktır⁷⁰.

6) Genel Kurul Toplantılarının Masraflı Olması

Geleneksel anlamda yapılan GK toplantılarının, özellikle çok ortaklı AŞ'ler için çok masraflı olduğu bilinen bir gerçektir⁷¹. Zira her GK toplantısı için 40-50 kişinin görevlendirilmesi gerekeceği gibi, toplantı için elverişli büyük bir salonun tutulması da ayrı bir maddi sorun olarak karşımıza çıkacaktır⁷².

⁶⁷ TEOMAN, **İkinci Toplantı İçin Çağrı Merasimi**, s. 356.

⁶⁸ GÜCÜK, Turgut; **Genel Kurula Katılma ve Oy Hakkının Engellenmesi**, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu IV, 1987, s. 264.

⁶⁹ Söz konusu Tebliğ, 20/07/2003 tarihli ve 25174 sayılı RG'de "Özel Durumların Kamuya Açıklanmasına İlişkin Esaslar Tebliği" adı ile yayımlanmıştır.

⁷⁰ YILMAZ, Lerzan; **Halka Açık ve Nama Yazılı Hisse Senetleri Borsada İşlem Gören Anonim Ortaklığın Genel Kuruluna Eksik Çağrının Hukuki Sonuçları**, MÜHFD, Prof. Dr. Aydın Aybay'a Armağan, C. 1, S. 1, 2007, s. 540-541.

⁷¹ YASAMAN, Hamdi; **Anonim Ortaklıklarda Azınlığın Genel Kurulu Toplantıya Çağırması, Reha Poray'a Armağan**, İstanbul 1995, s. 451.

⁷² KAYIHAN, **İnternet**, s. 612; YANLI, Veliye; **Halka Açık Anonim Ortaklıklar Genel Kurullarında Vekaleten Oy Kullanma Konusundaki Yeni Düzenleme**, Selim Kaneti'ye Armağan, İstanbul 1996, s. 112.

7) Zorunlu Yetersayılarının Düşük Olması

Güç boşluğunu ortaya çıkaran nedenlerden biri de GK toplantı ve karar yetersayılarıdır. Zira esas sermayenin $\frac{1}{4}$ 'ünün hazır bulunması, GK toplantısının yapılabilmesi için yeterlidir. Kararlar ise GK'da temsil edilen sermayenin çoğunluğuyla alınır. Örneğin 100.000 YTL'lik esas sermayesi olan bir şirketin GK toplantısını yapabilmesi için en az 25.000 YTL'nin toplantıda hazır bulunması gerekir. 12.500 YTL'yi aşan bir grubun GK'da istediği kararı alabileceği düşünülecek olursa küçük bir azınlığın büyük bir sermayeyi nasıl yönettiği anlaşılacaktır. Bir de ilk toplantıda yetersayının toplanamaması neticesinde ikinci toplantı için herhangi bir oran öngörülmemiş olması durumu daha vahim hale getirmektedir.

Türk Ticaret Kanunu'ndaki, asgari toplantı ve karar yetersayılarının bu kadar düşük tutulması, bir yönüyle de güç boşluğunu ortaya çıkarmaktadır. Zira asgari sayıda pay sahibinin GK'ya katılması şirkette idareyi elinde bulunduranların işine gelmektedir. Şirket yönetimi sorunun çözümüne değil artmasına yönelik çalışmaktadır. Çünkü YK, mevcut toplantı ve karar yetersayıları sayesinde kararları çok daha zahmetsizce almakta, diğer pay sahiplerinin katılımına ihtiyaç duymamaktadır.

8) Şirketlerin Kurumsallaşamaması

Anonim şirketler ekonomik hayatın vazgeçilmez unsurlarıdır. Ekonomik hayatın sağlam zeminler üzerine kurulması, şirketlerin kurumsallaşmasına bağlıdır. Kurumsallaşamayan şirketlerde, şirketin menfaatinden çok bireylerin menfaati göz önünde tutulur. Dolayısıyla pay sahipliğinden kaynaklanan ve vazgeçilmez olarak nitelendirilen birtakım müktesep haklar, önemsenmemektedir. Pay sahipleri, idari haklarından çok mali nitelikteki haklarıyla ilgilenmekte ve ortaya güç boşluğu sorunu çıkmaktadır.

Şirketlerin kurumsallaşması için son yıllarda kurumsal yönetim ilkeleri benimsenmeye başlamıştır. Böylece pay sahipleri, ihtiyaçları olan eksiksiz ve doğru bilgiye zamanında ve en az maliyetle ulaşabilecektir. Şirket, pay sahiplerinin haklarını kullanması hususunda fırsat eşitliği yaratmalıdır. Eşitsizliğe yol açmadan, mümkün olan en az maliyetle ve basit bir usulle, pay sahiplerinin GK toplantılarına katılmalarını sağlamalıdır⁷³.

9) Şirketlerin Demokratik Olmayan Yapısı

Şirket içi demokratik işleyişin sağlanması önemli bir husustur. Zira ancak demokratik bir yapıda küçük pay sahipleri yönetime yön verme eğiliminde olur. Pay sahipleri, şirket içindeki haklarını herhangi bir kısıtlamaya tabi olmadan demokratik bir şekilde kullandıkları sürece GK toplantılarına ilgili davranacaklardır.

⁷³ PULAŞLI, Hasan; *Corporate Governance, Anonim Şirket Yönetiminde Yeni Model*, Ankara 2003, s. 86.

Ülkemizde AŞ'lerin sayısı hızla artmaktadır. Bununla birlikte, pay sahiplerinin sayısı binleri bulan HAAS genel kurullarında; tartışmak, hesapları incelemek, denetlemek, ehil kişileri organlara seçmek ve sağlıklı kararlar almak ancak pay sahiplerinin geniş katılımıyla mümkün olabilir. Geniş bir katılım için de pay sahiplerinin oy hakkı engellenmemelidir. Bunun sağlanabilmesi için özellikle azınlıkta kalan pay sahiplerinin haklarını dengeleyici ilkelere öncelik verilmelidir. Böylece pay sahipleri arasında çıkan yersiz çıkar çatışmaları ve tek adam iktidarına yol açan yönetim şekilleri de engellenmiş olacaktır⁷⁴.

Kanun koyucu bir yandan bu hakları gözetirken öte yandan da esas sözleşmeyle gelebilecek bir takım kısıtlamalara mani olmalıdır. Şirketin anayasası hükmünde olan esas sözleşme, paylar demokrasisine hizmet etmelidir. Böylelikle sonuca etkili olabileceğine inanan pay sahipleri GK toplantılarına katılmaktan imtina etmeyecek ve güç boşluğu sorunu da ortadan kalkmış olacaktır.

10) Organların Yaygın Etkili Oy Sistemi ile Belirlenmesi

Anonim şirketler, çoğunluk ilkesine göre yönetilir. Şirketteki kararlar, çoğunluk ilkesine göre verilir⁷⁵. Çoğunluk ilkesi, pay sahiplerinin sayısı veya mutlak sermaye anlamında değildir. Çoğunluk ilkesi, AŞ'nin bütün organları için geçerli bir ilke olup her bir organ için ayrı bir manada kullanılır. Pay sahipleri GK'da sermayeleri oranında oy kullanırken YK ve DK'da, üye sayısına oranla oy kullanır. Diğer bir anlatımla, GK'da sermaye oranı önemliken YK ve DK'da kişi adedi önem arz eder⁷⁶.

Anonim şirket yönetim organlarının “yaygın etkili oy sistemiyle” belirlenmesi güç boşluğunun dolaylı sebepleri arasında sayılabilir. Zira yaygın etkili oy sistemiyle çoğunluk pay sahipleri yönetim kurulu ve denetim kurulu üyelerini belirleyebilmekte, böylece şirket yönetiminde ve denetiminde etkili olabilmektedirler. Azınlık ise YK ve DK'ya bir temsilci seçememekte, şirket yönetiminden ve denetiminden habersiz kalmaktadır. Halbuki şirket yönetiminde azınlığın bir temsilcisinin bulunması, pay sahiplerinin şirketle ilgili bilgilere daha kolay ulaşabilmesi sonucunu sağlayacaktır.

Sermaye Piyasası Mevzuatı ile getirilmiş olan “birikimli oy sistemi” pay sahiplerinin şirket organlarına temsilci seçmesini sağlayacak bir yöntemdir. Azınlığın korunması amacıyla uygun olan bu yöntem sayesinde şirket YK ve DK'larında küçük pay sahiplerinin temsilcisi bulunabilecek, bu temsilciler sayesinde geniş bilgi alma ve inceleme hakkına sahip olan pay sahipleri yönetime iştirak edecektir⁷⁷. Bu şekilde, küçük pay sahiplerinin yönetim açısından

⁷⁴ GÜCÜK, s. 265.

⁷⁵ KARAYALÇIN, **Çoğunluk Azınlık İlişkisi**, s. 364,388.

⁷⁶ PULAŞLI, **Şirketler Hukuku**, s. 209-210.

⁷⁷ KENDİGELEN, Abuzer; **Birikimli Oy Tebliğinde Yapılan Değişiklik Üzerine Düşünceler**, İÜHFİM, C. 62, S. 1-2, 2004, s. 403-404.

sorumluluk üstlenmesi sağlanmış olacaktır. Böylece kendisini şirkete karşı sorumlu hisseden küçük pay sahiplerinin GK toplantılarına ilgisizliği azalacaktır.

11) Sınıf Davası Açma Hakkının Bulunmaması

Sınıf davası açma hakkı, ABD hukukunda kabul gören bir sistemdir. Buna göre benzer talep ve iddiaları bulunan pay sahiplerinin oluşturduğu bir grup adına, grup içindeki bir veya birkaç kişi tarafından tüm grubu temsilen dava açılması imkanı tanınmıştır. Dava sonucunda verilen mahkeme kararı, gruptaki herkesi bağlamaktadır⁷⁸.

Türk hukukunda bu sistem kabul görmemiştir. Ancak gerek usul ekonomisi bakımından gerekse güç boşluğunun giderilmesi açısından sağlayacağı fayda ortadadır. Zira çoğunluğun aldığı karardan dolayı hakları zarar gören her bir pay sahibinin karara karşı dava açması mümkün değildir. GK'ya katılmaya bile zaman ayıramayan pay sahiplerinin dava süreciyle ilgilenmesi beklenemez. Katıldığı toplantılarda bile karara muhalif olduğu halde sonucu etkileyemeyen pay sahibinin daha sonraki toplantılara katılma ihtimali düşmektedir. Bu da güç boşluğu sorununun ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

12) Bazı Payların Oy Hakkından Mahrum Bırakılması

Şirketlerin ekonomik açıdan en yararlı yatırımı, öz sermayesinden yaptığı yatırımdır. Ancak bu konudaki kaynaklar sermaye ve yedek akçeler ile sınırlı olduğundan, bu yolun kullanılma olasılığı düşüktür. Pay sahiplerinden, yeniden taahhütte bulunma veya eski taahhütlerini artırmalarını istemek her zaman olumlu neticeler vermeyebilir. Yükseltile sermayenin, yeni pay sahiplerinden karşılanması ise bazı pay sahiplerinin işine gelmemektedir. Zira bu durumda pay sayısı artmakta; kâra, tasfiye bakiyesine, oya katılma ve etkili olma oranı düşmektedir. Sermaye artırımından önceki birikmiş yedeklerde, şirket malvarlığında hiçbir emeği geçmemiş kimselerin yeni pay sahibi olması, uygun görülen bir durum değildir⁷⁹.

Sermaye artırımının şirketi yönetenler açısından en büyük tehlikesi, sahip oldukları oyun etkisinin azalması, dahası şirketteki yönetimlerinin sona ermesidir. Bu nedenle bazı şirketler, sermaye artırımından ziyade farklı finansman arayışı içine girmektedirler. Bu finansmanı karşılamak için kısa ve uzun vadeli kredi almakta ve bu tutum yüzünden pay sahiplerine kar dağıtamamakta veya düşük kâr dağıtmaktadırlar. Düşük kâr dağıtılması veya hiç kâr dağıtılmaması, pay sahiplerini güç duruma sokmaktadır. Şirketler, hem pay sahiplerini güç durumda bırakmamak hem de finansman ihtiyacını gidermek için farklı arayışlar içine

⁷⁸ ÇÖMEZ, Pınar; **Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Birikimli Oy Yöntemi**, Yayınlanmamış Y.Lisans Tezi, Ankara 2006, s. 148, dpn. 300.

⁷⁹ TEKİNALP, Ünal; **Katılma İntifa Senetleri**, BATIDER, C. 6, 1971-72. s. 298.

girmiştir. Böylece katılma intifa senetleri, tahviller vs. bu amaç doğrultusunda kullanılmaya başlamıştır⁸⁰.

Şirket sermayesinin kâr dağıtımından olumsuz etkilenmemesi ve şirketlerin borç ödeme gücünü kaybetmemesi için kârın tamamen pay sahiplerine dağıtılması önlenmiştir. Buna göre net kârdan yasal olarak veya esas sözleşme gereği ayrılması gereken miktar ayrılmadan kâr payı dağıtılamaz (TTK m. 469). Söz konusu hükme karşılık hiç kâr payı dağıtılmamasını (%5 oranı hariç) önleyecek bir hüküm yoktur. Kârın haksız bir biçimde birikimini önleyecek bir hüküm olmamasından dolayı, özellikle hızlı büyüyen şirketler, kâr dağıtımından kaçınmaktadır. Çünkü bu şirketler, genellikle nakit ihtiyacı içindedirler. Bu nedenle kâr dağıtım oranı düşük tutulur veya nakit çıkışı gerektirmeyecek şekilde kâr dağıtımı yapılır. Örneğin pay senedi çıkarmak suretiyle kâr dağıtımı tercih edilir⁸¹.

Oy hakkı, pay sahibine yönetime katılma hakkı veren önemli bir haktır. Bu açıdan bakılacak olursa şirket yönetimini, sermayenin sadece bir kısmını temsil eden belli bir pay sahibi grubuna bırakan bu senetler, eleştiri konusu olmaktadır⁸². Söz konusu senetler, yönetimin aile fertleri dışına çıkmasının arzulanmadığı aile şirketlerinin menfaatine olduğu açıktır. Bu senetlerle sermaye miktarınca yönetime katılma hakkı olan pay sahiplerinin yönetim hakkı ile birlikte denetim hakkının da elinden alınması sonucunu doğurmaktadır. Bunun neticesinde payın mahiyeti bozulmakta ve aynı şirkette birbirinden farklı haklara sahip iki ayrı pay sahibi grubu oluşmaktadır⁸³. Yönetim ve denetim hakkı bu yolla elinden alınan kişilerin oluşturduğu boşluk, güç boşluğuna vücut vermektedir.

13) Organların Belirlenmesinde İmtiyazlı Oy Kullanımı

Anonim şirketler hukukunda haklardan sermayeye katılma oranına göre yararlanma ilkesi mevcuttur. Pay sahipleri, ortaklık haklarını sermayeye katılma oranında kullanırlar. Yani bir pay sahibi esas sermayeye ne oranda katılmışsa o kadar oy gücüne sahip olur. Kural bu olmakla birlikte, esas sözleşme ile bazı paylara imtiyaz tanınması mümkündür. Bununla beraber, oransallık ilkesinin uygulanmadığı bazı alanlar mevcuttur. Bu alanlar, GK'ya katılma, konuşma, öneride bulunma, iptal davası açma, şirket tesislerinden yararlanma gibi haklardır. Bu haklardan yararlanabilmek için sermaye oranının ne olduğu önemli değildir⁸⁴. Doktrinde paylar, adi pay ve imtiyazlı pay şeklinde ikiye ayrılmıştır. Kanunda teorik olarak

⁸⁰ TEKİNALP, *Katılma İntifa Senetleri*, s. 298.

⁸¹ BOZKURT, Ünal; *Türkiye'de Pay Senetlerinin Fiyatını Etkileyen Etmenler*, İÜİFD, C. 7, 1978, s. 3.

⁸² DAĞ, *Oy Hakkının Kazanılması ve Kullanılması*, s. 28.

⁸³ NOMEER, Füsün; *Anonim Ortaklıkta, Oydan Yoksun Paylar*, İstanbul 1994, s. 9.

⁸⁴ PULAŞLI, *Şirketler Hukuku*, s. 211-212.

böyle bir ayırım yapılmamıştır. Ancak TTK m. 401’de imtiyazlı paylardan bahsedilmiş olması, “adi pay” teriminin çıkmasına yol açmıştır⁸⁵.

Genel kurul toplantılarında her hisse senedi en az bir oy hakkı verir (TTK m. 373/I). Görüldüğü üzere kural olarak her pay, sahibine eşit haklar tanımaktadır. Bununla birlikte, TTK m. 401’de “*Esas mukavele ile bazı nevi hisse senetlerine kar payı veya tasfiye halindeki şirket mevcudunun dağıtılması ve sair hususlarda imtiyaz hakları tanınabilir.*” hükmü öngörülerek imtiyazlı pay çıkarılmasına imkan tanınmıştır.

Türk Ticaret Kanunu m. 401’in lafzından da anlaşılacağına göre, esas sözleşmede imtiyazlı oy ihracına yönelik bir hüküm varsa, bu tür senetlerin çıkarılmasının önünde herhangi bir engel yoktur. Yine maddeden anlaşılacağı üzere imtiyazlı paylar hususunda herhangi bir sınırlama mevcut değildir. Yani oy hakkında imtiyaz tanıyan hisse senetlerinin ihracı da mümkündür⁸⁶. Örneğin bir şirkette, itibari değerleri birbirine eşit olan payların (A), (B) ve (C) gibi gruplara ayrıldığını farz edelim. A grubu pay sahiplerine iki oy hakkı tanınırken B grubu pay sahiplerine kârdan, C grubuna ise tasfiye bakiyesinden öncelik hakkı tanınabilir. Bu durumda her üç grubun, imtiyazlı paylara sahip olduğu varsayılır⁸⁷.

Kayıtlı sermaye sistemini kabul eden AŞ’lerde imtiyazlı hisse çıkarılma yetkisi, esas sözleşmede hüküm bulunmak şartıyla YK’ya verilmiştir (SPK m. 3/d, m. 12). HAAŞ’lerde YK’ya imtiyazlı hisse çıkarma yetkisinin verilmiş olması, birtakım suiistimallere yol açabilmektedir. Zira şirket yönetimini elinde bulunduran YK, bu gücünü devam ettirebilmek için oy hakkında imtiyazlı hisse senetleri çıkarabilir. Bu durum ise zaten HAAŞ’lerde ortaya çıkan güç boşluğu sorununun daha da derinleşmesi sonucunu doğuracaktır.

Anonim şirketlerde sermayeye göre oy kullanma ilkesi geçerlidir. Bu ilkeye göre oy, sermaye riski olan kişilerce kullanılmalıdır. Sermaye riski olmayan veya olması gerektiğinden az olan kişilerin oy kullanması, sermaye riski ile oy arasındaki dengeyi bozmaktadır. Risk taşıyan kimselerin şirketi yönetmesi hem şirketin hem de pay sahiplerinin menfaatindedir. Zira sermaye riski altında olan kişiler, şirkete olan özen borcuna daha çok riayet ederler. Bu dengenin bozulmaması için YK seçiminde, oyda imtiyaz tanınmaması gerekir.

Oyda imtiyaz, ekonomik gereksinimler sebebiyle gündeme gelmiş ve uygulama tarafından benimsenmiştir. Yabancılaşma sorununun önüne geçtiğinden dolayı kabul ve

⁸⁵ AKBULAK, Yavuz; **Anonim Şirketlerde İmtiyazlı Paylar**, <http://www.legalisplatform.net/Makale/ANON%C4%B0M%20%C5%9E%C4%B0RKETLERDE%20%C4%B0MT%C4%B0YAZLI%20PAYLAR.pdf>, s. 2, (erişim tarihi: 10.07.2008).

⁸⁶ ÜNAL, Oğuz Kürşat; **Anonim Ortaklık Yönetim Kurulunun İmtiyazlı Hisse Senedi Çıkarma Yetkisi**, GÜHFD, C. 4, S. 1-2. s. 6.

⁸⁷ TEOMAN, Ömer; **Anonim Ortaklıklarda Payların Tümüne Yasada Öngörülenden Daha Fazla Hak Tanınması Ayrıcalık Yaratmak Anlamına Gelir mi**, BATIDER, C. 18, S. 3, 1995-96, s. 1.

destek görmüştür⁸⁸. Ancak zamanla şirket içerisinde belli bir grup veya yöneticiler tarafından ele geçirilip pay sahiplerinin haklarını kullanmasının önünde bir engel haline getirilmiştir. Oyda imtiyazın bu şekilde kötüye kullanılması, birtakım sınırlamaların yapılmasına sebebiyet vermiştir⁸⁹.

B) PSİKOLOJİK NEDENLER

Yukarıda izah edilen maddi nedenlerle pay sahiplerinin büyük kısmı, genel kurul toplantılarına katılamazlar. Bir takım pay sahipleri ise toplantıya katılma imkanına sahip olmalarına rağmen bu yönde bir istek taşımazlar. Bu halde pay sahibi kendince nedenlerle şirket işlerinden uzak durmayı tercih etmektedir. Bunun çeşitli nedenleri olabilir:

1) Şirketi Yeterince Sahiplenmeme

Pay sahibinin genel kurul toplantısına katılarak aktif rol oynama konusundaki tavrı, şirkete ve şirketin geleceğine verdiği önemle ilgilidir. Eğer pay sahibi kendisini AŞ'nin bir parçası gibi görürse şirket faaliyetlerine verdiği önem de bu oranda yüksek olacaktır. Ancak AŞ'lerde özellikle küçük pay sahiplerinin böyle bir sahiplenme tavrı içinde olmadıklarını görmekteyiz. Bunun nedenlerini iki alt başlık halinde incelemekte yarar vardır⁹⁰.

a) Devamlı Pay Sahipleri Psikolojisi

Bir pay sahibi, servetinin büyük kısmını tek bir AŞ'ye ait pay senetlerini alarak değerlendirmiş ise bu şirketin işlerini yakından izlemek lüzumunu hissetmesi doğaldır. Çünkü servetinin geleceği, devamlı olarak ortağı olduğu ve ortağı kalmaya devam edeceği AŞ'nin iyi idare edilmesine bağlıdır. Bu pay sahibinin şahıs şirketi ortağı gibi bir ruh hali içerisinde şirketi benimsemesi beklenir. Servetlerinin büyük kısmını devamlı olarak tek bir AŞ'ye bağlamak, pay sahipleri açısından büyük risk taşımaktadır. Zira kendisi ne kadar özenle takip ederse etsin elinde olmayan nedenlerle şirket işlerinin kötü gitmesi ve şirketin zarar etmesi mümkündür. Bu noktada pay sahipleri kendilerini daha güvende hissetmek için, çeşitli AŞ'lerden pay senedi almaktadırlar. Bu ise pay sahibi açısından bir yandan tehlikenin dağıtılması diğer yandan da şirket işlerini dikkatle takip etme külfetinden kurtulma anlamına gelmektedir⁹¹.

⁸⁸ KENDİGELEN, Abuzer; **Anonim Ortaklıkta İmtiyazlı Paylara İlişkin Değişik Öneriler**, Makalelerim, C. 2, İstanbul 2006, s. 189.

⁸⁹ KENDİGELEN, Abuzer; **İsviçre Hukukunda Oy Hakkında İmtiyazlı Paylar**, Makalelerim, C. 1, İkinci Bası, İstanbul 2006, s. 342-343.

⁹⁰ CAN, s. 12; VIGREUX, s. 120

⁹¹ VIGREUX, s. 120

b) Geçici Pay Sahipleri Psikolojisi

Borsada işlem gören hisse senetlerine rağbet gösteren küçük pay sahipleri, genelde tatmin edici ve istikrarlı gelir getiren hisse senetlerini tercih etmektedir. Genel kurulda oy kullanmak veya AŞ yönetiminde söz sahibi olmak bu kimseler için arka planda yer almaktadır. Özellikle küçük pay sahiplerinin tek gayeleri kar elde etmek olduğundan GK toplantısına katılma gereği dahi duymamaktadırlar. Bu durum, nakit ihtiyacı içinde olan AŞ'yi yöneten kişiler için bir fırsattır. Zira hem nakit ihtiyacını karşılamaktadırlar hem de hakimiyet konusunda taviz vermemektedirler. Böylece muhtemel bir yabancılaşmanın da önünü alabilmektedirler. Hatta AŞ'ler, oydan yoksun pay senetleri çıkararak güç ve oy dengesini de bu şekilde düzenlemektedirler⁹².

Devamlı pay sahiplerinin pay senetlerini uzun süre ellerinde tutma niyeti taşımalarına karşın geçici pay sahiplerinin amacı, ellerindeki pay senetlerini alış fiyatının üzerinde bir fiyatla satarak kâr etmektir⁹³. Endeksleri sıkı bir şekilde takip ederek ellerindeki pay senetlerini mümkün olduğunca çabuk satmak isterler. Şirketle aralarındaki bağ devamlı pay sahiplerinden çok daha gevşektir. Şirketin yönetimi ve geleceği ile ilgili endişeleri olmaz, tek endişeleri ufak bir kur hareketinden istifade ederek bir an önce pay senedini elden çıkararak şirketle olan ilişkisine son vermektir. Dolayısıyla istisnai durumlar hariç olmak üzere bu kişilerin şirket genel kurul toplantısına katılmak gibi bir niyet taşımaları beklenemez.

2) Tek Kişinin Sonucu Değiştiremeyeceği İnancı

Birkaç oyun etkisiz kalacağı ve sonucu değiştiremeyeceği inancı, pay sahiplerinin genel kurul toplantılarına katılmamalarının başta gelen sebeplerindendir⁹⁴. Yukarıda değinildiği üzere TTK m. 373/I uyarınca genel kurul toplantısında her pay en az bir oy hakkı verir. Küçük pay sahipleri, kendi aralarında organize olarak tek elden hareket etmek konusunda anlaşmamış iseler şirketin toplam pay miktarı ile kendi paylarını karşılaştırdıklarında adeta denizde bir bardak su olduklarını hissetmektedirler. Bu ruh hali içinde genel kurul toplantısından haberdar olan pay sahibi, toplantıya katılarak hiçbir şeyi değiştiremeyeceğini, yalnızca bir izleyici rolüne sahip olacağını ve vakit kaybedeceğini düşünecektir. Genel kurulda alınan kararları daha sonra öğrenme imkanına da sahip olduğundan toplantıya katılmayı faydasız bulacaktır.

3) Bilanço ve Bazı Konuların Teknik Bilgi Gerektirdiği İnancı

Türk Ticaret Kanunu m. 369'da olağan genel kurul gündeminde nelerin olacağı belirtilmiştir. Buna göre genel kurul toplantısında; yönetim kurulu ve denetçiler tarafından verilen raporlar okunacak, şirket bilanço ve kar zarar hesapları ile kazancın dağıtılması

⁹² NOMER, *Oydan Yoksun Paylar*, s. 8.

⁹³ CAN, s. 12.

⁹⁴ TEKİNALP, *Güç Boşluğu*, s. 467; TEKİNALP, *Yönetime Katılma*, s. 7-8.

hakkındaki teklifler görüşülerek karara bağlanacak, yönetim kurulu ve denetçilerin ücret ve aidatları şirket sözleşmesinde belirlenmemişse bunlar tespit edilecek, görev süreleri dolmuş yönetim kurulu üyeleri ile denetçilerin ilgili görevlendirmeleri yapılacak ve lüzumu görülen diğer hususlar görüşülecektir.

Tüm pay sahiplerinin bilançoğu inceleyerek kâr zarar hesabı yapacak teknik bilgiye sahip olması veya yönetim kurulu ve denetçi raporlarında kullanılacak teknik terimleri anlamaları beklenemez. İşte pay sahipleri de bu konuları muhasebecilerin işi olarak görmekte, şirketteki teknik personelin zaten bunlarla ilgilendiğini, kendilerinin anlamadıkları bir konuyla ilgili fikir yürütmelerinin mümkün ve doğru olmayacağını düşünerek toplantılara ilgi göstermemektedirler.

4) Şirket Yönetiminin Uzmanlara Bırakılması Gerektiği İnanıcı

Genel kurula katılmak ve diğer organlara üye olarak seçilmek, her bir pay sahibine tanınmış bir haktır. Ancak genellikle uygulamada YK ve DK üyeleri uzmanlardan oluşmaktadır.

Özellikle HAAŞ'lerde özel bir yönetici sınıf vardır ki şirketin bütün başarı ve başarısızlığı onlara aittir. Bu şirketlerde genellikle yönetim kurulu, teknik uzmanlardan oluşmaktadır⁹⁵. Bu durum, küçük pay sahiplerini yönetimden uzaklaştırmaktadır. Zira seçilme hakkı olduğu halde şirket teamülüne boyun eğmek zorunda kalan küçük pay sahipleri, GK toplantılarına katılmaktan da imtina etmektedirler.

5) Hamiline Yazılı Hisse Senetlerinin Devir Kolaylığı

Borsada işlem gören AŞ'lerin çıkardığı hamiline yazılı hisse senetlerinin devri son derece kolaydır. Bu imkanı değerlendiren küçük pay sahipleri, şirketteki kötü gidişat neticesinde hisse senetlerini bir başkasına devretmek suretiyle kolaylıkla şirketten çıkabilmektedir. Hisse senetlerinin değer kaybetmesi veya şirketteki kötü gidişatın neden kaynaklandığı konusunda şirket yönetiminden hesap sorma yolunu seçmemektedirler⁹⁶.

Hamiline yazılı hisse senetleri, zilyetliğin devri suretiyle bir başkasına devredilebilir. AŞ'lerdeki bu devir kolaylığı, pay sahiplerinin kolay bir şekilde şirketi terk etmesine yol açmaktadır. Özellikle borsada işlem gören HAAŞ'lerde bu durum göze batmaktadır. Zira herhangi bir sebeple şirket yönetiminden hoşnut olmayan pay sahibi için yönetimi denetleme veya yönetimden hesap sorma bilinir bir alışkanlık değildir. Söz konusu kimseler, kanunların kendilerine verdiği yetkiye dayanmak yerine şirketi terk etmektedirler. Çünkü pay sahipleri psikolojik olarak daha kolay yol olan şirketten çıkmayı tercih etmektedirler.

⁹⁵ TEKİNALP, Ünal; **Halka Açık Anonim Ortaklık Kavramının Unsurları ve Bazı Problemler**, İktisat ve Maliye Dergisi, C.XVI, S. 1, 1969, s. 18.

⁹⁶ PASLI, Ali; **Anonim Ortaklık Kurumsal Yönetimi**, İstanbul 2005, s. 35, dpn.85.

IV) GÜÇ BOŞLUĞUNUN SONUÇLARI

Anonim şirket genel kurullarında oluşan güç boşluğu, bir takım sorunları da beraberinde getirir. Öncelikli olarak pay sahipleri yönetime yabancılaşır, artık hak ve yetkilerini kullanmaktan imtina eder bir hale gelirler. Bu durum ise şirket işlerinin aksamasına, hatta şirketin feshine yol açar.

Yönetim kurulu, genel kurulun yetkilerini iktisap eder. Daha vahim durum ise, yönetimin kendisine sorumluluk atfedilemeyen bir kişinin veya bir grubun eline geçmesidir ki, bu kişiler 'profesyoneller' olarak tabir edilir.

Güç boşluğunun herhangi bir kurum tarafından doldurulması ise yabancılaşmayı ortaya çıkarır. Bu kurum devlet de olabilir, pay sahiplerinin kurduğu bir dernek de olabilir. Ne olursa olsun ortaya çıkan irade yabancı bir iradedir.

A) PAY SAHİPLERİNİN HAKLARINDAN FERAGAT ETMESİ

Oy hakkı, pay sahiplerinin şirket yönetimine katılmalarında en etkili araçtır. Genel kurul toplantılarına katılan pay sahibi şirketi idare edecek olan üyeleri seçer ve ibra hususunda oy kullanmak suretiyle onların denetiminde rol oynar. Ayrıca kârın dağıtım oranını belirlemek, tahvil çıkarılmasına karar vermek gibi bir çok konuda hem kendi iradesini açıklar hem de şirket iradesinin oluşmasına katkıda bulunur. Bu nedenle oy hakkı yasada müktesep haklar (TTK m. 385) arasında sayılmıştır⁹⁷.

Genel kurul toplantılarına çağrıyla ilgili TTK m. 364 her ne kadar davet tabirini kullanmış ise de pay sahibinin genel kurul toplantısına katılmaması, yalnızca 'bir davete icabet etmeme' olarak görülemez. Pay sahibi toplantıya katılmayarak yönetim kurulunu denetleme, görüş ve tekliflerini bildirme ve oy hakkını kullanarak şirket işleyişinde aktif rol oynama haklarından feragat etmektedir⁹⁸.

B) YÖNETİM KURULUNUN HAKSIZ GÜÇLENMESİ

Türk Ticaret Kanunu'nda GK'ya verilmiş olmakla beraber, münhasır yetkiler arasında kabul edilmeyen yetkiler diğer organlara ve bilhassa yönetim kuruluna devredilebilir. Ancak doktrinde yazarlar böyle bir ayırımı gitmeyi yapay bulmakta ve genel kurulun yetkilerini bizzat kullanması gerektiğini ifade etmektedirler⁹⁹.

Esas sözleşmede düzenleme yapmak suretiyle GK'nın yetkileri genişletilebilir. Ancak kanunlar tarafından şirketin diğer organlarına verilmiş yetkiler GK'ya devredilemez. Mutat iş

⁹⁷ PULAŞLI, **Şirketler Hukuku**, s. 639.

⁹⁸ CAN, s. 13 ; VIGREUX, s. 123.

⁹⁹ ARSLAN, İbrahim; **Şirketler Hukuku Bilgisi**, yedinci bası, Konya 2002, s. 224.

ve işlemler için yetkili olan organ YK'dır. Şirket YK tarafından temsil edilir. GK ise bir karar organıdır, şirketi temsil yetkisi yoktur¹⁰⁰. Nasıl ki YK'ya ait bir takım yetkiler GK'ya devredilemez, o şekilde de GK'nın yetkilerinin YK'ya devredilmesi mümkün değildir. Ancak pay sahiplerinin kendilerini sadece bir yatırımcı olarak görmesi, yönetim kurulu üyelerini, yönetim kurulunun şirketin en yüksek karar organı olduğu psikolojisine sürüklemiştir. Bunun sonucunda bir irade ortaya koymayan veya koyamayan pay sahiplerinin yetkileri güçlü bir azınlığın eline geçmiş ve paylar demokrasisi yerini oligarşik bir yapıya bırakmıştır.

Küçük pay sahiplerinin genel kurul toplantısına ilgisizliği sonucunda büyük bir sermaye yönetim kurulunun tasarrufu altına girer. Kötü niyetli bir yönetim kurulu bu iktisap ettiği yetkileri kullanarak şirketi zarara uğratabilir. Bunun sonucunda esas sermaye azalabilir, şirket hisse senetleri düşük fiyatlarla satılabilir, şirket kısa sürede el değiştirebilir.

Pay sahipleri GK toplantılarına iştirak etmeyerek veya yerlerine bir temsilci göndermeyerek AŞ'deki yetkilerini kullanmaktan feragat etmektedirler. Demokratik çerçeveden bakıldığında bu durum, yetkilerin yönetim kuruluna devri anlamını taşımaktadır. Bunun neticesinde GK'nın fiili kontrolü de söz konusu olamamaktadır. Böylece AŞ içerisinde, demokratik görünümü altında oligarşik bir yapı ortaya çıkmaktadır. Bu yapı neticesinde YK kendini AŞ'nin hakiki sahibi olarak görmeye başlamaktadır¹⁰¹. Başka bir anlatımla teorikte YK'ya devredilemeyen bazı haklar pratikte güç boşluğundan yararlanan bir yönetim tarafından icra edilmektedir.

C) ŞİRKET İŞLERİNİN AKSAMASI ve ŞİRKETİN FESHİ

Kural olarak genel kurullar, TTK'da veya esas sözleşmede aksine hüküm bulunan haller hariç olmak üzere şirket sermayesinin en az 1/4'ünü temsil eden pay sahiplerinin katılımıyla toplanırlar. İlk toplantıda bu yetersayı sağlanamadığı takdirde pay sahipleri tekrar toplantıya davet edilirler. İkinci toplantıda hazır bulunan pay sahipleri, temsil ettikleri sermayenin miktarı ne olursa olsun, müzakere yapmaya ve karar vermeye yetkilidirler (TTK m. 372). Nitekim AŞ'ler için yapılan bir anketin¹⁰² sonuçlarına göre şirket esas sermayesinin 1/4'ünü teşkil eden payların temsil edilmemesi nedeniyle genel kurul toplantısının ertelenmesi haline, incelemeye konu şirketlerin %10'una yakın kısmında ender olarak, %0,7'si civarındaki şirkette ise sık sık rastlanmıştır¹⁰³.

¹⁰⁰ YAĞCIOĞLU, Mehmet; **Anonim Şirketlerde Genel Kurul Toplantıları**, Mali Sorunlara Çözüm Dergisi, S. 4, 1986, s. 36.

¹⁰¹ VIGREUX, s. 12-125.

¹⁰² ANSAY, Tuğrul; **Anonim Şirketler Anketi**, Ankara 1969.

¹⁰³ ANSAY, **Anonim Şirketlerin Sorunları**, s. 163-164.

Basit yetersayılar yanında TTK'da veya esas sözleşmede öngörülmüş nitelikli toplantı ve karar yetersayıları da bulunabilir. Mesela esas sözleşmenin değiştirilmesi için farklı oranlarda yetersayılar aranmıştır (TTK m. 388).

Güç boşluğu nedeniyle ağırlaştırılmış yetersayıyı gerektiren konularda karar alınamayabilir¹⁰⁴ ve bu durum şirket işlerinin aksamasına neden olabilir. Örneğin inşaat işiyle uğraşmak üzere kurulmuş bir AŞ, sonradan turizm alanında çok kârlı bir çalışma imkanı bulmuş olmasına rağmen genel kurulun gerekli çoğunlukla toplanarak esas sözleşme değişikliğine karar verememesi halinde -ultra vires ilkesi gereği- turizm alanında çalışamayacak ve belki de büyük bir kârdan yoksun kalacaktır.

Genel kurullara ilgisizliğinin büyük boyutlara varması halinde şirketin karar alamaz duruma düşmesi ve organ yokluğu nedeniyle fesih davası tehlikesi altına girmesi de mümkündür¹⁰⁵. Özellikle esas sözleşmesinde kanunda belirtilen şartlardan daha ağır şartlar belirleyen şirketler, feshedilme tehlikesi ile karşı karşıya kalabilmektedir. Zira GK toplantıları için şirketin kanunen zorunlu organlarından birisi bulunmaz veya genel kurul toplanamazsa, talep üzerine şirketin feshine karar verilir (TTK m. 345/I).

D) EŞİTLİK İLKESİNİN ZEDELENMESİ

Anonim şirketlerde nispi eşitlik ilkesi hakimdir. Buna göre, aynı pay gruplarına ait paylara eşit işlemde bulunulması gerekir. Bununla birlikte, bazı haklarda mutlak eşitlik söz konusudur. Örneğin, GK toplantılarına katılma hakkı, bütün pay sahiplerine tanınmış bir haktır (TTK m. 385/II).

Eşit işlem ilkesi, pay sahiplerine tanınmış bir haktan öte, şirket organlarına yüklenmiş bir yükümlülüktür. Zira ilke pay sahibine veya pay sahibi grubuna keyfi ve haksız işlemlerde bulunulmasını yasaklamaktadır. Ancak günümüzde bu ilkenin ne kadar uygulandığı hususunda ciddi şüpheler bulunmaktadır¹⁰⁶.

Teorik olarak birtakım düzenlemeleri yapmak çok fazla ehemmiyet taşımamaktadır. Zira pratik hayatta, uygulaması olmayan hakların teorik olarak verilmesinin bir anlamı yoktur. Hızla gelişen sermaye piyasası ile birlikte şirketlerin pay sahibi sayısı da hızla artmaktadır. Pay sahipleri, maddi veya fiili imkansızlıklardan ötürü GK toplantılarına katılmamakta ve oy kullanamamaktadır. Bu durum sonucu, şirket sermayesi sadece bir grubun tekelinde kalmakta ve güç boşluğu sorunu gündeme gelmektedir. Güç boşluğu neticesinde bazı pay sahipleri haklarını kullanamaz duruma gelirken, bazıları da kanunun öngördüğünden daha fazla hakka

¹⁰⁴ TEKİNALP, *Güç Boşluğu*, s. 468.

¹⁰⁵ TEKİNALP, *Yönetime Katılma*, s. 8.

¹⁰⁶ KARAHAN, Sami; *Anonim Ortaklıklarda İmtiyazlı Paylar ve İmtiyazların Korunması*, İstanbul 1991, s. 42-43.

kavuşmaktadır. Bu durum ise eşitlik ilkesini ihlal etmektedir. Halbuki GK toplantılarına katılma hakkı, bütün pay sahipleri için vazgeçilmez ve devredilmez bir hak olduğu kadar, bunun sağlanabilmesi için gerekli ortamın oluşturulması da şirket için bir yükümlülüktür. Bu yükümlülüğe uyulmaması durumunda pay sahipleri GK toplantılarına katılamayacak, katılmış olsalar bile bilinçli bir şekilde oy kullanarak yönetimi denetleyemeyeceklerdir. Bunun sonucunda ise eşitlik ilkesi zedelenecektir.

E) YABANCILAŞMA

Anonim şirketlere ilişkin temel ilkelerden birisi haklardan sermayeye katılma oranına göre yararlanma ilkesidir (Oransallık İlkesi). Bir şahıs, AŞ’de ne kadar çok paya sahipse o kadar risk altında demektir ve o oranda oy gücüne sahip olmalıdır¹⁰⁷. Yani basit bir örnekle, 10 kişiden oluşan ve her pay sahibinin eşit sayıda paya sahip olduğu bir şirkette, şirket sermayesinin %10’una sahip şahıs, riskin %10’unu taşır ve bu nedenle şirket üzerinde de %10 söz hakkına sahip olmalıdır. Fakat hak sahiplerinin genel kurula ilgisiz kalmaları nedeniyle bu orandan sapmalar olmaktadır. Her biri %10 oranında sermaye koymuş olan 6 adet pay sahibinin genel kurul toplantılarına çeşitli sebeplerle katılmamaları ve kendilerini vekille de temsil ettirememeleri halinde %60 oranındaki oy hakkı kullanılmamış olacaktır. Yani gücün %60’ı boş kalacaktır. Bu nedenle geri kalan %40’lık pay sahipleri, şirket gücünün %100’ünü kullanırlar.

Boşluğun doldurulmasında rol oynayan yabancıların ya hiç risk taşımayarak veya kısmen risk taşıyarak şirketin tamamı üzerinde hakimiyet kurmuş olması durumu, yabancılaşma olarak ifade edilmekte ve güç boşluğunun sakıncaları arasında gösterilmektedir. Boş bulunan gücün gerçek sahipleri dışındakiler tarafından doldurulduğu her hal yabancılaşma kavramına dahildir. Zira önemli olan boş olan gücün bir şekilde doldurulması değil paylar demokrasisinin hayata geçirilebilmesidir¹⁰⁸. Yabancılaşma denince esas itibariyle, şirketteki azınlık bir grubun veya yabancıların şirketteki oy çokluğunu ele geçirmeleri anlaşılır¹⁰⁹. Yabancılaşmayı, genel kurulu yönlendirenlerin risk taşıyıp taşımadıklarına göre ikiye ayırarak inceleyebiliriz:

1) Kısmi Yabancılaşma

Genel kurulların tüm ayrıntılarıyla kusursuz şekilde işlemekte olması yalnızca görünüştedir. Aslında bu demokratik portrenin ardında yönetim kurulu egemenliğine dayalı

¹⁰⁷ PULAŞLI, *Şirketler Hukuku*, s. 211.

¹⁰⁸ TEKİNALP, *Yönetime Katılma*, s. 4.

¹⁰⁹ NOMER, *Oydan Yoksun Paylar*, s. 8, dpn.15; TEKİNALP, *Halk Sektörü*, s. 25-26; KAYIHAN, *İnternet*, s. 617.

oligarşik bir rejim vardır. Pay sahipleri genel kurul toplantılarına katılmamakla tüm haklarından yönetim kurulu lehine feragat etmiş olurlar¹¹⁰.

Pay sahiplerinin genel kurul toplantılarına ilgisiz kalmaları neticesinde becerikli azınlıklar için tüm sermayeyi egemenlikleri altına alma imkânı doğmaktadır¹¹¹. Basit yetersayıyı sağlayabilen küçük bir grup, şirketi ele geçirip istediği kararları alabilir. Bu ise çoğunluğu, azınlığın iradesine mahkum etmek anlamına geleceğinden şirket içi demokrasiye aykırı olacaktır¹¹².

Yönetimi eline geçiren azınlık ya yönetim kurulu üyeleridir ya da yönetim kurulu üyeleri ile menfaat birliği içindeki pay sahipleridir. Açıklanan şekilde güç boşluğundan beslenen yönetim kurulu, kendini şirketin gerçek sahibi olarak görmeye başlamış ve şirket üzerinde hakimiyetini ilan etmiştir¹¹³. İlgisiz pay sahiplerinin toplantılara katılarak aktif rol oynaması halinde hiçbir varlık gösteremeyecek olan bu azınlık, güç boşluğunu fırsat bilmekte ve adeta bundan nemalanmakta, bu boşluğu bir rant aracı olarak kullanmaktadır. Bu halde de şirkette söz sahibi olan kişiler sınırlı bir sorumluluk taşımaktadırlar. Bunların taşıdıkları risk ile kullandıkları güç arasında açık ve bariz bir nispetsizlik vardır¹¹⁴.

Bu pay sahipleri de şirkete koydukları sermayenin, yani taşıdıkları riskin üzerinde bir kâr elde etme imkanı buldukları noktada, şirket menfaati yerine şahsi menfaatlerini düşünerek şirket aleyhine kararlar alabileceklerdir.

2) Tam Yabancılaşma

Güç boşluğu bazen hiç risk taşımayan bir kurum (örneğin bir banka) tarafından doldurulabilir¹¹⁵. Almanya'da 19. yüzyılın sonlarından başlayarak küçük pay sahiplerinin, ellerindeki pay senetlerinin saklanması, kâr paylarının değerlendirilmesi ve uzman personelin yönlendirmelerinden yararlanılması gibi amaçlarla bankalara tevdi edilmesi alışkanlığı gelişmiştir. Bankalar da kendilerine gelen hamiline yazılı pay senetlerine dayanarak genel kurullara katılarak oy kullanmışlardır. Kendilerini genel kurula katılma külfetinden kurtardığı için bu uygulama, pay sahiplerince olumlu karşılanmıştır¹¹⁶.

Boşluğun risk taşımayan bir kurum tarafından doldurulması halinde şirket üzerinde tasarrufta bulunan kurum ile şirket arasında esasen bir ortaklık ilişkisi dahi yoktur. Yani banka aslında şirkete ait tek bir payın dahi asıl maliki olmadığı halde sanki şirketin sahibiymiş

¹¹⁰ VIGREUX, s. 124.

¹¹¹ POROY, **Hukuki Sorunlar**, s. 13; TEKİNALP, **Güç Boşluğu**, s. 468; KAYIHAN, **İnternet**, s. 617.

¹¹² CAN, s. 14.

¹¹³ VIGREUX, s. 125-126.

¹¹⁴ POROY, **Hukuki Sorunlar**, s. 17; KAYIHAN, **İnternet**, s. 617.

¹¹⁵ TEKİNALP, **Yönetime Katılma**, s. 8; POROY, **Hukuki Sorunlar**, s. 17; TEKİNALP, **Güç Boşluğu**, s. 468.

¹¹⁶ POROY, **Hukuki Sorunlar**, s. 18.

gibi belirleyici rol oynamaktadır. Şirket tam anlamıyla ‘yabancılar’ tarafından idare edilmektedir.

Kurumun (örnekte bankanın) risk taşımadığı için kendi menfaatlerini şirketin ve pay sahiplerinin menfaatlerinin üzerinde tutması mümkündür. Ayrıca devreye giren kurum, geçici bir süre için bu yetkiye sahip olacağından uzun vadeli ve istikrarlı kalkınma planları hazırlamak ve yatırımlar yapmak istemeyecektir¹¹⁷.

3) Yabancılaşmanın Getirdiği Sorunlar

Halka açık anonim şirketlerde genel kurul toplantıları adeta “ bir seremoni” ye, yılda bir kez düzenlenen bir “show” a dönüşmüştür. Zira sayıları on binleri bulan pay sahiplerinin toplanıp karar alabilmesi, yönetim kurulunu denetleyebilmesi, hesapları inceleyebilmesi neredeyse imkansız hale gelmiştir. Bunun sonucu güç boşluğu sorunu ortaya çıkmıştır. Bu boşluğun başkaları tarafından doldurulması sonucu ise yabancılaşma ortaya çıkmıştır¹¹⁸.

Güç boşluğu sorunu ile karşılaşan ülkeler bu boşluğu birtakım kurumlarla doldurmak istemişlerdir. Bazı yasal düzenlemelerle bu boşluk devlet, bankalar, pay sahiplerinin kurduğu birlikler veya dernekler, sendikalar, sosyal güvenlik kurumları, temsil belgeleri toplayan gruplar tarafından doldurulabilir. Ancak bunların hepsi yabancıdır. Boşluğa başka bir güç yerleştirerek soruna çözüm bulunamaz. Yabancılaşma birtakım sorunları da beraberinde getirir. En başta denetim problemi ortaya çıkar. Zira yönetime yabancılaşan, denetlemeye de yabancılaşır. Bununla birlikte yönetim kurulu kime karşı sorumlu olacaktır? Yabancılaşan bir kişiye karşı olan sorumluluk ne derece gerçekçidir?¹¹⁹ Mevcut TTK sistemi ile bu sorulara cevap verebilmek hayli güçtür.

F) HAKİMİYET- MÜLKİYET AYIRIMININ ORTAYA ÇIKMASI

Sermaye piyasalarının hızla gelişmesi ve HAAŞ’lerin devasa boyutlara ulaşması sonucu hisse senetleri de daha geniş bir alana yayılmıştır. Pay sahibi sayısında meydana gelen artışa ters orantılı olarak pay sahiplerinin GK toplantılarına ilgilerinde ise azalma görülmüştür. Buna paralel olarak yönetimdekilerin yetkileri artmıştır. Bunun sonucu olarak hakimiyet-mülkiyet ayrımı ortaya çıkmıştır¹²⁰.

Pay sahiplerinin GK toplantılarına ilgi göstermemeleri sonucu, pay ve oy çokluğunu elinde bulundurmayan, fakat etkin ve ilgili olan bir grup, şirketteki hakimiyeti ele geçirmektedir. Pay sahibi, klasik manada olmasa da ekonomik anlamda şirketin malvarlığının sahibidir. Bundan dolayı doktrinde bu hususa hakimiyet-mülkiyet ayrışması adı verilmiştir¹²¹.

¹¹⁷ TEKİNALP, **Güç Boşluğu**, s. 468; POROY, **Hukuki Sorunlar**, s. 17

¹¹⁸ TEKİNALP, **Halk Sektörü**, s. 25-26; TEKİNALP, **Yönetime Katılma**, s. 3-4.

¹¹⁹ TEKİNALP, **Yönetime Katılma**, s. 4.

¹²⁰ PASLI, s. 31.

¹²¹ KAYA, **Bilgi Alma**, s. 11, dph. 30.

Şirketin kontrolünü elinde bulunduramayan ve şirket gidişatına etki etme imkanı az olan pay sahipleri, yönetime ilgisiz kalmaktadır. Herhangi bir çaba göstermeden yatırımlarından kazanç elde etmeyi beklemektedirler. Bu şekilde düşünen ve tek başlarına yönetime etkili olamayacak birçok pay sahibi, yönetime yabancılaşmaktadır. Buna karşın, yönetimi elinde bulunduran kişilerin ise bu ilgisizliğin oluşturduğu ortam neticesinde şirkete hesap vermeleri teorik düzeyde kalmaktadır. Zira şirket işleyişinden uzak kalan ve ilgisizliklerinden dolayı gelişmelerden habersiz olan pay sahiplerinin, şirketi yönetenleri denetleyebilmesi düşünülemez¹²².

G) ŞİRKETİN ELE GEÇİRİLMESİ

Pay sahiplerinin GK toplantılarına katılmamaları sonucu ortaya çıkan güç boşluğunu değerlendiren küçük bir azınlık grup, şirketi idare edebilmektedir. Söz konusu grup, şirket içinde bir grup olabileceği gibi, sonradan pay senedi satın almak suretiyle şirket idaresini ele geçiren bir grup da olabilir.

ABD’de özellikle şeffaflık ilkesinin benimsenmediği dönemde şirketlerin ele geçirilmesi çok sık görülen bir sorundu. ABD hukukunda şirket yönetiminin ele geçirilmesi hususunda uygulanan en etkin yöntem, pay sahiplerinden temsil vekalet (Proxy) toplamaktır. 1934 tarihli Menkul Kıymetler Borsası Kanunu ile düzenlenen bu yöntem, 1960’lara kadar yoğun bir şekilde kullanılmıştır¹²³. Sermaye sahipleri Proxy yöntemine başvurarak, temsil belgesi toplayarak veya piyasadan pay senedini satın almak suretiyle şirketin ele geçirilmesi yoluna gidebilmektedir. Ancak bu durum, sadece küçük pay sahiplerine değil büyük pay sahiplerine de zarar vermektedir¹²⁴.

Bir AŞ’de %51’lik hisseye sahip olan pay sahipleri, bütün YK üyelerini seçecek güce sahiptir. Ancak güç boşluğunun görüldüğü şirketlerde bu oran %20, %30’lara kadar düşmektedir. Zira pay sahiplerinin ilgi göstermediği GK toplantılarına katılan örgütlü bir azınlık grup, şirket yönetimini kolaylıkla ele geçirebilir. Şirketteki güç boşluğunu sezen şirket dışındaki bir grup da, pay senetlerini satın almak suretiyle şirket yönetimini ele geçirebilir.

Şirketin ele geçirilmesine karşı şirket yönetiminin de korunması gerekir. Özellikle şirketteki güç boşluğunun farkına varan şirkete yabancı kimseler, şirket likiditesini kontrol etmek için şirket yönetimini ele geçirme gayesinde olabilir. Bunun örnekleri sıkça görülmüştür. Şirketi ele geçiren grup, mevcut likiditeyi kendi gereksinimi için kullanabilir hatta şirketin tasfiyesi yoluna giderek ucuza kapattığı pay senetlerinden büyük kârlar elde etme amacıyla olabilirler.

¹²² PASLI, s. 34-35.

¹²³ KARAYALÇIN, *Çoğunluk Azınlık İlişkisi*, s. 372; KÜÇÜKSÖZEN, s. 32.

¹²⁴ KABAALIOĞLU, Haluk A.; *Ortaklıkların Ele Geçirilmesi Yöntemleri ve Hukuki Düzenleme Sorunu*, BATIDER, C. 10, S. 3, 1980, s. 881-882.

İKİNCİ BÖLÜM

GÜÇ BOŞLUĞUNUN GİDERİLMESİ YOLLARI

Güç boşluğu sorununa tam olarak yanıt verebilmek için öncelikle bir takım noktaların altını çizmek gerekmektedir. Pay sahiplerinin toplantılara katılması bazı vasıtalarla sağlanabilmektedir. Pay sahiplerine, toplantıya katılımlarını teşvik etmek için bir katılma primi öngörülebilir ya da katılma ve oy yükümlülüğü gibi birtakım mükellefiyetler getirilebilir. Ancak mevcut hukuk sistemimizde fiili olarak binlerce insanın biraraya gelemeyeceğini, gelse bile karar alamayacaklarını düşünecek olursak soruna daha kalıcı çözümler bulmamızın gerektiği açıktır¹²⁵. Bunun sağlanabilmesi için de güç boşluğunun giderilmesinde hem doğrudan doğruya hem de dolaylı şekilde yönetime katılmanın yolları araştırılmalıdır¹²⁶.

Güç boşluğu sorununa çözüm olarak bir takım sistemler önerilmektedir. Bu bölümde, söz konusu bu sistemler hakkında bilgi verilecek ve güç boşluğuna nasıl etki ettiği üzerinde durulacaktır.

D) TEMSİLCİ ARACILIĞI İLE OY KULLANMA

A) GENEL OLARAK

Anonim şirketlerin en üst organı olan GK'larda, toplantıya katılmayacak olan pay sahipleri, kendilerini temsilen oy kullanmak üzere birini temsilci olarak atayabilir (TTK m. 360/II-III). Pay sahiplerinin temsilci aracılığıyla oy kullanması, sermaye piyasası bakımından da önemlidir. Türk Ticaret Kanunu'nun bu düzenlemesi, Sermaye Piyasası Hukuku'nda "çağrı yoluyla vekâlet imkanını" getirmiştir.

Anonim şirketlerde hisse ile hissedar arasındaki ilişki sıkı bir ilişki değildir. Dolayısıyla pay sahibi olmak, kişisellik unsuru içermez. HAAŞ'de ise kişisellik unsuru çok daha zayıftır. Pay sahiplerinin oy hakkından çok, elde edecekleri kar payıyla ilgilenmesi, temsilci vasıtasıyla oy kullanmayı zaruri hale getirmiştir¹²⁷.

B) BİREYSEL TEMSİL

1) Türk Ticaret Kanunu'na Göre

Pay sahibinin toplantıya katılmaması halinde ilk akla gelen çözüm, kendisini bir temsilciyle temsil ettirmesidir. Pay sahibinin iş yoğunluğu vb. sebeplerle genel kurul

¹²⁵ TEKİNALP, *Güç Boşluğu*, s. 468-469.

¹²⁶ TEKİNALP, *Yönetime Katılma*, s. 98.

¹²⁷ TURANBOY, Asuman; *Anonim Şirketlerde Temsilci Aracılığıyla Oy Kullanma ve Hissedarlara Çağrı Yoluyla Oyda Vekalet*, AÜHFD, C. 45, S. 1-4, 1996, s. 428; ÖZDEMİR/YİĞİT, s. 434.

toplantılarına bizzat katılmadığı hallerde kendisini bir temsilci aracılığıyla temsil ettirmesi mümkündür.

Pay sahipleri oy haklarını, kural olarak bizzat kullanırlar. Oy hakkına sahip olan pay sahibi GK toplantısında bu haklarını bizzat kullanabilecekleri gibi, esas sözleşmede aksine bir hüküm yoksa pay sahibi olmayan üçüncü kişiler vasıtasıyla da kullanabilir (TTK m. 360/II). Hükümden anlaşılacağı üzere temsilcinin pay sahibi olması şart değildir.

Türk Ticaret Kanunu'nda pay sahibinin, genel kurulda bir temsilci vasıtasıyla oy kullanmasına müsaade edilmiş¹²⁸ ancak temsilcinin, pay sahibinin iradesi dışında hareket etmemesi hususunda emredici hükümler koyulmamıştır. Gerçi bu durum, pay sahibiyle temsilci arasında bir sözleşme yapılmasına engel değildir. Pay sahibi ayrıntılı bir sözleşme yapabilir, gündemin her maddesiyle ilgili temsilciye yazılı talimatlar verebilir, hatta sözleşmenin ihlali durumunda cezai şart öngörebilir. Ancak uygulamada her gündem maddesi için talimat verme müessesesi gelişmediği için bu duruma ender rastlanılmaktadır. Zira birçok pay sahibi, bir temsilci vasıtasıyla GK'ya katılabilme hakkından bile habersizdir. Bir diğer sorun ise, sözleşmenin ihlali durumunda pay sahibinin sadece temsilciyi sorumlu tutabilmesidir. Pay sahibi bu durumu ileri sürerek GK kararlarına etki edememektedir¹²⁹.

Pay sahibi, oy hakkının GK'da temsilci aracılığıyla kullanılabilme imkanına sahiptir. Bu oyu kendisi kullanabileceği gibi bir üçüncü kişi de kullanabilir (TTK m. 360). TTK, pay sahibine böyle bir imkan vermiş ancak temsil edilen pay sahibinin gerçek iradesinin GK'ya yansıtılıp yansıtılmadığı hususunda herhangi bir hüküm öngörmemiştir. Söz konusu düzenlemenin güç boşluğu sorununun çözümünde yetersiz olduğu açıktır.

a) Temsil Yetkisinin Verilmesi

Kural olarak temsil yetkisi bir pay sahibine veya şirket dışında bir üçüncü kişiye verilebilir. Temsil yetkisinin verilebileceği kişiler esas sözleşmeyle sınırlandırılmaz. Temsilciler için cinsiyet, meslek veya tabiiyet bakımından birtakım özellikler şart olarak konulamaz. Ancak amaca uygun sınırlamalar yapmak mümkündür. Örneğin esas sözleşmeye, temsilcinin pay sahibi olması şartı veya YK üyesi, denetçisi ya da müdür olmaması gibi şartlar konulabilir¹³⁰. Esas sözleşme ile temsilcinin pay sahibi olması gerektiği öngörülebilir¹³¹. Bu sınırlamanın gerekçesi şirket sınırlarına üçüncü kişilerin vakıf olmasının

¹²⁸ Kanun koyucu **TTK m. 360/II'**de "Temsil salahiyeti ayrı bir senede yazılmış olmak şartıyla, temsile salahiyetli zilyet malik yerine ve onun menfaatine olarak rey hakkını kullanmaya salahiyetli sayılır." hükmünü öngörerek temsilcinin oy kullanmasına izin vermiştir.

¹²⁹ TEKİNALP, **Güç Boşluğu**, s. 473; TEKİNALP, **Yönetime Katılma**, s. 62.

¹³⁰ ÇEKER, Mustafa; **Anonim Ortaklıkta Oy Hakkı ve Kullanılması**, Ankara 2000, s. 267.

¹³¹ Yargıtay'ın görüşü de bu yöndedir. Yargıtay, şirket sözleşmesinde açık hüküm bulunduğundan dolayı, davacının pay sahibi sıfatı bulunmayan temsilcisinin GK toplantısına alınmamasının yasaya aykırı bir durum

engellenmesidir. Ancak söz konusu yasağın bütün AŞ'leri kapsamaması mantıklı bir düzenleme değildir. Zira payların sürekli el değiştirdiği HAAŞ'lerde şirket sırrı kavramı daha dar yorumlanmaktadır. Buna karşın yasağın aile tipi anonim şirketlerde, hatta bağlı nama yazılı hisse senetlerinde uygulanması daha makuldür.

Temsil yetkisinin verilmesi, nama yazılı hisse senetlerinde ve hamiline yazılı hisse senetlerinde farklılık arz etmektedir.

aa) Nama Yazılı Hisse Senetlerinde

İsviçre hukukunda, nama yazılı pay sahipleri, kendilerini temsil ettirmek için yazılı bir belge hazırlamak zorundadır. Temsilci, bu yazılı belgeyle pay sahibinin talimatına uygun hareket eder¹³². Söz konusu şart bir geçerlilik şartıdır¹³³. Türk hukukunda da İsviçre hukukuna benzer bir uygulama söz konusudur. Pay sahipleri nama yazılı hisse senetleri için temsil yetkisini yazılı bir şekilde vermelidir. AŞ pay defterinde kayıtlı olan hisse senedi sahibi temsil belgesini imzalamalı ve temsilcinin adını, soyadını yazmalıdır (TTK m. 360/ III).

Görüldüğü üzere, nama yazılı hisse senetlerinde temsilci aracılığıyla oy kullanmak için başka bir şart öngörülmemiştir. Hamiline yazılı hisse senetlerinde olduğu gibi GK toplantısından bir hafta önce gerekli belgelerin şirkete tevdi edilmesine gerek yoktur. Nama yazılı pay sahiplerinin pay defterine kayıtlı olması yeterlidir. Bu kişiler, pay sahibi sıfatını da haizdir. Dolayısıyla esas sözleşmede, şirkete tevdi yükümü ile ilgili herhangi bir zorunluluk öngörülemez¹³⁴. Bununla birlikte, müktesep bir hak olan oy hakkının kullanılmasını güçleştiren veya ortadan kaldıran esas sözleşme hükümleri geçersiz olmalıdır. Oyun temsilci aracılığıyla kullanılması mutlak ve vazgeçilmez bir haktır¹³⁵.

Nama yazılı pay senetlerinin bir başka kişiye devri mümkündür. AŞ'lerde nama yazılı pay sahiplerinin devri, bir başkasına ciro etmek suretiyle olur. Pay senedi devredilirken senet üzerine ciro beyanının yapılması şarttır. Aksi halde devir geçerli sayılamaz¹³⁶. Devrin gerçekleşmesi için ciro ve zilyetliğin devri yeterlidir. Geçerliliğin sağlanması için ayrıca pay defterine kayıt etmeye gerek yoktur. Pay defterine kayıtlı bulunmayan kişi pay sahibi sıfatını

---

teşkil etmediğini hükme bağlamıştır (Yarg. 11. HD, E. 1987/5873, K. 1987/6577, T. 24.11.1987). Dominant Hukuk Programı (erişim tarihi: 08.03.2008).

¹³² KARAYALÇIN, Yaşar; **İsviçre Borçlar Kanunu'nda Anonim Şirketler Hukuku Alanında Yapılan Değişiklikler**, BATIDER, C. XVII, S. 1, 1993, s. 24-25.

¹³³ ÖZDEMİR/YİĞİT, s. 440; TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU), **Ortaklıklar**, s. 563; ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 264.

¹³⁴ DAĞ, Üner; **Hamiline Yazılı Hisse Senetlerinde Genel Kurula İştirakin ve Oy Hakkını Kullanmanın Bir Şartı Olarak Tevdi Mükellefiyeti**, Reha POROY'a Armağan, İstanbul 1995, s. 92-93.

¹³⁵ TURANBOY, s. 430; ÖZDEMİR/YİĞİT, s. 435-436; TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU), **Ortaklıklar**, s. 542-543; YİĞİT, s. 60; ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 262.

¹³⁶ ÜLGEN, Hüseyin; **Anonim Ortaklıklarda Nama Yazılı Pay Senetlerinin (Ciro yerine) Ayrı Bir Temlikname ile Devri Caiz midir?**, İktisat ve Maliye Dergisi, C. 27, S. 1, 1980-81, s. 25; DAĞ, Üner; **Nama Yazılı Hisse Senetlerinin Devrinde Pay Defterine Kayıtlı Bulunmayan Yeni Malikin Hukuki Durumu**, İktisat ve Maliye Dergisi, C. 33, S. 5, Ağustos 1987, s. 179.

kazanamaz (TTK m. 417/IV). Nama yazılı pay senedini devralmış ancak pay defterine kayıt edilmemiş kişi, mali hakları kullanabilir ancak idari hakları kullanamaz¹³⁷. Buna göre bu kişinin oy kullanma ihtimali olmadığı gibi, bir temsilci aracılığıyla da iradesini GK'ya yansıtması mümkün değildir.

Temsil yetkisinin hangi GK toplantısı için kullanılacağı, temsil belgesinde açıkça belirtilmelidir. Yapılan veya yapılacak olan GK toplantıları için de temsil yetkisi vermek mümkündür. Pay sahibi temsil yetkisi verirken oyun hangi yönde kullanılacağını da belirtmelidir. Belirtilmediği takdirde temsilci, pay sahibinin menfaatini gözeterek gündemdeki maddeler hakkında oy kullanmalıdır¹³⁸.

Esas sözleşmede aksine bir hüküm yoksa hamile yazılı hisse senetleri teslimle, nama yazılı senetler ise teslimle ek olarak senet üzerine veya ayrı bir kağıda yazılacak devir beyanı ile nakil edilir¹³⁹.

bb) Hamile Yazılı Hisse Senetlerinde

Hamile yazılı hisse senetlerinde, hisse senedinin zilyedi olduğunu ispat eden kimse oy hakkını kullanmaya yetkilidir (TTK m. 360/III). Bu hükme göre, temsilcinin zilyet olduğunu ispat etmesi yeterlidir. Bu da zilyetliğin temsilciye nakli ile mümkündür. Her ne kadar temsil belgesinin yazılı olma koşulunu düzenleyen TTK m. 360/III hükmü nama yazılı pay sahipleri için geçerli olsa da, hamiline yazılı pay senedi maliki de kendisini GK toplantısında temsil ettirecekse yetkiyi yazılı şekilde de verebilir¹⁴⁰.

Kanun koyucu tarafından hamiline yazılı hisse senetlerinin devrinde “zilyetlik” yeterli görülmüştür. Ancak şüphesiz ki GK ve öncesinde, hisse senetlerinin devri özellik arz eder. Bu nedenle hisse senedi sahibinin toplantıya katılabilmesi, “hazirun cetveli”nin hazırlanabilmesi ve senetlerin GK sırasında nakli hususunda özel hükümler öngörülmüştür. Buna göre pay senetlerini elinde bulunduran kişi, bunu ispatlayan belgeleri GK toplantısından bir hafta önce şirkete vermek zorundadır. Pay senetlerini noter veya bankaya veren kişi, buna ilişkin belgeleri şirkete sunmalıdır¹⁴¹. Bu hükmün getirilmesi yerinde olmuştur. Zira maddi değeri yüksek olan bazı hisselerin GK toplantısına getirilmesi pay sahipleri açısından risklidir. Bununla beraber, hisse senetlerinin bir hafta öncesinden şirkete tevdi edilmediği düşünülecek olursa, “hazirun cetveli”nin hazırlanması zor hatta imkansız olacaktır. Tevdi yükümlülüğü, pay sahiplerinin temsilcileri tarafından da yerine getirilebilir¹⁴².

¹³⁷ DAĞ, **Yeni Malikin Durumu**, s. 179, 185; ÜLGEN, **Ciro**, s. 18-19.

¹³⁸ TURANBOY, s. 430.

¹³⁹ POROY, Reha; **Nama Yazılı Hisse Senetlerinin Devri**, İktisat ve Maliye Dergisi, C. 17, S. 7, 1970-71, s. 302-303.

¹⁴⁰ ŞENER, Oruç Hami; **Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku**, Ankara 2002, s. 112-113, dpn. 344.

¹⁴¹ BALLAR, s. 97.

¹⁴² DAĞ, **Tevdi Mükellefiyeti**, s. 91, 99.

Hamiline yazılı hisse senetlerinin devrinde, amacın ne olduğu önem taşır. Eğer hisse senetleri temsil için değil de AŞ'yi SPK kapsamına sokmak ya da başka bir kötü niyetle gerçekleştirilirse “inançlı temlik” veya “muvazaa” karşımıza çıkar¹⁴³. Bunun dışında tevdi yükümlülüğünü yerine getiren pay sahibi şahsen veya temsilci vasıtasıyla oy kullanabilmektedir. Temsilcinin oy kullanabilmesi için tevdi belgesinde ad ve soyadın yazılma zorunluluğu yoktur¹⁴⁴.

Kanun koyucu, “tevdi yeri” hususunda “şirket” ifadesini kullanmış, açıklama yapmamıştır. Esas sözleşme ile tevdi yerinin belirlenmesi mümkündür. YK kararı ile de tevdi yeri belirlenebilir. Ancak bu halde tevdi yerinin ilanı zorunludur¹⁴⁵. Bununla birlikte Türk hukukuna göre kurulmuş banka ve noterleri de tevdi yeri olarak saymak gerekir. Tevdi yerlerini daraltmaya veya ortadan kaldırmaya yönelik esas sözleşme hükümleri geçersizdir. Başka bir deyişle, tevdi yerleri daraltılamaz fakat genişletilebilir. Özellikle SPK'ya tabi AŞ'ler için bu tür yerlere tevdi, zorunluluktur. Aksi halde ellerinde az miktarda hisse senedi bulunan pay sahiplerinin GK toplantılarına katılması zorlaşacak ve güç boşluğu sorunu ortaya çıkacaktır¹⁴⁶.

Hamiline yazılı pay senetlerini, bankaya veya notere tevdi eden pay sahiplerine, bu tevdi yerleri tarafından buna ilişkin bir belge verilmektedir. Bu belgelerin süresi içinde şirkete tevdi edilmesi gerekmektedir. Aksi halde pay sahibi, GK'ya katılamayacaktır¹⁴⁷. Ancak bu belge yeterli bilgi ve kayıtları içermemektedir. Zikredilen tevdi yerleri, tevdi belgeleri yerine GK'ya katılma ve oy kullanma kartları düzenlemektedir¹⁴⁸. Çoğu zaman bu belgelerde, sadece “hamiline yazılı pay senetlerinin serbest muhafazaya alındığı” belirtilmektedir. Hisse senetlerinin hangi GK toplantısı için alındığına ve toplantı sonuna kadar saklanacağına ilişkin herhangi bir bilgi verilmemektedir¹⁴⁹.

Hamiline yazılı hisse senetlerinin devri, TTK'da düzenlenmesi sebebiyle, ticaridir¹⁵⁰. Dolayısıyla bu devir işlemleriyle ilgili uyuşmazlıklar ticaret mahkemelerinde görülür. Hamiline yazılı hisse senetlerinin, pay sahipleri tarafından temsilciye devri TTK tarafından düzenlendiğinden, ticari nitelik taşımaktadır.

¹⁴³ BALLAR, s. 113.

¹⁴⁴ DAĞ, **Tevdi Mükellefiyeti**, s. 117.

¹⁴⁵ TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU), **Ortaklıklar**, s. 557; YİĞİT, s. 41.

¹⁴⁶ DAĞ, **Tevdi Mükellefiyeti**, s. 97.

¹⁴⁷ YİĞİT, s. 41; ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 255-256.

¹⁴⁸ DAĞ, **Tevdi Mükellefiyeti**, s. 115.

¹⁴⁹ BALLAR, s. 114.

¹⁵⁰ ÖÇAL, Akar; **Ortaklık Paylarının Değerinin Hukuki Niteliği**, İlhan Cemalcılar'ın Hatırasına Armağan, Eskişehir 1990, s. 7.

b)Temsilcinin Genel Kurulda Oy Kullanması

Oy hakkına sahip her pay sahibi, genel kurul toplantılarında bu hakkını bizzat kullanabileceği gibi pay sahibi olan veya esas mukavelede aksine hüküm bulunmadıkça pay sahibi olmayan üçüncü bir şahıs vasıtasıyla da kullanabilir (TTK m. 360/II). Bir pay senedinin birden çok maliki bulunduğu takdirde bunlar ancak müşterek bir temsilci marifetiyle oy haklarını kullanabilirler (TTK m. 373/II). Nama yazılı hisse senetleri için temsil yetkisinin yazılı olarak verilmesi şarttır (TTK m. 360/III). Ancak temsil yetkisinin verilmesine ilişkin söz konusu hüküm, iradi temsil için geçerlidir. Kanuni temsilde bu hükmün uygulanması mümkün değildir¹⁵¹.

Görüldüğü üzere, temsilci de GK'da oy kullanabilir. Temsilcinin genel kurulda oy kullanabilmesi için, öncelikle divan başkanlığınca teşhisi gerekmektedir. Nama yazılı pay sahiplerinin teşhisi için yazılı temsil belgesinin GK toplantı başkanlığına ibraz edilmesi yeterlidir. En geç GK toplantısı başlamadan önce belgelerin ibrazı gereklidir¹⁵².

Temsil belgesinde yer alan imzanın gerçekten pay sahibine ait olup olmadığı hususu, uygulamada tartışmalıdır. Bu durum, birtakım suiistimalleri de beraberinde getirmektedir. Aslında bakanlık komiseri temsil belgesini görüp paraf etmektedir. Fakat bu inceleme belgenin gerçeğe uygun olup olmadığı konusunda değil yetersayının tespiti için yapılmaktadır. Bu durum açıkça gösteriyor ki temsil belgesinin yazılı olarak verilmesi yükümlülüğü, uygulamada formaliteden öteye gitmemektedir. Bu hususta yasal değişikliğe ihtiyaç vardır¹⁵³.

Hamiline yazılı hisse senetlerinde, sistem biraz daha farklıdır. Öncelikle pay sahibi veya temsilcisi bu senetlere sahip olduğunu gösteren belgeleri şirkete tevdi etmek zorundadır. Daha sonra hamiline yazılı hisse senedi sahibinden açık bir temsil belgesi almış olan temsilci, bu belgeyi toplantı öncesi şirkete tevdi ederek oy kullanabilir¹⁵⁴. Temsilcinin oy kullanabilmesinin bir diğer yolu da “şeklen pay sahibi” sıfatını haiz olmasıdır. Temsilci, senedin zilyedi olduğunu ispat etmek suretiyle temsil yetkisini kullanabilir¹⁵⁵. Ancak burada dikkat edilmesi gereken, temsil yetkisinin verilmesinde muvazaa gibi hukuka aykırı bir amacın güdülmemesidir. Çünkü oy hakkı hususunda getirilmiş birtakım sınırlamaları aşarak hisse senetlerinin başka birine nakli caiz değildir (TTK m. 361). Bununla birlikte sırf şirket

¹⁵¹ ŞENER, s. 112, dpn.343.

¹⁵² ÖZDEMİR/YİĞİT, s. 448-449; ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 271.

¹⁵³ ŞENER, s. 113, dpn.348.

¹⁵⁴ ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 271.

¹⁵⁵ TEOMAN, Ömer; **Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkından Yoksunluğu**, İstanbul 1983, s. 195; ÖZDEMİR/YİĞİT, s. 448-449; ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 271

yönetimini sıkıntıya düşürmek veya pay sahibi sayısını arttırarak HAAŞ statüsüne geçme amacını taşıyan muvazaalı devir işlemleri de geçersizdir¹⁵⁶.

Her ne kadar temsil belgesinin yazılı olma koşulunu düzenleyen TTK m. 360/III hükmü nama yazılı pay sahipleri için geçerli olsa da, hamiline yazılı pay senedi maliki de kendisini GK toplantısında temsil ettirecekse yetkiyi yazılı şekilde vermelidir. Ancak TTK m. 361/I hükmü saklı kalmak üzere temsilcinin GK'da malikmiş gibi hareket ederek zilyedi bulundurduğu senetlere dayanarak oy kullanması da mümkündür¹⁵⁷.

Pay sahibi, temsilcinin yetkilerinin kapsam ve sınırlarını serbestçe tayin edebilir. Temsilci de genel kurulda temsil yetkisini kullanırken pay sahibinin iradesine uygun hareket etmelidir (BK m. 34).

Temsilci, pay sahibinin menfaatleri neyi gerektiriyorsa o yönde hareket etmelidir. Oy hakkının nasıl kullanılacağı hususu önceden belirlenmemişse, temsilci kullandığı oy sebebiyle pay sahibinin uğradığı zararlardan ötürü sorumludur¹⁵⁸.

Temsilci tarafından açıklanacak iradenin pay sahibinin iradesine uygun olup olmadığının, genel kurul kararlarının geçerliliği açısından bir önemi yoktur. Pay sahibinin buyruklarına aykırı hareket eden temsilci, aralarındaki iç ilişkide pay sahibine karşı sorumludur. Ancak temsilci pay sahibinin iradesinin tam aksi yönde oy kullanmış olsa dahi genel kurul kararının sırf bu nedenle iptali mümkün değildir¹⁵⁹. Bu halde genel kurulda kendi adına kullanılan oyla alınan karardan hoşnut olmayan pay sahibi, sadakatsiz bir temsilci görevlendirmiş olmasının bedelini ödemektedir.

Pay sahibi, isterse genel yetki isterse de her bir gündem maddesi için özel yetki verebilir. Genel yetkiyi haiz olan temsilci, genel kurulda pay sahibinin menfaatini gözetmek suretiyle hareket edecektir. Özel olarak her bir madde için yetkilendirilmiş temsilci, bu talimatlara uygun hareket etmek zorundadır. Toplantı başkanının da gerektiğinde temsilciye uyarıda bulunma yükümlülüğü vardır. Hangi davranışların pay sahibinin menfaatine uygun olduğu, somut olayın özelliklerine göre belirlenecektir. Temsil belgesindeki talimatlara uygun harekette bulunmayan temsilci, tazminat ödemekle yükümlü olacaktır (BK m. 96 vd.). Zira temsilci talimatlara uygun hareket etmeyerek özen gösterme borcunu ihlal etmiş olacaktır (BK m. 321). Eğer pay sahibiyle temsilci arasında şirket veya hizmet sözleşmesi gibi bir sözleşme varsa, temsilci bu sözleşmeyi de ihlal etmiş olacaktır. Pay sahibi iradesine aykırı hareket eden

¹⁵⁶ ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 271.

¹⁵⁷ ŞENER, s. 112-113, dpn. 344.

¹⁵⁸ NÖMER, Füsün; **Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Sadakat Yükümlülüğü**, İstanbul 1999, s. 113.

¹⁵⁹ TEKİNALP, **Güç Boşluğu**, s. 473; POROY, **Hukuki Sorunlar**, s. 17

temsilciye karşı tazminat talebinde bulunabilir, ancak yalnızca bu sebeple GK kararlarının iptali istenemez¹⁶⁰.

Temsilcinin toplantı başkanlığının bilgisi dahilinde temsil belgesindeki talimatlara aykırı hareket etmesi, ahlaka aykırılık teşkil eder ve oyun geçersizliğine sebep olur (BK m. 19). Eğer geçersiz olan bu oylar karara etkiliyse, GK kararlarının da iptali gündeme gelecektir. Örneğin, genel kurula katılmayan bir yönetim kurulu üyesi pay sahibinin, bir temsilci atadığını farz edelim. Eğer bu temsilci bir kısım pay sahipleri ile anlaşarak temsil ettiği yönetim kurulu üyesinin azil kararı yönünde oy kullanacak olursa, bu oyların geçersiz olduğu kabul edilir. Bu oyların karara etkili olması durumunda ilgili GK kararının iptali de istenebilir. Yargıtay hukuk genel kurulunun da görüşü bu yöndedir¹⁶¹.

c) Temsil Yetkisinin Geçerlilik Süresi ve Sona Ermesi

Türk Ticaret Kanunu'nda, bu konuda açık bir hüküm bulunmadığı için, pay sahibi temsil süresini serbestçe tayin edebilir. Bu şekilde bir süre belirlenmediyse, kural olarak sadece ilgili GK toplantısıyla sınırlı olduğu kabul edilir. Fakat ikinci toplantı birinci toplantının devamı niteliğindeyse, temsil yetkisinin devam ettiği farz olunur¹⁶². Örneğin, birinci toplantıda yeterli sayının bulunmaması gerekçesiyle ikinci toplantı yapılıyorsa, temsilciye ayrı bir temsil belgesi verilmesi gereksizdir. Hangi hallerde temsil yetkisinin geçerli olduğu Komiserler Yönetmeliğinin 23. maddesinde düzenlenmiştir¹⁶³. Temsil yetkisi, temsil belgesinin geçerlilik süresinin bitmesi, temsilcinin istifası, azli, ölümü, fiil ehliyetini kaybetmesi veya iflası üzerine sona erer (BK m. 35).

2) Komiserler Yönetmeliğine Göre

Pay sahibinin temsilci tayin etmesi hususunda, TTK'daki düzenlemelere ek olarak ayrıca "Komiserler Yönetmeliği"¹⁶⁴ çıkarılmıştır. Bu yönetmeliğe göre kapalı AŞ'lerde, kendisini temsil ettirmek isteyen pay sahibi, temsil yetkisini resmi şekilde vermek zorundadır. Pay sahibi, vekaletnamenin altında bulunan imzayı notere tasdik ettirebileceği gibi, noterce onaylanmış imza sirkülerini vermek suretiyle de vekaletname verebilir (Kom. Yön. m. 21).

Temsil belgesinde şirketin unvanı, ilgili GK toplantısının tarihi, vekilin adı-soyadı, sahip olunan pay adedi, pay sahibinin adı-soyadı, unvanı ve imzası bulunmalıdır. Bunları

¹⁶⁰ ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 273-274.

¹⁶¹ Yarg. HGK, 74/103 T.13.02. 1974 (ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 274).

¹⁶² TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU), **Ortaklıklar**, s. 568; YİĞİT, s. 65; ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 275.

¹⁶³ ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 275-276.

¹⁶⁴ Sermaye Şirketlerinin Genel Kurul Toplantıları ve Bu Toplantılarda Bulunacak Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Komiserleri Hakkında Yönetmelik.

içermeyen özel veya genel vekaletnameler geçersizdir (Kom. Yön. m. 23). Bu bilgiler de yeterli sayılmamış, imzanın noterden onaylanması veya vekalet verenin noter onaylı imza sirkülerinin ibrazı gereklidir (Kom. Yön. m. 21/VII).

Komiserler Yönetmeliğinin bu kazuistik düzenlemesi GK'ya katılmayan pay sahiplerinin kendilerinin yerine temsilci atayabilmelerini zorlaştırmaktadır. Bu durum, TTK'ya aykırılık teşkil eder. Zira TTK'da temsil belgesinin yazılı olarak verilmesi yeterli görülmüştür. Kanunda öngörülenden daha ağır şartlar getirilmesi, müktesep hak niteliğinde olan oy hakkının kısıtlanması anlamına gelmektedir. Bu yönetmelik bu yönüyle TTK'ya aykırıdır¹⁶⁵.

Kural olarak pay sahibi kendisini temsil edecek olan temsilciye zımni bir temsil yetkisi verebilir. Örneğin temsilcinin hangi yönde oy kullanacağını söylemesi, temsilci olarak tayin etmesi için yeterlidir. Temsilci de bu talimata uygun hareket etmelidir¹⁶⁶. Nitekim İsviçre Federal Mahkemesi kararları da temsil yetkisinin sözlü olarak hatta zımnen bile verilebileceği doğrultusundadır¹⁶⁷. Ancak Komiserler Yönetmeliği, pay sahibinin temsilci tayin etme hususunu zorlaştıracı hükümler belirlemiştir. Halbuki vekalet sözleşmesi, BK m. 386-398'de düzenlenmiştir. Bu düzenlemede vekaletin şekline yönelik açık bir düzenleme yoktur. Zımnen de bu şekilde yetki verilmesi mümkündür (BK m. 11).

Komiserler yönetmeliğinin BK ile de çeliştiği açıktır. Burada önemli olan, GK toplantısı sırasında temsilcinin temsil yetkisini ispat edebilmesidir. Bu da HUMK çerçevesinde çözümlenebilir. Aksi düşünce, güç boşluğu sorununun artmasına sebep olacaktır. Örneğin, toplantı sırasında rahatsızlanan bir pay sahibi, görüşmelere devam edememesi durumunda, bir başkasını kendi yerine temsilci tayin edebilmesi için ya imzası noterden tasdikli vekaletname verecek ya da imza sirkülerini yanında bulunduracaktır. Bunu yapamadığı takdirde haklarını koruma imkanı bulamayacaktır¹⁶⁸. Yönetmeliğin 31. maddesinde Komiserin GK toplantısı öncesi görev ve yetkileri belirtilmiştir. Buna göre bu tür vekaletlerin yokluğu, toplantının açılabilmesine engel değildir.

Komiserler yönetmeliğindeki bir diğer çelişki ise m. 23/III'te göze çarpmaktadır. Söz konusu hüküm, vekaletnamenin şekle bağlılığı karşısında, geçerlilik süresini uzatma gibi suni çözümler getirmektedir. Buna göre, herhangi bir nedenle toplantı ertelenirse, müteakip toplantı önceki toplantının devamı sayılacaktır (Kom. Yön. m. 23/III). Oysa yetersayı

¹⁶⁵ ŞENER, s. 113, dph. 350; ÖZDEMİR/YİĞİT, s. 438.

¹⁶⁶ KALPSÜZ, Turgut; **Bilanço ve Oy Kullanma Esaslarına Aykırılık Sebebiyle Genel Kurul Kararının İptali**, BATIDER, C. 10, S. 1, 1979, s. 40.

¹⁶⁷ ÖÇAL, Akar; **Anonim Şirketlerle İlgili Federal Mahkeme Kararları** (1960-70), Ankara 1972, s. 128.

¹⁶⁸ YİĞİT; s. 63, dph. 245; HELVACI, s. 47-48; ÖZDEMİR/YİĞİT, s. 438, dph. 13.

yokluğundan dolayı, birinci toplantının yapılamaması durumunda, ikinci toplantının birincinin devamı sayılması mümkün değildir¹⁶⁹.

Komiserler yönetmeliğine göre her pay sahibi GK'da ancak bir temsilci tarafından temsil edilebilir (Kom. Yön. m. 21/IX). Halbuki TTK'da bununla ilgili bir sınırlama bulunmamaktadır. TTK'da pay sahiplerinin GK toplantısında oy haklarını bizzat kullanabilecekleri gibi pay sahibi olan veya esas sözleşmede aksi yoksa pay sahibi olmayan üçüncü bir şahıs aracılığıyla da kullanılabilir (TTK m. 360/II). Söz konusu hüküm, GK toplantısına gönderilecek temsilci sayısını düzenlememektedir. Hükümde vurgulanan temsilcinin aksine sözleşme yoksa pay sahibi olmayanlar arasında da seçilebileceğidir¹⁷⁰.

Genel kurul toplantısında, gündem maddeleri adedince pay sahibinin oy hakkı mevcuttur. Buna göre söz konusu GK toplantısı içerisinde pay sahibi, her bir oy hakkının kullanılabilmesi için ayrı bir temsilci tayin edebilmelidir. Nasıl ki her bir gündem maddesi için temsilcinin yetkilerinin sınırlanması mümkündür, öyle de bu yetkinin ayrı kişilere dağıtılması da mümkün görünmelidir. Hazirun cetvelini düzenleyen TTK m. 376 hükmü de bunu destekler niteliktedir. Hükme göre; *“Umumi heyetin toplantı anında hazır bulunan pay sahibi veya temsilcilerinin, ad ve soyadlarıyla ikametgahlarını ve pay miktarını gösteren ve reis tarafından imza edilen bir cetvel tanzim olunarak ilk reylerin toplanmasından önce hazır olanların görebilecekleri bir yere asılır.”* hükümde, “temsilcilerinin” ifadesinden lafzi yorum yapacak olursak, temsilcilerin birden fazla olması mümkündür. Ancak Komiserler Yönetmeliği bir temsilci şartı getirerek TTK'nın aksine temsil imkanını sınırlamaktadır¹⁷¹.

3) Sermaye Piyasası Mevzuatına Göre

Anonim şirketlerin halka açılması ve bunun sonucunda pay sahibi sayısının gittikçe artması, temsilci aracılığıyla oy kullanma hususunda yeni düzenlemeleri gerektirmiştir. Zira ortak sayısı arttıkça pay sahiplerinin GK'ya ilgisizliği artmakta ve şirket yönetiminde bir güç boşluğu ortaya çıkmaktadır¹⁷². Bu sorunların çözümü amacıyla sermaye piyasası hukukunda birtakım düzenlemeler yapılmıştır. Yeni düzenlemelerle oy sözleşmeleri¹⁷³, vekaleten oy kullanma ve çağrı yoluyla vekalet gibi imkanlar getirilmiştir. Temsilcinin sorumluluğunu ortadan kaldıracak her türlü şart geçersiz kılınmıştır (Seri IV No: 8 Teb. m. 10/IV)^{174, 175}.

¹⁶⁹ HELVACI, s. 48, dph.100.

¹⁷⁰ YİĞİT, s. 67; HELVACI, s. 49.

¹⁷¹ HELVACI, s. 49-50; YİĞİT, s. 67-68.

¹⁷² NOMER, **Sadakat Yükümlülüğü**, s. 113.

¹⁷³ SPK'ya 3794 sayılı kanunla eklenmiş 16/ A maddesiyle getirilmiştir.

¹⁷⁴ Söz konusu Tebliğ, 09/03/1994 tarihli ve 21872 sayılı RG'de **Seri IV 8 No'lu** “Halka Açık Anonim Ortaklıklar Genel Kurullarında Vekaleten Oy Kullanılmasına ve Çağrı Yoluyla Vekalet veya Hisse Senedi Toplanmasına İlişkin Esaslar Tebliği” adı ile yayımlanmıştır.

Tek bir pay sahibinin temsilci aracılığıyla oy kullanmasında esasen hiçbir mahsur yoktur. Ancak Tebliğ'deki düzenlemenin asıl amacı oy toplayarak genel kurulda her istediği kararı aldirabilen kişilerin temsilci vasıtasıyla sorumluluktan kurtulmalarının önüne geçebilmektir.

Sermaye Piyasası Kurulu, temsilci aracılığıyla oy kullanılmasına ilişkin olarak genel hükümler çerçevesinde düzenleme yapma yetkisine sahiptir (SPK m. 22). Temsilci aracılığıyla oy kullanma hususunu düzenleyen TTK hükümleri, HAAŞ için de uygulama alanı bulmaktadır (Seri IV No: 8 Teb. m. 4).

Pay sahipleri, esas sözleşmede aksine hüküm bulunmadıkça, bir başka pay sahibine veya dışarıdan bir üçüncü kişiye temsil yetkisi verebilir (Seri IV No: 8 Teb. m. 4/I). Hamiline yazılı hisse senetlerinde temsil yetkisine dayanılarak oy kullanılması, zilyetliği elinde bulundurduğunu ispatlar nitelikteki belgelerin ibrazı suretiyle mümkündür (Seri IV No: 8 Teb. m. 4/II). Şirket esas sözleşmesinde aksine hüküm yoksa, bir temsilci birden fazla oy hakkı sahibini temsil edebilir (Seri IV No: 8 Teb. m. 4/III).

a) Temsil Yetkisinin Verilmesi

Nama yazılı hisse senedi sahipleri, temsil yetkisini yazılı şekilde vermelidir. Hamiline yazılı hisse senedi sahipleri, senedin zilyetliğini elinde bulundurduğunu ispatlamak suretiyle oy hakkını kullanabilir. Dolayısıyla hamile yazılı hisse senedi sahipleri, zilyetliği nakletmek suretiyle temsil yetkisini devredebilir. Hisse senedine zilyet olunmadığı durumlarda temsil yetkisi ancak yazılı bir belgeyle verilir. Hamile yazılı hisse senetlerinin rehin ve tevdi edilmesi veya ariyet olarak bırakılması hallerinde zilyetliğin devri söz konusu olmadığından, temsil yetkisi yazılı bir şekilde verilmelidir. Dolayısıyla gerek nama gerekse hamiline yazılı hisse senetlerinde temsil yetkisi ancak yazılı bir şekilde verilebilir¹⁷⁶.

Temsilci aracılığıyla oy kullanılabilmesi için öncelikle tebliğ ekinde yer alan vekaletname formlarının doldurulması gerekmektedir (Seri IV No: 8 Teb. m. 5/I). Bu kuralın tek istisnası, oy hakkını haiz intifa hakkı sahibinin temsilci aracılığıyla oy kullanmasıdır. Bu kişi, intifa hakkını notere tespit ettirip, imzası noter onaylı bir vekaletname ile temsil yetkisini devredebilir. Buna ek olarak vekaletname formunu doldurmak zorunda değildir (Seri IV No: 8 Teb. m. 5/II).

Bir payın verdiği haklardan, ancak payın sahibi yararlanır. Türk hukukunda, payın hali hazırdaki sahibi yerine önceki tarihte paya malik olmuş birinin bu haklardan yararlanabilmesine ilişkin herhangi bir istisnai hüküm yoktur. Aksi kararlaştırılmamışsa oy

¹⁷⁵ ÇEKER, Mustafa; **Halka Açık Anonim Şirketlerde Temsilci Aracılığıyla Oy Kullanma ve Pay Sahiplerine Çağrıda Bulunarak Vekalet Toplanması**, BATİDER, C.XVIII, S. 1-2, 1995, s. 185.

¹⁷⁶ ÇEKER, **Vekalet Toplanması**, s. 180.

hakkını, intifa hakkı sahibinin kullanacağı veya rehin hakkı sahibinin oy kullanacağına ilişkin sözleşme yapılabileceği hüküm altına alınmıştır. Ancak burada oy kullanmaya ilişkin payın eski maliki ve yeni maliki arasında bir sorun yoktur. Burada söz konusu olan zilyetlikten kaynaklanan oy hakkıdır. Bu durumda da oy hakkı yine paydan doğmaktadır. Fakat zilyet olan intifa hakkı sahibinin bu hakkı kullanacağı öngörülmektedir¹⁷⁷.

İntifa hakkı sahibinin oy kullanma hakkı vardır. Bu hak, GK ve YK kararlarına tabi olmayıp sınırlandırılması mümkün değildir¹⁷⁸. Ancak intifa senedi sahiplerinin ve kurucu senedi sahiplerinin oy hakları olmadığı gibi pay sahibi sıfatları da yoktur. Zira intifa senedi sahibiyle şirket arasında “Affectio Societatis” unsuru yoktur. Yani şirketin yönetim ve denetimine katılma hakkı mevcut değildir¹⁷⁹.

Gerek kanun gerekse sözleşme yoluyla tesis edilen hisse senedi üzerindeki intifa hakkından doğan oy hakkı, intifa hakkı sahibine aittir (TTK m. 360). Hükümün kaynağını oluşturan İsv. BK’sında ise “Bir hisse senedi üzerinde intifa hakkı mevcut olması halinde, bu hisse senedi intifa hakkı sahibi tarafından temsil edilir; intifa hakkı sahibi temsil esnasında malikin menfaatlerini hakkaniyete uygun olarak nazara almadığı takdirde ona karşı mesul olur.” denilmektedir. Görüldüğü üzere hukukumuzda oy hakkının doğrudan doğruya intifa hakkı sahibi tarafından kullanılacağı öngörülmüş ancak İsviçre hukukunda ise intifa hakkı sahibinin payı temsil ettiği öngörülmüştür¹⁸⁰.

Sözleşme yoluyla hisse senedi üzerinde intifa hakkı tesis edilmesi durumunda oy hakkı asıl malike bırakılabilir. Ancak TTK m. 360. maddenin son fıkrasında belirtildiği üzere intifa hakkı sahibine tanınmış oy hakkının esas sözleşme ile ortadan kaldırılması mümkün değildir.

Esas sözleşme ile intifa hakkı sahibinin oy hakkının engellenmesi ancak hisse senetleri devrinin tamamen yasaklandığı hallerde söz konusu olabilir. Bu takdirde şirket, oy hakkının yalnızca malik tarafından kullanılmasını istemektedir.

İntifa hakkı sahipleri ile intifa senedi sahiplerini karıştırmamak gerekir. İntifa senedi, hisse senedi ile tahvil arasında yer alan “sui generis” bir hukuki müessesedir. İntifa senedi

¹⁷⁷ TEKİNALP, Ünal; **Bedelsiz (Gratis) Paylara Hangi Pay Sahipleri Hak Kazanır**, İktisat ve Maliye Dergisi, C. 34, 1987-88, s. 413.

¹⁷⁸ BERZEK, Ayşe Nur; **Anonim Ortaklıkta Pay Üzerinde İntifa Hakkı Sahibinin Oy Hakkı ve Oy Hakkına Bağlı Diğer Haklar**, AÜEHFD, C. VI, S. 1-4, 2002, s. 224-225.

¹⁷⁹ BİRSEL, T. Mahmut; **Anonim Şirketlerde Sermaye Payını Temsil Etmeyen Senetler**, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C.III, S. 4, Eylül 1966, s. 649, 654-655.

¹⁸⁰ TEOMAN, Ömer; **Anonim Ortaklıkta Paylar Üzerinde İntifa Hakkı Bulunması Durumunda Oy Hakkı Dışındaki Yönetim Haklarının Kimin Tarafından Kullanılacağı Sorunu**, Ekonomik Hukuk Dergisi, S. 4, 1978, s. 49.

sahipleri özel pay sahiplerine benzetilebilir. Ancak şirkete müdahale hakları özel pay sahiplerinden daha kısıtlıdır¹⁸¹.

Vekaletname formunda, GK toplantısının yapılacağı yer ve zaman, temsilcinin adı-soyadı ve temsil yetkisinin kapsamını gösteren bir metin bulunmalıdır. Bu kapsam içerisinde temsilcinin oy verme, teklifte bulunma ve gerekli belgeleri imzalamaya yetkili olduğu da gösterilmelidir (Seri IV No: 8 Teb. Ek:1).

Yetki kapsamı somut olarak, her bir gündem maddesiyle ilgili talimatları gösterir nitelikte olabileceği gibi soyut bir içerikte de olabilir. Gündem de yer almasa da görüşülmesi muhtemel bir konuda da özel talimat verilebilir. Vekalet formunda herhangi bir talimat yazılmamışsa, temsilci pay sahibinin menfaatlerini gözeterek temsil yetkisini kullanacaktır¹⁸².

Vekaletname formunda, ayrıca söz konusu hisse senetlerinin tertip ve serisi, adedi, nominal değeri, imtiyazlı olup olmadığı, nama ya da hamiline yazılı olduğu belirtilmelidir. Son olarak pay sahibinin adı-soyadı, unvanı ve adresi yazılarak imzalanır (Seri IV No: 8 Teb. Ek:1).

b) Temsil Yetkisinin Kapsamı ve Sınırları

Temsil yetkisinin sınırları, oy hakkı sahibi tarafından doldurulup imzalanan vekaletname ile çizilir (Seri IV No: 8 Teb. m. 8). Temsilci vekaletname formundaki talimatlara uygun hareket etmek zorundadır (Seri IV No: 8 Teb. m. 10/III). Oy hakkı, “vekilin özen borcu” çerçevesinde BK hükümlerine¹⁸³ göre kullanılır.

Temsilci, sadece oy kullanma hususunda değil, bununla birlikte teklifte bulunma ve gerekli belgeleri imzalama hususunda da yetkilendirilebilir. Birtakım hususlarda itirazda¹⁸⁴ bulunabilir, kanunen öngörülmüş olan azınlık haklarını¹⁸⁵ kullanabilir. Temsilci, vekaletname formunda belirtilmeyen hususlarda genel hükümler çerçevesinde sorumludur (Seri IV No: 8 Teb. m. 8). Dolayısıyla temsilci, özen borcuna aykırı hareketinin ispatlanması durumunda sorumlu tutulabilir (BK m. 390/I; m. 321/III).

¹⁸¹ BİRSEL, s. 651.

¹⁸² ÇEKER, **Vekalet Toplanması**, s. 181.

¹⁸³ Kanun koyucu **BK m. 321** “İşçi, taahhüt ettiği şeyi ihtimam ile ifaya mecburdur. Kasıt veya ihmal ve dikkatsizlik ile iş sahibine iras ettiği zarardan mesuldür. İşçiye terettüp eden ihtimamın derecesi, akde göre tayin olunur ve işçinin o iş için muktazi olup iş sahibinin malumu olan veya olması icabeden malumatı derecesi ve mesleki vukufu kezalik istidat ve evsafi gözetebilir.” hükmü ile özen borcunu düzenlemiştir.

¹⁸⁴ Örneğin, toplantıda bulunan bazı kişilerin toplantıya katılma ehliyetinin bulunmadığı itirazında bulunabilir.

¹⁸⁵ Örneğin, bilanço görüşmelerinin ertelenmesi hakkı (TTK m. 377) azınlık haklarındandır. Buna göre bilançonun tasdiki hakkındaki toplantı, çoğunluğun veya şirket sermayesinin onda birine sahip olan azınlığın talebi üzerine bir ay sonraya bırakılabilir. Buna ilişkin bildirim m. 368’de yazılı olduğu üzere pay sahiplerine bildirilir ve usulü dairesinde ilan olunur. Bununla beraber azınlığın talebi üzerine bir defa ertelendikten sonra tekrar toplantının geri bırakılmasının istenebilmesi için bilançonun itiraza uğrayan noktaları hakkında gereken açıklamanın yapılmamış olması şarttır.

c) Genel Kurulda Temsilcinin Oy Kullanması

Oy hakkının, GK toplantısında temsilci tarafından kullanılabilmesi için, öncelikle vekaletname formunun şirkete tevdi edilmesi gerekmektedir. Bu tevdi işlemi en geç GK toplantısı sırasında divan kurulunun oluşturulmasından hemen önce gerçekleştirilmelidir (Seri IV No: 8 Teb. m. 7/III). Divan kurulunun oluşturulmasıyla birlikte bu vekaletnameler, divan başkanına verilir (Seri IV No: 8 Teb. m. 9).

Türk Ticaret Kanunu'nda, GK'da oy kullanma yöntemleri hakkında bir düzenleme mevcut değildir. Ancak sermaye piyasası mevzuatı, oy hakkının oy pusulasına yazılmak suretiyle yazılacağını öngörmüştür (Seri IV No: 8 Teb. m. 9). Yönetim kurulu, her bir gündem maddesi için ayrı ayrı oy pusulası düzenlemek ve bunları toplantıda hazır bulundurmak mükellefiyetindedir (TTK m. 375).

Temsilcinin vekaletname formuna uygun oy kullanıp kullanmadığı hususu divan başkanlığınca T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Komiseri gözetim ve denetiminde yapılır (Seri IV No: 8 Teb. m. 9/II). Şüphesiz ki bu düzenleme sayesinde temsilcinin talimatlara aykırı hareket etmesinin önüne geçilmiş olacaktır. Ancak takdir edildiği üzere, vekaletname formunun her bir gündem maddesiyle ilgili talimat içermediği durumlarda "talimata uygunluk" denetimin yapılabilmesi mümkün değildir¹⁸⁶.

Genel kurulda alınan kararlarına muhalif oy kullanan temsilci, bu durumu toplantı tutanağına yazdırmak ve tutanağı imzalamak zorundadır (Seri IV No: 8 Teb. m. 9/III). Bu zorunluluk, alınan kararların daha sonra iptal davasına konu edilebilmesi açısından önemlidir (TTK m. 381). Bu düzenlemeyle, GK kararına muhalif oy kullandığı halde iptal davası reddedilen pay sahibi ile temsilcileri arasındaki uyuşmazlıklar önlenmiş olacaktır.

d) Temsilcinin Genel Kuruldan Çıkarılması

Temsilci bazı durumlarda GK'dan çıkarılabilir. Ancak söz konusu yaptırım, başvurulabilecek en son yol olmalıdır. Zira GK'ya katılma hakkı, pay sahibine tanınmış vazgeçilmez ve engellenemez bir haktır. Dolayısıyla pay sahibi için söz konusu olan GK'dan çıkarılma nedenleri, temsilci için de geçerlidir.

Şirket esas sözleşmesinde pay sahibinin veya temsilcinin GK'dan çıkarılma sebepleriyle ilgili hükümler öngörülebilir. Bu durumda bu kurallar uygulanacaktır. Eğer böyle bir düzenleme yoksa çıkarma nedenlerinin başında, hakkın kötüye kullanılması gelir¹⁸⁷.

Pay sahibinin temsilcisi, kürsüden konuşurken onur kırıcı birtakım sözcükler kullanabilir. Bu durum, temsilcinin toplantıdan çıkarılması için haklı bir sebep oluşturur.

¹⁸⁶ ÇEKER, *Vekalet Toplanması*, s. 187.

¹⁸⁷ TEOMAN, *Genel Kuruldan Çıkarılma*, s. 419.

Bununla birlikte oturduğu yerden sürekli olarak ve yüksek sesle konuşmak, gürültü çıkarmak bağırarak, toplantının sağlıklı bir şekilde yürütülmesini engellemek de haklı sebepler oluşturabilir. Bütün bu hareketlere kısacası engelleme siyaseti denir. Ancak davranış ile yaptırım arasında bir denge olmalıdır¹⁸⁸. Örneğin, söz konusu engelleme siyaseti neticesinde temsilcinin GK'dan çıkarılması yerine öncelikli olarak uyarma yolu tercih edilebilir. Fakat hareketler mütemadiyen tekrerrür ederse son çare olarak temsilci GK'dan çıkarılabilir.

Şüphesiz ki temsilcinin GK'dan çıkarılması son çare olmalıdır¹⁸⁹. Bu müeyyideden önce uyarı mahiyetinde birtakım önlemler alınabilir. Örneğin, konuşma süresinin kısıtlanması, tartışmanın kapatılması, özür dilemeye davet edilmesi, toplantının geçici olarak ertelenmesi veya karar almaktan vazgeçilmesi gibi¹⁹⁰. Ayrıca uyarma, kınama gibi cezalarda verilebilir. Ancak bu tip haklı sebeplerle dahi bir pay sahibinin kardan mahrum bırakılması veya şirketten çıkarılması mümkün değildir.

GK'dan çıkarma yetkisi, toplantı başkanına verilebilir. Ancak başkan bu kararı vermeden önce GK'nın oyuna müracaat edebilir¹⁹¹. Bu şekilde GK'nın oyuna da başvurarak verilmiş karar, usule ilişkin olduğundan mahkeme tarafından iptal edilemez. GK'dan pay sahibi, sadece ilgili toplantı açısından haklardan mahrum bırakılmıştır¹⁹².

Toplantıdan haksız olarak çıkarılan temsilci dolayısıyla pay sahibi, GK kararları aleyhine iptal davası açabilir. Toplantıdan haksız olarak çıkarıldığı andan sonraki kararların iptali için muhalefetin tutanağa geçirilmesi şart değildir. Bu durumda mahkeme, önce nedenlerin haksız olup olmadığını araştıracaktır. Çıkarma haksız ise iptal davası açacaktır¹⁹³.

e) Temsil Yetkisinin Geçerlilik Süresi ve Sona Ermesi

Temsil yetkisi, ilgili olağan veya olağanüstü GK toplantıları ile hukuken bunların devamı sayılan toplantılar için geçerlidir (Seri IV No: 8 Teb. m. 10). Temsil yetkisi, kural olarak vekaletname formunda belirtilen GK toplantısından sonra sona erer. Ancak GK toplantısının devamı sayılabilecek birtakım durumlarda¹⁹⁴ temsil yetkisinin devam ettiği farz olunur¹⁹⁵.

¹⁸⁸ PULAŞLI, **Şirketler Hukuku**, s. 638; TEOMAN, **Genel Kuruldan Çıkarılma**, s. 419-420; TEKİNALP (POROY/ ÇAMOĞLU), **Ortaklıklar**, s. 547.

¹⁸⁹ TEKİNALP (POROY/ ÇAMOĞLU), **Ortaklıklar**, s. 547.

¹⁹⁰ TEOMAN, **Genel Kuruldan Çıkarılma**, s. 420.

¹⁹¹ TEKİNALP (POROY/ ÇAMOĞLU), **Ortaklıklar**, s. 547.

¹⁹² TEOMAN, **Genel Kuruldan Çıkarılma**, s. 419.

¹⁹³ TEKİNALP (POROY/ ÇAMOĞLU), **Ortaklıklar**, s. 548; TEOMAN, **Genel Kuruldan Çıkarılma**, s. 424.

¹⁹⁴ Örneğin, azınlığın bilanço görüşmelerini ertelemesi sonucu ikinci toplantıda da temsil yetkisi vardır.

¹⁹⁵ ÇEKER, **Vekalet Toplanması**, s. 188.

İsveç hukukunda temsilciye verilen vekaletin en çok bir yıl süre için geçerli olduğu kabul edilmiştir¹⁹⁶. Pay sahiplerini gereksiz zaman kaybı ve masraftan kurtarmak için İsveç hukukundaki düzenlemeye paralel bir düzenlemeye gitmek yerinde olacaktır. Böylece her bir GK toplantısı için pay sahibinin temsil belgesi verme zorunluluğu olmayacaktır.

Temsilcinin istifa etmesi veya pay sahibi tarafından azledilmesi de temsil yetkisini sona erdirir. GK toplantısı gününe kadar vekaletten azil ve istifa her zaman için mümkündür. Ancak tarafların tazminat hakkı saklıdır (Seri IV No: 8 Teb. m. 10/II). Vekalet nedeniyle bloke edilen hisse senetleri, temsil yetkisinin sona ermesini izleyen üç gün içinde vekalet verene iade edilir (Seri IV No: 8 Teb. m. 10/V).

C) KURUMSAL TEMSİL

1) Türleri

Anonim şirketlerde pay sahipleri, kendilerini temsil etmek üzere birtakım kurumlara yetki belgesi verebilir. Bu durum bireysel temsilden farklı sonuçlar doğurur. Kurumsal temsilde temsilci kurumlar, sadece bir veya birkaç pay sahibinden değil kendilerine müracaat eden bütün pay sahiplerinden vekalet toplarlar.

Kurumsal temsil üç farklı türde karşımıza çıkmaktadır. Pay sahiplerinin, yönetim kurulunca veya yönetim kurulunun gösterdiği bir kişi vasıtasıyla temsil edilmesi durumunda “yönetim kurulunca temsil” den söz edilir. AŞ yönetimine hakim olmak isteyen kişilerce vekalet toplanması durumunda “vekalet toplayanlarca temsil” kendisini gösterir. Son olarak da temsil yetkisinin bir banka veya aracı kurumda belirmesi durumunda “banka ve aracı kurumlarca temsil” den söz edilir.

a)Yönetim Kurulunca Temsil

Herhangi bir YK üyesinin veya YK'nın gösterdiği bir başka kişinin isminin pay sahiplerince doldurulan vekaletnamelerde yazılmasına yönetim kurulunca temsil adı verilir. Pay sahiplerinin vekaletname formlarını boş bırakması durumunda da YK tarafından bir kişinin adı yazılarak temsili mümkündür¹⁹⁷.

İsveç hukukunda, sonradan yapılan değişiklikle şirket organının temsilci olarak GK toplantısına katılmasına izin verilmiştir. Buna göre, pay sahipleri GK toplantılarına davet edilirken bu hususta bilgilendirilirler. Pay sahipleri, şirket organının bir üyesine veya şirkete

¹⁹⁶ CARSTEN, Gemhard (Çev. AYTAÇ, Zühtü); **İsveç Paylı Ortaklıklar Hukukunda Yeni Gelişmeler**, BATIDER, C. 9, S. 4, 1977-78, s. 1061.

¹⁹⁷ ÖZDEMİR/YİĞİT, s. 453.

bağlı bir kişiye temsil yetkisi verebilir. Şirket, pay sahiplerine davetiye gönderirken bağımsız bir kişinin de ismini bildirmek zorundadır¹⁹⁸.

Türk hukukunda da pay sahipleri yönetim kurulu üyelerini temsilci olarak belirleyebilir. Yönetim kurulu, GK toplantısından önce toplantıya davetle ilgili ilanlarına vekaletname formunu ekler. Pay sahipleri bu formu doldurarak yönetim kurulunca tespit edilen kişiyi temsilci tayin eder.

Pay sahipleri, vekaletname formunda herhangi bir kişinin ad ve soyadını yazmadan da temsilci tayin edebilir. “Beyaz’a yetki” adı verilen bu temsil şeklinde pay sahibi kim tarafından temsil edileceğini bilmemektedir. Böylece yönetim kurulu genel kurulda güç kazanmakta, küçük pay sahiplerinin yönetim kurulunu denetleme olanağı ortadan kalkmaktadır. Hatta uygulamada yönetim kurulu, kendilerine temsil yetkisi verme hususunda pay sahiplerini teşvik etmek için, onlara belirli bir menfaat sağlamaktadır¹⁹⁹.

Yukarıda bahsi geçen temsil şekli, Sermaye Piyasası Kurulu’nun tebliği ile yasaklanmıştır. Buna göre HAAŞ’de, pay sahiplerinin şirkete gönderdikleri vekaletname formlarında, YK tarafından herhangi bir kişi lehine yönlendirme yapılamaz (Seri IV No: 8 Teb. m. 6). Dolayısıyla pay sahiplerinin YK tarafından temsili ancak kapalı AŞ’ler için mümkündür. Ancak TTK kapsamında kabul edilen bir hususun SPKur. düzenlemesi ile yasaklanması pek anlaşılır bir durum değildir. Zira SPKur.’un yetkisi genel hükümler çerçevesindedir²⁰⁰

Özellikle HAAŞ’de pay sahiplerinin GK toplantılarına ilgisizliğinden dolayı bir güç boşluğunun ortaya çıkması bilinen bir gerçektir. Öte yandan toplantılarda yetersayıların sağlanamaması da göze çarpan bir diğer sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna göre, yönetim kurulunca temsil yönteminin, tebliğ ile HAAŞ açısından yasaklanması, yerinde olmamıştır. Zira bu sistemin birtakım sakıncaları giderilebilir ve böylece GK’da oluşan güç boşluğu doldurulabilir. Bunun için de yönetim kurulunca temsil müessesinin aksak yönleri giderilmelidir. Bu konuda, Proxy belgelerine benzer birtakım belgeler düzenlenerek YK’nın talimatlara aykırı tutumlarının önüne geçilebilir. Böylece YK temsil yetkisini kendi menfaati için kullanamayacaktır. Mevcut sistemin aksaklığını giderecek bir başka yöntem ise gözetim ve denetimin sağlanmasıdır. Bu gözetim ve denetim, şirket tarafından ücreti karşılanan bağımsız bir temsilci tarafından yapılabilir²⁰¹.

¹⁹⁸ KARAYALÇIN, *İsviçre’de Değişiklikler*, s. 25.

¹⁹⁹ ÇEKER, *Oy Hakkı ve Kullanılması*, s. 279.

²⁰⁰ TEOMAN, *Oy Hakkından Yoksunluk*, s. 72; ÖZDEMİR/YİĞİT, s. 453-454; ÇEKER, *Oy Hakkı ve Kullanılması*, s. 279; TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU), *Ortaklıklar*, s. 564.

²⁰¹ ÖZDEMİR/YİĞİT, s. 454, dpn. 60; ÇEKER, *Oy Hakkı ve Kullanılması*, s. 281-282.

b) Vekalet Toplayanlarca Temsil

Çağrı yoluyla vekalet, Sermaye Piyasası Tebliği (Seri IV No: 8 Teb. m. 11) ile Türk hukukuna girmiştir²⁰². Buna göre, AŞ esas sözleşmesinde aykırı bir hüküm yoksa pay sahiplerinden vekalet toplanarak oy kullanmak mümkündür. Çağrı yoluyla vekalet toplayan kişiler, oyu yazılı kullanmak zorundadır (Seri IV No: 8 Teb. m. 11/IV). Kapalı anonim şirketlerde vekalet toplayarak oy kullanmak mümkün değildir. Pay sahiplerinden menfaat karşılığı vekalet toplamak caiz değildir (Seri IV No: 8 Teb. m. 11/II). Menfaat karşılığı vekalet verilmesinin yasaklanmış olması oy satımını engellemesi açısından isabetli olmuştur. Bu fıkra vasıtasıyla Alman ve İsviçre Hukuku ile paralellik sağlanmıştır²⁰³.

Sermaye Piyasası Hukuku “Şeffaflık ilkesine” çok önem vermiş ve bu çerçevede pay sahiplerine vekaletname formunda nasıl oy kullanılacağı hususunu düzenlemiştir. Buna göre çağrıyı yapanlar vekaletname formunu bastırmak, pay sahiplerine bildirmek veya yazılı iletişim araçları ile ilan etmek zorundadır (Seri IV No: 8 Teb. m. 12). Bu bildirim sağlanabilmesi için, çağrıda bulunanların, pay sahiplerinin iletişim bilgilerine sahip olması gerekir. Buna göre Sermaye Piyasası Kurulu’na başvurduğunu belgeleyen kişiler, çağrıda bulunacağı nama yazılı pay sahiplerinin bilgilerini pay defterinden alabilir (Seri IV No: 8 Teb. m. 12/II). Hamile yazılı hisse senedi sahipleri ise, yazılı iletişim araçları vasıtasıyla vekalet formu örneğini edinebilir.

c) Banka ve Aracı Kurumlarca Temsil

Banka ve aracı kurumlarca temsil sistemi, Alman doktrini ve uygulamasında ‘Depotstimmrecht’ kelimesi ile anılır (Tasarı m. ger. m. 428). Pay sahipleri, ellerinde bulunan pay senetlerini saklanması için bankalara tevdi etmişlerdir (Bazen pay senetleri alınan kredinin teminatı olarak verilmektedir). Ancak banka ile pay sahibi arasındaki sözleşme, basit bir saklama (vedia) sözleşmesi değildir. Pay senedinin saklanması yanında kâr payının tahsil edilerek pay sahibinin hesabına geçirilmesi, piyasa gereklerine göre uygun görülecek yönlendirmelerde bulunulması ve genel kurula katılarak oy kullanılması da bankalarca verilen hizmetler içindedir²⁰⁴.

İsviçre hukukunda banka ve yetkili kurumlarca pay senetlerinin takibi, yaygın olarak kullanılmaktadır. Banka veya yetkili diğer kuruluşlar, belli bir komisyon karşılığında nama veya hamiline yazılı pay senetlerini GK’da pay sahipleri adına kullanabilmektedir. Birtakım suiistimallerin önüne geçebilmek için İsviçre kanun koyucusu bazı değişiklikler yoluna

²⁰² Konu aşağıda “II) Vekaleten Oy Kullanma” başlığı altında ayrıntılı bir şekilde inceleneceğinden dolayı burada genel bilgi verilmekle yetinilmiştir.

²⁰³ TURANBOY, s. 436, ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 284.

²⁰⁴ TEKİNALP, **Yönetime Katılma**, s. 65-66; POROY, **Hukuki Sorunlar**, s. 18.

gitmiştir. Buna göre kimlerin emanet temsilcisi olduğu açıkça belirtilmiştir. Banka, profesyonel servet yöneticileri gibi... Bununla beraber, söz konusu kuruluşlar, GK toplantısı öncesi, ilgili kişilerden talimat istemek zorundadır. Zamanında talimat alamayan temsilciler, YK'nın talimatı doğrultusunda oy kullanacaktır²⁰⁵.

Pay sahipleri, GK toplantılarına katılma zahmetinden kurtulmak için banka veya aracı kuruma temsil yetkisi vermektedir. Bu sistem, özellikle şirket işlerinden haberdar olamayan küçük pay sahipleri için cazip bir hal almaktadır. Banka veya aracı kurum, belli bir ücret karşılığında pay sahiplerini temsil etmektedir²⁰⁶. Bu kurumlar, kendilerine emanet bırakılan hisse senetleriyle ilgili tüm işlemleri yapma yetkisini haizdir. Banka ve aracı kurumlar, bu senetler vasıtasıyla şirket yönetiminde etkin bir güç olarak ortaya çıkabilmektedir. Böylece hiç sermaye riski olmayan banka veya aracı kurum, AŞ içindeki gücü ele geçirebilmektedir. Bu durum, sistemin ruhuna aykırılık teşkil etmektedir²⁰⁷. Bu sebeple, banka ve aracı kurumların temsili hususunda gerekli önlemler alınmalı ve pay sahiplerinin iradesi yönünde oy kullanmaları sağlanmalıdır. Nitekim Alman hukukunda da yönetimin banka veya aracı kurumlarca ele geçirilmesi riskine karşı, bu şekilde temsilen oy kullanma sistemi yasaklanmamış, aksak yönlerin giderilmesi yoluna gidilmiştir²⁰⁸.

Banka ve aracı kurum, çoğunlukla hamiline yazılı hisse senedi sahiplerinden yazılı bir yetki belgesi olarak temsilen oy kullanmaktadır (TTK m. 360/III). Banka veya aracı kurumun, sadece hisse senetlerine zilyet olma sıfatıyla oy kullanması hukuka aykırıdır ve GK kararlarının iptalini gerektirir (TTK m. 361/III).

Pay sahipleri, banka veya aracı kurumlara genel veya özel vekaletname verebilir²⁰⁹. Pay sahiplerinden vekalet alınmadan önce, gündemle ilgili bilgi verilmesi zorunludur. Bu durum özellikle hamiline yazılı pay sahipleri açısından önem arz eder. Zira hamiline yazılı pay sahiplerine, nama yazılı pay sahiplerindeki durumun aksine, şirket tarafından gündemle ilgili bilgi verilmemektedir. Dolayısıyla bu yükümlülük, hamiline yazılı hisse senedi sahiplerini temsil edecek olan banka ve aracı kuruma düşmektedir. Pay sahipleri banka veya aracı kurumdan alacağı bilgiler ışığında talimatlarını verecektir²¹⁰. Banka ve aracı kurum, pay sahibinin verdiği talimatların dışına çıkarsa, bu konuda gerekçesini de açıklamak suretiyle pay sahibine bilgi vermelidir²¹¹.

²⁰⁵ KARAYALÇIN, *İsviçre'de Değişiklikler*, s. 25.

²⁰⁶ POROY, *Hukuki Sorunlar*, s. 18.

²⁰⁷ TEKİNALP, *Güç Boşluğu*, s. 478, 480.

²⁰⁸ ÇEKER, *Oy Hakkı ve Kullanılması*, s. 290.

²⁰⁹ TEKİNALP, *Güç Boşluğu*, s. 486.

²¹⁰ ÇEKER, *Oy Hakkı ve Kullanılması*, s. 292-294.

²¹¹ TEKİNALP, *Güç Boşluğu*, s. 486.

Pay sahiplerinin, her bir gündem hakkında talimat vermemesi durumunda vekil, genel hükümlere göre hareket edecektir. Buna göre banka veya aracı kurum, pay sahibinin menfaatine uygun davranmak zorundadır (TTK m. 360/III).

Banka ve aracı kurumların temsil yetkilerinden kaynaklanan gücü kendi çıkarları için kullanmaları durumunda, sorun ortaya çıkmaktadır. Zira temsil edilen pay sahibinin küçük çıkarı ile temsil edenin büyük talepleri her zaman örtüşmeyebilir. Eğer pay sahibi, bankanın kredi müşterisi ise, menfaat çekişmesi daha da artar. Bankanın veya aracı kurumun oy hakkından yoksun bırakılması da güç boşluğu sorununun çözümüne hizmet etmemektedir²¹².

Genel vekaletname ile yetkilendirilen banka veya aracı kurum, kendi iradesi ve menfaati çerçevesinde oy kullanırsa “yabancılaşma” sorunu ortaya çıkmaktadır. Bu durumda, GK’da oluşan güç boşluğu yabancılar tarafından doldurulmuş olmakta ve banka veya aracı kurumlarca temsil sistemi, amaca hizmetten sapmaktadır.

Banka veya aracı kurumun pay sahiplerini temsil etmesinde ortaya çıkacak bir diğer sorun, pay sahibine tanınan birtakım hakların kullanılmamasıdır. İptal davası açma, yönetim kurulunun sorumluluğuna gitme, özel denetçi atanmasını isteme, bilânço görüşmelerinin ertelenmesi vb. gibi birçok hak sadece kağıt üzerinde kalmaktadır²¹³. Zira banka veya aracı bir kuruma temsil yetkisi verdiği için GK’ya katılmayan pay sahiplerinin söz konusu idari hakları kullanabilmesi düşünülemez.

Banka ve aracı kurumlar vasıtasıyla temsilde karşılaşılabilecek başka bir sorun da, bu kurumların yeterli teknik donanıma sahip personelinin bulunmamasıdır. Çünkü bankalar AŞ içindeki bazı organlarda temsilci bulundurma yükümlülüğündedir. Yeterli uzman kadroya sahip olmayan bankaların, sıradan kimseleri temsilci olarak gönderme ihtimali vardır²¹⁴.

Bankaların sanayi sektörüne hâkim olması gibi sakıncalar zaman içerisinde görülmüştür. Bunları gidermek amacıyla Alman Paylı Şirketler Kanunu’nda 1965 yılında yapılan değişiklikle oy kullanma yetkisi verilirken oyun hangi yönde kullanılacağıının da belirtilmesi gerektiği hükme bağlanmış ve sistem Proxy usulüne yaklaştırılmıştır²¹⁵.

2) Genel Kurula Bilgi Verme Zorunluluğu

İsviçre hukukunda GK’da çıkacak menfaat ihtilaflarının önüne geçebilmek için “toplular temsilde şeffaflık” ilkesi benimsenmiştir. Buna göre pay sahiplerini toplu olarak temsil eden organ temsilcisi, bağımsız temsilci veya kurumsal temsilci, temsil ettiği pay senetlerini,

²¹² TEKİNALP, **Güç Boşluğu**, s. 481.

²¹³ Daha geniş bilgi için bkz. TEKİNALP, **Güç Boşluğu**, s. 481.

²¹⁴ TEKİNALP, **Güç Boşluğu**, s. 481-482.

²¹⁵ POROY, **Hukuki Sorunlar**, s. 18.

sayısı, cinsi, nominal değeri ve kategorisi hakkında şirkete bilgi verirler. Bu bilgiler, GK tutanağına yazılır ve divan başkanı, her temsil şekli için GK'ya bilgi verir²¹⁶.

Toplu temsilcilerin GK'ya bilgi vermediği durumlarda toplantıda alınan kararların iptali istenebilir. Ancak iptalin söz konusu olabilmesi için bu bilgilerin karara etkili bilgiler olabilmesi gerekir. Herhangi bir pay sahibinin talebine rağmen, divan başkanının açıklamadığı bilgiler varsa sırf bu husustan dolayı her bir pay sahibi, GK kararını iptal edebilir²¹⁷.

D) KONUNUN TASARIDA ELE ALINIŞI VE GÜÇ BOŞLUĞUNA ETKİSİ

Temsilci aracılığıyla oy kullanma sistemi, güç boşluğunun giderilmesine hizmet eden bir sistemdir. Zira çeşitli sebeplerden dolayı GK'ya katılmayacak bir pay sahibi, başka pay sahibine veya bir üçüncü kişiye temsil yetkisi vermek suretiyle iradesini tesis edebilecektir.

Güç boşluğu sorununa çözüm teşkil edecek bu sistem bazı yönleriyle işlevsiz kılınabilir. Çünkü TTK m. 360/II uyarınca esas sözleşmeye konulacak hükümle temsilcinin pay sahibi olması zorunluluğu getirilmesi mümkündür. Bu hükümle çoğunluk pay sahipleri esas sözleşmede bir takım kısıtlamalara gitmekte ve temsilci aracılığıyla oy kullanma yöntemi güç boşluğu sorununun çözümüne hizmet edememektedir. Bu durumun önüne geçebilmek için Tasarıda, temsilcinin pay sahibi olmasını öngören esas sözleşme hükmü geçersiz sayılmıştır (Tasarı m. 425/1). Tasarıda, pay sahibinin istediği kişiyi temsilci olarak görevlendirmesi mümkün hale getirilmiştir. Böylece pay sahibi yeterince tanımadığı bir başka pay sahibini temsilci görevlendirmek zorunda kalmadan istediği kişiden kendisini temsil etmesini isteyebilecektir. Bu da iyi tanımadığı birisini görevlendirmek istemeyen ve kendisi de toplantıya gidemeyecek durumda bulunan pay sahiplerinin genel kurulda temsil edilmesini sağlayacağından güç boşluğu sorununun çözümüne katkıda bulunabilecek bir düzenlemedir.

Tasarı, mevcut TTK'dan farklı olarak temsilcinin talimatlara uyma zorunluluğu olduğunu, talimata aykırılığın oyun geçerliliğine etki etmeyeceğini açıkça belirlemiştir (Tasarı m. 427/I). Söz konusu maddenin gerekçesinde yeni bir hüküm olduğu belirtilmiştir (Tasarı m. ger. m. 427/I). Ancak bu hüküm mevcut sistemde genel temsil çerçevesinde uygulanmaktadır. Dolayısıyla hüküm yeni bir uygulama getirmemektedir²¹⁸. Hamiline yazılı pay senedini, herhangi bir nedenle elinde bulunduran kimse, paysahipliği haklarını, ancak paysahibi tarafından özel bir yazılı belge ile yetkilendirilmişse kullanabilir (Tasarı m. 427/II). Bu hüküm ise TTK m. 460/III ile aynı içeriktedir.

Tasarı ile BK'daki temsil sisteminin GK'ya uygulanmasından vazgeçilmiştir. Tasarıda, bağımsız temsilci, kurumsal temsilci ve tevdi edenin temsilcisi (Tasarı m. 428 vd.)

²¹⁶ ÇEKER, *Oy Hakkı ve Kullanılması*, s. 299-300; KARAYALÇIN, *İsviçre'de Değişiklikler*, s. 25-26.

²¹⁷ KARAYALÇIN, *İsviçre'de Değişiklikler*, s. 26; ÇEKER, *Oy Hakkı ve Kullanılması*, s. 300.

²¹⁸ ÖZDEMİR/YİĞİT, s. 459.

kurumları getirilmiş ve böylece şirket hakimiyetini elinde tutan kişilere karşı etkili bir muhalefet oluşturulması amaçlanmıştır. Böylece karar alma sürecinde birtakım zorluklar yaratan birikimli oy sistemine²¹⁹ nazaran daha sağlıklı bir yöntem benimsenmiştir²²⁰.

Güç boşluğu sorununu özel olarak ele alan Tasarının ilgili hükümlerindeki esas amaç, pay sahiplerinin iradelerini GK'da temsil yoluyla hayata geçirmek ve bununla birlikte temsilcinin sınırlarını belirleyebilmektir²²¹.

Kurumsal temsil sistemi AŞ'lerdeki güç boşluğunun giderilmesi için öngörülmuş bir sistemdir²²². Bu sistem özellikle ABD'de uygulanan Proxy sistemine benzemektedir. Kurumsal temsil sayesinde temsilci aracılığıyla GK toplantılarına katılma kurumu geniş bir alana yayılmıştır. Bu kurumun iki amacı vardır. Birincisi dağınık oyları toplayıp yönelterek bir güç birliği meydana getirme ve böylece bilinçli ve dürüst bir yönetim oluşmasına imkan tanımaktır. İkincisi ise GK toplantılarında oluşan güç boşluğunu gidermektir. Tasarıda pay sahibinin kurumsal temsilciye talimat verme yetkisi yoktur. Zaten, kurumsal temsilci GK'da kullanacağı oyların hangi yönde olduğunu bildirmede belirtir. Temsil yetkisi veren pay sahipleri, bildirge düzenini kabul etmiş sayılır²²³. Organ temsilcisi, bağımsız temsilci ve kurumsal temsilci müesseseleri ile temsilin daha örgütlü ve profesyonelce yürütülebilmesi sağlanmak istenmiştir.

Şirketin, bir organ üyesini veya kendisine herhangi bir şekilde bağlı bulunan diğer bir kişiyi pay sahiplerine, genel kurulda kendileri adına oy kullanmaya yetkili temsilci olarak atamasına organ temsilcisi adı verilir (Tasarı m. 428/I).

Şirket, organ temsilcisi önermişse bağımsız bir kişiyi de bu görev için belirleyip ilan etmek ve ayrıca bunu şirketin internet sitesinde yayınlamak zorundadır (Tasarı m. 428/I). Bu kişiye bağımsız temsilci adı verilir. Söz konusu temsilcinin şirket yönetimi tarafından önerileceği düşünülecek olursa bu kişinin ne derece bağımsız olacağı tartışmalara yol açacaktır²²⁴.

Pay sahipleri tarafından önerilen temsilciler ve kurumsal temsilciliğe istekli olanlar da kanunda yazılı usulün takip edilmesi şartıyla temsilci olarak vekâlet isteyebilir veya vekâlet toplayabilirler (Tasarı m. 428/II). Bu şekilde atanan kimselere de kurumsal temsilci adı verilir.

²¹⁹ Birikimli oy kullanma sistemi aşağıda "IV) Birikimli Oy Kullanma" başlığı altında incelenmiştir.

²²⁰ TEKİNALP, **TTK Tasarısı'nda Anonim Şirket**, s. 15.

²²¹ **Karakteristik Çizgileriyle Türk Ticaret Kanunu Tasarısı**, http://www.deloitte.com/dtt/cda/doc/content/turkey-tr_audit_TTKtasarisi_261207.pdf, s. 6 (erişim tarihi: 10.07.2008); **Draft of The New Turkish Code of Commerce**, http://www.deloitte.com/dtt/cda/doc/content/turkeyen_audit_NewChallengesforTCL_020108.pdf, s. 5 (erişim tarihi: 15.07.2008).

²²² POROY (TEKİNALP/ÇAMOĞLU), **Ortaklıklar**, s. 402-403; VIGREUX, s. 115 v.d.; TEKİNALP, **Yönetime Katılma**, s. 7 v.d; ÖZDEMİR/YİĞİT, s. 452, dpn. 56; TEKİNALP, **Güç Boşluğu**, s. 467-468; TEKİNALP, **Halk Sektörü**, s. 25; TURANBOY, s. 427-428; ÇEKER; **Vekalet Toplanması**, s. 177-178.

²²³ TEKİNALP, **TTK Tasarısı'nda Anonim Şirket**, s. 18-19.

²²⁴ ÖZDEMİR/YİĞİT, s. 460.

Organ temsilcileri, bağımsız temsilciler ve kurumsal temsilciler, temsil belgelerinin içeriğini ve oylarını hangi yönde kullanacaklarını, kanunda yazılı usule göre açıklarlar (Tasarı m. 430/I).

Söz konusu hükümler, pay sahiplerinin genel kurulda temsili ile ilgili yeni bir sistem getirmektedir. Hükümlerin esin kaynağı İsv. BK m. 689/c vd. olduğu halde Tasarı çoğu zaman İsviçre'den ayrılmıştır. Bu nedenle söz konusu kurumların yerli olduğu söylenebilir. Yargıtay içtihatları ve doktrin, uygulamaya yön verecek ve kurumun şekillenmesine katkıda bulunacaktır (Tasarı m. ger. m. 428).

Bu kurumlar, pay sahiplerinin bilinçlendirilmesi için gerekli ortamın sağlanmasına hizmet edecek ve ayrıca pay sahipleri oy toplamak amacıyla birbirleriyle rekabet edeceklerdir. Bu hükümlerle bir taraftan paylar demokrasisini temin etmek bir yandan da temsili kurumsallaştırarak güç boşluğunun çözümünde kuvvetli bir araç halinde getirmek amaçlanmıştır (Tasarı m. ger. m. 428)²²⁵.

Tasarı m. 428/II ile çok fazla temsil belgesi toplanabilmesi için gerekli örgütlenmeyi yapabilecek kişilerin önerilmesi öngörülerek özellikle bu göreve talip olabilecek kişilerin cesaretlendirilmeleri, bunların şirket yönetiminden tamamen bağımsız hareket edebilmeleri ve böylece güç boşluğunun doldurulması amaçlanmıştır (Tasarı m. ger. m. 428/II).

Pay sahibinin temsilciye herhangi bir talimat vermesi durumunda temsilci, katılma ve oy haklarını, pay sahibinin genel talimatı uyarınca kullanır; böyle bir talimatın yokluğu hâlinde oy, yönetim kurulunun yaptığı öneriler yönünde verilir (Tasarı m. 429/II).

Tasarının ilgili hükmü, temsilcinin oy hakkını kendi lehine kullanmasını engellemek için getirilmiştir. Ancak bu durumda YK'nın oyu kendi önerisi lehine kullanma tehlikesi doğmaktadır²²⁶. Buna karşın temsilciye herhangi bir talimat vermemiş pay sahibinin, hakkaniyetli bir şekilde davranma yetkisi verdiği kabul edilmelidir. Aksi halde pay sahibinin genel eğilimlerinin YK ile aynı doğrultuda olduğu düşünülecek olursa, GK'ya katılımın bir anlamı olmamaktadır²²⁷. Bu düşünce güç boşluğu sorununu daha da arttıracaktır. Zira bu durumda pay sahibi GK'ya katılma veya temsilci gönderme ihtiyacı hissetmeyecektir.

Yönetim kurulunun talimat almak suretiyle pay sahiplerini GK'da temsil etmesi ise, güç boşluğu sorununun giderilmesi hususunda yardımcı olacaktır²²⁸. Ancak bu durumun

²²⁵ Söz konusu gerekçe şirket işleyişine ters düştüğü düşüncesiyle eleştirilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. ÖZDEMİR/YİĞİT, s. 460.

²²⁶ MOROĞLU, Erdoğan; **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, Değerlendirme ve Öneriler**, İstanbul 2005, s. 128.

²²⁷ ÖZDEMİR/YİĞİT, s. 461.

²²⁸ NILSSON, Gül Okutan; **Anonim Ortaklıkta Pay Sahipleri Sözleşmeleri**, İstanbul 2004, s. 184, dpn. 225.

şirket içerisindeki kuvvetler ayrılığı prensibini zedeleme ihtimali vardır. Dolayısıyla YK'nın pay sahibini temsili müessesesi tamamıyla yasaklanmamalı, YK'nın takdir yetkisinin asgariye indirilmesine çalışılmalıdır. Böylece oy pay sahibinin gerçek iradesiyle kullanılacak ve GK'daki güç boşluğu gerçek sahiplerince doldurulmuş olacaktır.

II) VEKALETEN OY KULLANMA (PROXY)

A) GENEL OLARAK

Proxy, genel kurullara katılma ve oy kullanma konusunda yazılı belgelere dayanan temsil anlamına gelmektedir²²⁹. Kavram çoğu kez temsil belgesini ve temsilciyi de ifade eder. AŞ'lerde pay sahiplerinin sayısı günden güne artmış, pay sahiplerinin GK'ya gelemeyeceği gerçeği kabul edilmiş ve pay sahibinin istek ve iradesini temsil edecek bir müessese geliştirilmek istenmiştir. Proxy bir Amerikan uygulaması olarak ABD'de ortaya çıkmış, geçerliliği bazı mahkeme kararlarında kabul edilmiştir. Daha sonraları suiistimallerin önüne geçmek için federal yasalarla da hüküm altına alınmıştır. Böylece şeffaflık, merkezi dış denetim ve pay sahiplerine kar payı konularında 'oy'a etkinlik kazandıran bir yöntem olarak benimsenmiştir²³⁰.

Proxy aracılığıyla oy kullanılması, Amerikan şirketleri içindeki çeşitli grupların iktidarı ele geçirme mücadelesinin de bir aracı haline gelmiştir. Bunun sebebi, Proxy sisteminde kullanılacak oyların hangi yönde olduğunun önceden bilinmesidir. Sistem bu yönüyle mektupla oy vermeye yaklaşmaktadır. Proxy'de asıl mücadele vekalet toplama anında başlamaktadır. Sistemin sağlıklı işleyebilmesi için temsil belgesi verilmeden önce pay sahipleri oy kullanacakları hususlarda bilgilendirilmelidir. ABD'de bu konuda gerekli önlemler alınmıştır²³¹.

Vekaleten oy kullanma (Proxy) sistemi ABD'de ve Türk mevzuatında olmak üzere iki şekilde ele alınacaktır. ABD'de uygulama alanı bulan sistemi "Proxy", Türk mevzuatında uygulama alanı bulan sistemi "vekaleten oy kullanma" olarak adlandıracağız.

B) ABD HUKUK SİSTEMİNDE

Proxy sistemi özellikle ABD'de geniş uygulama alanı olan bir sistem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bundan dolayı yabancı hukuk sistemleri arasında özellikle ABD'deki sistem incelenmiştir.

²²⁹ POROY, **Hukuki Sorunlar**, s. 17.

²³⁰ TEKİNALP, **Yönetime Katılma**, s. 61.

²³¹ POROY, **Hukuki Sorunlar**, s. 17.

ABD’de genel kurula katılmama sorununa Proxy yoluyla çözüm aranmıştır²³². Pay sahibi, Proxy veya Proxy Paper denilen belgeleri doldururken her gündem maddesi ile ilgili görüş ve buyruklarını belirtmektedir. Pay sahiplerine her bir gündem maddesi ile ilgili “evet” veya “hayır” şeklinde oy kullanma olanağının sağlanması bir zorunluluktur²³³. Böylece pay sahibinin iradesinin bir değişikliğe uğramadan genel kurula gelmesi sağlanmış olur²³⁴. Eyaletler Kanunu’na göre Proxy, altı ay ile yedi yıl arasında değişebilen belli bir süre ile verilebilmektedir. Pay sahibi, Proxy’den her zaman dönebilmektedir. Söz konusu vekalet ölümle sona ermektedir²³⁵.

Görüldüğü üzere, Proxy sisteminde pay sahibi, gündemde yer alan her bir madde hakkında Proxy Paper denilen temsil belgesi üzerinde işaretleme yapmak suretiyle GK’da kullanılacak oyu belirlemektedir. Vekâlet toplayan kişi, bir anket şeklinde doldurulan bu temsil belgelerinin dışına çıkamaz²³⁶. Zira Proxy yönteminde, Proxy belgesindeki işaretler pay sahibinin oyu olarak kabul edilir. Dolayısıyla vekâlet toplayan kişinin, pay sahibinin iradesini genel kurula ulaştırmak dışında bir işlevi bulunmamaktadır. Görüldüğü üzere pay sahibiyle vekâlet toplayan kişi arasındaki ilişki temsil ilişkisinden çok bir iş görme sözleşmesine benzemektedir²³⁷.

Proxy, temsil yetkisi veren bir belge değil, oy’un kendisidir. Pay sahibi, Proxy belgelerini bir anket misali doldururken her bir gündem maddesiyle ilgili iradesini belirtmektedir. Bir yandan da yazılı oy diyebileceğimiz Proxy, bir dolaysız oy verme şekli olarak karşımıza çıkmaktadır.

Anonim şirket içindeki iktidar muhalefet mücadelesi, Proxy usulünü amacından uzaklaştırmaktadır. Mevcut yönetim, durumunu muhafaza etmek isterken, belli grup veya kişiler, Proxy Sistemi aracılığıyla iktidara gelmek istemektedir. Bu mücadele her zaman dürüstlük kuralları çerçevesinde yapılmayabilir. Vekalet toplamak isteyen kişi veya grup, amacına ulaşabilmek için birtakım tavizler verebilir, pay senetlerinin değerini sun’i olarak yükseltebilir veya düşürebilir. AŞ menfaatine olmayan bu mücadele, şirkete zarar verebilir. Sistemin tam olarak işleyebilmesi, “yönetimi elde tutma - ele geçirme” mücadelesinin pay sahiplerine, AŞ’ye ve şirket alacaklılarına zarar vermeyecek düzeyde olmasına bağlıdır²³⁸.

²³² TEKİNALP, **Güç Boşluğu**, s. 471; TEKİNALP, **Yönetime Katılma**, s. 61; POROY, **Hukuki Sorunlar** s. 1; CAN, s. 30.

²³³ KÜÇÜKSÖZEN, s. 32.

²³⁴ TEKİNALP, **Güç Boşluğu**, s. 472-47, CAN, s. 30.

²³⁵ MOROĞLU, Erdoğan; **Özellikle Anonim ve Limited Ortaklıklarda Oy Sözleşmeleri**, Ankara 2002, s. 3 dpn.6.

²³⁶ YANLI, **Yeni Düzenleme**, s. 114.

²³⁷ BİLGE, Mehmet Emin; **Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantılarında Temsilci Aracılığıyla Oy Vermede İnternetin Kullanımı**, AÜEHFD, C.VII, S. 1-2, Haziran 2003, s. 356.

²³⁸ TEKİNALP, **Güç Boşluğu**, s. 474.

ABD hukukunda, şirket içi iktidar ve muhalefet mücadelesinin pay sahiplerine ve şirkete zarar vermesini önlemek amacıyla “şeffaflık ilkesi” benimsenmiştir. Söz konusu sistemin ana amacı, vekalet isteyen kişilere ayrıntılı bilgi verilmesini sağlamaktır. Böylece pay sahipleri oylarını daha bilinçli kullanabileceklerdir. Bunun sağlanabilmesi için pay sahiplerine “Proxy beyannamesi” gönderilir. Söz konusu beyanname gönderilmeden 10 gün önce Komisyon (SEC)’ a tescil edilir²³⁹.

ABD’de çok ortaklı AŞ’lerin GK’larına herkesin katılımını sağlamak için getirilen Proxy Sistemi ilk defa Securities and Exchange Act’de (1934) düzenlenmiştir²⁴⁰. Daha sonraları sistemin daha iyi işleyebilmesi için, SEC (Securities Exchange Commission) düzenlemesi getirilmiştir. Bu düzenlemeyle, pay sahipleri yeterince aydınlatılabildiği gibi, AŞ’nin karşı karşıya kalacağı birtakım zararlar da önlenmiş olacaktır. Vekâletleri kimin toplayacağını, masraflarının kim tarafından üstlenileceğinin bildirilmesi zorunluluğu yerinde bir düzenleme olmuştur. Bu düzenleme AŞ’ye şeffaflık getirmekte, yolsuzluk yapılma ihtimalini ortadan kaldırmaktadır. Komisyon (SEC) tarafından getirilmiş kurallardan biri de, vekâlet toplayanlar tarafından pay sahiplerine belli konularda bilgi verilme zorunluluğudur. Vekâlet toplayan kişiler, pay sahiplerini yeterli ölçüde aydınlatmak zorundadır²⁴¹. Bu hususların bazılarını şu şekilde sıralayabiliriz: Bir önceki yılın bilanço ile kar-zarar hesabının durumu, vekalet vermektan nasıl vazgeçebileceği, GK’da olumsuz oy kullanılmasına rağmen karar alınması durumunda pay senetlerinin bedellerinin ödettirilmesi hakkı gibi²⁴². Bununla birlikte vekâlet talep eden kimse şirket yönetimi veya küçük pay sahipleriyle ilişkisi varsa bunları da belirtmelidir. Şirket yönetime muhalif bir davranış içerisindeyse bunun sebebini ve bu husustaki amacını belirtmelidir. Sonuç olarak vekâleti veren kişinin bilinçli hareket edebilmesini sağlayacak her konuda bilgi vermek zorundadır²⁴³.

Komisyon (SEC) kuralları çerçevesinde işletilen Proxy Sistemi güç boşluğuna engel olmaktadır. Ancak sistemin işlerliği artırılabilir. Mesela pay sahibi, sadece kendi önüne getirilen öneriler için irade beyan etmek zorunda kalmamalı, kendisi de birtakım görüşler sunabilmelidir. Pay sahibinin sunduğu bu yeni öneri, diğer pay sahiplerine de cazip gelebilir. Böylece pay sahiplerinin menfaatlerinin ortak noktada buluştuğu bir sinerji meydana gelebilir²⁴⁴.

²³⁹ YANLI, **Yeni Düzenleme**, s. 117.

²⁴⁰ YANLI, **Yeni Düzenleme**, s. 114.

²⁴¹ MOROĞLU, **Oy Sözleşmeleri**, s. 3, dpn. 6.

²⁴² TEKİNALP, **Güç Boşluğu**, s. 475-476.

²⁴³ POROY, Reha; **Halka Açık AŞ’lerde Çağrı Yoluyla Oyda Vekalet veya Hisse Senedi Toplanmasına İlişkin Sorunlar**, Hayri Domaniç’e Armağan, İstanbul 1995, s. 193.

²⁴⁴ TEKİNALP, **Güç Boşluğu**, s. 477.

C) TÜRK HUKUK SİSTEMİNDE

Güç boşluğu sorununun doğrudan doğruya giderilme yollarından biri de vekaleten oy kullanmadır. TTK bu yola izin vermemektedir. SPK ise bu hususta Sermaye Piyasası Kurulu'na yetki vermektedir²⁴⁵.

1) Vekalet Toplanması

Vekâleten oy kullanma şeklinde tabir edebileceğimiz Proxy, 2499 sayılı SPK'ya 3794 sayılı kanunla getirilmiştir. Buna göre “*Halka açık anonim ortaklıkların sermaye ve yönetiminde kontrolü sağlamak amacıyla pay sahiplerine çağrıda bulunarak hisse senedi toplama girişiminde bulunulmasında veya genel kurullarda oy hakkını kullanmak için vekalet istenmesinde veya şirketin pay dağılımının önemli ölçüde değişmesi sonucu veren, hisse senedi el değiştirmelerinde, sermaye artırımlarında, birleşme ve devirlerde, menkul kıymetlerin değerini etkileyebilecek önemli olay ve gelişmelerden Kurul, küçük pay sahiplerinin korunması ve kamunun aydınlatılmasını sağlamak amacıyla düzenlemeler yapar (SPK m. 16/A).*”

Vekaleten oy kullanma, Sermaye Piyasası Kurulu tebliğleri ile uygulanabilir hale gelmiştir. Tebliğde²⁴⁶, pay sahiplerine çağrıda bulunularak vekâlet toplama imkanı getirilmiştir. Tebliğ düzenlemesine göre pay sahiplerinin vekâlet verebilmesi için esas sözleşmede yasaklayıcı bir hüküm bulunmamalı ve Alman hukukunda olduğu üzere, vekâlet karşılığında pay sahiplerine menfaat temin edilmemelidir (Seri IV No: 8 Teb. m. 11).

Pay sahiplerini vekalet vermeleri için herhangi bir menfaatin önerilmesi veya sağlanması yasaklanmıştır²⁴⁷. Bunun tamamen yasaklanmış olması sert bir önlem olmuştur. Bu düzenlemeyle “oy satın alma” her zaman kötü niyetli bir işlem olarak görülmüştür. Ancak bununla ilgili takdir yetkisi Sermaye Piyasası Kurulu'na bırakılabilirdi. Öte yandan el altından pay sahiplerine menfaat temini her halükarda bir kötü niyet göstergesidir²⁴⁸.

Pay sahiplerine çağrıda bulunarak hisse senedi satın alınabilmesi için şirket esas sözleşmesinde buna ilişkin yasaklayıcı bir hükmün bulunmaması zorunluluğu, doktrinde eleştirilmiştir. Vekaleten oy kullanma imkanının sadece esas sözleşmesinde yasaklayıcı hüküm bulunmayan AŞ'lerde öngörülmüş olmasının, paylar demokrasisine aykırı olduğu savunulmuştur²⁴⁹. Zira şirket yönetimini kaybetmek istemeyen kurucular, esas sözleşmeyle bu

²⁴⁵ ÜNAL, Oğuz Kürşat; **Sermaye Piyasalarında Halka Açık Anonim Ortaklıklar**, Ankara 1999, s. 197.

²⁴⁶ “Halka açık anonim ortaklıklar genel kurullarında vekaleten oy kullanılmasına ve çağrı yoluyla vekalet veya hisse senedi toplanmasına ilişkin esaslar” başlıklı Seri IV No: 8 Tebliği, 9 Mart 1994 tarih ve 21872 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

²⁴⁷ ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 283; ÖZDEMİR/YİĞİT, s. 456.

²⁴⁸ POROY, **Çağrı Yoluyla Vekalet**, s. 195.

²⁴⁹ BİLGE, s. 355-356.

imkanı yasaklayabilirler²⁵⁰. Halbuki vekaleten oy kullanma imkanından yararlanmak isteyen grup, şirketin yararına sonuçlar elde edebilecek nitelikte birtakım işler yapmak isteyenlerden oluşabilir. Kaldı ki, kötü niyetli kimselerin bu imkanı kullanmasına tebliğdeki usul ve şartlar engeldir. Dolayısıyla esas sözleşmeyle bu imkanın engellenebilmesi gereksiz bir düzenleme olmuştur²⁵¹. Buna karşın esas sözleşmede vekaleten oy kullanılmasına ilişkin bir düzenlemenin varlığı şart değildir. Başka bir anlatımla, esas sözleşmede herhangi bir düzenlemesi bulunmayan şirketlerde vekaleten oy kullanılabilir²⁵².

Sermaye Piyasası Kurulu'nun denetimi ve gözetimi sayesinde kötü niyetli kişilerin şirketi ele geçirme planları bertaraf edilebilir. Bir şirkete belli bir kar veya maddi menfaat gayesiyle ortak olmuş pay sahiplerinin, bu gayelerini gerçekleştirebilmek için oy hakkını vekalet yoluyla bir başkasına devretmesi mümkün kılınmalıdır. Böylelikle hem pay sahipleri, ekonomik gayelerine ulaşabilecek hem de güç boşluğu engellenerek GK'da yeterli sayı sağlanabilecektir.

Şirket yönetiminde kontrolü sağlamak isteyen kişiler, SPKur.'dan gerekli izinleri alarak pay sahiplerine vekalet için çağrıda bulunabilirler. Çağrıyı yapanlar, vekâletname ve bilgi formlarını bastırarak pay sahiplerine gönderir veya gazete, dergi vb. iletişim araçlarıyla ilan ederler (Seri IV No: 8 Teb. m. 12/I).

Vekaletname ve bilgi formlarının pay sahiplerine gönderilebilmesi için adreslerinin bilinmesi şarttır. Şirket, SPKur'a başvurduğunu ispatlayan kişi veya kuruluşlara, nama yazılı hisse senedi sahiplerinin ad, soyadı ve adreslerini vermekle yükümlü kılınmıştır (Seri IV No: 8 Teb. m. 12/II). Söz konusu hüküm, yerinde değildir. Zira SPKur.'un görüşü alındıktan sonra şirkete böyle bir yükümlülük yüklenmesi daha mantıklı olacaktır. Buna karşın, yönetimi ele geçirme amacı taşımayan gündem maddeleri için, oy hakkı sahibinin vekile talimat verme yetkisine sahip olduğu (Seri IV No: 8 Teb. m. 13/ I) hükmü mantıklıdır. Tebliğde çağrı yoluyla toplanan vekâletler karşılığında yazılı oy kullanılması zorunlu kılınmıştır (Seri IV No: 8 Teb. m. 11/IV). "Yazılı oy" zorunluluğu, özellikle kalabalık GK'da çağrı yoluyla toplanan vekâletlere ilişkin oyların hangi yönde olduğunu tespiti bakımından önem arz etmektedir. Fakat söz konusu hükümde önemli olan vekalet yoluyla kullanılan oyların sayısıdır. Bu da vekalet formlarındaki bilgilerle ispatlanacaktır. Ayrıca oyların yazılı istenmesi gereksiz bir düzenleme olmuştur²⁵³.

²⁵⁰ ÜNAL, **Halka Açık Anonim Ortaklıklar**, s. 201.

²⁵¹ POROY, **Çağrı Yoluyla Vekalet**, s. 194.

²⁵² ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 283; ÖZDEMİR/YİĞİT, s. 456.

²⁵³ POROY, **Çağrı Yoluyla Vekalet**, s. 195-196.

Şeffaflık ilkesine göre, pay sahiplerine sunulan bilgilerin sade ve anlaşılır bir dille yazılması gerekmektedir²⁵⁴. Böylece sermaye piyasasında klasik anlamda “güven bana” anlayışının yerini “göster bana” anlayışı almıştır²⁵⁵. Tebliğde “şeffaflık ilkesine” önem verildiği görülmektedir. Çağrıya muhatap olan pay sahiplerinin sağlıklı oy kullanabilmesi, kendilerine doğru bilgi verilmesiyle mümkün olacaktır. Pay sahiplerine doğru ve açık bilgi verilmesi Sermaye Piyasası Kurulu’nun gözetimi ve denetimi altındadır.

Vekâletname formunda hangi bilgilerin yer alacağı tebliğ ek-2’de tespit edilmiştir. Buna göre yetki beyanı, toplantı gündemindeki bütün konular ve vekâlet verenin bu konulardaki oyunu açıklayacağı bir metin bulunmalıdır. Bununla birlikte, görüş belirtilmeyen gündem maddelerinde vekilin nasıl hareket edeceğine, sonradan ortaya çıkabilecek konularda ne şekilde hareket edeceğine ve azınlık haklarını nasıl kullanacağına ilişkin talimatları içeren bir vekâletname formu da hazırlanmalıdır. Pay sahibi vekaletname formunda, kullanacağı olumsuz oyun gerekçesini de yazmalıdır (Seri IV No: 8 Teb. Ek/2).

Sermaye piyasasındaki hızlı gelişmeleri göz önüne alacak olursak, Türk Ticaret Kanunu’nun temsilen oy vermeye ilişkin hükümlerinin HAAŞ’nin genel kurullarında yeterli olamayacağı açıktır. Genel kurullarda oy kullanmak için vekalet toplanması imkanı sermaye piyasası hukukunda düzenlenmiş, bu imkan Sermaye Piyasası Kurulu’nun Seri IV No: 8 Tebliği ile genişletilmiştir. Bununla birlikte HAAŞ esas sözleşmesine konulacak bir hüküm ile vekaleten oy kullanma yasaklanabilir. Vekâlet için yapılacak çağrıdan önce SPKur’a başvurulmalıdır. Sermeye piyasası hukuku ile getirilen şeffaflık ilkesine ilişkin ilkeler de çağrı yoluyla vekâlet toplanmasında hissedarların aldatılmalarını önleme amacını taşımaktadır. Tebliğin 17. maddesiyle çağrıda bulunma yükümlülüğü getirilerek, çağrı yoluyla şirkette yönetimi ele geçiren gruptan memnun olmayan pay sahiplerine, zarara uğramadan hisse senetlerini satma imkanı tanınmaktadır²⁵⁶.

2) Çağrıda Bulunarak Hisse Senedi Toplaması

Hisse senedi toplamak amacıyla çağrı yapılmasında da asıl amaç, şirketin yönetimini ele geçirmektir. Ancak bu yöntemin daha pahalı bir yöntem olduğu ortadadır. Zira bu şekilde hisse senedi toplamak isteyen kimseler öncelikle bir fon oluşturmak zorundadırlar²⁵⁷.

a) Şeffaflık ve Bilgi Verme

Şirket yönetim kurulunun, şirketin ekonomik durumu, faaliyetleri, performansı, şirket yapısı ve yönetimiyle ilgili konularda, pay sahiplerine zamanında ve doğru bilgi

²⁵⁴ YANLI, Veliye; **Sermaye Piyasası Hukuku Çerçevesinde Halka Açık Anonim Şirketler ve Kamunun Aydınlatılması**, İstanbul 2005, s. 225 vd.

²⁵⁵ PASLI, s. 74, dpn. 198.

²⁵⁶ TURANBOY, s. 438.

²⁵⁷ POROY, **Çağrı Yoluyla Vekalet**, s. 197.

vermesine “şeffaflık ilkesi” denilmektedir²⁵⁸. Şeffaflık ilkesi yalnızca pay sahiplerinin aydınlatılmasına hizmet etmez. Gelecekte şirkete yatırım yapacak olanları, şirket alacaklılarını ve çalışanlarını, kamuyu, hatta devleti koruması yönünden önemli bir ilkedir²⁵⁹.

Her geçen gün önem kazanan şeffaflık ilkesi özellikle HAAŞ’ler için olmazsa olmaz bir unsur haline gelmiştir. Şirketin mali durumunun kamuya açıklanması yalnızca küçük pay sahiplerinin değil aynı zamanda alacaklıların ve yatırım yapacak tasarruf sahiplerinin de menfaatindedir. Şirket açısından yükümlülük, ilgililer bakımından ise bir hak olan bu ilke, pay sahiplerinin bilgi alma haklarını da güvence altına almaktadır²⁶⁰.

Pay sahiplerinin bilgilendirilmesini ve bilinçlendirilmesini sağlayan şeffaflık ilkesi, TTK’da sınırlı ve yetersiz bir şekilde ele alınmıştır²⁶¹. Sermaye piyasası mevzuatında ise hisse senedi toplama çağrısıyla ilgili ABD hukukuna benzer birtakım tedbirler öngörülerek daha ayrıntılı bir düzenleme getirilmiştir. Öncelikli olarak teklif saydamlık, dürüstlük ve yeterlilik niteliklerine sahip olmalıdır. Böylece kendisine teklif yapılan pay sahipleri daha sağlıklı bir karar verebilecektir. Ayrıca pay sahipleri kamu otoritesinin denetimiyle korunmalıdır. Bu yolla şirket yönetiminin el değiştirmesi durumunda, YK üyelerinin korunması için birtakım önlemler alınmalıdır. Teklife karşı olan azınlık pay sahiplerine hisse senetlerini zarara uğramadan satabilme imkanı tanınmalıdır. Bunun sağlanması için teklif sahibi, önceden belirli bir bedel karşılığı hisse senetlerini satın alma taahhüdünde bulunmalıdır. Denetim hususunda kamu otoritesinin yanında bir de özel denetçi tayin edilmelidir²⁶². Hisse senedi toplamak için çağrı yapan kimsenin uyması gereken bazı kurallar vardır. Söz konusu kişiler öncelikle, hisse senedi sahiplerinin sağlıklı karar verebilmesini sağlayacak nitelikte bilgiler vermelidir²⁶³. Hisse toplama çağrısının mevzuata uygun olması şarttır. Bu durum kamu otoritesi tarafından denetlenir²⁶⁴.

Teklifin muhatabı olan şirketin de birtakım yükümlülükleri vardır. Şirket, şirketin aleyhine olan tekliflere karşı koruyucu tedbirler almalıdır. Bu tedbirler GK kararıyla da alınabilir.

Şirketler, sermaye ve yönetiminde kontrolü sağlamak amacıyla pay sahiplerine çağrıda bulunarak hisse senedi toplama girişiminde bulunurlar. Söz konusu girişim bireysel olarak veya topluca “bilgi formu”nun da ekleneceği bir teklifle yapılır. ABD hukukundaki “Proxy beyannamesi”ne benzeyen bu formun, yeterli, dürüst ve açık bilgi verecek şekilde

²⁵⁸ PULAŞLI, **Yönetimde Yeni Model**, s. 88.

²⁵⁹ YILMAZ, s. 532-533.

²⁶⁰ PULAŞLI, **Şirketler Hukuku**, s. 213-214.

²⁶¹ KAYA, **Bilgi Alma**, s. 33.

²⁶² POROY, **Çağrı Yoluyla Vekalet**, s. 197-198.

²⁶³ YANLI, **Yeni Düzenleme**, s. 117.

²⁶⁴ POROY, **Çağrı Yoluyla Vekalet**, s. 198.

düzenlenmesi gerekmektedir. Çağrı yoluyla hisse senedi toplama girişiminde bulunacaklar, çağrıyı yapmadan en az 30 gün öncesinde bilgi formunu, aracılık sözleşmesi ile birlikte SPK Kur.'a gönderirler. SPK Kur., başvuru sırasında bazı ek bilgilerin de bilgi formunda yer almasını isteyebilir. SPK Kur.'un uygun görüşü alındıktan sonra bilgi formu, yurt çapında yayın yapan en az iki gazetede ilan edilir ve yazılı teklif yapan pay sahiplerine gönderilir. Satın alma süresi en fazla otuz gündür. Satın alma süresinin bitiş tarihini izleyen bir hafta içinde satın almaya konu olan hisse senedinin borsada işlem görüyor olması halinde ilgili borsa ve SPK Kur.'a, aksi takdirde sadece SPK Kur.'a alım işlemleri ve hisse senetleri toplanan şirketin son sermaye ve yönetim durumu hakkında bilgi verilir. Çağrı yoluyla hisse senedi toplanması amacıyla yapılacak her türlü ilan, reklam ve duyurularla ilgili metinler hakkında önceden SPK Kur.'un uygun görüşünün alınması şarttır (Seri IV No: 8 Teb. m. 14).

Vekalet toplamak için çağrıda bulunan kimselerin hazırlayacağı bilgi formunda birtakım hususların yer alması gerekir. Çağrıda bulunanlar, şirketin YK ve DK'sına aday gösterip göstermeyeceğini, gösterecekse adaylara ilişkin bilgileri, yönetimin devralınması durumunda neler yapılacağını belirtmek zorundadırlar. Vekalet verecek kimsenin özel bir talimatı yoksa gündem maddeleriyle ilgili nasıl hareket edileceği hususu da gerekçeli bir şekilde belirtilmelidir. Ayrıca vekalet toplama masrafları, vekillerin kimlikleri ve vekaletnamenin geçerlilik süresine ilişkin bilgiler de verilmelidir²⁶⁵.

Şeffaflık ve bilgilendirme kapsamında açıklanan bilgiler, ticari sır kapsamında olmamalıdır. Ayrıca, şirketin rekabet gücünü de etkileyecek bilgilerin verilmemesi de önem taşır. Bu kapsama girmeyen şirket ile ilgili bilgiler, yasal düzenlemelerde özel düzenlemeler hariç olmak üzere, basın bültenleri, elektronik veri dağıtım kanalları, elektronik posta gönderileri, cep telefonu üzerinden iletişim, pay sahipleri ve potansiyel yatırımcılarla yapılan toplantılar ve ilgili medya kuruluşları, internet sitesi üzerinden duyurular veya broşürler aracılığıyla kamuya duyurulabilir²⁶⁶.

b) Aracılık Sözleşmesi

Hisse senedi toplanmasına ilişkin esaslar Seri IV, 8 No'lu Tebliğ'de hüküm altına alınmıştır. Bu tebliğe göre çağrı yoluyla hisse senedi toplanmasında aracı bir kurum kullanılması gerektiği öngörülmüştür. Çağrıda bulunacaklar ile adına alım işlemlerini gerçekleştirecek banka ya da aracı kurum arasında yapılması zorunlu sözleşmede birtakım asgari unsurlar bulunmalıdır. Bunlar, çağrı yoluyla satın alınacak hisse senetlerinin adet ve nominal değeri, satın almanın başlangıç ve bitiş tarihleri, birim hisse senedi için satın alma

²⁶⁵ YANLI, *Yeni Düzenleme*, s. 117.

²⁶⁶ PULAŞLI, *Yönetimde Yeni Model*, s. 88.

fiyatı, alınacak ücret, komisyon ya da diğer menfaatler, çağrıda bulunanlarca alım için banka ya da aracı kuruma tevdi edilecek para tutarı ve paranın yetersiz kalması halinde uygulanacak prosedüre ilişkin bilgi, bu konuda banka ya da aracı kurumun yükümlülükleri, ilan, duyuru ve reklamlar ile SPKur.'a sunulacak bilgilerin kim tarafından yapılacağı ve sorumluluk esasları, sözleşmenin taraflarını tanıttıcı bilgiler ile yetkili imzalar ve sözleşmenin tarihidir (Seri IV No: 8 Teb. m. 15).

c) Çağrıya Karşılık Verilmesi

Çağrı sonucu hisse senetlerini satmaya karar veren pay sahipleri, çağrıda bulunanlar adına alım işlemlerini gerçekleştiren banka ya da aracı kuruma, bilgi formunda ilan edilen çerçevede ve genel hükümler doğrultusunda satarlar. Çağrı yoluyla hisse senedi toplama girişiminde bulunanlar, çağrıda bulunmaktan vazgeçebilirler. Hisse senetlerini satın almaktan imtina edebilecekleri son tarih, satın alma tarihinin başlangıcıdır. Çağrı girişiminde bulunan kimseler, bundan vazgeçtiğini ilan yoluyla kamuya bildirmek zorundadırlar (Seri IV No: 8 Teb. m. 16).

d) Çağrıda Bulunma Zorunluluğu

Sermaye Piyasası Kurulu tarafından çıkarılan Seri IV No: 21 Tebliği²⁶⁷ ile Seri IV No: 8 Tebliğinde değişikliğe gidilmiş ve bazı kimselere çağrıda bulunma zorunluluğu getirilmiştir. Buna göre bir şirketin sermayesinin ve oy haklarının %25'ine veya daha fazlasına ya da bu orana bağlı olmaksızın şirket idaresini sağlayan paylarına sahip olanlar, diğer pay sahiplerine ait hisse senetlerini de satın almak üzere çağrıda bulunmak zorundadır. Tek başına veya birlikte hareket ettiği kişilerle beraber bir şirketin sermayesine ve oy haklarına %25 ile %50 arasında bir oranda sahip olanlar da, herhangi bir on iki aylık süre içerisinde bu oranı, %10 ya da daha fazla arttırsalarsa, diğer pay sahiplerine ait hisse senetlerini satın almak üzere çağrıda bulunmakla yükümlüdürler. Söz konusu oranlara ulaşılmasını izleyen on beş gün içerisinde, çağrı yapmak üzere SPKur.'a başvurulması gereklidir (Seri IV No: 8 Teb. m. 17/I).

Bu madde uyarınca yapılacak çağrıda pay sahiplerine önerilecek fiyat, birinci fıkrada düzenlenen alımlar, çağrı yoluyla hisse senedi toplanması sonucunda yapılmışsa, bu çağrıda pay sahiplerine ödenen en yüksek fiyattan yapılmalıdır. Söz konusu alımlar, blok alımlar yoluyla yapılmışsa blok alımda ödenen en yüksek fiyattan; diğer yollarla yapılmışsa, alımı yapan kişinin veya birlikte hareket ettiği kişilerin, alımı yapmalarından önceki üç ay

²⁶⁷ Söz konusu Tebliğ, 19/12/1996 tarihinde yayımlanarak **Seri IV No: 8** Tebliğinde değişiklik yapmıştır. **Seri IV 8 No'lu** tebliğde yapılan en son değişiklik **Seri IV No: 30** sayılı "Halka Açık Anonim Ortaklıklar Genel Kurullarında Vekaleten Oy Kullanılmasına ve Çağrı Yoluyla Vekalet veya Hisse Senedi Toplanmasına İlişkin Esaslar Tebliği"nde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Tebliğ" adı ile yapılmıştır (06.06.2003 tarihli ve 25130 sayılı RG'de yayımlanmıştır).

içerisinde şirket hisse senetlerine ödedikleri en yüksek fiyattan daha aşağı olamaz. Önerilecek bedelin nakit karşılığı olması ve yapılacak çağrının, en az on beş gün süreyle pay sahiplerine açık olması zorunludur (Seri IV No: 8 Teb. m. 17/II). Ayrıca Tebliğ’de çağrı yapma zorunluluğuna birtakım istisnalar getirilmiştir²⁶⁸.

D) ŞİRKET ELE GEÇİRMELERİ İLE ARASINDAKİ İLİŞKİ

Güç boşluğunun giderilmesinde etkili bir yol olan vekaleten oy sisteminin şirketin ele geçirilme aracı olma ihtimali yüksektir. Zira pay sahiplerine çağrıda bulunarak hisse senedi toplayan veya pay sahiplerinden vekalet toplayan kimseler, şirkette çoğunluğu temsil eden payları kullanarak GK’da istedikleri kararı aldırabilirler.

ABD’de şirketin ele geçirilmesine mani olmak için birtakım düzenlemeler öngörülmüştür. Öncelikli olarak “Securities and Exchange Commission (SEC)” e bu hususta gözetim ve denetim yetkisi verilmiştir. SEC, Türk hukukundaki SPKur.’a örnek teşkil eden ve niteliği itibariyle SPKur.’a benzeyen bir komisyondur²⁶⁹. Herhangi bir şirketin %5’ten fazla pay senedini satın alacak kişi SEC’e bir beyanda bulunmak zorundadır. Bu düzenlemenin amacı, yüksek miktarda pay senedi alacak kişilerin kimliğinin saptanmasıdır. Böylece payını satacak kişiler daha sağlıklı karar vereceklerdir. Bununla birlikte, %5’ten fazla pay satın alacak kişiler, bu işi nasıl finanse ettiğini, hangi banka veya finans kurumlarından kaynak sağladıklarını açıklamak zorundadır. Son olarak pay senetlerini satın alacak kişi, şirket yönetimini ele geçirdiği takdirde hangi doğrultuda hareket edeceğini de belirtmelidir²⁷⁰.

Vekaleten oy kullanma sisteminden beklenen faydanın sağlanabilmesi için şirketin ele geçirilmesi riskine karşı birtakım önlemler alınmalıdır. ABD’de şirketi ele geçiren kişilere, tüm pay sahiplerine eşit davranma yükümlülüğü getirilmiştir. Bir veya birkaç payı elinde tutan küçük yatırımcı ile büyük pay sahibine eşit muamelede bulunulmalıdır. Şirketin ele

²⁶⁸ Sermaye Piyasası Kurulu **Seri IV No: 8 Tebliği m. 17/III’e No: 21** ile değişiklik getirmiş ve “Bu madde uyarınca çağrı yapma zorunluluğuna, aşağıdaki hallerin varlığı halinde, Kurul’ca muafiyet getirilebilir:

- Ortaklığın hisse senetlerinin ve oy haklarının iktisabının, ortaklığın mali yapısının güçlendirilmesi bakımından zorunlu olan bir sermaye veya yönetim yapısı değişikliği gereğince gerçekleştirilmesi. Kurul, bu şartın varlığının, bağımsız bir kuruluş raporuyla kanıtlanmasını isteyebileceği gibi, Kurul uzmanlarına gerekli incelemeleri yaptırabilir.
- Ortaklığın hisse senetlerinin ve oy haklarının iktisabının, TTK’nın 388. maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesindeki yetersayı ile toplanan ortaklık genel kurulunda onaylanması.
- Ortaklığın hisse senetlerinin ve oy haklarının iktisabına rağmen, ortaklığın sermaye dağılımı gereğince, yönetim hakimiyetinde hiç bir değişiklik olmaması. Bu halde, ilgililerin başvurusu üzerine, ortaklığın sermaye yapısı Kurul’ca incelenir ve iktisapların, yönetim hakimiyetine bir etkisinin olmadığı sonucuna varılırsa çağrı yapma zorunluluğuna muafiyet kararı verilebilir.
- Ortaklığın hisse senetlerinin ve oy haklarının, yasal zorunluluklar sonucunda iktisap edilmesi veya oranların istenmeden aşılması hallerinde, çağrı yapma zorunluluğunu gerektiren kısmın Kurul’ca belirlenecek asgari sürede elden çıkarılacağına taahhüt edilmesi.” demek suretiyle çağrı yapma zorunluluğuna birtakım istisnalar getirmiştir.

²⁶⁹ ANSAY, **Anonim Şirketler Hukuku Nereye Gidiyor?**, s. 57.

²⁷⁰ KABAALIOĞLU, s. 882.

geçirilmesine karşı şirket yönetimi de birtakım önlemler alabilir. Örneğin şirketteki mevcut nakdi ve menkul kıymetleri elden çıkararak şirketin cazibesini düşürebilir. Bir diğer yöntem ise yeni pay senetleri ihraç etmek suretiyle bu senetlerin kendilerine yakın kişilerin eline geçmesini sağlayarak şirketteki dengeyi yeniden oluşturmaktır²⁷¹.

İsveç paylı şirketler hukuku da, ABD'dekine benzer bir şekilde küçük pay sahiplerinin korunması için yasal oy hakkında bir üst sınırlamaya gitmiştir. Buna göre kendisi veya bir başkası adına oy kullanacak kimsenin, GK'da temsil edilen esas sermayenin %20'sinden fazla oy kullanamayacağı hükme bağlanmıştır. Ancak bu hükmün esas sözleşmeyle kaldırılması veya ağırlaştırılması mümkün kılınmıştır²⁷². Türk hukukunda da böyle bir sınırlandırmanın getirilmesi mümkündür. Bu sınırlandırma sayesinde şirket senetlerinin hızlı bir şekilde satın alınması veya vekalet toplamak suretiyle oy kullanma gibi yöntemler, şirketlerin ele geçirilmesi amacıyla kullanılamayacaktır. Böylece GK'daki güç boşluğundan yararlanarak şirketi ele geçirmek isteyen kişiler, bu amaçlarına ulaşamayacaklardır.

Türk hukukunda da şirketlerin ele geçirilmesini önleyecek birtakım pay devir kısıtlamaları kabul görmüştür. Esas sözleşmede aksine bir hüküm yoksa nama yazılı pay sahipleri payını bir başkasına devredebilir. Ancak kanun bazı durumlarda, pay devrini pay defterine kayıt olmasına engel olmak için şirkete yetki vermiştir. Şirket esas sözleşmesinde öngörülmüş şartlar varsa buna göre, bu tür şartlar yoksa kendi takdirine göre pay devrinin deftere kaydını önleyebilir (TTK m. 418/I)²⁷³.

Şirketin, yabancılar tarafından ele geçirilmesine engel olmak veya pay sahiplerinin şirket içindeki güç dengesini korumak amacıyla birtakım pay devrini kısıtlayıcı yöntemlere başvurulmaktadır. Bu yöntemler; önalım, öncelik, alım ve satım haklarıdır²⁷⁴.

Payını şirket dışındaki birine devretmek isteyen pay sahibine tek taraflı bir irade beyanında bulunmak suretiyle payı devralma yoluna önalım hakkı denmektedir. Mevcut pay sahipleri, yeni çıkacak hisse senetlerini sermayeleri oranında satın alma hakkına sahiptir (TTK m. 394). Bu hüküm sayesinde azınlığın durumu, çoğunluk karşısında korunmaktadır²⁷⁵.

Pay sahibinin payını bir üçüncü kişiye satmadan önce mevcut pay sahiplerine payı devretme teklifinde bulunmasına ise öncelik hakkı denilmektedir. İsviçre hukukunda azınlığın çoğunluğa karşı korunması için azınlığa öncelikle satın alma hakkı verilmiştir. Çoğunluğun yetkisini kötüye kullanma riskine karşı öngörülmüş olan düzenlemelerin başında "öncelikle satın alma hakkı" gelir. Bu hak pay sahibine, şirket devam ettiği sürece konumunu muhafaza

²⁷¹ KABAALIOĞLU, s. 883-884.

²⁷² CARSTEN, s. 1062.

²⁷³ NILSSON, *Pay Sahipleri Sözleşmeleri*, s. 209, 210-224.

²⁷⁴ NILSSON, *Pay Sahipleri Sözleşmeleri*, s. 210.

²⁷⁵ ÖKER, Yaşar; *Anonim Şirketlerde Sermaye Artırımı*, PETKİM Dergisi, S.71, 1991, s. 7

imkanı verir. Pay sahibinin himayesi açısından önemli olan bu imkanın sınırlandırılması veya kaldırılması haklı sebeplerle mümkündür²⁷⁶.

Öncelikle satın alma hakkı ile pay sahipleri istemedikleri bir kişinin şirkete girmesine engel olabilecektir. Bu sayede pay sahibi, şirketteki yabancılaşmanın önüne geçebilecektir. Şirket işlerinin oy dengesinden dolayı kilitlendiği bir noktada, farklı menfaatlere sahip iki gruptan birinin diğerine paylarını satması zorunluluğu diğer gruba da bu payları satın alma yükümlülüğü getiren hakka alım satım hakkı denir.

AŞ'lerde esas olan çoğunluk ilkesidir. Çoğunluğun kararını benimsemeyen hamiline veya nama yazılı pay sahipleri, senetlerini satarak şirketten ayrılabilirler. Ancak bu yöntem, çoğu zaman yetersiz kaldığı için doktrinde “alım” ve “satım” yollarına müracaat edilmesi gerektiği savunulmuştur²⁷⁷. Şirketteki gruplar arasındaki dengenin sağlanmasında alım ve satım hakları kullanılabilir. Özellikle azınlık haklarının yetersiz kaldığı durumlarda pay sahipleri sözleşmesi yoluyla azınlık haklarını koruyucu birtakım haklar verilebilir. Örneğin paylarının karşı tarafça satın alınabilmesini zorlama hakkı gibi...Böylece azınlık durumunda olan fakat payları devrederek şirketten ayrılamayan pay sahiplerine bir imkan tanınmış olabilir²⁷⁸.

Yukarıda bahsedilen ve şirketlerin ele geçirilmesini önleyen yollar vekalet toplayan kişilere karşı da kullanılabilir. Vekalet toplayan kişinin şirketi ele geçirmesine karşı, temsil edilen payların diğer pay sahipleri tarafından satın alınmasına imkan tanınabilir. Böylece şirketin vekaleten oy usulünü kullanan yabancıların eline geçmesi önlenmiş olacaktır. Çağrı yoluyla hisse senedi toplanması sisteminde ise şirketin ele geçirilme ihtimali SPKur. tarafından öngörülmüş²⁷⁹ ve buna ilişkin önlemler alınmıştır.

E)KONUNUN TASARIDA ELE ALINIŞI VE GÜÇ BOŞLUĞUNA ETKİSİ

Halka açık anonim şirket pay sahipleri, toplantının uzaklığı, katılmanın masraflı olması, kararların çoğu zaman teknik ve karmaşık olması, karara etkili olamayacağı inancı gibi sebeplerle GK toplantılarına ilgisiz kalmaktadır. Bu durumda ortaya güç boşluğu sorunu çıkmaktadır. Vekaleten oy kullanma sistemi, bu boşluğun pay sahiplerince doldurulmasını sağlayan etkin bir sistemdir.

²⁷⁶ RUEDIN, Roland (Çev.ÖCAL Akar); **İsviçre Borçlar Kanununda Değişiklik Yapan Tasarıda Azınlıktaki Ortakların Himayesi**, İktisat ve Maliye Dergisi, C. 31, S. 3,1984-85, s. 108-111; ÖKER, s. 7.

²⁷⁷ KARAYALÇIN, **Çoğunluk Azınlık İlişkisi**, s. 388.

²⁷⁸ NILSSON, **Pay Sahipleri Sözleşmeleri**, s.77.

²⁷⁹ Ayrıntılı bilgi için yukarıda bkz. “2) Çağrıda Bulunma Zorunluluğu”.

Sermaye Piyasası Kurulu'nun getirdiği vekaleten oy -Proxy- (SPK m. 22/i) sistemi, güç boşluğunun giderilmesine hizmet etmektedir²⁸⁰. Bundan dolayı Türk hukukunda da ABD'deki Proxy sistemine benzer bir düzenlemenin gerekliliği açıktır. Ancak sistemin şirketlerin ele geçirilmesi için de kullanılma riski vardır.

Vekaleten oy, bir yanıyla mektupla oy vermeye yakındır²⁸¹. Sistemin genel temsilden farkı, pay sahibinin tüm gündem maddeleri ile ilgili görüşünü bildirmesi ve bunda temsilci tarafından değişiklik yapılamaması; mektupla oy vermeden farkı ise pay sahibinin iradesinin genel kurula temsilci eliyle iletilmesidir.

Temsilciye ihtiyaç vardır. Çünkü vekaleten oy aynı zamanda oyları belli bir amaca yönlendirmenin yani şirket yönetimini ele geçirmenin de aracıdır. Bu yol gösterme, çoğu zaman iktidar muhalefet mücadelesine sahne olabilir²⁸². Zaten oy toplamak isteyen temsilcilerin aktif rol oynamaması halinde vekaleten oy kullanma sistemi güç boşluğuna çözüm olmayacaktır. Sistemin özünde aydınlatılmış pay sahiplerinin oylarının kazanılması için verilecek bir mücadele yatmaktadır.

Vekaleten oy kullanma sisteminin güç boşluğunun giderilmesinde daha etkin hale getirilmesi mümkündür. Sistemde pay sahibi, sadece kendi önüne getirilen öneriler için irade beyan etmek zorunda kalmamalı, kendisi de birtakım görüşler sunabilmelidir. Pay sahibinin sunduğu bu yeni öneri, diğer pay sahiplerine de cazip gelebilir. Böylece pay sahiplerinin menfaatlerinin ortak noktada buluştuğu bir sinerji meydana gelebilir. Bu da “pay sahiplerinin önerileri” müessesesi ile sağlanabilir. Pay sahiplerinin önerileri YK tarafından reddedilirse, reddedilen her bir önerinin gerekçesi ilan edilmelidir²⁸³.

Hukukumuzda vekaleten oy kullanma sisteminin, güç boşluğu sorunu olan şirketlerde çözüm olmak yerine şirketin ele geçirilmesi aracı olmasına engel olabilmek için bir takım önlemlerin alınması gerekir. Bunun sağlanabilmesi için Tasarıda bir takım düzenlemeler yapılmıştır. Tasarıda, katılma ve oy haklarını tevdi eden adına kullanmak için kendilerine pay senedi tevdi edilenlerin, nasıl hareket etmesi gerektiği konusunda talimat almak için her genel kurul toplantısından önce, tevdi edene başvurmak zorunluluğu getirilmiştir (Tasarı m. 429/I). Zamanında istenmiş olup da, tevdi eden tarafından herhangi bir talimat verilmemişse, tevdi edilen kişi, katılma ve oy haklarını, tevdi edenin genel talimatı uyarınca kullanır; böyle bir talimatın yokluğu halinde oy, yönetim kurulunun yaptığı öneriler doğrultusunda verilir (Tasarı m. 429/II).

²⁸⁰ ANSAY, *Anonim Şirketler Hukuku Nereye Gidiyor?*, s. 36; ÜNAL, *Halka Açık Anonim Ortaklıklar*, s. 201.

²⁸¹ TEKİNALP, *Güç Boşluğu*, s. 474; TEKİNALP, *Yönetime Katılma*, s. 61; POROY, *Hukuki Sorunlar*, s. 17.

²⁸² TEKİNALP, *Güç Boşluğu*, s. 474 ; TEKİNALP, *Yönetime Katılma*, s. 63 ; CAN s. 32.

²⁸³ TEKİNALP, *Güç Boşluğu*, s. 477.

Tevdi ilişkisi dolayısıyla temsil yetkisini kazanan kimseye tevdi eden temsilcisi denir. Tevdi eden temsilcisi, temsilci sıfatını tevdi aracılığıyla kazanmıştır. Maddede öngörülen her genel kurul toplantısından önce pay sahibinden talimat alınması zorunluluğu, talimatın gündem maddeleri ile ilgili olarak alınacağını gösterir (Tasarı m. ger. m. 429/I). Hisse senetleri, saklanmak için açık kasa işlemiyle bankalara, yönetilmek üzere portföy danışmanlarına, yatırım yöneticilerine, saklama kuruluşlarına, rehin alacaklısına hatta aracı kurumlara ve avukatlara tevdi olunabilir. Tevdi olunan kişileri tevdi temsilcisi denilir. Kredi kuruluşları bankalar portföy yöneticileri zaten tevdi yöneticisi konumundadır. Tasarı temsilcinin vatandaşlığı ile ilgili bir sınırlama getirmemiştir. Çıkarılacak yönetmelikle temsil belgesinin içeriği düzenlenmektedir. Böylece ABD'deki Proxy'lere benzer temsil belgelerinin hukukumuza girmesi amaçlanmıştır (Tasarı m. ger. m. 429/III).

Sonuç olarak, vekaleten oy kullanma sisteminin ABD ve İngiliz hukukunda ortaya çıkmış olan güç boşluğu sorununa bir çözüm getirdiği tartışılmaz. Fakat bu şekilde pay sahiplerinden vekâlet toplama zorunluluğu bulunmadığı için, hiç kimsenin vekâlet toplamaya ihtiyaç duymadığı durumlarda boşluk tekrar ortaya çıkacaktır²⁸⁴. Nitekim şirketteki hâkimiyetini devam ettirmek isteyen şirket yönetimi, Proxy Sistemi'ni işletmemektedir. Çünkü görevde bulunan mevcut yönetim, boşluk devam ettiği sürece konumunu koruyacaktır. Kanunda geçen yetersayıların sağlanması hususunda birkaç oya ihtiyaç duydukları takdirde, güvendikleri pay sahiplerine müracaat edeceklerdir. Bu da "kısmi başvuru" sorununu ortaya çıkaracaktır²⁸⁵.

III) OY SÖZLEŞMELERİ

Anonim şirket genel kurullarında meydana gelen birtakım aksaklıklar sebebiyle çoğu zaman istenilen ölçüde çoğunluk sağlanamamaktadır. Bu durum neticesinde ortaya çıkan güç boşluğuna karşı, TTK'da tatmin edici bir düzenleme mevcut değildir. Oy sözleşmeleri, özellikle yabancı hukuk çevrelerinde güç boşluğuna karşı başvurulan bir yol olarak karşımıza çıkmaktadır.

A) GENEL OLARAK

Oy sözleşmeleri, oy hakkını GK toplantısında belli bir yönde kullanılması, kullanılmaması veya çekimser kalınması taahhüdünü içeren sözleşmelerdir²⁸⁶. Oy sözleşmeleri oy hakkının devri veya nakli değil, bu oyun belli bir yönde kullanılması veya

²⁸⁴ POROY, **Hukuki Sorunlar**, s. 17-18; TEKİNALP, **Güç Boşluğu**, s. 476.

²⁸⁵ TEKİNALP, **Güç Boşluğu**, s. 476.

²⁸⁶ TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU), **Ortaklıklar**, s. 573; NILSSON, **Pay Sahipleri Sözleşmeleri**, s. 172; ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 233.

kullanılmamasıdır. Oy sözleşmesinin tarafı olan pay sahibi veya temsilcisi, oyunu sözleşmede taahhüt ettiği yönde kullanacaktır²⁸⁷.

Oy sözleşmesi, pay sahipleri arasında yapılabileceği gibi, bu sözleşmeyle üçüncü kişilere karşı oy kullanma hükmünü de kararlaştırabilirler. Oy hakkının hangi yönde kullanılacağı oy sözleşmesinde açıkça belirtilebileceği gibi, taraflar GK toplantısından önce de bunu kararlaştırabilirler. Konsorsiyumlarda ise, konsorsiyuma taraf olan pay sahipleri aralarında oylama yaparak oyun yönünü belirlemektedirler.

B) YABANCI HUKUK SİSTEMLERİNDE

Oy sözleşmeleri çeşitli hukuk sistemlerinde farklı şekillerde uygulama alanı bulmuştur. Alman, İsviçre, Hollanda, İngiliz ve ABD hukuklarında kural olarak geçerli sayılmalarına karşılık Fransa ve Belçika'da geçerli bir sözleşme olarak sayılmamıştır. Alman, İsviçre ve Fransız hukuk sistemlerindeki durumu genel olarak incelemekte fayda görmekteyiz.

1) Almanya

Alman ekonomisi ve şirketler hukuku uygulamasında önemli bir yere sahip olan oy sözleşmeleri, özellikle 1920'lerden sonra yaygın olarak uygulanmaya başlamıştır²⁸⁸. Alman Yüksek Mahkemesi ve Alman doktrini oy sözleşmelerini geçerli kabul etmiş ve borç doğuran bir hukuki işlem olarak addetmişlerdir. Geçerliliği sözleşme özgürlüğü ilkesine dayandırılan oy sözleşmeleri, sözleşme özgürlüğünün sınırları içerisinde değerlendirilir. Dolayısıyla emredici hükümlere, ahlaka, adaba, kişilik haklarına aykırı olan oy sözleşmeleriyle oy kullanma yasağı ve pay devri yasağına ilişkin emredici hükümlere aykırı oy sözleşmeleri geçersiz sayılmaktadır²⁸⁹. Oy karşılığı menfaat temini de Alman hukukunda açıkça yasaklanmıştır²⁹⁰.

Alman hukukunda oy sözleşmeleriyle ilgili açık bir hüküm bulunmamaktadır²⁹¹. Ancak genel hükümler çerçevesinde ahlaka ve şirket menfaatine aykırı oy sözleşmeleri geçersiz sayılmıştır. Örneğin, azınlık pay sahiplerini şirketten uzaklaştırmak için kâr dağıtılmamasına, şirketi rakip bir firmanın idaresi altına sokmaya, şirket için faydalı bir kararın alınmasını engellemeye yönelik oy taahhütleri, ahlaka aykırılıktan dolayı geçersiz sayılmıştır. Bununla birlikte dürüstlük kuralına aykırı oy sözleşmesi yapılamayacağına ilişkin görüşler de savunulmuştur²⁹².

²⁸⁷ MOROĞLU, *Oy Sözleşmeleri*, s. 4.

²⁸⁸ PULAŞLI, *Şirketler Hukuku*, s. 798; MOROĞLU, *Oy Sözleşmeleri*, s. 118.

²⁸⁹ POROY, *Çağrı Yoluyla Vekalet*, s. 191; MOROĞLU, *Oy Sözleşmeleri*, s. 116.

²⁹⁰ NILSSON, *Pay Sahipleri Sözleşmeleri*, s. 198-199.

²⁹¹ ÇEKER, *Oy Hakkı ve Kullanılması*, s. 235.

²⁹² NILSSON, *Pay Sahipleri Sözleşmeleri*, s. 188-189.

Alman hukukunda oy sözleşmelerine genel sınırlar dışında birtakım özel sınırlamalar da getirilmiştir. Pay sahiplerinin, diğer pay sahipleri veya üçüncü kişilerle oy sözleşmesi yapılabilmesine imkan tanıyan Alman kanun koyucusu, YK ve DK ile sözleşme yapılmasını bâtil saymıştır. Bu düzenlemedeki amaç, şirket içinde sermaye riski taşıyan pay sahipleri yerine sermaye bakımından bir risk taşımayan YK'nın, şirketi kendi çıkarları çerçevesinde yönetmesine engel olmaktır²⁹³.

Oy sözleşmesine aykırı surette oy kullanan pay sahibi, dava ve cebri icra yoluyla aynen ifaya zorlanabileceği gibi tazminat veya cezai şart ödeme yükümlülüğü altına da girebilmektedir²⁹⁴.

Bir kısım Alman hukukçuları oy sözleşmelerinin vekalet sözleşmeleri niteliğinde olduğunu savunmuştur²⁹⁵. Oy konsorsiyumları ise adi şirket olarak nitelendirilmiştir. Ancak oy konsorsiyumlarının, şeffaflık ilkesine tabi olup olmadığı hususu hala tartışmalıdır²⁹⁶.

Pay sahiplerinin YK üyeleri ile oy sözleşmesi yapıp yapamayacağı hususu, Alman doktrininde tartışmalı bir konudur. Bir görüşe göre konsorsiyum kararı ancak konsorsiyumda bulunan YK üyelerinin oylarına istinaden alınmışsa oy sözleşmesi geçersiz sayılabilir. Bu durumda dahi konsorsiyumda yer alan YK üyeleri, YK'da azınlık ise oy sözleşmesi geçerlilik kazanır²⁹⁷.

2) İsviçre

İsviçre hukukunda oy sözleşmeleri özel bir kanunla düzenlenmemekle birlikte geçerli sözleşmeler olarak kabul edilmiştir²⁹⁸. Bu geçerliliğinin hukuki dayanağı ise Alman hukukunda olduğu üzere sözleşme özgürlüğüdür. Buna göre sözleşme özgürlüğünün sınırları, oy sözleşmelerinin sınırlarını da belli etmektedir²⁹⁹. İsviçre'de çoğu yazar söz konusu sözleşmeleri vekalet sözleşmesi olarak kabul etmiştir³⁰⁰.

İsviçre hukukunda tek taraflı, karşılıklı ve konsorsiyum türünde oy sözleşmeleri bulunmaktadır. Tek taraflı ve karşılıklı oy sözleşmelerinin “kendine özgü” (sui generis) sözleşmeler olduğu kabul edilmektedir. Oy konsorsiyumları ise Alman hukukunda olduğu üzere adi şirket olarak nitelendirilmektedir³⁰¹.

²⁹³ DOMANIÇ, s. 863-864; NILSSON, **Pay Sahipleri Sözleşmeleri**, s. 183.

²⁹⁴ MOROĞLU, **Oy Sözleşmeleri**, s. 116-117.

²⁹⁵ ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 239, dpn. 231.

²⁹⁶ MOROĞLU, **Oy Sözleşmeleri**, s. 117.

²⁹⁷ NILSSON, **Pay Sahipleri Sözleşmeleri**, s. 183.

²⁹⁸ POROY, **Çağrı Yoluyla Vekalet**, s. 191; ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 235.

²⁹⁹ MOROĞLU, **Oy Sözleşmeleri**, s. 118-119.

³⁰⁰ ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 239, dpn. 231.

³⁰¹ MOROĞLU, **Oy Sözleşmeleri**, s. 120.

İsviçre hukukunda, Alman hukukunda olduğu gibi pay sahiplerinin kendi aralarında veya üçüncü kişilerle oy sözleşmesi yapmasında bir mani yoktur. Ancak açık bir düzenleme olmamakla birlikte YK ve DK ile yapılan oy sözleşmelerinin geçersiz olduğu kabul edilmiştir. YK üyeleri ile oy sözleşmesi yapılıp yapılamayacağı hususu İsviçre doktrininde tartışmalıdır. Ancak özellikle HAAŞ genel kurullarında pay sahiplerinin, YK'nın önerisiyle oy kullanması çok sık görülen bir durumdur³⁰².

Oy sözleşmelerinin ihlali durumunda aynen ifa, tazminat ve öngörülmüşse cezai şart gündeme gelecektir. Pay ve pay senetlerine ilişkin devir yasağı, alım, önalım ve geri alım haklarının öngörülmesi de sözleşmenin ihlal edilme ihtimaline karşı alınmış önlemlerdir³⁰³. İsviçre hukukunda, oy satın alınmasını yasaklayan bir hüküm bulunmamakla birlikte doktrinde bu tür sözleşmelerin ahlaka aykırı ve batıl olduğu kabul edilir³⁰⁴.

3) Fransa

Almanya ve İsviçre'nin aksine Fransız hukukunda oy sözleşmeleri kural olarak geçersiz sayılmıştır. 1937 tarihli Fransız kanununda oy sözleşmelerini yasaklayan herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak pay sahiplerinin GK toplantısında serbest iradesiyle oy kullanmasını sağlamak açısından geçersiz sayılmıştır³⁰⁵. Hatta Fransız kanunu menfaat karşılığı oy sağlanmasını ağır şekilde cezalandırmıştır³⁰⁶. Buna karşılık, pay sahipleri önceden bilgi sahibi oldukları gündem maddeleriyle ilgili belli bir konuda bir defaya mahsus olmak üzere oy sözleşmesi yapabilir. Zira taahhüt altına giren pay sahibi, oyların şirketin lehine olup olmadığı hususunda yeterince düşünme fırsatı bulacaktır. Geçersiz bir oy sözleşmesine dayanarak kullanılmış oylar, GK kararlarının alınmasında etkili olmuşsa, karar hakkında iptal davası açılması mümkün olacaktır. Ancak geçerli bir oy sözleşmesine istinaden kullanılan oylar sonucu alınan kararların muteber olduğu addedilir. Bu durumda sözleşmeye aykırılıktan doğan zararın tazmini ve cezai şartın ödenmesi sonucu ortaya çıkar. Aynen ifa davasının açılması ise mümkün değildir³⁰⁷.

C) TÜRK HUKUK SİSTEMİNDE

Kanunlarda özel olarak düzenlenmemiş olan oy sözleşmeleri, sözleşme özgürlüğü kapsamında değerlendirilen bir sözleşme türü olarak karşımıza çıkmaktadır³⁰⁸. Pay ve oy

³⁰² NILSSON, *Pay Sahipleri Sözleşmeleri*, s. 184, 186.

³⁰³ MOROĞLU, *Oy Sözleşmeleri*, s. 120.

³⁰⁴ NILSSON, *Pay Sahipleri Sözleşmeleri*, s. 198-199.

³⁰⁵ MOROĞLU, *Oy Sözleşmeleri*, s. 122.

³⁰⁶ POROY, *Çağrı Yoluyla Vekalet*, s. 193.

³⁰⁷ MOROĞLU, *Oy Sözleşmeleri*, s. 125.

³⁰⁸ POROY, *Çağrı Yoluyla Vekalet*, s. 191; PULAŞLI, *Şirketler Hukuku*, s. 798; TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU), *Ortaklıklar*, s. 573 ; ÇEKER, *Oy Hakkı ve Kullanılması*, s. 238.

egemenliğinin gittikçe bölündüğü, özellikle HAAŞ ile payların geniş bir çevreye dağıldığı sermaye şirketlerinde, oy sözleşmelerinin uygulama alanı bulmaya başladığını gözlemlemekteyiz. Özellikle büyük bir sermayeyi yöneten şirket grupları, holdingler veya onların öncülüğünde kurulan sermaye şirketleri, daha kuruluş aşamasında müstakbel çekişmeleri önlemek ve yönetime istikrar sağlamak amacıyla sözleşme yaparak kurucular arasındaki ilişkileri düzenlemektedirler. Kredi kurumları da, yüksek miktarda kredi verdikleri sermaye şirketlerinin yönetimini içerden denetleyebilmek için YK'ya temsilci gönderme eğilimi içindedir. Bütün bu gelişmeler oy sözleşmelerini zorunlu bir hale getirmiştir³⁰⁹.

Oy sözleşmeleri, oy hakkının kullanılmasına ilişkin taahhütleri içerir. Oy sözleşmeleri bağımsız sözleşmeler olarak yapılabileceği gibi pay sahipleri sözleşmeleri içinde de yer alabilirler. Zira pay sahipleri sözleşmesinde öngörülen birçok hedefe oy kullanmak suretiyle varılabilir³¹⁰. Oy sözleşmesi oy hakkının devri anlamına gelmez. Bilakis nasıl kullanılacağını tayinidir. Oy sözleşmesini yapan pay sahibi, oyunu bizzat veya temsilcisi vasıtasıyla “kendi adına” kullanır³¹¹.

Oy hakkının belli bir yönde kullanılması amacıyla diğer pay sahipleri veya üçüncü kişiler arasında yapılan oy sözleşmeleri, “pay sahiplerine çağrıda bulunarak vekalet toplanmasına” ilişkin tebliğ hükümlerine tabi değildir. Ancak oy sözleşmesi için çağrı yoluna başvurulduğu takdirde vekalet toplanmasına ilişkin esaslar kıyasen uygulanır³¹².

Oy sözleşmeleri, SPK'ya 3794 sayılı kanunla eklenmiş 16/ A maddesiyle getirilmiştir. Oy sözleşmeleri genel olarak Seri IV No: 8 tebliğinin kapsamının dışında tutulmuştur. Ancak bu sözleşmeler için pay sahiplerine yapılacak çağrılarda söz konusu tebliğin hükümleri uygulanacaktır (Seri IV No: 8 Teb. m. 11/B).

Türk hukukunda özel çıkar sağlamak amacıyla yapılan oy sözleşmeleri, ahlaka ve hakkın kötüye kullanılması yasağına aykırılıktan dolayı geçersiz sayılmıştır³¹³.

1) Türleri

Tarafların yükümlülükleri bakımından oy sözleşmeleri tek taraflı, iki taraflı (karşılıklı) ve çok taraflı (konsorsiyum) oy sözleşmeleri adı altında üç gruba ayırabiliriz.

a) Tek Taraflı Oy Sözleşmeleri

Tek taraflı sözleşmelerde, bir taraf oy kullanma veya kullanmama taahhüdünde bulunurken diğer taraf oy kullanımı dışında bir taahhüt öngörmekte veya hiçbir taahhüt altına girmemektedir³¹⁴.

³⁰⁹ MOROĞLU, *Oy Sözleşmeleri*, s. 7-8.

³¹⁰ NILSSON, *Pay Sahipleri Sözleşmeleri*, s. 172.

³¹¹ ÇEKER, *Oy Hakkı ve Kullanılması*, s. 233.

³¹² ÜNAL, *Halka Açık Anonim Ortaklıklar*, s. 200-201.

³¹³ TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU), *Ortaklıklar*, s. 575; NILSSON, *Pay Sahipleri Sözleşmeleri*, s. 194; ÇEKER, *Oy Hakkı ve Kullanılması*, s. 238-239.

Tek taraflı oy sözleşmeleri genelde bir defalık veya kısa vadeli yapılır. Aile şirketlerinde yönetime egemen pay sahibi lehine veya sermaye şirketlerinin birleşmeleri sırasında azınlıkta kalacak olan pay sahipleri lehine sürekli nitelikte oy sözleşmesi yapılabilmesi de mümkündür³¹⁵. Örneğin aile şirketlerinde ölene kadar geçerli olacak sözleşmeler yapılmaktadır. Aile şirketlerinde, payların aile dışındaki kişiler tarafından satın alınması arzu edilen bir durum değildir. Aile şirketinde amaç, şirket sermayesinin aile veya yakın çevre içerisinde kalmasıdır. Pay sahibi sözleşmesi ile payların satılması ve devredilmesi önlenebilir. Ayrıca pay sahiplerinin vefatı durumunda da sözleşme mirasçılar yoluyla devam ettirilebilir. Böylece ölümden sonra da işletmenin aile içinde kalması sağlanmış olup şirketin yabancılaşmasının önüne geçilmiş olur³¹⁶.

b) İki Taraflı Oy Sözleşmeleri

Karşılıklı sözleşmeler olarak da adlandırılan bu sözleşmelerde, taraflar belli bir yönde oy kullanma hususunda karşılıklı olarak taahhüt altına girmektedirler. Karşılıklı olarak birbirlerine oy taahhüdünde bulunan taraflar, ortaklaşa bir amaç gütmeyizler³¹⁷.

Bir yönüyle de tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde olduğu gibi, taraflar karşılıklı bir değiş tokuş içerisine girerler³¹⁸. Çoğu zaman taraflar, kendilerinin veya temsilcilerinin YK üyesi seçilebilmesi için karşılıklı oy desteği sağlarlar³¹⁹.

c) Çok Taraflı (Konsorsiyum) Oy Sözleşmeleri

Çok taraflı bir sözleşme olan oy konsorsiyumu, iki veya daha fazla pay sahibinin ortak bir amaç doğrultusunda oylarını sözleşmede belirtildiği üzere kullanmasıdır. Oy sözleşmesinde oyların ne şekilde kullanılacağı önceden kararlaştırılmış olabilir. Söz konusu karar toplantı sırasında da verilebilir³²⁰. Oyun ne yönde kullanılacağı, konsorsiyum sözleşmesi dışında sonradan da belirlenmesi mümkündür. Oyların ne yönde kullanılacağı hususunda taraflar, emredici hükümlere ve ahlaka aykırı olmaması şartıyla istedikleri yöntemi tespit edebilirler³²¹.

³¹⁴ ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 236; TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU), **Ortaklıklar**, s. 574; MOROĞLU, **Oy Sözleşmeleri**, s. 28.

³¹⁵ MOROĞLU, **Oy Sözleşmeleri**, s. 28.

³¹⁶ NILSSON, **Pay Sahipleri Sözleşmeleri**, s. 77.

³¹⁷ TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU), **Ortaklıklar**, s. 574; MOROĞLU, **Oy Sözleşmeleri**, s. 28; ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 236.

³¹⁸ DOMANIÇ, s. 863; ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 237.

³¹⁹ MOROĞLU, **Oy Sözleşmeleri**, s. 28; ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 236.

³²⁰ TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU), **Ortaklıklar**, s. 574; NILSSON, **Pay Sahipleri Sözleşmeleri**, s. 172; ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 237.

³²¹ MOROĞLU, **Oy Sözleşmeleri**, s. 28-29.

Yönetim kurulu üyesinin konsorsiyuma egemen olmadıkça konsorsiyum kararının geçerli olduğuna ilişkin Alman hukukundaki görüş, Türk hukuku açısından da kabul edilmelidir. Çünkü bu durumda YK üyesinin kararın gidişatını belirleme olanağı yoktur. Bununla birlikte pay sahibinin YK üyesi bir başka pay sahibiyle karşılıklı oy sözleşmesi yapması geçerlidir. Çünkü sözleşme ile hangi yönde oy kullanacağını pay sahibinin bizzat kendisi karar vermektedir³²².

Bir blokaj anlaşmasıyla birlikte oy kullanmak için biraraya gelmiş pay sahipleri bir adi şirket kurmuş olurlar³²³. Bu şekilde bir grup oluşturmuş olan pay sahipleri, ileri bir tarihte yapılacak olan GK toplantısı için de karar alabilirler. Pay sahiplerinin GK'daki hisse senetlerine bakılmaksızın, sadece sayı çoğunluğuna dayalı bir anlaşma da geçerlidir³²⁴.

İsviçre hukukunda özellikle HAAS genel kurullarında pay sahiplerinin, YK'nın önerisiyle oy kullanması çok sık görülen bir durumdur. Hukukumuzda SPK'nın Seri IV No: 8 tebliği ile İsviçre hukukuna benzer bir düzenlemeye gidilmiştir. Bu tebliğe göre pay sahibi, temsilcisine YK'nın önerisi doğrultusunda oy kullanma talimatı verebilir. Düzenleme bir yönüyle yerinde olmuştur. Zira şirket işlerini yakından takip eden ve şirketi bizzat temsil eden YK'nın tavsiyelerine uymak hem şirketin hem pay sahiplerinin menfaatine olabilir³²⁵. Dolayısıyla pay sahiplerinin YK üyeleri ile oy sözleşmesi yapmalarında da herhangi bir problem olmamalıdır. Ne var ki, tebliğ hükmünün, şirketi kendi çıkarları doğrultusunda idare etmek isteyen bir takım grupların işini kolaylaştırabilecek bir düzenleme olduğu da şüphesizdir.

Konsorsiyum sözleşmesi gereği söz konusu oyların, GK'da bizzat pay sahipleri tarafından kullanılması öngörülebileceği gibi, oyları kullanma yetkisi üçüncü kişiye de bırakılabilir³²⁶.

2) Oy Sözleşmelerinin Sınırı

Oy sözleşmeleri hukukumuzda özel olarak düzenlenmemiş olmakla birlikte sözleşme serbestisi kapsamında değerlendirilmiştir³²⁷. Dolayısıyla sözleşme özgürlüğünün sınırları oy sözleşmeleri için de uygulanabilir. Bu bağlamda değerlendirilecek olursa oy sözleşmeleri, emredici hükümlere, kamu düzenine, kişilik haklarına ve ahlaka aykırı olamayacağı gibi

³²² NILSSON, *Pay Sahipleri Sözleşmeleri*, s. 185.

³²³ ÇEKER, *Oy Hakkı ve Kullanılması*, s. 240; ÖÇAL, Akar; *Anonim Şirket Ortakları Arasında Hakların Kullanılmasına İlişkin Olarak Yapılan Anlaşmanın Hukuki Durumu*, İktisat ve Maliye Dergisi, C. 18, S. 3, 1971-1972, s. 98.

³²⁴ ÖÇAL, *Ortakların Anlaşması*, s. 98

³²⁵ NILSSON, *Pay Sahipleri Sözleşmeleri*, s. 186.

³²⁶ MOROĞLU, *Oy Sözleşmeleri*, s. 29.

³²⁷ POROY, *Çağrı Yoluyla Vekalet*, s. 191; DOMANIÇ, s. 864.

sözleşmenin konusu da imkansız olamaz³²⁸. Örneğin esas sözleşme hükümlerinin, özellikle bağlam hükümlerinin dolanılması sonucu doğuran oy sözleşmeleri ahlaka aykırılıktan dolayı geçersizdir³²⁹.

Türk hukukunda kapalı AŞ'ler için TTK'da açık bir hüküm olmamakla birlikte hakim görüşe göre özel çıkar temin eden sözleşmeler yasaktır³³⁰. Ancak pay sahibinin şirketin herhangi bir organına seçilmek için oy taahhüdünde bulunmasını özel çıkar kapsamına sokmamak gerekir³³¹. Sermaye piyasası mevzuatında ise Seri IV No: 8'e göre çıkar için vekalet verilmesi yasaklanmıştır (Seri IV No: 8 Teb. m. 11/A). Bununla birlikte, çıkar taahhüdünde bulunmak suretiyle pay sahiplerine çağrıda bulunmak da yasaklanmıştır (Seri IV No: 8 Teb. m. 11/ B).

Pay sahipleri oy sözleşmesi ile üçüncü kişinin talimatına uyma taahhüdü altına girebilir³³². Örneğin mali durumu gittikçe kötüye giden bir şirketin pay sahipleri ile bu şirkete kredi veren banka arasında bu tür bir oy sözleşmesi yapılabilir. Çünkü krediyi veren banka, bu kredinin tasarrufu hakkında GK'da birtakım kararların alınmasını isteyebilir. Pay sahipleri de buna uyarak bankanın talimatı doğrultusunda oy verebilir. Ana şirket veya resmi bir makama da bu tür bir taahhütte bulunulabilir. Üçüncü kişilerin talimatına göre oy kullanma hususu, birtakım eleştirilere sebep olmuştur. Bir görüşe göre üçüncü kişiye oy taahhüdünde bulunmak, şirket kaderini üçüncü kişilere bırakmak anlamını taşır. Şirketin egemenliği ilkesini zedeleyen bu durum, şirketin faaliyetlerinden doğan riski ve sorumluluğu taşımayan bir grubun kendi menfaatine göre şirketi yönetmesi sonucunu doğuracaktır. Bununla birlikte oyun paydan ayrı olarak devredilemeyeceği kuralı da delinmiş olacaktır. Bu görüşü savunan kişiler, herhangi bir şekilde risk altına giren kimselerle yapılan oy sözleşmelerinin geçerlilik kazanacağını savunmuştur³³³.

İkinci bir görüş ise pay sahiplerinin şirket kaderini belirleme hususunda münhasır yetkiye sahip olduğunu, oy kullanma hakkının şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hak olmadığını, üçüncü kişiler tarafından da yerine getirilebildiğini, oyunu üçüncü kişiye talimat vermek veya almak suretiyle de kullanabileceğini, bunu istediği şekilde kullanabileceğini, dilediği takdirde bir başkasıyla da paylaşabileceğini savunmuştur. Bu görüşü savunanlar, savlarına temsilci aracılığıyla oy kullanma, inançlı temlik yoluyla oy kullanma, kanuni temsilci tarafından oy

³²⁸ OĞUZMAN/Kemal, ÖZ/Turgut, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Üçüncü Bası, İstanbul 2000, s. 72-79; TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU), **Ortaklıklar**, s. 575; ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 241-242.

³²⁹ PULAŞLI, **Şirketler Hukuku**, s. 798; ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 242.

³³⁰ NILSSON, **Pay Sahipleri Sözleşmeleri**, s. 198-199; TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU), **Ortaklıklar**, s. 575; ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 238-239. Buna karşın İMEREGÜN, Türk hukukunda oy satın alınmasına ilişkin sözleşmelerin geçerli olduğunu savunmuştur (İMEREGÜN, s. 303-304).

³³¹ TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU), **Ortaklıklar**, s. 575.

³³² ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 234.

³³³ NILSSON, **Pay Sahipleri Sözleşmeleri**, s. 173, 176.

kullanılması, HAAŞ'lerde halka başvurarak vekalet toplanması, bankaların yetkili temsilcileri tarafından oy kullanılması gibi yöntemleri dayanak tutmuştur. Bununla birlikte pay sahibinin oyunu şirket menfaatini gözeterek kullanma yükümlülüğü olmadığı da savunulmuştur³³⁴.

Üçüncü kişinin talimatına göre oy kullanma taahhüdünün sınırı, MK m. 2'dir. Söz konusu oy sözleşmeleri ancak iyiniyet kurallarının ihlali durumunda geçersiz sayılabilecektir³³⁵.

Pay sahipleri, YK veya DK ile oy sözleşmesi yapamaz. Bu yasak hukukumuzda Alman hukukunda olduğu gibi açıkça öngörülmemiş olsa da pay sahiplerinin bu türden taahhütlerini içeren sözleşmeler batıldır. Bunun yanı sıra YK üyeleriyle yapılan oy sözleşmeleri de geçersizdir. Ne var ki aksi düşünce, şirket içindeki kuvvetler ayrılığı ilkesine de ters düşmektedir³³⁶.

3) Oy Sözleşmesine Uyulmamasının Sonuçları

Borçlar Hukuku'nda düzenlenmiş sözleşmelerin ihlali sonucu sözleşmeden doğan borcunu hiç veya gereği gibi yerine getirmemiş olan borçluya karşı, alacaklı, edimin aynen ifasını talep edebilir (BK m. 106, 97/I). Eğer borçlunun kusuru varsa uğranılan zararın tazmini (BK m. 96, 102,106/II, 108/II) ve öngörülmüş ise cezai şartın ödenmesi (BK m. 158 vd.) talep edilebilir. Buna ek olarak, adi şirketlerde borcun hiç veya gereği gibi ifa edilmemesi fesih sebebini oluşturur (BK m. 535). Söz konusu BK hükümleri niteliklerine göre oy sözleşmeleri türlerine de uygulanacaktır.

Oy sözleşmelerinin en çok kullanıldığı alan YK seçimidir. Pay sahipleri oy sözleşmesi ile YK üyeliğinde kimi destekleyeceklerini kararlaştırırlar³³⁷. Bununla ilgili esas sözleşmeye de hüküm konabilir Yargıtay esas sözleşmedeki bu tür hükümleri grup imtiyazı saymıştır. Dolayısıyla bu hükümlere aykırı oy verilmesi halinde GK kararının iptali söz konusu olur³³⁸.

4) Oy Sözleşmesinin Sona Ermesi

Belirli bir GK toplantısı için yapılan oy sözleşmeleri toplantıda oyun kullanılması ile sona erer. Bunun dışında oy sözleşmeleri belirli veya belirsiz süreli yapılabilir. Sürenin geçmesi ile belirli süreli oy sözleşmesi sona erer. Belirsiz süreli oy sözleşmeleri ise, taraflar herhangi bir şart öngörmemişse haklı bir nedenle ve tek taraflı bir fesih beyanı ile sona

³³⁴ NILSSON, *Pay Sahipleri Sözleşmeleri*, s. 176-177.

³³⁵ ÇEKER, *Oy Hakkı ve Kullanılması*, s. 242; NILSSON, *Pay Sahipleri Sözleşmeleri*, s. 178.

³³⁶ MOROĞLU, *Oy Sözleşmeleri*, s. 31-32; NILSSON, *Pay Sahipleri Sözleşmeleri*, s. 184; TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU), *Ortaklıklar*, s. 575.

³³⁷ TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU), *Ortaklıklar*, s. 574.

³³⁸ NILSSON, *Pay Sahipleri Sözleşmeleri*, s. 173.

erdirebilir. İmkansızlık, sözleşmeden dönme, taraflardan birinin ölümü veya fiil ehliyetinin kısıtlanması diğer hükümsüzlük halleridir³³⁹.

D) KONUNUN TASARIDA ELE ALINIŞI VE GÜÇ BOŞLUĞUNA ETKİSİ

Paylar, hamiline yazılı hisse senetlerinin devrinin çok kolay olması ve nama yazılı pay senetlerinin devrinin AŞ'nin iznine bağlı tutulmamış olması nedeniyle oldukça sık el değiştirir. Söz konusu yüzen ve gezen oylar sebebiyle şirket yönetimi sürekli el değiştirmekte, istikrarlı bir çalışma ortamı sağlanamamaktadır. Özellikle küçük pay sahiplerinin değişik sebeplerle GK toplantılarına katılamamaları neticesinde, küçük bir azınlık grup yönetime egemen olmakta ve şirketi kısa vadeli özel çıkarları için kullanmaktadırlar³⁴⁰.

Oy sözleşmeleri, güç boşluğunun yukarıda bahsedilen birtakım sakıncalarının ortadan kaldırılmasına hizmet eder. Öncelikli olarak oy sözleşmeleri, oyların çok fazla dağılmasından kaynaklanan sorunları ortadan kaldırmaktadır³⁴¹. Oy sözleşmeleri sayesinde, tek başına yönetime etkili olamayan küçük pay sahipleri, aralarında anlaşarak güç birliği yapabilirler. Böylece şirket hakimiyetinde söz sahibi olabilirler. Hatta yönetimi ele geçirebilecek kadar pay biraraya gelerek yönetimdeki hakimiyeti sağladıktan sonra nasıl hareket edeceklerini de kararlaştırabilirler³⁴². Örneğin, bir HAAŞ'de küçük pay sahiplerinin GK toplantısına katılamamalarından istifade eden %25 veya daha küçük bir sermayeyi temsil eden bir grubun yönetimi ele geçirdiğini farz edelim. Bu kişiler kendi pay senetlerini yüksek bedelle satabilmek için yanlış bilançolar düzenleyebilir, gereksiz yere yüksek kar dağıtabilirler. Kötü niyetli bu gruba karşı diğer pay sahipleri birleşerek oy sözleşmesi ile güvenilir bir YK seçebilirler. Oy sözleşmeleri oy çoğunluğunu sağlama yanında azınlık haklarının kullanılması imkanını da sağlar. Azınlığın çoğunluk karşısında korunabilmesine de hizmet eden oy sözleşmeleri sayesinde belli bir konuda çoğunluğu elde bulduran pay sahiplerinin kendi özel çıkarları için karar almalarına da engel olur. Örneğin kurucular, YK üyeleri veya denetçiler aleyhine tazminat davası açılmasına engel olmaya çalışan çoğunluğa karşı oy sözleşmeleri yapılabilir³⁴³.

Doktrinde oy sözleşmelerinin küçük pay sahiplerinin zararına olacak bir sistem olduğu savunulmaktadır. Bu görüşe göre oy sözleşmeleri küçük pay sahiplerinin şirketten dışlanmasına yol açacaktır. Bunun sonucunda bazı gruplar veya şirket yöneticileri, şirkete hakim olacak ve mütemadiyen iktidarı ellerinde bulduracaklardır³⁴⁴.

³³⁹ ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 246.

³⁴⁰ MOROĞLU, **Oy Sözleşmeleri**, s. 10.

³⁴¹ DOMANIÇ, s. 863.

³⁴² TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU), **Ortaklıklar**, s. 574; NILSSON, **Pay Sahipleri Sözleşmeleri**, s. 78.

³⁴³ MOROĞLU, **Oy Sözleşmeleri**, s. 10.

³⁴⁴ ANSAY, **Anonim Şirketler Hukuku Nereye Gidiyor?**, s. 37.

Oy sözleşmeleri şirketin yabancılaşmasının da önüne geçebilecek etkili bir sistemdir. Bu yolla istikrarlı bir yönetim oluşturulabilecektir³⁴⁵. Zira güç boşluğu sebebiyle kullanılmayan oylar yabancılar vasıtasıyla değil sözleşme yapmak suretiyle bizzat pay sahibi tarafından kullanılmaktadır. Bu da bir yandan güç boşluğunun giderilmesini sağlamakta öte yandan da pay sahibi merkezli bir yönetim oluşturarak yabancılaşmayı önlemektedir.

Mevcut TTK'da oy sözleşmelerini yasaklayan bir hüküm bulunmadığından müessesenin AŞ'ler açısından uygulanması mümkündür. Tasarıda da oy sözleşmelerini yasaklayan herhangi bir hükme yer verilmemiştir. Zira buna izin veren bir düzenleme olmasına gerek yoktur. Çünkü yukarıda ifade edildiği gibi oy sözleşmesine aykırılığın sonuçları şirketi ilgilendirmemektedir. Konu, borçlar hukukundaki sözleşme serbestisi kapsamında düşünülmelidir.

Nitekim Tasarının gerekçesinde, oy sözleşmelerini de kapsayan pay sahipleri sözleşmelerinin şirketler hukukunun dışında değerlendirileceği vurgulanmıştır (Tasarı m. ger. m. 336/II). Son yılların dünya çapında en yaygın sözleşmeleri arasında sayılan pay sahipleri sözleşmeleri, atipik sözleşme olarak nitelendirilmiş ve bu sözleşmelerin şirket esas sözleşmenin yanında ayrı bir yan düzen oluşturacağı belirtilmiştir (Tasarı m. ger. m. 480/I).

IV) BİRİKİMLİ OY KULLANMA

A) GENEL OLARAK

Birikimli oy (cumulative voting), ilk olarak ABD'de uygulama alanı bulan bir yöntemdir. Bu sistemde oyu kullanacak olan kişi, oyunu seçilecek üye sayısınca bir kişide veya nadiren birkaç kişide toplayabilir³⁴⁶. ABD'de şirket demokrasisinin anahtarı olarak addedilen bu yöntem³⁴⁷ hem TTK sisteminde hem de SPK mevzuatı çerçevesinde "esas sözleşmelerinde açık hüküm bulunmayan" HAAS'lerde uygulama alanı bulmaktaydı³⁴⁸. Ancak daha sonra çıkarılan tebliğ ile bu sistem bazı şirketler için zorunlu kılınmıştır.

Birikimli oy sistemi, ilk olarak Seri IV No: 29 tebliği ile benimsenmiştir. Tebliğin ilk halinde, söz konusu oy sistemi şirketler açısından zorunlu değildi. Bu durum, güç boşluğunun giderilmesi amacına hizmet etmemekteydi. SPK'ın bu sakıncayı ortadan kaldırmak için Seri IV No: 31 tebliği ile bir değişikliğe gitmiş ve bu sistemi bazı şirketler için zorunlu kılmıştır.

³⁴⁵ PULAŞLI, **Şirketler Hukuku**, s. 798.

³⁴⁶ ARMAĞAN, Servet, **Azınlıkların Temsili**, Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, S. 7, 1971, s. 49-50; KENDİGELEN, Abuze; **İsviçre Hukukunda Farklı Pay Sahibi Kategori veya Gruplarının Şirket Organlarında Temsili**, Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Armağanı, İstanbul 1999, s. 392.

³⁴⁷ MAGNONE, Richard; **Cumulative Voting In Illinois Corporate Law**, <http://www.illinois-attorney.com/lp22.htm> (erişim tarihi: 25.06.2008).

³⁴⁸ PULAŞLI, **Şirketler Hukuku**, s. 548.

Birikimli oy sistemi, yaygın etkili oy sisteminden farklıdır. Yaygın etkili oy sisteminde pay sahibi, her bir yönetim kurulu üyeliği için bir kez oy kullanır. Gösterilen adaylardan istediğine oy verir. Örneğin, YK için dört üye seçileceğini, kullanılacak her payın bir oy hakkı verdiğini farz edelim. Pay sahibinin kullandığı bir oy, on aday arasından aday olan A, B, C ve D'nin her birine verilmiş sayılır. Bu adayların her birine bir oy hakkı yazılır. Dolayısıyla oy çokluğunu elinde bulunduran bir grup, üyelerin belirlenmesinde de etkili olacaktır³⁴⁹. Diğer bir ismiyle “oyların yığılması sistemi”³⁵⁰ adı verilen birikimli oy sistemi, ihtiyari ve zorunlu birikimli oy sistemi olmak üzere ikiye ayrılmıştır.

B) İHTİYARİ BİRİKİMLİ OY SİSTEMİ

1) Sistemin Kapsamı

Türk Ticaret Kanunu'nda YK'nın seçimi için özel bir yetersayı öngörülmemiştir. Esas sermayenin tümünün temsil edildiği bir GK da, %51 paya sahip olan grup, bütün YK üyelerini seçme hakkına sahiptir. Ancak esas sözleşme ile farklı düzenlemeler yapmak mümkündür. Örneğin farklı pay sahibi gruplarına YK üyesi önerme hakkı tanınabilir³⁵¹. Bundan başka küçük pay sahibi gruplarının temsilini sağlayacak birtakım yöntemler öngörülebilir.

Genel kurulda oy birliği açısından zayıf ve muhtaç bir konumda bulunan pay sahipleri, YK'da temsil edilme imkanı ile birlikte yönetimi daha etkin bir şekilde denetleyebileceklerdir. Özellikle YK üyelerinin sahip olduğu geniş bilgi alma ve inceleme hakkı, azınlık pay sahiplerinin korunmasında bir araç olarak kullanılabilir. Bu ihtiyaçlara cevap verebilmek için, bu organların seçimine ilişkin GK toplantılarında “birikimli oy” sistemi kabul edilmiştir. Bununla ilgili olarak Sermaye Piyasası Kurulu Seri IV 29 No'lu tebliği yayınlamıştır. Böylece HAAŞ'deki azınlık pay sahipleri tek başlarına veya biraraya gelerek şirket organlarında temsil edilebileceklerdir³⁵². Bu tebliğ ile, YK üyelerinin seçiminde her aday için ayrı ayrı değil tüm adaylar için tek bir oylama yapılacaktır. Böylece payın birden fazla oylama olasılığında sağlayacağı tüm oylar da biriktirilerek bu tek oylamada topluca kullanılacaktır. Seçimi yapılacak üye sayısına göre hesaplanan birikimli oylar ise tek bir adaya tahsis olabileceği gibi, birden fazla aday arasında da bölüştürülebilecektir (Seri IV No: 29 Teb. m. 5/I).

Birikimli oy sisteminde, her bir payın sağladığı oy sayısı, seçilecek YK üyesi sayısı ile çarpılmaktadır. Bu durum, oy hakkının sermaye oranında kullanılması ilkesine aykırı değildir.

³⁴⁹ YİĞİT, s. 241.

³⁵⁰ KENDİGELEN, **Grupların Temsili**, s. 392.

³⁵¹ TEOMAN, **Ayrıcalıklı Paylar**, s. 5.

³⁵² KENDİGELEN, **Birikimli Oy**, s. 403-405.

Zira pay sahiplerinin oy sayıları artmaktadır ancak sermaye katılım oranına oy gücünde herhangi bir değişiklik olmamaktadır³⁵³.

2) Sistemin Kabulü

Birikimli oy, esas itibariyle azınlığın şirket yönetimine katılmasını sağlamak için benimsenen bir yöntemdir. Bu yöntem sayesinde belirli oranlarda payı temsil eden azınlık, YK'da bir üyelik de olsa elde edebilecektir. Bir yönüyle de anayasal seçim sistemlerinden nispi temsil ve çoğulcu demokrasiye benzeyen bu yöntem, mutlak çoğunluk sistemine bir istisna oluşturmaktadır³⁵⁴. Birikimli oy yönteminin kullanılmasında umumiyetle "ihtiyarilik prensibi" kabul edilmiştir (Seri IV No: 29 Teb. m. 5/III). Bu yöntemin uygulanabilmesi için şirket esas sözleşmesinde açık bir hüküm bulunmalıdır. Bunun yanında esas sözleşmenin tebliğ hükümlerine uygun olması (Seri IV No: 29 Teb. m. 6/I) ve pay sahiplerinden birisinin bu yöntemin uygulanması hususunda bir teklifte bulunması (Seri IV No: 29 Teb. m. 9/I) gerekmektedir.

Şirket içindeki iktidarı ellerinde bulunduran çoğunluk pay sahiplerinin, birikimli oy yöntemine izin vermeyeceği düşünülecek olursa, söz konusu yöntemin uygulama alanının dar olacağı söylenebilir³⁵⁵. Zira HAAŞ'lerde sermayenin %50 sinden fazlasına sahip olan ve YK ile DK'yı seçebilme iktidarına sahip olan pay sahipleri, bu güçlerini kimseyle paylaşmak istemezler³⁵⁶. Esas sözleşmesinde birikimli oy sistemine yer veren AŞ'ler, GK toplantılarına ilişkin ilanlarda bu hususta bilgi vermek zorundadırlar (Seri IV No: 29 Teb. m. 6/III).

C) ZORUNLU BİRİKİMLİ OY SİSTEMİ

İhtiyari birikimli oy sistemi, Seri IV No: 29 tebliği ile benimsenmiştir. Bu tebliğe göre şirketlerin birikimli oy sistemini kullanabilmeleri için esas sözleşmelerinde açıkça bir düzenleme yapmaları gereklidir. Çoğunluğu elinde bulunduranların menfaatine hizmet etmeyen bu sistemin esas sözleşmede açıkça öngörülmesi uygulama açısından zor bir durumdur. SPKur. bu sakıncayı ortadan kaldırmak için Seri IV No: 31 tebliği ile bir değişikliğe gitmiş ve bu sistemi bazı şirketler için zorunlu kılmıştır.

1) Sistemin Kapsamı

Sistemin seçiminde ihtiyarilik prensibi rol oynasa da bazı hallerde birikimli oyun kullanılması zorunluluğu vardır. Söz konusu zorunluluk Seri IV No: 29 sayılı tebliğe

³⁵³ KENDİGELEN, **Grupların Temsili**, s. 393.

³⁵⁴ KENDİGELEN, **Birikimli Oy**, s. 406-407.

³⁵⁵ PULAŞLI, **Şirketler Hukuku**, s. 549; KENDİGELEN, **Birikimli Oy**, s. 407-408.

³⁵⁶ PULAŞLI, **Şirketler Hukuku**, s. 549-550.

22.12.2003 tarihinde yapılan bir değişiklikle getirilmiştir³⁵⁷. Buna göre pay senetleri borsada işlem görmeyen HAAŞ'ler arasında ortak sayısı son iki yıldır 500'ün altına düşmeyen şirketlerin birikimli oy sistemini kullanması zorunludur. Söz konusu şirketler esas sözleşmelerinde de gerekli değişikliği yapmak zorundadırlar. Bunun dışındaki şirketler için birikimli oy sistemi ihtiyaridir³⁵⁸.

Seri IV No: 31 sayılı tebliğin söz konusu değişikliği isabetli olmuştur. Bu değişiklikle, bireysel yatırımcıların korunması amaçlanmıştır. Hisse senetleri borsada işlem görmeyen HAAŞ'lerde pay sahiplerinin paylarını devretmeleri daha zordur. Devrettikleri takdirde de payın gerçek değerine kavuşamama riski vardır. Dolayısıyla pay sahipleri, şirket yönetimiyle mücadele etme ve menfaatlerini koruma amacıyla olacaklardır. Birikimli oy sisteminin zorunlu hale getirilmesi, kendilerine bu konuda bir imkan yaratacaktır. Hisse senetleri borsada işlem gören AŞ'lerde ise mevcut yönetimden hoşnut olmayan pay sahipleri, hisse senetlerini devrederek şirketten ayrılma imkanına sahiptirler. Bundan dolayı özellikle hisse senedi borsada işlem görmeyen AŞ'lerin küçük pay sahipleri korunmak istenmiştir³⁵⁹.

Pay sahibi sayısı bakımından bir sınırlama getirilmesi yerinde olmamıştır³⁶⁰. Birikimli oy sisteminin getirilme amacı, küçük pay sahiplerine yönetimle mücadele fırsatını verebilmektir. Bu hususta kullanabilecekleri en etkin silah ise yönetimde temsil edilebilmeleridir. Bu ihtiyaç pay sahibi sayısı iki yüz elliye aştığı için kanunen halka arz edilmiş sayılan (SPK m. 11) ve hisse senetleri teşkilatlanmış piyasalarda işlem görmeyen bütün HAAŞ'ler için geçerlidir. Zira sermaye ister geniş bir tabana yayılsın, ister belirli kişilerin elinde toplansın, esas olan hisse senetleri borsada işlem görmeyen HAAŞ'ye mensup küçük pay sahiplerinin şirket organlarında temsilidir. Her iki durumda da pay sahipleri sayısının bir önemi yoktur, asıl olan azınlığın yönetimde temsilidir. Pay sahibi sayısı 500'ün üzerinde olan şirketlerde birikimli oy sisteminden beklenen fayda da sağlanamayacaktır. Zira

³⁵⁷ 18/2/2003 tarihli ve 25024 sayılı RG'de yayımlanan **Seri IV 29 No'lu** Sermaye Piyasası Kanununa Tabi Anonim Ortaklıkların Genel Kurullarında Birikimli Oy Kullanımına İlişkin Esaslar Hakkında Tebliğ m. 5/III aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

"Birikimli oy yönteminin uygulanabilmesi için ortaklık ana sözleşmesinde açık hüküm bulunması zorunludur. Hisse senetleri borsada işlem görmeyen ve geçmiş iki yıl içerisinde pay sahibi sayısı sürekli olarak 500'ün üzerinde olduğu herhangi bir şekilde anlaşılan ortaklıkların birikimli oy yöntemini uygulamaları ve ana sözleşmelerinde birikimli oy yöntemine yer vermeleri zorunludur. Ortaklıklar, bu durumun doğmasını izleyen ilk olağan genel kurullarında ana sözleşmelerini birikimli oy kullanma hükümlerini içerecek şekilde değiştirmekle yükümlüdürler. Diğer ortaklıklar bakımından birikimli oy yönteminin uygulanması ihtiyaridir."

³⁵⁸ YİĞİT, s. 243-244.

³⁵⁹ KAYIHAN, Şaban; **Türk Hukukunda Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Azınlığın Yönetime Girmesi İmkani: Birikimli Oy Sistemi**, s. 103, http://yordam.manas.kg/ekitap/pdf/Manasdergi/sbd/sbd14/sbd-14_08.pdf, (erişim tarihi: 24.06.2008); KENDİGELEN, **Birikimli Oy**, s. 412-413; YİĞİT, s. 244, dph. 1023.

³⁶⁰ YİĞİT, s. 243, dph. 1021; KENDİGELEN, **Birikimli Oy**, s. 414-415.

çok ortaklı şirketlerde çok sayıda vekalet toplanması zorunluluğu ortaya çıkacaktır. Bu da ciddi bir mali yükü beraberinde getirecektir³⁶¹.

Birikimli oy sistemi, oyda imtiyaz oluşturmaz. Zira her bir kurul üyesinin seçimi açısından ayrı ayrı kullanılacak oyların toplam sayısı ile birikimli oy yönteminde kullanılan oyların toplam sayısı birbirine eşittir. Dolayısıyla bir pay grubunun yararına üstünlükten bahsetmek mümkün değildir³⁶².

a) Zorunluluğun Anlamı

Doktrinde bir görüşe göre birikimli oy yöntemine ilişkin zorunluluk, hem şirketin esas sözleşmesinde buna ilişkin bir düzenlemeyi kapsadığı hem de GK'da birikimli oy kullanılmasına ilişkin olduğu ileri sürülmektedir. Diğer bir görüş ise birikimli oy yönteminin kullanılması zorunlu olduğundan Seri IV No: 29 Teb. m. 9 hükmünün³⁶³ uygulama alanı bulunmayacağı yönündedir. Söz konusu ikinci görüşe katılmak mümkün değildir. Zira pay sahiplerinin oylarını birikimli olarak kullanmaya zorlanmaları herhangi bir yarar sağlamayacaktır. Birikimli oy kullanmak istemediği halde pay sahiplerinin buna zorlanması, Seri IV No: 29 Teb. m. 9/I hükmüne aykırıdır. Bu hüküm ihtiyari veya buna zorlanması olarak yöntemin uygulandığı bütün şirketler için geçerlidir³⁶⁴.

b) Sistemin Zorunlu Olduğu Şirketlerin Tespiti

Hisse senetleri borsada işlem görmeyen AŞ'lerin zorunlu birikimli oy sistemine tabi olabilmeleri için geçmiş iki yıl içinde pay sahibi sayısının 500'ün üzerinde olması gerekir. Zaten normal GK toplantılarını bile yapmakta birtakım zorluklarla karşılaşan az ortaklı AŞ'lerin birikimli oy sistemini kullanamayacağı düşünülmüş ve bu sistem 500'den fazla pay sahibi olan şirketler için öngörülmüştür (Seri IV No: 29 Teb. m. 5/III).

Tebliğ'de Seri IV No: 29 m. 5 ile "Hisse senetleri borsada işlem görmeyen ve geçmiş iki yıl içerisinde pay sahibi sayısı sürekli olarak 500'ün üzerinde olduğu herhangi bir şekilde anlaşılan ortaklıkların birikimli oy yöntemini uygulamaları ve ana sözleşmelerinde birikimli oy yöntemine yer vermeleri zorunludur" hükmü getirilmiştir. Pay sahibi sayısının 500'ün

³⁶¹ KENDİGELEN, **Birikimli Oy**, s. 414-415, dnp.24.

³⁶² KENDİGELEN, **Birikimli Oy**, s. 405, dnp.4.

³⁶³ **Seri IV No: 29 Teb m. 9** "Birikimli oy kullanacak kişi, genel kurul tarihinden en az iki iş günü önce, birikimli oy kullanma isteğini ortaklığa yazılı olarak bildirmek zorundadır. Bir kişinin bildirim yapması genel kurulda birikimli oy yönteminin uygulanması için yeterli olup, genel kurulda oylarını birikimli kullanmak isteyen diğer kişilerin bildirim yapmış olmaları şartı aranmaz. Çağrı yoluyla vekalet toplanması ve vekalet toplanan paylara ilişkin oyların birikimli kullanılmasının amaçlanması durumunda, çağrı yapacak kişilerin, Kurulun Seri IV, No: 8 sayılı Halka Açık Anonim Ortaklıklar Genel Kurullarında Vekaleten Oy Kullanılmasına ve Çağrı Yoluyla Vekalet veya Hisse Senedi Toplanmasına İlişkin Esaslar Tebliği uyarınca düzenleyecekleri 'Bilgi Formu'nda, amacına, birikimli oy yöntemine ilişkin ayrıntılı açıklamalara ve sonuçlarına yer vermesi zorunludur."

³⁶⁴ ÇÖMEZ, s. 100-101.

üzerinde olduğunun herhangi bir şekilde tespiti olumlu bir gelişmedir. Zira pay defteri tam olarak tutulmayan AŞ'ler ile hamiline yazılı hisse senedi ihraç eden AŞ'lerin pay sahiplerinin sayısını tespit etmek zordur. Hatta sayının tespiti için çoğu zaman hazirun cetveli, kar payı dağıtımına ve rüçhan hakkının kullanımına ilişkin şirket kayıtlarından yararlanılmaktadır. Tebliğde ayrıca devamlılık şartı aranmıştır. Dolayısıyla iki sene üst üste 500'ün üzerinde pay sahibi bulandırmayan AŞ'ler için ihtiyarilik unsuru geçerli olacaktır³⁶⁵.

Anonim şirketlerde nama yazılı paylarla birlikte hamiline yazılı pay çıkarılması, pay sahibi sayısının tespit edilmesinde birtakım güçlükler meydana getirmektedir³⁶⁶. Bundan dolayı şirketin 500'ün üzerinde pay sahibi olduğunun herhangi bir şekilde ispatı isabetli olmuştur. Bununla birlikte iki yıllık süre öngörülmesi de şirket yöneticileri, pay sahipleri ve alacaklılar bakımından bir güven ortamı yaratacaktır. Zira pay senetlerinin aynı şirketteki belli bir pay sahibinin elinde toplanması pay sahibi sayısını düşürecektir. Öte yandan payların halka arz edilmeden devri suretiyle de pay sahibi sayısı artırılabilir. Sıkça gerçekleştirilecek pay sahibi sayısındaki bu iniş çıkışların, birikimli oy sistemini zorunlu olup olmadığı hususunda tartışmalara sebebiyet vereceği açıktır. Dolayısıyla pay sahibi sayısının ispatının kolaylaştırılması bu karışıklıklara son verecektir.

Bazı yazarlar, hangi şirketlerin birikimli oy sistemine tabi olacağı hususunda Tebliğ'de daha somut ve yeknesak şartlar öngörülmesi gerektiğini savunmuştur. Bazı şirketler açısından sistemin zorunlu olup olmadığı hususunun zihin karışıklıklarına sebebiyet verebileceği belirtilmiştir³⁶⁷.

c) Zorunluluk İçin Öngörülen Şartların Kaybedilmesi

Tebliğ'de belirtilen şartları kaybeden şirketler, birikimli oy sistemini kullanmak zorunda bırakılmayacaktır. Diğer bir deyişle borsada işlem görmeye başlayan ya da iki yıl üst üste pay sahibi sayısı 500'ün altına düşen bir AŞ'de yaygın etkili oy sistemi kullanılacaktır. Ancak bunun şartı esas sözleşmelerinde gerekli değişikliği yapmalarıdır. Aksi takdirde ihtiyari birikimli oy sistemine dönülmüş olacak ve birikimli oy sistemi kullanılacaktır³⁶⁸.

d) Zorunluluğa Uyulmaması Halinde Yaptırım

Anonim şirketler ülke ekonomisine önemli katkılar sağlayan şirketlerdir. Özellikle HAAS'ler sermaye piyasasının temelini oluşturmaktadır. Bundan dolayı devletin ilgilenmesi

³⁶⁵ KENDİGELEN, **Birikimli Oy**, s. 416-417.

³⁶⁶ ARKAN, **Yüzden Fazla Ortak**, s. 370.

³⁶⁷ KAYIHAN, **Birikimli Oy Sistemi**, s. 98, 103.

³⁶⁸ KENDİGELEN, **Birikimli Oy**, s. 432-433.

ilkesi gereği AŞ'lerin, uyması gereken kurallar özel olarak düzenlenmeli ve devletin direkt kontrolü altında olmalıdır.

Kamu hizmeti ifa eden AŞ'lerin YK ve DK'sında ilgili kamu tüzel kişilerin temsilcisi bulunur (TTK m. 275). Bununla birlikte, sermaye piyasası mevzuatına tâbi olan şirketlerin gözetim ve denetimleri, SPK Kur. tarafından yapılır.

Şirketler, öncelikli olarak esas sözleşmelerinde birikimli oy sisteminin uygulanmasını gerekli kılacak değişikliği yapmalıdırlar. Bu hususun sürüncemede bırakmasını önlemek için SPK Kur. gerekli denetim ve gözetimi yapmalıdır. Bu kurumun idari para cezası verme yetkisi vardır (SPK m. 47/A). Ancak AŞ'nin bu yükümlülüğü yerine getirmemesi durumunda sadece para cezası öngörülmesi sistemin “zorunlu” kılınıp kılınmadığı hususunda şüphe yaratmaktadır³⁶⁹.

2) Sisteme İlişkin Şirketin Yükümlülüğü

Pay sahipleri, şirket gayesinin elde edilmesine etkin olarak katılma niyetinde olmalıdırlar. “Affectio Societatis” denilen bu unsur, BK 520'de iki veya daha fazla kişinin emeklerini ve mallarını ortak bir amaç için birleştirmeleri şeklinde tanımlanmıştır. Yani kural olarak pay sahipleri, şirket amacına ulaşmak için faal olarak gayret sarf etme niyetinde olmalıdırlar³⁷⁰.

Görüldüğü üzere pay sahiplerinin şirket yönetimine katılması, hem hak hem de bir görevdir. Bu görev, pay sahibine olduğu kadar şirkete de bir yükümlülüktür. Dolayısıyla şirket, birikimli oy sistemiyle ilgili görevlerini yerine getirmek suretiyle Affectio Societatis hükmünün tam olarak yerleşmesine hizmet edecektir.

Anonim şirket genel kurullarında birikimli oy kullanılabilmesi için öncelikli olarak oy hakkı olan her pay sahibinin YK ve DK üye seçimlerinde birikimli oy kullanabileceğine ilişkin esas sözleşmede açık bir hüküm bulunmalıdır. Bununla birlikte şirket YK ve DK üye sayısının, sabit bir rakam olarak belirlenmesi gerekmektedir. YK ve DK üyelerinin tamamının seçimi aynı GK'da yapılmak zorundadır. Azil dışındaki nedenlerle boşalma olması durumunda bu zorunluluk aranmayacaktır. Tebliğ ile YK ve DK üye seçiminde oy hakkında imtiyaz tanıyan hükümlerin bulunması yasaklanmıştır. Üye seçiminde aday gösterme imtiyazı bulunması durumunda, kesirli sayılar bir üst tam sayıya tamamlanacaktır. Son olarak şirket esas sözleşmede, toplam üye sayısının 1/3'ünün, GK'da gösterilecek adaylar arasından seçileceğine ilişkin bir hüküm eklemek zorundadır (Seri IV No: 29 Teb. m. 6/I).

³⁶⁹ ÇÖMEZ, s. 105-106; KENDİGELEN, **Birikimli Oy**, s. 418.

³⁷⁰ DOMANIÇ, s. 11.

Şirketlerde, YK ve DK üyeliği seçimlerinin yapılacağı genel kurulların öncesinde ve toplantı sırasında birikimli oy kullanımının etkisini azaltmak amacıyla yapılacak iş ve işlemler nedeniyle YK pay sahiplerine karşı sorumlu olacaktır(Seri IV No: 29 Teb. m. 6/II).

Esas sözleşmelerinde birikimli oy kullanma yöntemini kabul eden şirketler, sermaye artırımını nedeniyle yayımlayacakları izahnâmelerinde ve GK toplantılarına ilişkin ilanlarda bu yönteme ilişkin açıklamalara yer vermek zorundadır (Seri IV No: 29 Teb. m. 6/III).

D) OYUN GENEL KURULDA KULLANILMASI

Birikimli oy sisteminin kullanılabilmesi için esas sözleşmede bir hükmün varlığı yeterli değildir (Seri IV No: 29 Teb. m. 9). Ayrıca pay sahibinin bu hususta AŞ'den yazılı talebi olmalıdır. Tek bir pay sahibinin dahi bildirimde bulunması yeterlidir.

Pay sahipleri birikimli oy kullanabilmek için, toplantıdan en az iki iş günü önce şirkete bildirim yapmalıdırlar (Seri IV No: 29 Teb. m. 9/I). Ancak bu hükmün zorunlu birikimli oy sisteminde kullanılması mümkün değildir. Zira böyle bir bildirim şartının aranması zorunluluk esasına aykırıdır. Bunun için AŞ gerekli esas sözleşme değişikliğini yaptıktan sonra bildirimde bulunmaksızın birikimli oy sistemini uygulamak zorundadır³⁷¹.

Çağrı yoluyla vekalet toplanması ve toplanan oyların kullanılmasının istenmesi hususunda, vekalet toplayanlar bilgi formlarında bu hususta açıklama yapmak zorundadır (Seri IV No: 29 Teb. m. 8). Sadece organların seçimi hususunda birikimli oy kullanılacak, diğer gündem maddelerinde yaygın etkili oy sistemi kullanılacaktır (Seri IV No: 29 Teb. m. 7/I).

Yönetim kurulu, GK toplantısı öncesi yazılı oy pusulalarını hazır etmekle mükelleftir (TTK m. 375). Birikimli oyun dağılımı söz konusu oy pusulalarında gösterilir. Oy sayısını, adı-soyadı ve imzayı içeren oy pusulaları GK divan başkanlığına sunulur. Birikimli kullanılan oy sayısının tespit ve denetimi, divan başkanının yükümlülüğündedir (Seri IV No: 29 Teb. m. 7/I). Divan başkanı, esas sözleşmede belirtilen YK ve DK üye sayısına göre birikimli oyu hesaplayacaktır (Seri IV No: 29 Teb. m. 7/II). Oyların dağılımını belirtmeksizin oy kullanan pay sahiplerinin, adaylara eşit olarak oy verdiği kabul edilir (Seri IV No: 29 Teb. m. 7/III).

Temsilci aracılığıyla oy kullanma durumunda, temsilciye birikimli oy kullanması talimatı verilmişse oyun bu şekilde kullanılması zorunludur. Herhangi bir talimatın bulunmaması durumunda oyun yaygın etkili oy sistemi ile kullanıldığı varsayılır. Bu durum, çağrı yoluyla vekalet sisteminde de geçerlidir (Seri IV No: 29 Teb. m. 8)³⁷².

³⁷¹ KENDİGELEN, **Birikimli Oy**, s. 431-432.

³⁷² SPKur. **Seri IV No: 29, Tebliğ m. 8** “ Oy hakkını vekil aracılığı ile kullanmak isteyenler, Kurul’un, 9/3/1994 tarih ve 21872 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Seri IV, No: 8 sayılı Halka Açık Anonim Ortaklıklar Genel Kurullarında Vekaleten Oy Kullanılmasına ve Çağrı Yoluyla Vekalet veya Hisse Senedi Toplanmasına

Pay sahibinin, birikimli oy hususunda talimat vermemesi halinde yaygın etkili oy sisteminin kullanılması zorunluluğu yerinde değildir. Zira herhangi bir talimat bulunmaması durumunda temsilci pay sahibinin menfaatine uygun hareket etmek zorundadır (Seri IV No: 8 Teb. m. 8)³⁷³. Dolayısıyla eğer birikimli oy pay sahibinin menfaatine ise, herhangi bir talimat olmasa bile temsilci birikimli oy sistemiyle oy kullanılmalıdır. Ayrıca GK toplantısında YK ve DK üyelerinin seçimi için ya birikimli oy sistemi kullanılır ya da yaygın etkili oy sistemi kullanılır. Toplantı sırasında iki oy şeklinin birlikte kullanılması mantıklı değildir³⁷⁴.

Birikimli oy sistemi küçük pay sahiplerinin menfaatine daha uygun bir sistemdir. Bu sistem sayesinde, karara etkili olamayacağını düşündüğünden dolayı GK toplantılarına katılmayan birçok küçük pay sahibinin ilgisizliği ortadan kalkabilir. Böylece güç boşluğu sorunu da bertaraf edilebilir. Öte yandan pay sahibi, birikimli oy kullanabilme hakkının varlığı konusunda yeterli bilgiye sahip bulunmayabilir. Şirket yönetimi tarafından yeterince bilgilendirilmemiş de olabilir. Dolayısıyla temsil belgesinde birikimli oydan bahsedilmese bile, pay sahibinin menfaati varsa, temsilcinin bu şekilde oy kullanabilmesi gerekmektedir.

Birikimli oy kullanılmasının usul ve esaslarını hazırlayan tebliğ ve hükümleri, zorunlu birikimli oy sistemi için de uygulama alanı bulabilecektir. Dolayısıyla tebliğin m. 5/II, m. 6/II-III, m. 9 hükümleri zorunlu birikimli oy isteminde de aynen uygulanacaktır³⁷⁵.

E) GEREKLİ OY SAYISININ BELİRLENMESİ

Birikimli oy sisteminde kendi adaylarını seçtirmek isteyen pay sahiplerinin sahip olmaları gereken payların asgari sayısı aşağıda belirtilen formül kullanılarak belirlenmektedir:³⁷⁶

İlişkin Esaslar Tebliği uyarınca, vekile verecekleri formda “birikimli oy” kullanılması yönünde bir talimat vermesi durumunda, vekil bu paylara ilişkin oy hakkını birikimli olarak kullanmak zorundadır. Söz konusu talimatın verilmemesi durumunda, bu paylar, birikimli oy hesabında dikkate alınmayacak, paylara ilişkin oy hakkı genel hükümler çerçevesinde kullanılabilir. Çağrı yoluyla vekalet toplanmasında da aynı usuller geçerlidir.” hükmünde temsilciye birikimli oy hususunda herhangi bir talimat verilmemişse temsilcinin yaygın etkili oy sistemine göre oy kullanacağını karara bağlamıştır.

³⁷³ **Seri IV No: 8, Tebliğ m. 8**'de “Oy hakkını vekil aracılığıyla kullanmak isteyenler, bu Tebliğin 5 inci maddesinde belirtilen ve Ek.1’de yer alan formun (A) bendinde yer alan seçenekleri işaretleyerek ve talimatlarını yazarak temsil yetkisinin sınırlarını belirlerler. Herhangi bir seçeneğin işaretlenmemesi halinde vekil genel hükümlere göre hareket eder.” hükmü öngörülmüştür. Görüldüğü üzere herhangi bir talimat yoksa temsilci genel hükümlere göre hareket edecektir. Genel hükümlere göre ise temsilci pay sahibinin menfaatine göre hareket etmelidir.

³⁷⁴ KENDİGELEN, **Birikimli Oy**, s. 432, dph. 53.

³⁷⁵ **Teb. m. 5/ II** “Birikimli oy sayısı yönetim kurulu ve denetim kurulu üyeliği seçimi için, ayrı ayrı hesaplanır.” **Teb. m. 6/II,III**, “Ortaklıklarda, yönetim ve denetim kurulu üyeliği seçimlerinin yapılacağı genel kurulların öncesinde ve toplantı sırasında birikimli oy kullanımının etkisini azaltmak amacıyla yapılacak iş ve işlemler nedeniyle yönetim kurulu ortaklara karşı sorumludur. Ana sözleşmelerinde birikimli oy kullanma yöntemini kabul eden ortaklıklar, sermaye artırımını nedeniyle yayımlayacakları izah namelerinde ve genel kurul toplantılarına ilişkin ilanlarda bu yönteme ilişkin açıklamalara yer vermek zorundadır.”

³⁷⁶ PULAŞLI, **Şirketler Hukuku**, s. 548.

Bütün payların oy hakkı verdiğini ve her payın tek oy hakkı tanıdığını varsayalım. "a" payların toplam sayısını, "c" toplam yönetim kurulu üye sayısını, "P" istenilen sayıda üyenin seçilebilmesi için gereken oy sayısını, "b" seçtirilmek istenen yönetim kurulu üye sayısını ifade etsin.

$$p = \frac{a \times b}{c+1} + 1$$

Mesela, sermayesi 600 paya ayrılmış ve her payın da bir oy hakkı verdiği bir anonim şirkette yönetim kurulu 5 kişiden oluştuğunu varsayalım. YK'ya bir üye seçtirmek için gerekli oy hesabı verilen formüle uygulanarak şu şekilde yapılmaktadır:

$$p = \frac{1 \times 600}{5+1} + 1 = 101$$

Buna göre azınlığın yönetim kuruluna bir üye seçtirmek için 101 oya sahip olması gerekir.

Bunun gibi 5 üyenin tamamını seçtirmek isteyen pay sahibi grubu, yine aynı formülle yapılacak hesaplamaya göre;

$$p = \frac{5 \times 600}{5+1} + 1 = 501 \text{ oya sahip olmak zorundadır.}$$

Oysa yaygın etkili oy sisteminde, eğer genel kurulda bütün paylar temsil ediliyorsa, 301 oy bütün üyeleri seçmek için yeterlidir.

Sistemde yönetim kuruluna seçilecek üye sayısı arttıkça üyeleri seçmek için toplanması gereken oy miktarı da yükselmektedir. Mesela, yine sermayesi 600 paya bölünmüş bir anonim şirkette yönetim kurulu 7 üyeden oluşacak ise 7 üyenin tümünü de seçmek isteyen grubun 526 oyu sağlaması gerekir. Şayet 9 üyeden ibaret bir yönetim kurulunda bütün üyeler seçilecekse toplanması gereken oy sayısı 541'dir. Oysa belirtildiği üzere klasik sistemde 600 hisseli bir anonim şirkette 301 payı elde eden pay sahipleri bütün yönetim kuruluna hakim olabilmektedirler.

F) SİSTEMİN ETKİSİNİ AZALTABİLECEK YÖNTEMLER

Birikimli oy sistemi, küçük pay sahiplerinin menfaatine olduğu için çoğunluk pay sahipleri tarafından yöntemin kullanılması engellenebilir. Bu yüzden sistemin zorunlu hale getirilmesinin yanında sisteme işlerlik kazandıracak birtakım önlemler de alınmalıdır.

Birikimli oy sisteminin bazı şirketler için zorunlu kılınmasına ilişkin tebliğ değişikliğinin ardından şirketlerin bu hükmün kapsamı dışına çıkmak için hile yoluna başvurduğu gözlenmiştir. Örneğin bazı şirketler tebliğ çıktıktan sonra 31.03.2004 tarihine kadar GK toplantısı yapıp da esas sözleşmelerini tebliğe göre değiştirmemiştir. Söz konusu şirketler tebliğin emredici hükümlerinden kaçmak için olağanüstü GK'ya gitmiş ve üç yıl süreyle görev yapacak olan YK üyelerini seçerek azınlığın YK'daki temsilini birkaç yıl daha ertelemiştir³⁷⁷.

Şirketler, öncelikli olarak esas sözleşmelerinde birikimli oy sisteminin uygulanmasını gerekli kılacak değişikliği yapmalıdırlar. Dolayısıyla esas sözleşme değişikliği yapılanaya kadar bu sistemin kullanılması mümkün değildir. Şirketlerin bu hususu sürüncemede bırakmasını önlemek için SPKur. gerekli denetim ve gözetimi yapmalıdır. Bu kurumun idari para cezası verme yetkisi vardır (SPK m. 47/A). Ancak AŞ'nin bu yükümlülüğü yerine getirmemesi durumunda para cezası dışında bir yaptırım öngörülmemiştir. Bu durum sistemin "zorunlu" kılınıp kılınmadığı hususunda şüphe yaratmaktadır³⁷⁸.

1) Organların Üye Sayısının Belirli Olmaması

Anonim şirket yönetim kurulu, en az üç üyeden oluşur. Aksi esas sözleşme ile kararlaştırılabilir (TTK m. 312). Bazı AŞ türlerinde ise bu sayı en az beştir (Bank. K. m. 21). Birikimli oy sisteminde doğru stratejinin yapılabilmesi için üye sayısının sabit olması bir zorunluluktur³⁷⁹.

Sistemin etkinliğini azaltabilecek yöntemlerin başında YK ve DK üye sayısının sabit bir rakam olarak belirlenmemesi yatmaktadır. Kaç üye seçileceği belirli olmayan bir AŞ'de çoğunluk keyfi olarak birtakım kısıtlamalara gidebilir. GK toplantısı öncesi azınlığın ne derece örgütlendiğini hesaplayan çoğunluk pay sahipleri, esas sözleşmede öngörülen sayısal sınırlar içerisinde kalmak şartıyla üye sayısını daha az veya daha çok sayıda belirleyebilirler. Bu durumda azınlık pay sahipleri birikimli oy sisteminin avantajını kullanarak yönetim organına temsilci seçemeyecektir³⁸⁰.

³⁷⁷ KAYIHAN, **Birikimli Oy Sistemi**, s. 97-98,

<http://yordam.manas.kg/ekitap/pdf/Manasdergi/sbd/sbd14/sbd1408.pdf>,

(erişim tarihi: 24.06.2008); KIZILOĞLU, Şükrü; **Azınlıktaki Ortağa Yönetime Girme Avantajı**,

28.12.2004, Hürriyet Gazetesi, <http://webarsiv.hurriyet.com.tr/2004/12/28/576283.asp>

(erişim tarihi: 02.08.2008).

³⁷⁸ KENDİGELEN, **Birikimli Oy**, s. 418.

³⁷⁹ ÇÖMEZ, s. 111.

³⁸⁰ KENDİGELEN, **Birikimli Oy**, s. 420. NILSSON ise üye sayısının sabitlenmesinin sistemin işlerliği için bir şart olduğunu savunmuştur. NILSSON OKUTAN, Gül; **Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Birikimli Oy Kullanımı**, Bilgi Toplumunda Hukuk, Ünal Tekinalp'e Armağan, C. 1, İstanbul 2003, s. 572, 583.

Birikimli oy sisteminin etkisini azaltabilecek bu yöntem, SPKur. tarafından öngörülmüş ve tebliğde sabit bir rakamın belirlenmesi şartı hükme bağlanmıştır (Seri IV No: 29 Teb. m. 6/I)³⁸¹.

Yönetim kuruluna seçilecek üye sayısının belirli olmaması, azınlığın strateji geliştirmesine de mani olur. Zira iki üye seçebilecek güçteyken beş üye seçmeye kalkışılırsa hiç üye seçememe ihtimaliyle karşı karşıya kalabilirler³⁸².

2) Organ Üyelerinin Kademeli Olarak Seçilmesi

Birikimli oyun etkisini azaltabilecek diğer bir yöntem ise GK ve DK üyelerinin kademeli olarak seçilmesidir³⁸³. Bu durumda çoğunluk pay sahipleri, her yıl tüm YK üyelerini değil, sadece bazı üyelerin yenilenmesini öngörmektedir. Böylece azınlık pay sahipleri yönetime temsilci seçemeyecektir³⁸⁴.

Yönetim kurulu üyelerinin sınıflandırılarak farklı zamanlarda seçilmesi de azınlığın yönetime temsilci seçme ihtimalini düşürmektedir. Örneğin YK üyelerinin farklı süreler için seçilmesi durumunda bazı YK üyelerinin görev süresi daha çabuk bitecektir. Bunun neticesinde yine YK üyeleri kademeli olarak seçilmekte ve YK üyeleri birer ikişer çoğunluk tarafından atanmaktadır. Bu durumda azınlığın herhangi bir etkisi olamamaktadır³⁸⁵.

Bu tehlikenin giderilmesi için bütün YK ve DK üyeleri aynı GK toplantısında seçilmelidir. SPKur. hazırladığı tebliğde YK ve DK üyelerinin aynı GK toplantısında seçileceği şartını getirmiş ve sistemin etkinliğini azaltabilecek bu yöntemin önünü kesmiştir (Seri IV No: 29 Teb. m. 6/I c).

3) Azınlığın Yönetimdeki Temsilcisinin Azli

Birikimli oy sistemi ile, halka açık anonim şirketlerde azınlık hissesine sahip olanlar da yönetimde temsil edilebilecektir. Bu sayede küçük yatırımcıların dolandırılması da zorlaşacaktır³⁸⁶. Ancak seçilmiş olan temsilcinin azli sorunu karşımıza çıkabilmektedir.

Birikimli oy sisteminin azınlık lehine olan etkisini ortadan kaldıracabilecek en tehlikeli metotlardan biri de, azınlığın seçtiği temsilcinin çoğunluk pay sahipleri tarafından azledilmesidir. TTK'da azil kararı için özel bir yetersayı öngörülmemiştir. Çoğunluğu elinde

³⁸¹ SPKur., **Seri IV No: 29 Teb. m. 6/I b.** "Ortaklık genel kurullarında birikimli oy kullanılabilmesi için, ortaklık ana sözleşmesinde ortaklık yönetim ve denetim kurulu üye sayısının, sabit bir rakam olarak belirlenmesi gerekmektedir." hükmü ile YK ve DK üye sayısının sabitlenmesini öngörmüştür.

³⁸² TEKİNALP, **Yönetime Katılma**, s. 54.

³⁸³ KENDİGELEN, **Grupların Temsili**, s. 392, dnp.248.

³⁸⁴ KENDİGELEN, **Birikimli Oy**, s. 421.

³⁸⁵ ÇÖMEZ, s. 59-61.

³⁸⁶ GÜREK, Harun, **Şirketlere Demokrasi Geliyor**, <http://www.milliyet.com.tr/2000/05/11/ekonomi/eko08.html> (erişim tarihi 27.06.2008).

bulunduran pay sahipleri, her zaman yönetim kurulu üyelerini azledebilirler. ABD hukukunda söz konusu riski önlemek için birtakım şartlar getirilmiştir. Buna göre, birikimli oy sistemiyle seçilmiş bir YK üyesinin azli için, o üyeyi seçebilecek sayıda oya sahip pay sahibinin buna itiraz etmemesi şartı aranmıştır³⁸⁷. Böylece, azınlık kendi seçtiği temsilcisinin azli kararına muhalif kalarak bunun önüne geçebilecektir.

Birikimli oy sistemi vasıtasıyla azınlığı veya belirli pay gruplarını temsilen seçilmiş kişiler, seçimi takiben ilk GK'da azledilebilmektedirler. Bunun önüne geçebilmek için birtakım önlemler alınmalıdır³⁸⁸. ABD hukukunun aksine, Türk hukukunda azınlığın veto yetkisi olup olmadığı tartışmalıdır. Veto yetkisinin kullanılması birtakım sorunları da beraberinde getirir. Zira bunun için öncelikle GK toplantısında kullanılan oy ve seçilen üye sayısının dikkate alınması gerekir. Ancak bunun tespiti zordur. Çünkü birikimli oy istemiyle seçilmiş üyeler, basit usul oylamayla azledilebileceklerdir. Dolayısıyla azil birikimli oy sistemine göre olmayacağından kullanılan oy sayısının dikkate alınması mümkün değildir³⁸⁹.

Türk hukukunda yukarıda bahsedilen sebeplerden dolayı ABD hukukuna benzer bir düzenleme getirilmemiştir. Ancak tebliğde, azil durumunda üyelerin tamamının yeniden seçilmesi hükmü öngörülerek bu sorun giderilmiştir. Azil dışındaki istifa, ölüm, iflas, ehliyetin kaybı gibi üyelikten boşalma sebepleri durumunda bu hüküm uygulanmayacaktır (Seri IV No: 29 Teb. m. 6/I c)³⁹⁰.

4)Esas Sözleşmede Öngörülecek Özel Düzenlemeler

a) Paylara İmtiyaz Tanınması

Her hisse senedi, sahibine en az bir oy hakkı verir. Buna aykırı olmamak şartıyla, hisse senetlerinin maliklerine kaç oy vereceği esas sözleşmeyle belirlenir (TTK m. 373/I). Buna göre şirket, çıkaracağı hisse senetlerine eşit nominal değerle ihraç eder fakat içlerinden bazılarını iki oy hakkı verebilir. Örneğin, A serisi gibi bir grup oluşturabilir³⁹¹. Ancak bazı kararlarda imtiyazlı oy kullanmak kanun tarafından yasaklanmıştır. Örneğin esas sözleşmenin değiştirilmesi için yapılan GK toplantılarında her hisse senedi ancak bir oy hakkı verir (TTK m. 87).

³⁸⁷ NILSSON, **Birikimli Oy Kullanımı**, s. 576, KENDİGELEN, **Birikimli Oy**, s. 422; ÇÖMEZ, s. 69.

³⁸⁸ ÇÖMEZ, s. 68; KENDİGELEN, **Birikimli Oy**, s. 423-424.

³⁸⁹ KENDİGELEN, **Birikimli Oy**, s. 423-424.

³⁹⁰ SPKur., **Teb. m. 6/I c**. “Yönetim ve denetim kurulu üyeliklerinde görev süresi bitiminden önce azil dışındaki nedenlerle boşalma olması durumu hariç olmak üzere, üyelerin tamamının aynı genel kurulda seçiminin yapılması gerekmektedir.” hükmüyle azil halinde üyelerin tamamının yeniden seçileceğini kararlaştırmıştır.

³⁹¹ ÇAĞA, Tahir; **Anonim Şirketlerde İmtiyazlı Oy Hakkı Veren Hisse Senetleri**, İktisat ve Maliye Dergisi, C. 17, S. 1, Nisan 1970, s. 34.

Mevcut TTK'da imtiyazlı paylara bir üst sınır getirilmemiştir. Bu sınırsız serbesti, imtiyazların kötüye kullanılması sonucunu doğurmuştur. Özellikle Avrupa ülkelerinde iç veya dış yabancılaşmayı önlemek için bir paya binlerce oy tanınmıştır. Ülkemizde de söz konusu kötüye kullanımın gündeme gelmemesi için imtiyazların kapsamı hususunda sınırlandırılma yapılmalıdır³⁹².

Çoğunluk pay sahipleri, yönetimi elde tutabilmek için oy hakkında imtiyaz ve şirket organlarında temsil edilme hususlarında özel düzenlemeler yapabilirler. Bazı pay gruplarına oy hakkında imtiyaz veya YK ve DK üyelikleri için aday önerme hakkı tanınarak³⁹³ diğer üyelerin söz ve oy hakları etkisiz hale getirilebilir. Bu şekilde azınlık pay sahiplerinin haklarına zarar verecek esas sözleşme hükümleri yasaklanmalıdır. Aksi halde birikimli oy sisteminden beklenen yarar sağlanamayacaktır. Tebliğde kısmen de olsa bu hususta birtakım düzenlemeler yapılmıştır³⁹⁴.

Tebliğde YK ve DK üyelerinin seçimine ilişkin oy hakkında imtiyaz tanıyan esas sözleşme hükümlerine izin verilmemiştir (Seri IV No: 29 Teb. m. 6/I d)³⁹⁵. Söz konusu hükümde imtiyaz tamamen yasaklanmamakta, sadece YK ve DK üye seçimlerine hasredilmektedir.

Çoğunluk pay sahiplerinin şirket organlarında temsil edilme hakkına ilişkin esas sözleşmede düzenleme yapma yetkisi sınırlıdır. Ancak bu düzenleme ihtiyaca cevap vermemektedir. Zira tebliğde oyda imtiyaz tanınması tamamen yasaklanmış fakat YK ve DK üye seçimlerinde imtiyaza kısmen müsaade edilmiştir. Buna göre seçilecek toplam üye sayısının üçte ikisi imtiyaz sahibi grubun önerisiyle seçilebilecek, üçte biri için böyle bir imtiyaza yer verilmeyecektir. Bu üçte birlik kesim kesirli bir sayıya denk gelirse üst tam sayıya tamamlanacaktır (Seri IV No: 29 Teb. m. 6/I e). Örneğin üç üyeli bir yönetim kurulunu sadece iki üye için imtiyazlı öneride bulunulabilir. On üyeli bir YK'nın seçiminde en az dört üye GK'da serbestçe seçilebilecektir.

Tebliğ ile getirilen düzenleme, beklenen amaca hizmet edememektedir. Zira üç üyeli bir YK seçiminde azınlığın pek bir etkisi olamayacaktır. Çünkü çoğunluk iki YK üyesini esas sözleşmeye dayanarak aday gösterebilir, bir YK üyesini ise GK'daki oy gücüne dayanarak seçebilir. Öte yandan üye sayısı üçten fazla olan AŞ'lerde en az iki veya daha fazla üyenin azınlık tarafından seçilebileceği düşünülecek olursa, birikimli oy sisteminin etkinliğinden bahsedilebilir. Üçten fazla sayıda YK üyesinin seçileceği GK toplantılarında da üye

³⁹² KENDİGELEN, **Öneriler**, s. 188-189.

³⁹³ Bu şekilde grup imtiyazı verilebilmesi için bkz. TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU), **Ortaklıklar**, s. 459.

³⁹⁴ ÇÖMEZ, s. 66; KENDİGELEN, **Birikimli Oy**, s. 425.

³⁹⁵ SPKur., **Seri IV No: 29 Teb. m. 6/I d** "Yönetim ve denetim kurulu üye seçiminde oy hakkında imtiyaz tanıyan hükümlerin bulunmaması gerekmektedir." şeklindeki madde ile YK ve DK seçiminde imtiyazlı oyları yasaklamıştır.

seçilebilmesi için, güçlü bir azınlığa ihtiyaç duyulacaktır. Bu da birikimli oy sisteminin ruhuna aykırıdır³⁹⁶.

Birikimli oy sisteminin tam olarak pratik hayata geçirilebilmesi için oy hakkında imtiyazda olduğu gibi şirket organlarında imtiyazlı temsil müessesesine de izin verilmemelidir. Özellikle üye seçimlerinde imtiyazlı oya izin verilmemelidir. Ancak söz konusu imtiyaz, azınlık lehine tanınmış bir hak olarak karşımıza çıkabilir. Bu hususla ilgili tebliğde herhangi bir husus yer almamaktadır. Halbuki birikimli oy sisteminin temel amacı, azınlığın şirket organlarında temsilini sağlamaktır (Seri IV No: 29 Teb. m. 1). Bu amacın sağlanabilmesi için bu hususta gerekli düzenleme yapılmalıdır³⁹⁷.

Oy hakkında imtiyaz tanınması nasıl ki sistemin etkisini azaltmaktadır, o şekilde de oydan yoksun hisse senetlerine sahip bir anonim şirkette yine sisteme ilişkin formüller sağlıklı sonuçları vermez. Uygulamada da bu şartların biraraya gelmeme ihtimali her zaman mevcuttur.

b) Toplam Payın Artırılması

Birikimli oy sisteminin etkisini azaltmak için esas sözleşme ile toplam payın artırılmasına karar verilebilir. Bu durumda azınlığın YK'ya üye seçme olasılığı düşecektir³⁹⁸. Bu durumu aşağıdaki şu örnek çerçevesinde açıklayabiliriz.

Bütün payların oy hakkı verdiğini ve her payın tek oy hakkı tanıdığını varsayalım. "a" payların toplam sayısını, "c" toplam yönetim kurulu üye sayısını, "P" istenilen sayıda üyenin seçilebilmesi için gereken oy sayısını, "b" seçtirilmek istenen yönetim kurulu üye sayısını ifade etsin.

$$p = \frac{a \times b}{c + 1} + 1$$

Mesela, sermayesi 900 paya ayrılmış ve her payın da bir oy hakkı verdiği bir anonim şirkette yönetim kurulu 5 kişiden oluştuğunu varsayalım. YK'ya bir üye seçtirmek için gerekli oy hesabı verilen formüle uygulanarak şu şekilde yapılmaktadır:

$$p = \frac{1 \times 900}{5 + 1} + 1 = 151$$

³⁹⁶ KENDİGELEN, **Birikimli Oy**, s. 428-429.

³⁹⁷ ÇÖMEZ, s. 67; KENDİGELEN, **Birikimli Oy**, s. 420-430.

³⁹⁸ ÇÖMEZ, s. 70-72.

Payın 1200'e çıktığını düşünecek olursak azınlığın toplaması gereken oy sayısı da 201'e çıkacaktır.

$$p = \frac{1 \times 1200}{5 + 1} + 1 = 201$$

Görüldüğü üzere payların arttırılması suretiyle azınlığın yönetime katılmadaki etkinliği azaltılabilmektedir.

c) Yönetim Kurulu Yetkilerinin Devri

Birikimli oy sistemi sayesinde azınlık, YK'yı temsilci seçmek suretiyle yönetime etkili olabilmektedir. Bunun önüne geçebilmek için YK'nın yetkileri, azınlığın etkisinin bulunmadığı birtakım komitelere, komisyonlara veya bazı murahhaslara bırakılabilir³⁹⁹. Bu şekilde yetkinin devredilmesine hukuken bir engel yoktur. Zira esas sözleşme ile idare ve temsil işleri, pay sahibi olan YK üyelerine veya pay sahibi olmayan müdürlere bırakılabilir (TTK m. 319)⁴⁰⁰.

Sistemin etkisini azaltabilecek bu yöntem karşı birtakım önlemler alınabilir. Örneğin YK'daki azınlık temsilcisinin mahkeme kararıyla icra komitesine veya komisyonuna alınmasına karar verilebilir⁴⁰¹.

Tasarıda yetki devri ve bölünmesi konuları ayrıntılı şekilde ele alınmıştır. YK'nın temsil yetkisinin YK üyesi olmayan üçüncü bir kişiye veya murahhas üyeye devrine izin verilmemiştir (Tasarı m. 370/II)⁴⁰². Yönetim açısından ise bu yetkinin devredilebileceği öngörülmüştür (Tasarı m. 367/I)⁴⁰³. Söz konusu düzenleme ile yönetim yetkisinin üçüncü kişi veya murahhaslara devrine imkan tanınmasının yerinde olmadığı düşüncesindeyim. Zira bu

³⁹⁹ NILSSON, **Birikimli Oy Kullanımı**, s. 577.

⁴⁰⁰ Kanun koyucu **TTK m. 319** "Esas mukavelede idare ve temsil işlerinin idare meclisi azaları arasında taksim edilip edilmeyeceği ve taksim edilecekse bunun nasıl yapılacağı tespit olunur. İdare meclisinin en az bir azasına şirket temsil yetkisi verilir. Esas mukavele ile temsil yetkisinin ve idare işlerinin hepsini veya bazılarını idare meclisi azası olan murahhaslara veya pay sahibi olmaları zaruri bulunmayan müdürlere bırakabilmek için umumi heyete veya idare meclisine yetki verilebilir. Bu gibi kayıtlar bulunmadığı takdirde 317 nci madde hükmü tatbik olunur." maddesiyle temsil yetkisini pay sahibi olmayan kişilere de bırakılabilmesine imkan tanımıştır.

⁴⁰¹ ÇÖMEZ, s. 72.

⁴⁰² Düzenlenen **Tasarı m. 370/II** "Yönetim kurulu, temsil yetkisini bir veya daha fazla murahhas üyeye veya müdür olarak üçüncü kişilere devredebilir. En az bir yönetim kurulu üyesinin temsil yetkisini haiz olması şarttır." hükmü ile temsil yetkisinin ancak bir YK üyesi ile birlikte üçüncü kişi veya murahhas üyeye bırakılabileceğine imkan tanımıştır.

⁴⁰³ Kanun koyucu hazırladığı **Tasarı m. 367/I** hükmünde "Yönetim kurulu esas sözleşmeye konulacak bir hükümle, düzenleyeceği bir iç yönetmeliğe göre, yönetimi, kısmen veya tamamen bir veya birkaç yönetim kurulu üyesine veya üçüncü kişiye devretmeye yetkili kılınabilir. Bu yönetmelik şirketin yönetimini düzenler; bunun için gerekli olan görev yerlerini gösterir, görevleri tanımlar, yerlerini gösterir, özellikle kimin kime bağlı ve bilgi sunmakla yükümlü olduğunu belirler. Yönetim kurulu, istem üzerine, pay sahiplerini ve korunmaya değer menfaatlerini ikna edici bir biçimde ortaya koyan alacaklıları, bu yönetmelik hakkında, yazılı olarak bilgilendirir." belirtmek suretiyle yönetim yetkisinin devredilebileceğini öngörmüştür.

yolla YK, yetkilerini YK üyesi olmayan bir kişi veya gruba devrederek azınlık gruplarının birikimli oy sistemiyle YK'ya seçtiği temsilciyi etkisiz bırakabilir. Bu da sistemin güç boşluğuna olan olumlu etkisini yok edecektir.

G) SİSTEMİNİN DİĞER MÜESSESELERLE İLİŞKİSİ

1) Vekaleten Oy Kullanma ile Arasındaki İlişki

Çağrı yoluyla vekalet toplanması, belirli kişi veya grupların AŞ yönetimini ele geçirmek amacıyla, pay sahiplerine çağrıda bulunarak GK'da oy kullanmak için vekalet istemesidir. Yönetimi ele geçirmek isteyen pay sahibi grupları, bir vekalet mücadelesi içine girmektedir. Yönetimi ele geçirmek için etkin bir silah olan bu yöntem, pay sahiplerinin emek ve zaman harcamasını gerektiren masraflı bir süreçtir. Dolayısıyla bu yola ancak başarıya ulaşma ihtimali yüksek olduğu takdirde başvurulmaktadır. Birikimli oy yönteminin kabul edildiği şirketlerde, yaygın etkili oy sistemiyle temsil imkanı bulamayan pay sahiplerinin temsil imkanı bulduğu görülmektedir. Böylece vekalet mücadeleleri de azalmaktadır. Ayrıca yaygın etkili oy sistemiyle temsil imkanı bulamayan azınlık, vekalet mücadeleleri sonucunda birikimli oy yöntemini kullanarak temsil imkanı elde edebilmektedir. Şöyle ki birikimli oy sistemiyle dahi üye seçemeyecek gruplar, vekalet mücadelesine girerek birikimli oyun avantajından yararlanabilirler. Birikimli oy sistemi sağladığı avantajlar sayesinde şirket içindeki vekalet mücadeleleri de azalacaktır⁴⁰⁴. Zira birikimli oy sistemi, çıkar çatışmalarını iyi bir şekilde dengelenmekte ve tek taraflı bir yönetim hakimiyetine imkan bırakmamaktadır⁴⁰⁵.

2) Şirket Ele Geçirmeleri ile Arasındaki İlişki

Bir kişi veya şirketin, başka bir şirketin malvarlığı üzerinde hakimiyet kurması ya da şirkette çoğunluk paylarını devralmasına şirketin ele geçirilmesi denir. Birikimli oy sistemiyle azınlığın yönetimde temsil imkanı bulması, şirketin ele geçirilmesi anlamına gelmemektedir. Çünkü azınlık pay sahipleri yönetimde sermayeleri oranında söz sahibi olmaktadır. Halbuki yaygın etkili oy sisteminde oy çoğunluğunu ele geçiren grup, yönetimin de tek hakimidir⁴⁰⁶.

Birikimli oy sisteminin uygulandığı bir şirkette, şirketi ele geçirme niyetinde olan pay sahipleri bu amaçlarına ulaşmasalar bile birikimli oyun azınlığa verdiği birtakım temsil haklarından yararlanabilirler. Başarıya ulaştıkları takdirde ise şirketteki kontrolü tam olarak ellerinde bulunduramayacaklardır. Zira azınlıktaki gruplar, birikimli oyun avantajıyla

⁴⁰⁴ ÇÖMEZ, s. 79-82.

⁴⁰⁵ **Anonim Şirketlerde Yönetime Katılma Yöntemi Olarak Cumulative Voting Sistemi**
<http://www.mevzuatdergisi.com/1999/12a/02.htm> (erişim tarihi: 24.06.2008).

⁴⁰⁶ ÇÖMEZ, s. 83-85.

yönetimde kendilerini temsil ettirebileceklerdir. Bu açıdan bakılacak olursa birikimli oy sisteminin uygulandığı şirketlerde, şirketin tamamen ele geçirilmesi çok zordur. Bu da özellikle aile şirketleri açısından bir avantaj sağlamaktadır. Yani şirketin tamamen yabancıların eline geçmesi zor bir ihtimaldir.

H) KONUNUN TASARIDA ELE ALINIŞI VE GÜÇ BOŞLUĞUNA ETKİSİ

Türk hukukunda pay sahipleri oy haklarını GK toplantılarına bizzat veya bir temsilci vasıtasıyla katılarak kullanırlar (TTK m. 360). Görüldüğü üzere mevcut mevzuatımız mektupla oy kullanma, telefonla oy kullanma gibi fiziken katılım sağlamadan oy kullanılmasına müsaade etmemiştir. Bundan dolayı fiziki katılım sağlanarak azınlığın ve küçük pay sahiplerinin nasıl yönetime iştirak edebileceği hususunda yeni arayışlar içerisin girilmiş ve bu çerçevede birikimli oy sistemi kabul edilmiştir.

Sermaye Piyasası Kurulu ile getirilen birikimli oy sistemi (SPK m. 22/V), güç boşluğunun giderilmesine hizmet etmektedir⁴⁰⁷. Ancak birikimli oy sistemi birtakım eleştirilere de hedef olmuştur. Sistemin politik temsile uygun düşüp şirketler hukuku ile bağdaşmadığı savunulmuştur. Birikimli oy neticesinde grup menfaatlerinin eşit savunulmadığı savı ortaya atılmış ve sistemin eşitlik ilkesine aykırı olduğu savunulmuştur. YK'nın partilere dayalı bir kurul olmadığını, kurul içerisinde farklı grupların oluşturulmasının YK'nın karar verme yetisine zarar vereceği endişesi ortaya atılmıştır. Bununla birlikte azınlık temsilcilerinin rakip şirketlerin ajanı olma ihtimali göz önünde bulundurulmuştur⁴⁰⁸. Söz konusu endişelerin yersiz olduğu kanaatindeyim. Zira kanun koyucu, YK'nın sorumluluğu çerçevesinde üyelerin sır saklama yükümlülüğünü düzenlemiştir. Nitekim SPKur. tarafından çıkarılan kurumsal yönetim ilkeleri çerçevesinde de ticari sır niteliğindeki bilgilerin kötüye kullanılması yasaklanmıştır (KYİ Bölüm III/ m. 2). Öte yandan azınlığın YK'ya temsilci seçebilmesi, YK'nın karar verme yetisini ortadan kaldırmayacaktır. Çünkü YK'daki çoğunluk yine çoğunluk pay sahiplerinin elinde olacaktır.

Güç boşluğunun giderilmesi için birikimli oy sisteminin yaygınlaştırılması şarttır. Birikimli oy sistemini zorunlu olarak uygulayacak şirketlerin kapsamı genişletilerek bu sağlanabilir. Ancak sistemin güç boşluğunu daha da artırma riski vardır. Zira sistemden yararlanan azınlık bir grup, şirketteki güç boşluğundan istifade ederek yönetimi ele geçirebilir. Bu da güç boşluğunun daha da derinleşmesi sonucunu doğurur. Buna ilişkin önlemlerin alınması şarttır.

⁴⁰⁷ ANSAY, *Anonim Şirketler Hukuku Nereye Gidiyor?*, s. 36.

⁴⁰⁸ TEKİNALP, *Yönetime Katılma*, s. 56.

Birikimli oyun YK ve DK'da azınlığı temsil edilme imkanı sağlaması ve yönetime bu yolla iştirak edebilmesi şirket içi demokrasi açısından önem taşımaktadır. Sistem sayesinde özellikle ABD'de kullanılan tabiriyle "winner take all" (kazanan her şeyi alır) politikasının olumsuz yönleri bertaraf edilmektedir⁴⁰⁹. Zira sistem, iyi örgütlenmiş bir azınlığın daima yönetimde temsil edilebilmesini sağlamaktadır⁴¹⁰. Oylarını belli adaylar üzerinde yoğunlaştıran azınlık pay sahipleri, sahip oldukları temsil gücünden daha büyük bir güçle GK'da temsil imkanı bulacaktır⁴¹¹.

Genel kurul toplantılarına fiziki katılımın şart olduğu mevcut mevzuatımız açısından bakacak olursak GK toplantılarına fiilen katılmanın ve bu suretle yönetime etkili olmanın yollarının araştırılması zaruridir. Günümüz AŞ'leri açısından "mutlak çoğunluğu elinde bulunduran şirketin mutlak hakimidir" kuralı artık geçerli değildir. Çünkü görülmüştür ki mutlak çoğunluğu elinde bulunduranlar her zaman şirket menfaati doğrultusunda hareket etmemektedir. Bununla birlikte, çoğunluğun, yetkilerini militanca kullanarak azınlığın haklarına zarar verdiği görülmüştür.

Hiçbir yetki veya hakkın kötüye kullanılmasını hukuk düzeni korumaz. Şirket içinde "militan demokrasi" anlayışının ortadan kalkması için azınlığa kendilerini koruyacak ve yönetimde söz sahibi olmalarını sağlayacak birtakım haklar verilmelidir. Bu durum hem azınlığın hem de şirketin yararınadır.

Birikimli oy sistemi demokratik bir sistemdir. Çoğunluğun hakimiyetini zedelediği gibi, gizli politikaların uygulanmasına engel olmaktadır. Zira YK'da temsil imkanı bularak mutlak gözetim, inceleme ve bilgi alma hakkına da sahip olurlar⁴¹².

Güç boşluğu sorununun çözümüne ilişkin üç yöntem geliştirilmiştir. Bunlardan birincisi, çoğunluk ilkesinin sakıncalarını ortadan kaldırmaktır. Yani küçük pay sahiplerine ve azınlığa çeşitli haklar tanınarak yönetime katılımları sağlanmalıdır. İkincisi, azınlık pay sahiplerinin temsil yoluyla yönetime katılmasını sağlamaktır. Üçüncüsü de pay sahiplerinin yönetime etkili bir biçimde katılmasının sağlanmasıdır⁴¹³. Birikimli oy sistemi, azınlık pay sahiplerine YK'ya üye seçme imkanı tanıyarak güç boşluğu sorununun giderilmesine hizmet etmektedir.

Azınlığın çoğunluk karşısında korunmasının en temel yolu YK'da temsilci bulundurmasıdır. Çünkü ABD'de olduğu gibi azınlık, çoğunluğun şirkette esaslı bir

⁴⁰⁹ BİLGİN, Tevfik, **Halka Açık Şirketlerin Yönetiminde Demokratik Bir Yöntem Birikimli Oy**, s. 1, http://www.makalem.com/Search/ArticleDetails.asp?nARTICLE_id=752, (erişim tarihi: 04. 05. 2008).

⁴¹⁰ MAGNONE, Richard, **Cumulative Voting In Illinois Corporate Law**, <http://www.illinoisattorney.com/lp22.htm> (erişim tarihi: 25.06.2008).

⁴¹¹ ARMAĞAN, s. 49.

⁴¹² TEKİNALP, **Yönetime Katılma**, s. 56.

⁴¹³ TEKİNALP, **Yönetime Katılma**, s. 37 vd.

değişikliğe yol açacak nitelikte bir karar alması halinde, karara muhalif kalsalar bile maddi zarara uğramadan paylarını şirkete satarak şirketten ayrılamamaktadır. Karara muhalif kalan pay sahibinin muhalif grup adına dava açması da hukukumuzda mümkün değildir. Bu açıdan azınlığın YK'ya temsilci seçebilmesi önem arz etmektedir⁴¹⁴.

Birikimli oy sistemi sayesinde pay sahipleri, oylarının yönetime etkili olamayacağı psikolojisinden kurtularak GK toplantılarına katılma yolunu seçeceklerdir. Bununla birlikte karşılaştıkları zorluk neticesinde şirket içinde haklarını aramak yerine elindeki payları başkasına devrederek şirketten ayrılan hamiline yazılı hisse senedi sahiplerinin de GK toplantılarına katılımı sağlanacaktır. Söz konusu pay sahipleri, hisse senetlerini devrederek şirketten ayrılmak yerine, birikimli oy sisteminin avantajlarını kullanarak mücadele yolunu seçecektir.

Birikimli oy sistemi küçük pay sahiplerinin menfaatine olan bir yöntemdir. Çoğunluk paylarının belirli pay sahiplerinin elinde toplandığı düşünülecek olursa birikimli oy sisteminin önemi göz ardı edilemez. Zira tüm azınlık pay sahipleri, oy sözleşmesiyle birlikte hareket etse de birikimli oy yöntemi kullanılmadığı sürece yönetim organı seçiminde etkinlik sağlamaları fiilen mümkün olmayacaktır⁴¹⁵.

Birikimli oy sisteminde, küçük bir miktar pay senedi ile yönetim kuruluna bir temsilci göndermek mümkündür. Buradan hareketle, sistemin, HAAŞ'lerde küçük pay sahibi gruplarına seslerini duyurma imkanı verdiğini, dolayısıyla daha adil bir sistem olduğunu söylemek mümkündür. Küçük gruplara yönetim ve muhalefet olabilme imkanı veren bu sistem, doğrudan doğruya bir yönetim biçimi sağlamaktadır. Güç boşluğundan istifade ederek yönetimi ele geçiren azınlığın, yönetimin sonuçları ne olursa olsun, kararları ne kadar kendi çıkarlarını sağlamak için alınmış bulunursa bulunsun, yönetimini sürdürmesi tehlikesi ortadan kalkmaktadır. Zira sistem sayesinde yönetim değişikliği her zaman söz konusu olabilmektedir⁴¹⁶.

Sistemin güç boşluğuna olumlu etkide bulunduğunu gören kanun koyucu Tasarı ile SPKur.'a, kapalı anonim şirketler için "*Sanayi ve Ticaret Bakanlığı halka açık olmayan anonim şirketlerde birikimli oyu bir tebliğle düzenleyebilir.*" hükmü ile birikimli oyu zorunlu tutabilme yetkisi vermiştir (Tasarı m. 434/IV). Bu düzenleme son derece yerinde olmuştur. Zira güç boşluğu sorunu yalnızca HAAŞ'lerde ortaya çıkmış bir sorun değildir. Nitekim Tasarının gerekçesinde de birikimli oyun sadece HAAŞ'ler için öngörülmesinin anlamsızlığı vurgulanmıştır (Tasarı m. ger. m. 434/IV).

⁴¹⁴ ÇÖMEZ, s. 149.

⁴¹⁵ KENDİGELEN, **Birikimli Oy**, s. 411, dpn.18.

⁴¹⁶ TEKİNALP, **Yönetime Katılma**, s. 56-57.

Son olarak şunu da belirtmek gerekir ki, sistemin çoğunluğun azınlık himayesine girmesine hizmet etmemesi gerekir. Özellikle çoğunluk payların geniş bir alana yayıldığı HAAS'lerde örgütlenemeyen çoğunluk oyları belli adaylar üzerinde toplanamayabilir. Bu durum, iyi örgütlenmiş bir azınlık grubunun şirket yönetimini ele geçirmesi böylece çoğunluğun azınlık hakimiyetine girmesine yol açabilir. Azınlığın suiistimaline yol açmayacak düzenlemelerin de yapılması gerekir.

Kanun koyucu, şirket yönetim ve denetimine hakim olan çoğunluk karşısındaki münferit, azınlık ve bu nitelikteki imtiyazlı pay sahiplerini koruma ihtiyacı duymuştur. Ancak çoğunluk pay sahiplerinin de korunmaya ihtiyacı olan durumlar da olabilir. Zira münferit, azınlık ve imtiyazlı pay sahipleri kanunların kendilerine verdiği yetkiye dayanarak kötü niyetli hareket edip çoğunluk pay sahiplerine zarar verebilir⁴¹⁷.

Bazı konularda karar alınabilmesi için azınlığın veya imtiyazlı pay sahiplerinin oylarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu durum esas sözleşme gereği veya kanun gereği söz konusu olabilir. Örneğin esas sermaye artırımını kararlarının azınlık pay sahiplerinin oluşturduğu imtiyazlı pay sahipleri kurulunda onanması gerekir. Onanmadığı takdirde çoğunluk pay sahiplerinin egemenlikleri işlemez hale gelir (TTK m. 381-389). Son yıllarda, azınlığın kendisine tanınan hak ve yetkileri kötüye kullandığı durumlara sıkça rastlanılmaktadır⁴¹⁸. Bu tür bir suiistimalin birikimli oy sisteminde de kullanılmasının önüne geçebilmek için gerekli tedbirler alınmalıdır.

V) MEKTUPLA OY KULLANMA

A) GENEL OLARAK

Genel kurul toplantılarına doğrudan katılımı sağlayacak sistemlerden biri de mektupla oy kullanma sistemidir. Mevcut TTK'da düzenlenmemiş bu sistem kooperatiflerde uygulama alanı bulmaktadır. Koop. K. m. 54/I uyarınca eğer esas sözleşmede hüküm varsa, kooperatif GK toplantılarında mektupla oy kullanılabilmesi mümkündür⁴¹⁹. Bu şekilde kullanılan oy, Proxy'e benzetmekle beraber, ayrıldığı bazı noktalar da vardır. Her şeyden önce mektupla oy kullanmada bir temsilciye ihtiyaç yoktur.

Özellikle Fransa'da gelişmiş olan mektupla oy kullanma sisteminin daha iyi algılanabilmesi için Fransa'daki uygulamadan ve kooperatiflerdeki düzenlemeden bahsedilecektir.

⁴¹⁷ MOROĞLU, Erdoğan, **Anonim Ortaklıkta Çoğunluk Pay Sahiplerinin Azınlık ve İmtiyazlı Pay Sahiplerine Karşı Korunması**, BATİDER, C.XVII, S. 3, 1994, s. 48.

⁴¹⁸ MOROĞLU, **Çoğunluk Pay Sahiplerinin Korunması**, s. 49.

⁴¹⁹ **Koop. K. m. 54/1** hükmü ile "Genel Kurula ait kararlardan, hepsinin veya bir kısmının ortakların oylarını mektupla bildirmeleri suretiyle verilmesi" öngörülmüştür.

B) YABANCI HUKUK SİSTEMİNDE

Mektupla oy kullanma, özellikle Fransa'da geniş uygulama alanı olan bir sistem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bundan dolayı yabancı hukuk sistemleri arasında özellikle Fransa'daki sistem incelenmiştir.

1966 tarihli Fransız kanununda mektupla oy kullanma hususunda herhangi bir hüküm bulunmamaktaydı. Doktrinde bu yolla oy kullanmanın mümkün olamayacağı kanaatindeydi. Fransız hukukunda 1983 tarih ve 83/I sayılı kanunla mektupla oy kullanma imkanı kabul edilmiştir. Buna göre GK toplantısı öncesi hazırlanan oy pusulalarına göre toplantı yetersayısı hesaplanır. Herhangi bir yönde kullanılmamış oylar olumsuz olarak addedilir. Bu düzenleme sayesinde Fransız AŞ'lerinde mektupla oy verme sistemi kabul edilmiştir⁴²⁰. İsviçre hukukunda ise mektupla oy verme imkanı yalnızca kooperatifler için öngörülmüştür.

1) Oy Pusulasının Kapsam ve İçeriği

Genel kurul toplantısı öncesinde yapılacak olan ilanda, mektupla oy verme şartları, oy pusulaları ve ilgili belgeler pay sahiplerine bildirilmelidir. HAAŞ'ler ise yasal mecburi ilanlarında oy pusulalarının elde edilebilme şartları ile bunları temin edebileceği yerleri pay sahiplerine bildirmelidir⁴²¹.

Belirli bir süre içerisinde iadeli taahhütlü mektupla müracaat eden ve pay sahipliği sıfatını da belgeleyen herkese oy pusulası verilir. Oy pusulası birtakım hususları kapsmalıdır. Her şeyden önce, pay sahiplerinin serbest bir şekilde iradesini izhar etmesini sağlamak için olumlu, olumsuz veya çekimser oy seçeneklerinin bulunması gerekir. Bunun yanında, çekimser kullanılan oyların olumsuz oy olarak kabul edileceği de belirtilmelidir. Toplantıda hazır bulunamayacağı durumda, mektupla oy kullanabileceği, bir başka pay sahibine veya eşine vekalet verebileceği hususunda da pay sahibi bilgilendirilmelidir. Bununla birlikte hiçbir şekilde hem mektupla oy verme pusulasını hem de yetki belgesini şirkete veremeyeceği konusunda pay sahibine bilgi verilmelidir. Son olarak, pay sahiplerinin oy pusulası ile birlikte şirkete başvurulabileceği son tarih pusulada yer almalıdır. Oy pusulasının ekinde de birtakım belgelerin bulunması gerekir. Örneğin ilgili kararın gerekçesi ve bunu teklif edenlerin belirtilmesi gibi. Esas sözleşmede ayrıca bir süre öngörülmemişse, GK toplantı tarihinden üç gün önce alınan oy pusulaları hesaba dahil edilmez. Ayrıca pay sahibinin adı, soyadı, ikametgâhı ve imzası da pusulada yer almalıdır⁴²².

⁴²⁰ ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 179; ÖÇAL, Akar; **Anonim Şirket Genel Kurullarında Mektupla Oy Kullanma**, İktisat ve Maliye Dergisi, C.XXIV, S. 10, Ocak 1988, s. 378-379.

⁴²¹ ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 179.

⁴²² ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 180; ÖÇAL, **Mektupla Oy**, s. 380-381.

2) Pay Sahipliği Sifatının İspatı

Kendisine hamiline yazılı hisse senetleri veya tevdi sertifikalarından biri verilen pay sahibi, bu durumu mektupla oy verme pusulası veya yetki belgesine yazdırmalıdır. Söz konusu belgelerin ayrı bir eki varsa, bunların ekinde bulunan belge üzerine belirtmek zorundadır. Şirkete mektupla oy verme pusulası gönderen her pay sahibinin adı, soyadı, ikametgâhı, sahip olduğu hisse senedi sayısı ve buna bağlı olarak oy sayılarının “katılma zaptında” belirtilmiş olması gerekir. Temsilci aracılığıyla oy kullanılması durumunda vekilin bilgileri de katılma zaptına yazılır. Divan başkanı da bu bilgileri zapta ekleyebilir⁴²³.

C) TÜRK HUKUK SİSTEMİNDE

1) Kooperatiflerde

Ortak sayısı binden fazla olan kooperatiflerde, eğer esas sözleşmede hüküm varsa mektupla oy kullanma yöntemine başvurulabilir. Ortakların bir kısmı veya bütün üyeler, mektupla oy vermek suretiyle kararlara iştirak edebilir (Koop. K. m. 54). Mektupla kullanılan oylar, YK ve bakanlık temsilcilerinin önünde incelenir ve sonuçlar tutanağa yazılır. Son olarak, orada hazır bulunanlarca tutanak imzalanır (Koop. K. m. 54/II).

Mektupla oy verme sistemi, pay sahiplerinin iradesinin doğrudan doğruya GK’da temsil edilmesi bakımından önemlidir. Bu şekilde pay sahipleri, ortaklıktan kaynaklanan hakların tamamını kullanmaya devam eder. Bununla birlikte GK toplantılarında süregelen birtakım tartışmaların da sona ermesini sağlar. Pay sahibi, kendi değerlendirmesini kendi yaparak en sağlıklı sonuca ulaşma yoluna gider⁴²⁴. Bu yol sayesinde pay sahibi, YK’nın etkisi altında kalmadan tamamen kendi iradesini GK’ya yansıtabilir.

Anonim şirketlerde olduğu gibi kooperatiflerde de GK’ya katılma ve oy hakkı vazgeçilmez haklardandır. Kooperatiflerde mektupla oy verme sistemi, oy hakkından feragat veya oy hakkına getirilmiş bir kısıtlama sayılamaz. Sadece GK yerine başka bir sistemin kabul edildiği farz olunur⁴²⁵.

Mektupla oy verme yönteminin faydalı olabilmesi için pay sahipleri grup grup biraraya gelerek fikir teatisinde bulunmaları gerekir. Ayrıca ortaklar, gazete makaleleri, kooperatif dergileri gibi yayınlardan da istifade ederek oy kullanmalıdırlar. Bunların

⁴²³ ÖÇAL, *Mektupla Oy*, s. 381.

⁴²⁴ TEKİNALP, Ünal; *Kooperatifler Kanununun Genel Kurul İçin Getirdiği Yenilikler*, İktisat ve Maliye Dergisi, C. 16, S. 8, 1969-1970, s. 319.

⁴²⁵ TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU), *Ortaklıklar*, s. 983.

sağlanması için pay sahiplerinin iyi örgütlenmiş olması gerekir. Aksi halde mektupla oy verme sistemi, faydalı sonuçlar vermeyecektir⁴²⁶.

Mektupla oy kullanma sisteminin kabul edildiği kooperatiflerin GK'ya davet merasimlerinde herhangi bir değişiklik yoktur. Dolayısıyla bu kooperatifler için toplantıya davet merasimine ilişkin hükümler aynen uygulanır. GK kararlarının iptaline ilişkin hükümlerde de herhangi bir değişiklik yoktur. Ancak mektupla oy kullanan pay sahibinin dava açabilmesi için tutanak ve belgelerin kendisine gösterilmesi gerekir. Kooperatifler Kanunu'nun 47. maddesinin, mektupla oy vermenin kullanıldığı kooperatiflerde uygulamasının nasıl olacağı hususu gündeme gelebilir. Maddeye göre; kooperatifin bütün pay sahiplerinin toplantıda hazır bulunduğu takdirde ve herhangi bir itiraz olmamışsa GK toplantılarına dair olan diğer hükümler saklı kalmak şartıyla toplantıya çağrı hakkındaki hükümlere uyulmamış olsa bile kararlar geçerlidir. Söz konusu kararların, pay sahipleri veya pay sahiplerinin toplantıda oy birliği ile seçecekleri temsilciler tarafından imzalanması şarttır. Anonim ve limited şirketlerde de iptal edilebilirliği ortadan kaldıran bu hükme benzer hükümler bulunmaktadır. Adı geçen hüküm, bütün pay sahiplerinin mektupla oy kullandığı GK toplantıları için de geçerli olmalıdır. Ancak mektupla oy kullanma sisteminde, çağrı merasiminin eksik olmasının itiraz konusu olması, zor bir ihtimaldir. Onun için kararın alınmasından sonraki bir tarihte, herhangi bir itirazın olmaması şartı aranabilir⁴²⁷.

Davet merasimine uyulmaması, gündemdeki maddelerin eksik olması şeklinde de ortaya çıkabilir. Bu durumda da mektupla oy veren pay sahibine daha sonraki bir tarihte itiraz veya iptal hakkı verilmelidir. Zira gündemle ilgili yetersiz bilgiyle kullanılan oylar, sağlıklı sonuçlar vermeyecektir.

2) Anonim Şirketlerde

Mektupla oy kullanma sistemi, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu m. 54 ile hukuk sistemimize girmiştir⁴²⁸. Anılan hükme göre pay sahiplerinin sayısı binden fazla olan kooperatiflerde esas sözleşmede öngörülmüş bulunması koşuluyla pay sahipleri, oylarını mektupla bildirebilirler.

Mektupla oy verme yöntemi, kooperatiflerde genel kurulun çalışma zorlukları nedeniyle kabul edilmiştir. Pay sahipleri önceden belirlenmiş olan genel kurul gündemindeki maddelere ilişkin tercihlerini (oylarını ne yönde kullanmak istediklerini) şirket merkezine göndermektedir⁴²⁹. Mektupla oy verme yönteminde oy ancak asil tarafından kullanılabilir, pay

⁴²⁶ TEKİNALP, **Kooperatifler**, s. 319.

⁴²⁷ TEKİNALP, **Kooperatifler**, s. 320.

⁴²⁸ ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 180; CAN, s. 16; TEKİNALP, **Yönetime Katılma**, s. 72.

⁴²⁹ CAN, s. 17-18.

sahibinin kendisi adına oy kullanmak üzere bir temsilci ataması mümkün değildir⁴³⁰. Limited şirketlerde de pay sahiplerinin sayısının yirmiden az olduğu durumlarda, GK'yi fiilen toplamadan, "mektup teatisi" şeklinde karar alınması mümkündür (TTK m. 536/II). Ancak azınlık fiilen GK toplantısı yapılmasını talep edebilir (TTK m. 538/ II)⁴³¹. Türk Ticaret Kanunu'nda AŞ'ler açısından mektupla oy vermeye ilişkin bir hüküm olmadığından şu an için AŞ'lerin genel kurul toplantılarının bu şekilde yapılması mümkün değildir.

Esas sözleşmede öngörülmüş olması şartıyla, ortak sayısı binden fazla olan kooperatiflerde pay sahipleri mektupla oy kullanabilmektedirler (Koop. K. m. 54). Söz konusu hüküm TTK m. 536/II'de bahsi geçen; pay sahibi sayısı 20 ve daha az olan limited şirketlerde, pay sahiplerinin yazılı oy ile karar verebilmesinden farklıdır⁴³². İsviçre hukukunda derneklerin GK'larında mektupla oy kullanılmaktadır. Bu imkan Fransız Şirketler Kanunu'nda 1983'de yapılan bir değişiklikle AŞ'lerde de uygulama alanı bulmuştur. Ancak mevcut Türk mevzuatına göre mektupla oy kullanma, AŞ'ler için mümkün değildir⁴³³.

Mektupla oy verme, yazılı oydan farklıdır. Yazılı oy, pay sahibi veya temsilcisi tarafından açık veya gizli şekilde GK toplantısında kullanılan oydur. Mektupla oy vermenin en belirgin özelliği ise, oy'un GK toplantısı dışında asaleten kullanılmasıdır⁴³⁴.

D) KONUNUN TASARIDA ELE ALINIŞI VE GÜÇ BOŞLUĞUNA ETKİSİ

Halka açık anonim şirketlerde güç boşluğu sorununa çözüm getirebilmesi için önerilen sistemlerden biri de mektupla oy kullanma sistemidir⁴³⁵. Mektupla oy verme sistemi, pay sahiplerinin GK toplantılarına katılabilmeleri için kolay ve masrafsız bir yoldur. GK toplantılarına katılmak için yeterli zaman bulamayan veya zamana olsa da masrafından dolayı GK'ya katılmayan pay sahiplerinin katılımını sağlayacak etkili bir yöntemdir.

Temsilci aracılığıyla oy kullanma yönteminde, temsilcinin pay sahibinin iradesi dışında oy kullanma ihtimali vardır. Mektupla oy kullanma sistemi pay sahibine kolaylık sağladığı gibi, temsilci aracılığıyla oy kullanımının bu sakıncasını da bertaraf etmektedir⁴³⁶. Zira mektupla oy kullanma sisteminde, pay sahibinin doğrudan doğruya kendi iradesi GK'ya yansımaktadır.

⁴³⁰ TEKİNALP, *Yönetime Katılma*, s. 76.

⁴³¹ Kanun koyucu limited şirketlere ilişkin **TTK m. 536/II** "Ortak sayısı yirmi ve daha az olan şirketlerde kararlar, ortakların yazılı reyleriyle verilebilir.", **TTK m. 538/ II** "Esas sermayenin onda birini temsil eden ortak veya ortaklar, toplantının maksadını göstermek suretiyle, umumi heyetin toplantıya çağırılmasını yazılı olarak isteyebilir." hükümleriyle GK toplantısına fiilen katılma zorunluluğunun istinasını kabul etmiştir.

⁴³² TEKİNALP, *Yönetime Katılma*, s. 73.

⁴³³ PULAŞLI, *Şirketler Hukuku*, s. 297.

⁴³⁴ TEKİNALP, *Yönetime Katılma*, s. 74.

⁴³⁵ ÇEKER, *Oy Hakkı ve Kullanılması*, s. 178.

⁴³⁶ POROY (TEKİNALP/ ÇAMOĞLU), *Ortaklıklar*, s. 402; ÇEKER, *Oy Hakkı ve Kullanılması*, s. 178-179.

Mevcut TTK'da ve Tasarıda düzenleme alanı bulmayan mektupla oy verme sisteminde pay sahibi, iradesini aracısız olarak GK'ya yansıtılabilmektedir. Bu sistem, güç boşluğunun giderilmesi açısından temsilci aracılığıyla oy verme sisteminden daha faydalıdır. Çünkü temsilci aracılığıyla oy kullanma durumunda irade tam olarak GK'ya yansıtılamamaktadır⁴³⁷.

Güç boşluğu sorununu vekaleten oy kullanma sistemi sayesinde çözmeyi hedefleyen Tasarı, mektupla oy verme sistemine yer vermemiştir. Tasarıda pahasahiplerinin şirket işlerine ilişkin haklarını genel kurulda kullanacağı, bu hususta kanunî istisnalar saklı olduğu belirtilmiştir (Tasarı m. 407/I). Oyun genel kurulda kullanılabilmesi emredici bir kuraldır, ancak internet üzerinden oy kullanma hususu istisna olarak düzenlenmiştir (Tasarı m. 1527). Emredici kural uyarınca mektupla oy verilmesi mümkün değildir. Bu yolla kullanılan oylar geçersizdir (Tasarı m. ger. m. 434/I). Öte yandan Tasarının ana hedefi pay sahiplerinin veya temsilcilerinin GK'ya katılımını sağlayacak sistemler geliştirmektir. Bundan dolayı mektupla oy kullanma sistemi gibi sistemler artık tartışılmamaktadır (Tasarı gen. ger. No: 70).

Kanaatimce mektupla oy kullanma sistemi, şeffaflık ilkesi ve bölge GK'ları sistemi ile birlikte kullanılırsa güç boşluğunun giderilmesini sağlayacaktır. Şeffaflık ilkesinin sağladığı imkanlarla pay sahipleri oylarını bilinçli şekilde kullanabilecektir. Ancak mevcut TTK ve Tasarı açısından bakacak olursak mektupla oy kullanma sistemi, pay sahiplerinin tartışma ve müzakerelerde bulunma haklarını ellerinden alan bir sistemdir. GK'ya katılmayan pay sahipleri ancak bölge GK'ları veya farklı toplantılar sayesinde tartışma ve öneride bulunma haklarını kullanabilirler. Fakat Tasarı bölge GK'larını düzenleme dışı bırakmıştır (Tasarı gen. ger. No: 70). Dolayısıyla mektupla oy kullanma sistemi getirilse bile güç boşluğu sorununa olumlu katkı sağlayamayacaktır. Zira GK ve bölge GK toplantılarına katılmayan pay sahipleri, şirket gidişatından haberdar olamayacak ve oyunu bilinçli şekilde kullanamayacaktır. Bu durumda güç boşluğu sorununun farklı bir görünümü karşımıza çıkacaktır.

Mektupla oy kullanma sistemi güç boşluğu sorununa çözüm teşkil edebilecek bir sistemdir. Nitekim Avrupa AŞ'leri için de benzer bir sistem düşünülmüştür. İsviçre doktrini ise bu sistemin AŞ'ler için öngörülmemiş olmasını eleştirmiştir⁴³⁸. Söz konusu sistemin yukarıda bahsedilen sakıncalarının giderilerek hukuk sistemimize girmesinin güç boşluğu sorununu giderilmesine büyük oranda katkı sağlayacağı kanaatindeyim.

⁴³⁷ TEKİNALP, *Yönetime Katılma*, s. 104.

⁴³⁸ ÇEKER, *Oy Hakkı ve Kullanılması*, s. 180.

VI) İNTERNET ARACILIĞIYLA OY KULLANMA

A) GENEL OLARAK

Pay sahiplerinin genel kurula katılıp şirketin işleyişiyle ilgili kararlarda söz sahibi olmaları kanun koyucu tarafından önemsenmiş ve kanun koyucuyu bu konuyla ilgili bir takım düzenlemeler yapmaya sevk etmiştir. Türk Ticaret Kanunu, genel kurul toplantılarının yapılması hususunda bir takım kurallar öngörmüş, toplantıya davet usul ve merasimleri özel hükümlerle düzenlemiştir.

Finansman ihtiyacı gereği AŞ'lerin halka açılması, bunun sonucunda pay sahiplerinin sayısının artması, bahsi geçen düzenlemelerin çağımızın gereklerine cevap veremez duruma gelmesine yol açmıştır. Sermaye Piyasası Kanununda ve Sermaye Piyasası Kurulu tebliğlerinde de ayrıntılı bir şekilde ele alınan HAAS'lerin genel kurul toplantılarının işleyişiyle ilgili problemler hala devam etmektedir.

Genel kurullarda oluşan güç boşluğunun giderilmesi için bir takım düzenlemeler yapılmış ancak bunlar amaca istenildiği ölçüde hizmet edememiştir. Örneğin pay sahiplerine temsilci aracılığıyla oy kullanma hakkı verilmiş; ancak temsil yetkisinin yazılı olarak verilmesi, imzaların noterce onaylanması gibi bir takım prosedürler sebebiyle bu yol zaman ve masraf kaybına yol açmış, dolayısıyla pay sahiplerince çok fazla tercih edilir bir yol olamamıştır. Diğer taraftan, ekonominin de küreselleşmesi sonucu şirketin merkezinden farklı bir ilde veya ülkede bulunan pay sahiplerinin, kendilerini temsil edecek birini bulmaları da hayli zor bir durum haline gelmiştir⁴³⁹.

Gerek ülkemizde gerekse dünyadaki bu gelişmeler, günümüz hukukçularını farklı arayışlara yönlendirmiştir. Böylece genel kurul toplantılarının internet üzerinden yapılması fikri ortaya çıkmıştır.

Genel kurul toplantılarında internetin kullanımı, toplantının işleyişindeki bir takım olumsuzlukları ortadan kaldıracığı gibi ortaklıktan kaynaklanan hakların kullanımını da kolaylaştıracaktır. OECD ülkeleri tarafından çıkarılan "OECD Şirket Yönetimi İlkeleri" de modern teknoloji desteğiyle pay sahiplerinin ortağı bulunduğu AŞ'nin geleceğine etkili olabilmelerini öngörmektedir.⁴⁴⁰ Tasarının genel gerekçesinde belirtildiği üzere, "Yüksek Düzeyli Uzmanlar Raporu" da AB üyesi ülkelere on-line üzerinden toplantı yapılabilmesini ve oy kullanılmasını sağlayacak düzenlemelerin yapılmasını tavsiye etmiş ve genel kurul işlemlerinde internetin kullanılması gerekliliğine vurgu yapmıştır.

⁴³⁹ BİLGE, s. 341.

⁴⁴⁰ BİLGİLİ, Fatih; **İnternet ve Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantısı, Kocayusufpaşaoğlu için Armağan**, Ankara 2004, s. 566; KAYIHAN, **İnternet**, s. 612.

Pay sahipleri arasında demokrasinin sağlanması ve güç boşluğunun gerçek sahiplerince doldurulması Tasarının zorunlu hedefleri arasında yer almaktadır. Tasarı bu çerçevede YK ve GK toplantılarına internet üzerinden katılma imkanı tanımıştır⁴⁴¹.

B) YABANCI HUKUK SİSTEMLERİNDE

İletişim teknolojileri bakımından gelişmiş olan Almanya, İngiltere ve Fransa gibi bir takım batı Avrupa ülkelerinde AŞ genel kurul toplantılarının internet üzerinden yapılması konusunda gerekli yasal düzenlemeler yapılmış ve uygulamaya geçirilmesi hususunda somut adımlar atılmıştır. Bu başlık altında, adı geçen ülkelerde, kısaca bu duruma hangi aşamalardan gelindiği ve hâlihazırdaki durumlarının ne olduğu hususunda bilgi verilecektir.

1) Almanya

1990'lı yılların sonlarına doğru Alman hukukçular tarafından, modern iletişim teknolojilerinin AŞ genel kurul toplantılarında kullanılması fikri çok tartışılmış, bunun neticesinde Alman Parlamentosu, gerekli yasal düzenlemeleri yaparak pay sahiplerine on-line üzerinden oy kullanma hakkını tanımıştır.

Almanya' da internet üzerinden oy kullanılmasının en önemli örneği 2000 yılında, DaimlerChrysler AG'nin on-line GK uygulaması olmuştur⁴⁴². Modern teknolojinin yardımıyla GK toplantısı yapılmasına imkan tanıyan ilk yasa 25.01.2001 tarihinde yürürlüğe giren "Nama Yazılı Hisse Senetleri ve Oy Hakkının Kullanımının Kolaylaştırılmasına Dair Kanun (NaStraG)"⁴⁴³dur⁴⁴⁴. Bu kanunun asıl hedefi, nama yazılı pay senetlerinin hamile yazılı pay senetleri gibi piyasada uygulama alanı bulmasını sağlamaktır. Bir diğer hedefi ise modern iletişim teknolojileri sayesinde paylı şirketler hukukunun şekli prosedürlerinden kurtulmaktır. Diğer bir hukuki düzenleme ise "Özel Hukuktaki Şekle Dair Hükümlerin Günümüz Hukuki İşlemlerine Uygulanmasına Dair Kanun (Şekil Uyarlama Kanunu)"dur. Alman kanun koyucusu, bu düzenleme ile elektronik ortamda düzenlenen belgeleri, uygulamada yazılı belge niteliğindeki belgelerle eşdeğer saymış, buna istinaden Medeni Usul Kanunu, İdare Mahkemeleri Kanunu, Tüketici Kredisi Kanunu vs. gibi çok sayıda kanunda gerekli paralel düzenlemeleri yapmıştır. Söz konusu kanun "Paylı Şirketler Kanunu"nda da bir takım

⁴⁴¹ TEKİNALP, **TTK Tasarısı'nda Anonim Şirket**, s. 14.

⁴⁴² KAYIHAN, **İnternet**, s. 610.

⁴⁴³ "Das Gesetz zur Namensaktie und zur Erleichterung der Stimmrechtsausübung". 18 Ocak tarihli BGBl (Alman Resmi Gazetesi) I, 123.

⁴⁴⁴ KAYIHAN, **İnternet**, s. 611; KAYA, Mustafa İsmail; **Anonim Ortaklıkların Genel Kurul Toplantılarının İnternet Aracılığıyla Yapılması**, AÜHFĐ, C. 52, S. 4, 2003, s. 213.

değişiklikler öngörmüş, böylece internet üzerinden on-line genel kurul toplantılarının yapılabilmesine olanak sağlanmıştır⁴⁴⁵.

Alman kanun koyucusu, 2001 yılında hazırladığı NaStraG kanunu ile şirketle ilgili ilanların e-elektronik medya araçlarıyla ilanı, toplantının sesli ve görüntülü bir şekilde internet üzerinden gözetim kurulunca takip edilebilmesi, oy hakkını temsilen kullanacak kişinin atanmasının her türlü iletişim aracı (faks, e-posta vs.) yoluyla mümkün kılınması, bir banka veya herhangi bir kuruluşta hisse senedini depo etmiş olan pay sahibinin söz konusu kuruluşu, dolduracağı bir e-elektronik form ile temsilci tayin edebilmesi gibi önemli bir takım yenilikler getirmiştir. Şekil Uyarlama Kanunu ile ise, elektronik ortamda hazırlanan belgelerin yazılı belgelere eşdeğerliliği kabul edilmiş, elektronik belgeyi hazırlayan kişiye, ismini eklediği ve “Elektronik İmza Kanunu”na uygun şekilde imzaladığı takdirde normal yazılı belgeleri elektronik belgelerle değiştirme hakkı verilmiştir⁴⁴⁶.

Almanya’da yapılan bu düzenlemeler sadece teorik düzeyde kalmamış, pratik etkisini de uygulamada göstermiştir. Zira 2002 yılında DAX’a kayıtlı 9, MDAX’a kayıtlı 5 büyük şirket; 2003 yılı içinde de DAX’a kayıtlı 14, MDAX’a kayıtlı 7 büyük şirket GK’larını internet aracılığıyla yaptığını açıklamıştır. Bununla birlikte Alman hukukçular internette daha fazla nasıl yararlanılabileceği hususunda araştırmalarda bulunmuş, yararlanmadan ziyade tamamen sanal bir genel kurul toplantısı yapılmasının gerektiğini savunan hukukçular olmuştur. Tartışmaların yoğunluğu bunun da kısa bir süre içerisinde gerçekleşeceğini göstermektedir⁴⁴⁷.

2) İngiltere

Alman hukukunun aksine İngiliz hukukunda, genel kurul toplantılarının internet üzerinden yapılması hususunda daha temkinli davranılmıştır. Zira mevcut kanuni düzenlemenin⁴⁴⁸ buna müsait olmadığı, pay sahiplerinin toplantılara fiziksel olarak katılması gerektiği fikri ön plandaydı.

Bununla birlikte özellikle son yıllarda, birtakım İngiliz şirketleri internette olabildiğince yararlanmaya ve video konferans sistemleri ile GK toplantısı yapmaya başlamışlardır. İngiliz kanun koyucusu, internetin kullanımı ile pay sahiplerinin oy kullanabilmesini sağlamaktan çok, pay sahiplerinin şirket işleyişiyle ilgili bilgilendirilmesini sağlamaya yönelik bir takım tasarılar hazırlamaktadır⁴⁴⁹.

⁴⁴⁵ ÖZER, Işık; **Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul ve Genel Kurulun Elektronik Ortamda Toplanması ve Karar Alması**, Yayınlanmamış YL Tezi, Ankara 2006, s. 31-32; BİLGİLİ, s. 566-567.

⁴⁴⁶ BİLGİLİ, s. 568-569.

⁴⁴⁷ KAYA, **İnternet Aracılığıyla Genel Kurul**, s. 214.

⁴⁴⁸ Companies Act 1985 (CA).

⁴⁴⁹ KAYA, **İnternet Aracılığıyla Genel Kurul**, s. 214-215.

3) Fransa

İngiltere'deki durumun aksine Fransa'da, mevcut mevzuatın GK toplantılarının internet üzerinden yapılmasına engel teşkil etmediği görüşü hakimdir⁴⁵⁰. Pay sahipleri, toplantıların nerede ve nasıl yapacağına şirket sözleşmesiyle serbestçe karar verebilirler. Fransa'daki mevcut düzenlemeden kaynaklanan asıl problem, borsaya kayıtlı AŞ'lerin GK toplantılarının internet üzerinden yapılamamasıdır⁴⁵¹.

Güç boşluğu sorunun asıl olarak borsaya kayıtlı Anonim şirketlerde ortaya çıktığı da bilinen bir gerçektir. Bununla birlikte batı Avrupa ülkelerindeki bu gelişmeler Fransız hukukunu da yakından etkilemiş, Fransız kanun koyucusunu bu konuda yeni çalışmalara sevk etmiştir. Çok yakın bir zamanda, modern teknolojilerin yardımıyla GK toplantılarının yapılabilmesi hususunda gerekli düzenlemelerin yapılacağı açıktır⁴⁵².

Şüphesiz ki, modern iletişim imkanlarından genel kurul toplantılarında da faydalanılması hususundaki yasal gelişim, haklarında bilgi verdiğimiz bu ülkelerle sınırlı değildir. Dünya üzerinde birçok ülke hukukunda, yukarıda bahsedilenlere benzer çalışmalara rastlamak mümkündür. Örneğin, İsveç Şirketler Kanunu'nda da birtakım düzenlemelere gidilerek pay sahiplerinin oylarını, e-posta, faks veya elektronik ortamda vekaleten kullanmalarına imkan verilmiştir⁴⁵³. Yine Amerikan hukukunda da benzer düzenlemeler mevcuttur.

C) TÜRK HUKUK SİSTEMİNDE

1) Genel Kurulun Toplanma Usulü

Ülkemizde de, diğer ülkelerde olduğu gibi, genel kurul toplantılarının internet ortamında gerçekleştirilmesi konusu üzerinde fikirler ortaya atılmış ve tartışılmış olmakla beraber, hemen her hukukçunun üzerinde birleştiği ortak nokta, mevcut mevzuatımızın buna imkan vermediğidir. Özellikle, halen yürürlükteki 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun 360, 364 ve 370. maddelerinin⁴⁵⁴ emredici hüküm niteliğinde olması, buna engel teşkil etmektedir⁴⁵⁵.

⁴⁵⁰ ÖZER, s. 32.

⁴⁵¹ Fransız Ortaklıklar Kanunu' nun m. 158 a 1.5' de borsaya kayıtlı AŞ'lerin GK toplantılarının, şirketin merkezinde fiziksel katılım sağlanarak yapılacağı hüküm altına alınmıştır (KAYA, **İnternet Aracılığıyla Genel Kurul**, s. 216).

⁴⁵² KAYA, **İnternet Aracılığıyla Genel Kurul**, s. 216.

⁴⁵³ BİLGE, s. 345.

⁴⁵⁴ Kanun koyucu GK toplantısının yapılma usulüne ilişkin **TTK m. 360**'da "Pay sahipleri; organların tayini, hesapların tasdik ve kazancın dağıtılması gibi şirket işlerine müteallik haklarını umumi heyet toplantılarında kullanırlar.;" **TTK m. 364**'de "Umumi heyetler adi ve fevkalade olarak toplanırlar. Adi toplantı her hesap devresi sonundan itibaren üç ay içinde ve en az yılda bir defa olur.;" **TTK m. 370**'de "- Bütün payların sahip veya temsilcileri, aralarından biri itirazda bulunmadığı takdirde umumi heyet toplantılarına dair olan diğer

Maddelerin lafzından yola çıkacak olursak, GK toplantılarının fiili olarak pay sahiplerinin veya temsilcilerinin katılımlarıyla yapılması gerektiği açıktır. Zira TTK ilgili maddeleri emredici hüküm niteliği taşımaktadır. Pay sahipleri, TTK m. 279/VII hükmüne⁴⁵⁶ dayanarak esas sözleşmede farklı bir GK toplantısı da öngöremezler. Dolayısıyla maddi anlamda GK yapılmaksızın alınan kararlar yok hükmünde olacaktır⁴⁵⁷.

2) Genel Kurula Davet Usulü

Türk Ticaret Kanununa göre pay sahipleri, GK toplantılarına davet usulünü esas sözleşme ile serbestçe kararlaştırabilirler. Fakat her halükarda TTSG’de toplantı ilan edilmeli, nama yazılı pay sahiplerine ve ikametgâhını önceden AŞ’ye bildirmiş olan hisse senedi sahiplerine iadeli taahhütlü mektup gönderilmelidir (TTK m. 368)⁴⁵⁸. Borsalarda ya da diğer piyasalarda işlem gören pay senedi sahiplerine iadeli taahhütlü mektup gönderilmesi zorunlu değildir (SPK m. 11/VI)⁴⁵⁹. Ayrıca “Sermaye Şirketlerinin Genel Kurul Toplantıları ve Bu Toplantılarda Bulunacak Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Komiserleri Hakkında Yönetmelik”⁴⁶⁰ (Kom. Yön.) m. 11/I’de GK toplantısından en az iki hafta önce davete ilişkin bilgilerin TTSG’de ilan edilmesini öngörmektedir.

Bu düzenlemelerden anlaşılacağı üzere kapalı AŞ’lerde nama yazılı pay sahiplerine iadeli taahhütlü mektup gönderilmesi zorunluluğu emredici hüküm altına alınmıştır. Pay sahipleri esas sözleşme ile bu zorunluluğu bertaraf edemezler fakat ilave yöntemlerle pay sahiplerine çağrıda bulunabilirler. Dolayısıyla, önceden AŞ’ye adresini bildiren pay

---

hükümler mahfuz kalmak şartıyla toplantıya davet hakkındaki merasime riayet etmeksizin de umumi heyet olarak toplanabilirler. Böyle bir toplantıda bütün pay sahip veya temsilcileri hazır olmak şartıyla umumi heyetin vazifelerinden olan hususlar müzakere edilerek karara bağlanabilir” hükümlerini öngörerek GK toplantısının fiilen katılım neticesinde yapılması gerektiğini vurgulamış ve internet üzerinden GK toplantısı yapılmasına imkan tanımamıştır.

⁴⁵⁵ KAYIHAN, **İnternet**, s. 613 vd.; BİLGE, s. 348 vd.; BİLGİLİ, s. 570 vd.; KAYA, **İnternet Aracılığıyla Genel Kurul**, s. 216 vd.

⁴⁵⁶ Kanun koyucu **TTK m. 279/7**’de GK’nın ne suretle davet edileceği; toplantıların vakti ve oy verme ile müzakerelerin yapılması ve karar verilmesi hususlarının tabi olduğu kayıt ve şartların esas sözleşmede belirtilmesi gerektiğini karara bağlamıştır. Ancak bu hükme dayanarak da internet üzerinden GK toplantısı yapılması mümkün değildir.

⁴⁵⁷ KAYIHAN, **İnternet**, s. 613.

⁴⁵⁸ Kanun koyucu **TTK m. 368** “ Umumi heyetin toplantıya daveti, esas mukavelede gösterilen şekil ve surette ve her halde 37. maddede anılan gazete ile ilan ve toplantı günleri dahi olmamak üzere, toplantı vaktinden en az iki hafta önce yapılmak lazımdır. Senetleri nama yazılı olan pay sahipleriyle önceden şirkete bir hisse senedi tevdi ederek ikametgâhını bildiren pay sahiplerine, taahhütlü mektup gönderilmesi suretiyle de toplantı günü bildirilir.” hükmü ile GK toplantılarına davet usulünü düzenlemiştir.

⁴⁵⁹ **SPK m. 11/6** “ Nama yazılı olarak ihraç edilmiş olup da, borsalarda veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda devamlı işlem gören hisse senetleri hakkında Türk Ticaret Kanunu’nun 368 inci maddesindeki, ortaklara taahhütlü mektup gönderilmesi suretiyle toplantı gününün bildirilmesine ilişkin hüküm uygulanmaz.” hükmü ile TTK’daki düzenlemenin borsada işlem gören şirketler için uygulanmayacağı hüküm altına alınmıştır.

⁴⁶⁰ Söz konusu yönetmelik 07.08.1996 tarih 22720 sayılı RG’de yayımlanmıştır.

sahiplerine iadeli taahhütlü mektup gönderildiği gibi, e-posta adreslerini veren pay sahiplerine mail gönderilmesinde de hiçbir yasal engel bulunmamaktadır⁴⁶¹.

Genel kurul toplantısının TTSG’de ilan edilmesi, temel bir zorunluluk olmakla birlikte, buna ek olarak başka davet usullerinin kararlaştırılmasına mani olacak herhangi bir hüküm yoktur. Dolayısıyla pay sahipleri esas sözleşmede, GK toplantıları hususundaki ilanın yazılı veya görsel medyada yapılmasını kararlaştırabileceği gibi, AŞ’nin kendi internet sayfasından yapılmasına da karar verebilirler⁴⁶².

Mevcut hukuk sistemimiz ilave davet usullerine izin vermektedir. Ancak sürekli ilerleyen teknoloji ile birlikte hukuk sistemimizde de bir takım düzenlemelere gitmek gerekmektedir. Bu bağlamda güncelliğini yitirmiş bir prosedür olarak karşımıza çıkan TTSG’de ilan şartı kaldırılmalı, gerekli güvenlik önlemlerinin yasal olarak sağlandığı internet sayfası üzerinden davetin yapılması yeterli sayılmalıdır⁴⁶³. Ne var ki TTSG’nin internet ile birlikte son derece şeffaf bir bilgi edinme aracı olabileceğini düşünen yazarlar da mevcuttur. Hususen TTSG’nin yayınlandığı <http://www.ticareticil.gov.tr> adresinden ücretsiz abone olmak suretiyle kolaylıkla bilgi alabilmek mümkündür. TTSG’nin günlük boyutları 1700 sayfayı geçse de bilgisayardan unvana göre arama yapma imkanı, pay sahiplerinin zahmetsizce bilgi almasını sağlamaktadır⁴⁶⁴.

D)KONUNUN TASARIDA ELE ALINIŞI VE GÜÇ BOŞLUĞUNA ETKİSİ

Farklı bir ülkede yaşayan pay sahibinin sırf genel kurul toplantısına katılmak amacıyla şirket merkezinin bulunduğu ülkeye gitmesi çağımız için artık anlaşılması güç bir angarya haline gelmiştir. Pay sahiplerinin genel kurula katılımının daha rahat ve ucuz yollarla yapılabilmesi için gerekli yasal zeminin oluşturulması, kanun koyucular için bir yükümlülüktür⁴⁶⁵.

İnternet aracılığıyla oy kullanımı, genel kurul toplantılarına katılımı artırılabilir⁴⁶⁶. Ayrıca sanal genel kurul toplantıları salon tutulması, dekorasyon ve ses sistemleri türünden masrafları önleyeceği gibi matbu evrak basımına da son vererek kağıt israfının önüne geçecektir⁴⁶⁷.

İnternet ortamında yapılacak toplantılar, daha verimli olacaktır. Seçilecek toplantı başkanı, toplantıyı bugün olduğundan çok daha rahat bir şekilde idare edebilecektir. Başkanın

⁴⁶¹ BİLGİLİ, s. 572-573.

⁴⁶² BİLGİLİ, s. 571.

⁴⁶³ KAYIHAN, *İnternet*, s. 615.

⁴⁶⁴ BOZTOSUN, s. 399.

⁴⁶⁵ KAYIHAN, *İnternet*, s. 613.

⁴⁶⁶ KAYA, *İnternet Aracılığıyla Genel Kurul*, s. 212.

⁴⁶⁷ KAYIHAN, *İnternet*, s. 619.

bir tuşa dokunarak pay sahiplerine söz hakkı vermesi mümkün olacaktır⁴⁶⁸. Pay sahibi de laf atmalar, yuhalamalar ve buna benzer dikkat dağıtacak etkenler olmadığından kendini daha rahat ifade edebilecektir.

GK toplantılarının internet üzerinden yapılması, hem şirket hem de pay sahiplerine çok daha az maddi külfet getirecektir. Olağan veya olağanüstü GK toplantılarının şirkete ve pay sahiplerine birtakım masrafları vardır.

Şirket gideri olarak sayılabilecek toplantı masraflarından bazıları şunlardır⁴⁶⁹:

- Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'ndan hükümet komiseri talep etme,
- GK gündeminin TTSG'de ilanı (TTK m. 37),
- Esas sözleşmede öngörülmüşse gündemin diğer gazetelerde ilanı,
- Toplantı salonunun kiralanması, hazırlanması, ışıklandırılması vs.
- Nama yazılı hisse senedi sahiplerine taahhütlü mektup gönderilmesi,
- Sermaye artırımında özel pay grupları, toplantı giderleri, (TTK m. 391),
- Gerekli toplantı yetersayısına ulaşamadığı için yapılacak ikinci toplantının masrafları.

Bununla birlikte GK'da pay sahiplerine ikramda bulunulması, toplantı sonrası verilecek yemek, eğlence, toplantıya katılan pay sahiplerine ödenecek yol masrafları gibi gider kabul edilemeyecek birtakım masraflar da vardır. Diğer yandan, pay sahiplerinin de yol masrafı, otel masrafı ve diğer masrafları düşünülecek olursa, internet üzerinden oy kullanılarak yapılacak bir GK toplantısının önemi bir kez daha anlaşılacaktır. Zira on-line GK toplantıları, hem pay sahipleri hem de şirket için daha masrafsız ve kolay bir yoldur. Böylece masraf ve zaman kaybı olmayan küçük pay sahipleri, GK toplantılarına daha fazla ilgi gösterecek ve güç boşluğu sorunu ortadan kalkacaktır.

Şu an için gerekli yasal zemin bulunmadığından internet üzerinden genel kurul toplantısı, ülkemiz açısından mümkün değildir⁴⁷⁰. Ancak internet üzerinden oy kullanımının güç boşluğuna olumlu yönde etki yapacağı tartışılmaz bir gerçektir. Zira bu sayede AŞ'de oluşan boşluk, şirket içi elektronik iletişimle doldurulmaktadır⁴⁷¹. Mevcut TTK'nın da ihtiyaca cevap veremediği açıktır. Bu hususta yeni bir düzenlemeye ihtiyaç vardır. Kanun koyucu Tasarıda bu hususa değinmiş ve önemini vurgulamıştır. Tasarıdaki düzenlemeleri şu şekilde ele almak mümkündür.

Öncelikle anonim şirketlerde genel kurullara elektronik ortamda katılma, öneride bulunma, görüş açıklama ve oy vermenin, fizikî katılmanın ve oy vermenin bütün hukukî sonuçlarını doğuracağı hüküm altına alınmıştır (Tasarı m. 1527/II-a). Bu hükmün uygulanma

⁴⁶⁸ KAYA, **İnternet Aracılığıyla Genel Kurul**, s. 224

⁴⁶⁹ SARISU, Ekrem; **Sermaye Şirketlerinde Genel Kurulun Toplanması İçin Yapılan Giderler, Mali Sorunlara Çözüm Dergisi**, S. 7, 1986, s. 54.

⁴⁷⁰ KAYA, **İnternet Aracılığıyla Genel Kurul**, s. 212.

⁴⁷¹ ÖZER, s. 27; BİLGE, s. 342; BİLGİLİ, s. 566.

esaslarının düzenleneceği tüzüğün yürürlüğe girmesi ile birlikte genel kurullara elektronik ortamda katılma ve oy kullanma sisteminin uygulanması, pay senetleri borsaya kota edilmiş şirketlerde zorunlu hale gelecektir (Tasarı m. 1527/II-b). Elektronik ortamı kullanmak isteyen pay sahipleri, e-posta adreslerini şirkete bildirecektir (Tasarı m. 1528/I).

Tasarının internet üzerinden oy kullanma imkanı getirmiş olması son derece yerinde olmuştur. Ancak bu hakkın pay sahibinin temsilcisine de verilmesi gerektiği kanaatindeyim. Bu sayede toplantının yapılacağı sırada internet imkanı bulunmayan bir kimse, rahatlıkla temsilcisi aracılığıyla GK'ya katılabilir ve iradesini yansıtabilir. Böylece güç boşluğu sorununun giderilmesinde bir adım daha atılmış olacaktır. Bu hususta temsilcinin internet sitesine girmesi için bir şifreye ihtiyaç duyulabilir. Bu tip ayrıntıların yönetmelikte düzenlenmesi gerekmektedir.

Pay sahiplerinin, genel kurul toplantısının yapıldığı yerde bulunmadan haklarını kullanabilmesi, çağımız açısından geç kalınmış bir düzenlemedir ve nihayet kanun koyucu bu konuda bir adım atmıştır. Sistemin ayrıntıları, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na hazırlanacak bir yönetmelik ile düzenlenecektir. Genel kurulların internet aracılığıyla yapılması, toplantıya katılmada yaşanan zorlukları ortadan kaldıracağı gibi pay sahiplerinin tüm haklarını rahatça kullanabileceği ortamın teminine de hizmet edecektir.

Her anonim şirket bir internet sitesi açmak ve bu internet sitesinde kanunda yazılı hususlara yer vermekle yükümlüdür (Tasarı m. 1524/I). Örneğin genel kurulun toplantıya çağırılmasına ilişkin ilanın şirketin internet sitesinde yayınlanması, Tasarı m. 414/I uyarınca zorunludur. İnternet sitesini kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren üç ay içinde oluşturmayan veya internet sitesi mevcut ise aynı süre içinde gerekli tahsisi yapmayan AŞ yönetim kurulu üyeleri, altı aya kadar hapis ve yüz günden üç yüz güne kadar adlî para cezasıyla ve aynı madde uyarınca internet sitesine konulması gereken içeriği usulüne uygun bir şekilde koymayan bu bentte sayılan failler üç aya kadar hapis ve yüz güne kadar adlî para cezasıyla cezalandırılırlar (Tasarı m. 562/XI).

İnternet sitesi kullanımının zorunlu hale getirilmesi, şeffaflık ilkesini daha işlevsel hale getirecek ve pay sahiplerinin şirketi daha az zahmetle daha yakından takip edebilmelerine ve şirketle ilgili gelişmelerden haberdar olmalarına olanak sağlayacaktır. Pay sahipleri, böylece her toplantı döneminde Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi'ni takip etmek zorunda kalmayacaktır. Pay sahiplerinin genel kurul toplantı tarihi ve gündeminden haberdar olması daha kolay olacağından toplantılara katılım da artacaktır.

Elektronik ortamda oy vermenin faydaları göz ardı edilemeyecek kadar çoktur. Zira elektronik ortamda seçim güvenliğini sağlamak, bir kişinin birden fazla oy vermesini önlemek, seçim gizliliğini sağlamak, seçim hilelerini azaltmak, maliyeti düşürmek gibi birçok

yarar elde edilmektedir. Bununla birlikte birtakım engelli pay sahiplerinin elektronik ortamda oy vermek suretiyle şirket yönetimine katılması sağlanabilir.

İnternet üzerinden oy kullanan pay sahibi, yanlış oy kullandığı takdirde sistem tarafından uyarılır. Oyu kullandıktan sonra yazıcıdan bir oy pusulası almak suretiyle seçimin doğrulamasını yapar. İnternet sistemiyle pay sahibi, oyunu çevrimiçi olarak bir web arayüzü ile kullanır. Pay sahibi bir bilgisayar ve web çözümleyici yardımıyla uygun seçim sitesine girer. Kimlik denetimi yapılır ve ekranda boş bir oy pusulası çıkar. Pay sahibi, oy pusulasını doldurur ve işlem sona erdiğinde bunu kaydeder. Ancak bu işlemler yapılırken güvenlik, kişisellik ve gizlilik ön planda olmalıdır.

İnternet üzerinden oy pusulası doldurmak suretiyle oy kullanılabilmesi mümkündür. Söz konusu pusulalar, farklı yabancı dillerle de hazırlanabilir. Böylece uluslararası şirketlerdeki yabancı pay sahiplerine GK toplantılarına katılma imkanı sağlanabilir.

İnternet üzerinden oy kullanmanın birtakım sakıncaları da vardır. Özellikle kötü niyetli insanlarca hazırlanmış programlar vasıtasıyla, pay sahiplerinin oyu yanlış kanallara yönlendirilebilir. Pay sahibinin oy kullanması önlenemez, oy pusulası pay sahibinin izni olmadan değiştirilebilir, yanlış internet adresine yönlendirilerek büyük hatalara sebebiyet verilebilir. Hatta kullanılan oyların satılmasına bile neden olabilir. Bundan dolayı şirketlerin hazırlatacakları internet sitelerinin son derece güvenli olması önem taşımaktadır.

İnternet üzerinden güvenli bir oy kullanma sisteminin oluşturulması önemli olduğu kadar da zor bir işlemdir. Zira iletişim sektörünün son derece geliştiği ABD’de bile eyalet seçimlerinin internet üzerinden yapılması sağlanamamıştır. Bu konularda kanunlarda ve yönetmeliklerde gerekli tedbirler alınmalıdır.

İnternet üzerinden yapılacak GK toplantılarında sağlıklı oy kullanılabilmesi için birtakım ilkelere uyulmalıdır. Öncelikle her pay sahibi, tek bir oy kullanmalıdır. Farklı kimliklerle oy kullanmanın önüne geçilmelidir. Oy kullanıldıktan sonra içeriğinin değiştirilmemesi için gerekli önlemler alınmalıdır. Her oyun doğru olarak raporlanacağı alt yapı oluşturulmalıdır. Oy kullanıldıktan sonra bilgisayardan çıktı almak suretiyle kullanılan oyun bir kopyası alınmalıdır. Böylece sonradan söz konusu olabilecek yargısal uyuşmazlıklarda kanıt olarak bu belge kullanılabilir.

Şüphesiz ki dünyada dahi yeterince yaygınlaşmamış olan on-line GK toplantılarının hukukumuzda hemen ve zahmetsizce uygulamaya geçmesi beklenemez. İnternet ortamında güvenli ve sağlıklı bir GK yapılabilmesi için, birtakım yasal düzenlemelerin yapılması gerektiği açıktır. Tasarıda, 407.maddenin gerekçesi de bu yöndedir⁴⁷².

⁴⁷² Kanun koyucu **Tasarı m. ger. m. 407/I’ de** ‘‘Tasarıdaki istisnalar ile genel kurul kararlarının iptaline ve geçersizliklerinin tespitine (m. 445, 446), genel kurulun toplantıya çağırılmasına ve gündeme madde

Madde gerekçesinden de açıkça anlaşılmaktadır ki, on-line genel kurul toplantıları ve internet aracılığıyla oy kullanma ile ilgili Avrupa ülkelerindeki çalışmalar, Tasarının hazırlanmasında göz ardı edilmemiştir. Bunun bir sonucu olarak da Tasarının 1527. maddesiyle AŞ'lerde GK'lara elektronik ortamlarda katılma, öneride bulunma, görüş açıklama ve oy verme imkanı getirilmiştir. Bu işlemlerin hepsi fiziki katılmanın ve oy vermenin bütün hukuki sonuçlarını doğurmaktadır. Bu hükmün⁴⁷³ uygulanmasına ilişkin esasların bir tüzük ile düzenleneceği belirtilmiştir.

Türk mevzuatı şirketleri küçük, orta ve büyük olmak üzere üç sınıfa ayırmaktadır. Küçük ölçekli şirketlerin sermayesinin kısıtlılığı ve hisse senetlerinin halka arz edilmeyişi göz önünde bulundurulacak olursa Tasarı ile bu şirketlere de internet sayfası açma zorunluluğu getirilmesi, tekrar gözden geçirilmelidir. Ekonomik durumu güçlü olmayan söz konusu şirketlerin ceza tehdidi ile birtakım mali yüklerle katlanmak zorunda bırakılması, bilgisayar danışmanlığı adı altında internet sitesi bakım sözleşmesi yapma mecburiyetinin öngörülmesi, mali külfetten öteye gitmemektedir. Söz konusu Tasarının küçük ölçekli şirketler için yeniden gözden geçirilmesi gerekir⁴⁷⁴. Zira sağlıklı bir GK toplantısı yapılabilmesi için teknik alt yapısı güçlü bir sitenin yapılması zaruridir. Bunun sağlanabilmesi için ise teknik elemanlara ihtiyaç vardır. Gerek sağlıklı bir altyapının hazırlanması gerekse de bu hususta teknik elemanların istihdamı şirkete ek bir mali külfet getirecektir. Bu da küçük ölçekli şirketler için ekonomik bir sorun haline gelecektir. Bundan dolayı küçük ölçekli şirketlerin bundan muaf tutulması yerinde bir uygulama olacaktır.

---

konulmasına (m. 411, 412) ve incelemeye (m. 437) ilişkin haklar kastedilirdi. Ancak, katılma ve oy haklarının bu özellikleri, son beş yılda kırılmaya uğramıştır. Fransa (15/05/2001 tarihli Kanun), ve İsveç başta olmak üzere bazı AB üyesi ülkeler on-line katılıma olanak sağlamışlar (Genel Gerekçe 71 numaralı paragrafa bakınız.). Genel gerekçe 93 numaralı paragrafta anılan rapor ise yönetimin yaygınlaştırılmasını önermiştir. Anonim şirketler hukukunun gelişme yönlerinden biri de on-line katılım ve oy vermenin dogmatik düzenlemesidir. Aynı açılımı Tasarı da yapmış ve 1527 nci maddesinin üçüncü fıkrasında "genel kurullara elektronik ortamda katılma, öneride bulunma, görüş açıklama ve oy verme, fizikî katılmanın ve oy vermenin bütün hukukî sonuçlarını doğurur" hükmüne yer vermiştir. Ancak, bu tür katılma ve oy verme, bazı teknik uygulamaları ve ayrıntılı usul hükümlerini gerektirdiğinden uygulama bir Bakanlar Kurulu tüzüğünün çıkarılmasına bağlanmıştır. " belirttiği üzere on-line GK toplantısı hususunda gerekli yasal düzenlemelerin yapılması gerektiğine vurgu yapmıştır.

⁴⁷³ Kanun koyucu hazırladığı **Tasarı m. 1527/V** "Anonim şirketlerde genel kurullara elektronik ortamda katılma, öneride bulunma, görüş açıklama ve oy verme, fizikî katılmanın ve oy vermenin bütün hukukî sonuçlarını doğurur. Bu hükmün uygulanması esasları bir Tüzük ile düzenlenir. Tüzükte, genel kurula elektronik ortamda katılmaya ve oy vermeye ilişkin esas sözleşme hükmünün örneği yer alır. Anonim şirketler Tüzükten aynen aktarılacak olan bu hükümde değişiklik yapamazlar. Tüzük ayrıca oyun gerçek sahibi veya temsilcisi tarafından kullanılmasını sağlayan kurallar ile 407 nci maddenin üçüncü fıkrasında öngörülen komiserlerin bu hususa ilişkin yetkilerini içerir. Bu Tüzüğün yürürlüğe girmesi ile birlikte genel kurullara elektronik ortamda katılma ve oy kullanma sisteminin uygulanması pay senetleri borsaya kota edilmiş şirketlerde zorunlu hâle gelir." hükmü ile internet ortamında yapılan GK toplantılarının fiilen yapılan toplantıların bütün hukuki sonuçlarını doğuracağı karara bağlanmıştır.

⁴⁷⁴ DOĞRUSÖZ, Bumin,
<http://www.denetimnet.net/UserFiles/Documents/Sermaye%20%C5%9Firketlerine%20web%20sayfas%C4%B1%20zorunlulu%C4%9Fu.pdf> (erişim tarihi: 02.06.2008).

Tasarının genel gerekçesinde⁴⁷⁵ de belirtildiği üzere getirilecek yeni düzenlemeler sayesinde GK ve YK gibi organların yapısı iyileştirilecektir. Böylece pay sahiplerinin GK toplantılarına ilgisizliğinden dolayı küçük bir azınlığın şirket yönetimini ele geçirmesi engellenecek ve güç boşluğu sorunu önlenmiş olacaktır.

Tasarıda GK'nın toplanmasını kolaylaştıran maddeler YK'nın bir takım suiistimallerinin önüne geçebilmek için de son derece yerinde olmuştur. Mevcut kanunda YK ve DK, genel kurul tarafından seçilir ve azledilir (TTK m. 312/D). GK'nın YK üyelerini her zaman azletme yetkisi vardır (TTK m. 316). Ancak azil süreci uzun zaman alabilir. Çok fazla pay sahibi bulunan bir şirketin GK için toplanabilmesi, masraf ve zaman kaybına yol açtığından dolayı bu hükmün pratikte bir önemi kalmamıştır⁴⁷⁶. Tasarının yasalaşması ile bu sorun giderilmiş olacaktır.

Tasarıda, GK gündeminde yer almasa bile önemli sebeplerin varlığı halinde, YK üyelerinin, görevden alınabileceği öngörülmüştür (Tasarı m. 364). Bu hüküm güç boşluğundan yararlanarak büyük bir sermayeyi yöneten küçük bir grubun GK tarafından her zaman azledilebilmesine imkan tanıdığından dolayı yerinde olmuştur. İnternet üzerinden oy kullanma sistemi de GK'nın toplanmasını kolaylaştıracağından dolayı YK'nın her zaman görevden alınabilmesine imkan yaratmaktadır.

Tasarıda, davet merasimleri konusunda da internetin daha etkin kullanımını öngören maddelere yer verilmiştir. GK'nın toplantıya, esas sözleşmede gösterilen şekilde şirketin internet sayfasından ve TTSG'den ilan edilmek suretiyle toplantıya davet edilmesi kararlaştırılmıştır (Tasarı m. 414/D).

Tasarı güç boşluğu sorununu, pay senetleri borsada işlem gören anonim şirketlerin idari yönetimi açısından en büyük sorun olarak nitelendirmektedir. Pay sahiplerinin genel kurullara katılmamalarından dolayı ortaya çıkan bu sorun on-line GK sayesinde büyük oranda giderilecek ve halka açık anonim şirketlerin daha şeffaf bir şekilde yönetilmesi sağlanacaktır (Tasarı m. ger. m. 1527).

⁴⁷⁵ **Tasarı gen. ger. m. 70/j** “Organal yapının iyileştirilmesi, organların işlevlerini amaca uygun bir şekilde yerine getirmelerini sağlayacak kurum ve hükümlerin öngörülmesini gerekli kılar. Organların işlevlerini yerine getirebilmelerinin vazgeçilmez şartı ise, bir organın karar alabilmesidir. Yönetim kurulu gerektiğinde toplanabilmeli, karar almalıdır. Genel kurulda güç boşluğu doğmamalıdır. Yani olabildiği kadar çok pay sahibi veya temsilcisi genel kurullara katılabilmelidir. Kanunlar bunu yeni sistemlerle sağlayabilmelidir. Bölge genel kurulları, temsilciler kurulu, mektupla oy gibi sistemler üzerinde artık konuşulmamaktadır. Yönetim kurulları ve genel kurullar elektronik ortamda, yani on-line yapılabilmeli ve yönetim kurulu üyeleriyle pay sahipleri on-line oy kullanabilmelidir. İkinci olarak genel kurulların kanunen en düşük yetersayıyla toplanıp karar alabilmelerinin sağlanmasıdır. Organal yapının iyileştirilmesinin bir diğer sorunu organlar arasındaki ilişkilerin işlevsel bölünmeye göre düzenlenmesidir.” hükmünü getirerek şirket organlarının yeniden ele alınarak iyileştirildiğini öngörmüştür.

⁴⁷⁶ ANSAY, **Anonim Şirketler Hukuku Nereye Gidiyor?**, s. 37.

Sonuç olarak söyleyebiliriz ki, mevcut hukuki düzenlemelerin yetersiz olmasına rağmen, özellikle büyük şirketler GK toplantılarında interneti kullanmaya başlamıştır. Bunun gelişen iletişim teknolojisinin ve modern toplumsal yaşamın bir gereği olduğu da herkes tarafından kabul görmüştür⁴⁷⁷.

VII) TELEFONLA OY KULLANMA SİSTEMİ

Telefonla oy kullanma, pay sahiplerinin farklı tercihler için farklı numaraları araması ya da bir çağrı merkezini arayarak orada verilecek komutlara göre oyunu telefon tuşlarına basmak suretiyle kullanıldığı bir sistemdir. Sistemin avantajı, basit bir şekilde her pay sahibinin oy kullanabilmesi ve herkesin buna katılma imkanına sahip olmasıdır. Sakıncası ise pay sahibinin kullandığı oyun nasıl kanıtlanacağı ve sadece tek bir oyun kullanılmasının nasıl sağlanacağı sorunudur.

Amerikan AŞ'lerinde 1994 yılından beri telefonla oy kullanma sistemi uygulanmıştır. Böylece oy kullanma sistemi daha basit ve ucuz bir hale getirilmiştir. Buna göre pay sahibi, telefonda bir tuşa basmak suretiyle bireysel olarak oy kullanabilir. Her gündem maddesiyle ilgili oylar, sistemde otomatik olarak kaydedilir ve bilgisayar ortamında hazırlanan hazirun cetveline gönderilir⁴⁷⁸. Temsilci de pay sahibi adına telefonla oy kullanabilir.

Telefonla oy kullanmanın birtakım avantajları vardır. Öncelikli olarak pay sahiplerinin hatasız oy vermelerini sağlar. Bununla birlikte pay sahipleri birtakım yol masrafından ve gereksiz zaman kaybindan kurtulur. Özellikle uluslararası AŞ'lerde farklı ülkelerde bulunan pay sahipleri için güzel bir imkandır. Ayrıca çağrı merkezinde farklı dillerle hizmet sunularak yabancı pay sahiplerinin de sağlıklı bir şekilde oy kullanması sağlanabilir. Telefonla oy kullanma, pay sahiplerine ciddi kolaylık sağlar, pay sahipleri bu sistem sayesinde iş yerinden, evinden veya tatildeyken rahatlıkla telefonla oy kullanabilir.

Teknolojik gelişmelerin sunduğu imkanlar çerçevesinde birden fazla pay sahibinin tele-konferans yapmak suretiyle GK toplantılarına katılma imkanı sağlanabilir⁴⁷⁹. Böylece pay sahipleri GK'ya fiilen katılmış gibi müzakerelere katılabilecek, öneride bulunabilecek ve oyunu kullanarak şirket yönetiminde söz sahibi olabilecektir.

Mevcut mevzuatımızda telefonla oy kullanmak mümkün değildir. Çünkü TTK pay sahiplerinin yönetime ilişkin haklarını ancak GK toplantılarında kullanabileceğini öngörmüştür (TTK m. 360/I). Maddeden anlaşılacağı üzere pay sahiplerini GK toplantılarına katılmadan telefonla oy kullanması mümkün değildir.

⁴⁷⁷ KAYA, *İnternet Aracılığıyla Genel Kurul*, s. 217.

⁴⁷⁸ BAUMS, Wymeersch; *Shareholder Voiting Rights and Practices in Europe and the United States*, London 1999, s. 363.

⁴⁷⁹ ANSAY, *Anonim Şirketler Hukuku Nereye Gidiyor?*, s. 36.

Telefonla oy kullanma sistemi, hem şirketi hem de pay sahiplerini masraf bakımından rahatlatır. Pay sahipleri, toplantıya katılmak için yol masrafı, konaklama masrafı gibi masraflardan kurtulmuş olur. Şirket de toplantı sırasında görev alacak personel gideri, kağıt oy pusulalarının maliyeti, toplantı salonunun kiralanması, hazırlanması, ışıklandırılması, toplantı giderleri (TTK m. 391) gibi masraflardan kurtulmuş olacaktır.

Kuşkusuz ki telefonla oy kullanımı, pay sahiplerinin GK'ya bizzat katılarak müzakerelerde bulunması kadar sağlıklı bir sonuç vermeyecektir. Zira telefonla oy kullanan pay sahibi GK'da tartışılan konulardan ve önerilerden mahrum kalacaktır. Pay sahibi ancak kendi araştırması çerçevesinde oyunu kullanacaktır. Bu durum ise kullanılacak oyun ne kadar bilinçli olabileceği sorusunu aklımıza getirmektedir. Bu sorunun tele-konferans sistemiyle de çözülemeyeceği kanaatindeyim. Yüzlerce pay sahibinin GK toplantısında bizzat biraraya gelerek sağlıklı bir müzakere ortamı oluşturamadıkları düşünülecek olursa, tele-konferansa katılan pay sahiplerinin nasıl ahenk içinde oy kullanacakları merak konusudur.

Tasarı AŞ genel kurul toplantıları açısından telefonla oy kullanma sistemini düzenlememiştir. Madde gerekçelerinde ve genel gerekçelerde de buna ilişkin herhangi bir açıklamaya rastlamamaktayız. Anonim şirket GK'larında oluşan güç boşluğu sorununu internet aracılığıyla çözüme hedefinde olan Tasarı, telefonla oy kullanımına gerek görmemiştir. İnternet üzerinden GK toplantısına sesli ve görüntülü olarak katılımın teknik anlamda mümkün olduğu düşünülecek olursa, telefonla oy kullanma sisteminin düzenlenmeyişi büyük bir eksiklik sayılamaz.

VIII)TEMSİLCİLER KURULU

A) GENEL OLARAK

Şirket içindeki farklı grupların kendi aralarından bir temsilci seçmek suretiyle oluşturdukları gruba, temsilciler kurulu adı verilir. Koop. K. m. 54 ile hukukumuza giren bu yöntem, kooperatifler için uygulama alanı bulmaktadır. Söz konusu maddede *“Ortakların gruplara ayrılarak verecekleri kararlarla tespit edecekleri talimat gereğince oy vermek üzere kendi aralarından seçecekleri temsilciler topluluğu genel kurul sayılabilir”* şeklinde tarif edilmiştir (Koop. K. m. 54/II).

Maddeden anlaşılacağı üzere temsilciler kurulu, GK'nın yerine geçerek her türlü kararı alabilmektedir. Bu maddeyle, GK'nın yetkileri temsilciler kuruluna geçmekte ve ortakların oy hakkı sınırlandırılmaktadır. Başka bir deyişle, ortak sadece temsilcinin seçimi ve azlinde oy hakkına sahip olmaktadır⁴⁸⁰.

⁴⁸⁰ TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU), *Ortaklıklar*, s. 1003.

B) KOOPERATİFLER HUKUKUNA GÖRE

1) Kurulun Tespiti

İki yöntemle kurula seçilecek temsilcilerin belirlenmesi mümkündür. Birinci yöntemde her pay sahibine bütün temsilcileri seçme hakkı tanınır. Örneğin yirmi üyeden oluşan temsilciler kurulunun seçiminde, her bir pay sahibine yirmi temsilci için oy kullanma hakkı tanınması suretiyle oylama yapılabilir⁴⁸¹. İkinci yöntemde ise kooperatif içindeki farklı grupların oy kullanması ile seçim yapılır. Grupların nasıl oluşacağı esas sözleşme ile belirlenebilir. Kooperatif ilkelerine ve emredici hükümlere aykırı olmamak şartıyla grupların nasıl ayrılacağı tespit edilebilir. Örneğin eşitlik ilkesini zedeleyecek veya her bir pay sahibinin tek bir oya sahip olması kuralını ihlal edecek düzenlemeler yapılamaz. Fakat yörelere, mesleklere göre grupların oluşturulmasında veya gerçek – tüzel kişi ayırımının yapılmasında herhangi bir aykırılık söz konusu olmaz. Her yüz kişiye bir temsilci düşecek şekilde de ayırım yapılabilir⁴⁸².

2) Kurulda Oy Kullanımı

Temsilciler kurulunda her temsilci, temsil ettiği grupta bulunan pay sahibi sayısınca oy kullanır. Temsilcinin talimata aykırı oy kullansa da karar geçerli sayılır (Koop. K. m. 54/son). Temsilcilerin oy kullanması hususunda eşitlik ilkesine riayet edilmesi gerekir. Örneğin iki bin kişilik bir kooperatifte iki yüzer kişilik grupların oluştuğunu düşünelim. Bu durumda on temsilcinin seçileceği akla gelir. Her bir temsilciye bir oy hakkı verilmesi, eşitlik ilkesine uygundur. Ancak farklı gruplara ayrılmış bir şirkette, gruplardaki pay sahibi sayısı eşit değilse, temsilcilerin eşit oy kullanacağı düşünülemez. Bu durumda her bir grubun temsil ettiği sayı oranında, temsilcinin temsil kabiliyeti olacaktır⁴⁸³.

3) Temsilcinin Azli

Temsilcinin kim tarafından görevden alınacağı Koop. K. da açıkça belirtilmemiştir. Bu konuda GK'nın azil yetkisini haiz olduğu şüphesizdir. Bütün pay sahiplerinin kendi aralarında alacakları karar da aynı sonucu doğurur. Temsilciyi seçen gruba, esas sözleşme ile azil yetkisi verilebilir⁴⁸⁴. Temsilciler kurulunun temsilciyi azil yetkisi yoktur⁴⁸⁵.

⁴⁸¹ TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU), *Ortaklıklar*, s. 1003.

⁴⁸² TEKİNALP, *Kooperatifler*, s. 320- 321.

⁴⁸³ TEKİNALP, *Kooperatifler*, s. 321.

⁴⁸⁴ TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU), *Ortaklıklar*, s. 1003.

⁴⁸⁵ TEKİNALP, *Kooperatifler*, s. 321.

C) ANONİM ŞİRKETLER HUKUKUNA GÖRE

Anonim şirketler hukukunda GK toplantılarının yapılabilmesi için pay sahiplerinin veya temsilcilerinin toplantıda hazır bulunması zorunludur (TTK m. 360). Buna göre AŞ'ler için temsilciler kurulunun oluşturulabilmesi yasal olarak mümkün değildir.

Oy kullanmak; azınlık haklarını kullanmak, GK toplantılarına katılmak, iptal davası açmak gibi mütesep haklardan sayılır (TTK m. 385/II)⁴⁸⁶. GK toplantılarına katılma hakkı, oy hakkının vazgeçilmez bir koşuludur. Kanunda açıkça bahsedilmese de toplantıda görüş beyan etme, öneride bulunma haklarını da beraberinde getirir⁴⁸⁷. Pay sahibinin oydan yoksun olması GK toplantısına katılmaya ve tartışmaya engel değildir⁴⁸⁸. Ancak temsilciler kurulunun, pay sahiplerinin birtakım temel haklarını kullanmalarına engel olacağı açıktır⁴⁸⁹. Bu açıdan bakacak olursak temsilciler kurulunun AŞ'nin niteliğine uymadığı anlaşılacaktır. Zira AŞ'de oy hakkı, feragat edilemez bir haktır.

Temsilciler kurulu, GK'ların devredilemez yetkileri açısından da AŞ yapısıyla bağdaşmamaktadır. Çünkü, GK'nın yetkileri temsilciler kuruluna devredilmekte ve pay sahiplerinin oy hakkı sınırlandırılmaktadır. Başka bir deyişle, ortak sadece temsilcinin seçimi ve azlinde oy hakkına sahip olmaktadır⁴⁹⁰.

Son olarak temsilciler kurulunun, AŞ'nin demokratik yapısına da uymadığı söylenebilir. Zira sistemin kabul edilmesi durumunda, pay sahiplerinin doğrudan temsil olanağı ellerinden alınmış olur ve pay sahipleri şirket yönetimine yabancılaşır. Ayrıca seçilen temsilcilerin görevlerini kötüye kullanma ihtimali ile karşılaşmak olasıdır.

D) KONUNUN TASARIDA ELE ALINIŞI VE GÜÇ BOŞLUĞUNA ETKİSİ

Kooperatiflerin pay sahibi sayısının hızla artması sebebiyle kooperatif genel kurulunun toplanma olanağı güçleşmiştir. Buna çözüm üretmek isteyen kanun koyucu, Koop. K. m. 54 ile temsilciler kurulunu kabul etmiştir.

Temsilciler kurulu, ortak sayısı fazla olan kooperatiflerde GK'nın toplanma zorluğundan dolayı getirilmiş bir sistemdir. Teknik güçlükleri ortadan kaldırmak için

⁴⁸⁶ Kanun koyucu **TTK m. 385/II** "Mütesep haklar; kanun veya esas mukavele hükümlerine göre umumi heyet ve idare meclisi kararlarına tabi olmayan yahut umumi heyetin toplantılarına iştirak hakkından doğan, hususiyle azalık, rey kullanmak, iptal davası açmak, kar payı almak ve tasfiye neticesine iştirak etmek gibi haklardır." hükmünde mütesep haklar teker teker saymıştır.

⁴⁸⁷ TEOMAN, Ömer; **Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantılarında Pay Sahiplerinin Konuşma Süresinin Sınırlandırılması**, İktisat ve Maliye Dergisi, C. 27, S. 12, 1980-81, s. 457.

⁴⁸⁸ TEOMAN, **Konuşma Süresi**, s. 457, dpn. 1.

⁴⁸⁹ TEKİNALP, **Kooperatifler**, s. 321.

⁴⁹⁰ TEKİNALP (POROY/ ÇAMOĞLU), **Ortaklıklar**, s. 1003.

kurulmuş bu kurul, doğrudan demokrasi ilkesini zedelemektedir. Ne var ki, pay sahibi sayıları on binleri bulan kooperatifler için ise önemli bir imkandır⁴⁹¹.

Temsilciler kurulu, tüm pay sahiplerinin katılımına açık bir toplantıda seçilecek ve genel kurul tarafından kullanılması öngörülen tüm hak ve yetkileri üstlenecek bir kuruldur⁴⁹². Pay sahiplerinin tek ve önemli bir konuda (temsilciler kurulu üyelerinin seçimi konusunda) oy kullanacak olmaları, bu seçimin yapılacağı toplantıya katılımı artıracaktır.

Artık genel kurulun işlemez hale geldiği noktada genel kurulu ortadan kaldırıp onun yerine işlevsel bir organ getirmek düşüncesinde olanlar, temsilciler kurulunu genel kurulun alternatifi olarak önerirler. Bu durumda genel kurulun yerini temsilciler kurulu alacağından dolayı güç boşluğu sorunu da ortadan kalkacaktır⁴⁹³. Savunulan bu düşünceye katılmak mümkün değildir. Zira güç boşluğunun ortadan kaldırılması bir amaç değil araçtır. Asıl amaç genel kurula etkin katılımın sağlanması ve oyların bilinçli şekilde kullanılarak pay sahiplerinin gerçek iradesinin yansıtılmasıdır. Özellikle büyük şirketlerde işlevsiz kalan GK'lara yeniden etkinlik kazandırmaktır. İşlevini yitirmiş bir organın ortadan kaldırılması kolaycı bir yaklaşımdan öteye gitmemektedir. Buna karşın asıl amaç GK'yi işlevsel hale getirmek olmalıdır.

Hukuk sistemimizde AŞ'lerle ilgili böyle bir kurulun oluşumuna izin veren bir hüküm olmadığından, ülkemizde temsilciler kurulunun hayata geçirilmesi mümkün değildir. Kooperatifler hukuku için öngörülmüş temsilciler kurulunun, AŞ'ler için uygulanmasına imkan yoktur. Çünkü niteliği itibariyle AŞ yapısına aykırı bir düzenlemedir. Temsilciler kuruluna, bir yandan pay sahiplerinin bizzat veya temsilcileri vasıtasıyla katılma yükümlülüğü (TTK m. 360) hükmü, öte yandan TTK m. 316, 312, 369, 442, 443, 423, 434 gibi GK'nın devredilemez yetkilerini düzenleyen hükümler engel olmaktadır.

Temsilciler kurulunun, özellikle HAAŞ genel kurullarındaki işleyiş aksaklıklarını ve karar alma problemlerini ortadan kaldıracığı şüphesizdir. Zira on binlerce kişi yerine onlarca temsilcinin biraraya gelmesi ve karar alabilmesi daha kolaydır. Bununla birlikte çeşitli sebeplerden dolayı GK'da iradesini ortaya koyamayan pay sahipleri, bu kurul sayesinde dolaylı da olsa temsil edilebilmektedir. Nasıl ki yasama organı halktan aldığı yetkiyle milleti temsil etmektedir, o şekilde de temsilciler kurulu pay sahiplerinden yetki alarak GK yerine geçmektedir. Bu yönüyle kurul sayesinde, GK'daki güç boşluğunun pay sahiplerinin temsilcileri aracılığıyla doldurulduğu açıktır. Ancak pay sahiplerine, geniş kapsamlı bir oy hakkı tanınmalıdır. Sadece belli kararlarda iradesine başvurulmamalıdır. Dolayısıyla

⁴⁹¹ TEKİNALP, **Kooperatifler**, s. 318, 321; TEKİNALP(POROY/ ÇAMOĞLU), **Ortaklıklar**, s. 1003.

⁴⁹² TEKİNALP, **Yönetime Katılma**, s. 88.

⁴⁹³ TEKİNALP, **Yönetime Katılma**, s. 87.

temsilciler kurulu, güç boşluğunun giderilmesinde sağlıklı bir yol değildir⁴⁹⁴. Buna karşı mektupla oy kullanma sistemi şirket içi doğrudan demokrasinin tesisi ve güç boşluğunun giderilmesinde daha yararlıdır.

Müktesep hak sistemi, azınlığın himayesi için öngörölmüş bir sistemdir. Bu sisteme göre pay sahibinin rızası olmadan bazı hakları elinden alınamaz. GK'ya katılma hakkı, oy hakkı, iptal ve sorumluluk davası açma hakkı bu tür haklardandır. Müktesep hak, çoğunluğun kötüye kullanımını engelleyen önemli bir hak sistemidir. Zira müktesep hakları sınırlandıran GK ve YK kararları geçersizdir⁴⁹⁵.

Genel kurula katılma ve oy kullanma hakkı, pay sahibinin müktesep haklarından (TTK m. 385/II). Temsilciler kurulu müessesesi ile pay sahiplerinin GK'ya katılma ve oy kullanma haklarının ellerinden alındığı açıktır. Pay sahiplerinin doğrudan doğruya temsiline engel teşkil eden bu sistem, güç boşluğunu gidermekten ziyade artırır. Öte yandan yeni bir yönetim cuntasının oluşmasına yol açma ihtimali vardır. Zira temsilciler kurulunun şirketi kendi menfaatlerine göre yönetme ihtimali her zaman mevcuttur.

Güç boşluğu sorununu genel kurula etkin katılım sayesinde çözmeyi hedefleyen Tasarı, temsilciler kuruluna yer vermemiştir. Öte yandan Tasarının ana hedefi pay sahiplerinin veya temsilcilerinin GK'ya katılımını sağlayacak sistemler geliştirmektir. Bundan dolayı temsilciler kurulu gibi sistemler artık tartışılmamaktadır (Tasarı gen. ger. No: 70).

IX) KURUMSAL YÖNETİM

A) GENEL OLARAK

Sermaye piyasasının gelişmesiyle AŞ'ler, daha geniş alanlara yayılmaya başlamıştır. Bunun doğal bir sonucu olarak da işletme yönetiminde profesyonellik ön plana çıkmıştır. Şirketi yönetenlerle şirketin sahibi birbirinden ayrılmaya başlamış ve şirketi yönetenler şirketin menfaati dışında, şirket içindeki bazı menfaat gruplarının istek ve dileklerini dikkate alarak işletmeyi yönetmeye başlamıştır. Bu durum, şirketlerin kurumsallaşması zorunluluğunu ortaya çıkarmıştır⁴⁹⁶.

Kurumsal yönetim, AŞ'lerin hangi kurallar çerçevesinde yönetileceğine ve faaliyetlerini nasıl yürüteceğine ilişkin ilkeleri kapsayan bir yönetim anlayışıdır. OECD tarafından yapılan tanıma göre kurumsal yönetim, AŞ'lerin yönetildikleri ve denetlendikleri

⁴⁹⁴ TEKİNALP, *Yönetime Katılma*, s. 97.

⁴⁹⁵ RUEDIN, s. 108-111.

⁴⁹⁶ BARAZ, Barış; *Yönetim Kurullarının Kurumsal Yönetişim Açısından Kritik Önemi: Eskişehir'de Bir Araştırma*, s. 763. <http://iibf.ogu.edu.tr/kongre/bildiriler/17-04.pdf> (erişim tarihi: 04.06.2008).

bir sistemdir. YK, şirkette çalışan üst düzey görevliler, pay sahipleri ve diğer ilgililer arasındaki hak ve sorumluluk ilişkisini düzenleyen kurallar bütünüdür⁴⁹⁷.

Kurumsal yönetim, AŞ'lerin yönetim ve faaliyetlerinde kâr elde etme ve pay sahiplerine dağıtma amacının yanında, pay sahipleri dahil tüm menfaat sahiplerinin haklarının korunmasını ve menfaat grupları arasındaki ilişkileri düzenleyen bir sistemdir. Dünyada kurumsal yönetime ilişkin iki sistem bulunmaktadır. Bunlardan biri, hisse senedi kültürünün çok yaygın olduğu anglo sakson sistemi, diğeri ise bankaların hakimiyetinde olan ve şirketlerin gözetiminin bankalar tarafından yapıldığı Kıta Avrupası sistemdir⁴⁹⁸. Dünyadaki bu gelişmeler ülkemizi de etkilemiş ve bu hususta son yıllarda sermaye piyasası alanında ciddi adımlar atılmıştır.

B) KURUMSAL YÖNETİMİN ESASLI UNSURLARI

1) Adil Yönetim İlkesi

Pay sahipleri arasında çıkar çatışmaları çıkması durumunda şirket dengeli bir politika izleyerek her bir hakkın birbirinden bağımsız olarak korunmasını sağlamalıdır (KYİ Bölüm III/ m. 1.2).

Azınlık ve yabancı pay sahipleri de dâhil olmak üzere bütün pay sahiplerinin kanundan veya esas sözleşmeden kaynaklanan haklarının korunmasını amaçlayan bu ilke, şirket içindeki muhtemel çıkar çatışmalarının engellenmesini sağlar. Bu ilke dürüstlük kuralları çerçevesinde yürütülür⁴⁹⁹. Şirket yöneticileri, görevlerini ifa ederken şirketle ilgili herkese eşit uzaklıkta olmalıdır. Bununla birlikte kamuoyuna sunulan bilgilerin herkes tarafından anlaşılır nitelikte olması şarttır⁵⁰⁰.

Kamuoyuna sunulan bilgilerin adil bir şekilde herkesin anlayacağı düzeyde olması, güç boşluğu sorunu açısından da önem taşır. Zira şirketteki birçok konunun teknik bilgi gerektirdiği inancı, pay sahiplerini ilgisizliğe itmektedir. Bu ilgisizlik sonucu pay sahipleri, GK toplantılarına iştirak etmemekte ve bu durum güç boşluğuna zemin hazırlamaktadır.

2) Şeffaflık İlkesi

Sermaye piyasasının güven ve açıklık içinde işleyebilmesi için pay sahiplerinin haklarının korunması zaruridir. Pay sahiplerinin şirkete sermaye sağlayabilmesi için bilgi sahibi olmaları ve aldatılmaktan korunmaları gerekmektedir. Bu da ancak şeffaflık ilkesi ile mümkündür. Diğeri bir adı da kamuyu aydınlatma ilkesi olan bu ilke, doktrinde “*şirket pay*

⁴⁹⁷ PASLI, s. 16, 21.

⁴⁹⁸ ŞEHİRLİ, Kübra; **Kurumsal Yönetim Araştırma Raporu** (Yeterlik Etüdü) 28.03.1999, s. 51-52. <http://www.econturk.org/spk2.pdf>, (erişim tarihi: 01.07.2008).

⁴⁹⁹ PASLI, s. 72-73.

⁵⁰⁰ TUZCU, Arcan; **Halka Açık Şirketlerde Kurumsal Yönetim Anlayışı**, Ankara 2004, s. 25.

sahipleri ve alacaklıların menfaatlerini korumaya ve haklarını bilinçli ve etkili bir şekilde kullanmaya yardım eden, gelecekteki pay ve tahvil sahiplerinin ve sermaye piyasasının diğer ilgililerinin aldatılmalarını önleyip, şirket yararına kazanılmalarını sağlayan, özel ekonomik gücün, milli iktisadın gereklerine uygun çalışmasını gerçekleştiren, gerek iç gerek dış denetimi içine alan ilkelerin tümü” olarak tanımlanmaktadır⁵⁰¹.

Şirketlerinin kötü yönetimi sonucu ortaya çıkan olumsuzluklar göz önüne alınacak olursa, hem piyasaların etkin olarak işlemesi hem de iyi yönetim anlayışının yerleştirilmesi açısından şeffaflığın artırılması kamuoyunun yararınadır⁵⁰².

Şeffaflık ilkesinin tam olarak hayata geçirilmesi son derece zordur. Şirket yöneticileri, çoğunluk pay sahipleri veya başka bir menfaat grubu, şirketin ekonomik durumu ve işleyişiyle ilgili bilgileri kamuoyuyla paylaşmak istemez. Bu yüzden şeffaflık ilkesinin, kanuni düzenlemeler, cezalar ve sıkı bir denetim içerisinde uygulamaya geçirilmesi sağlanmalıdır. Zira bu durum, yönetimi elinde bulunduran kişilerin de yararınadır. Tamamen saydam bir zeminde oluşacak güven ortamı, şirketi sermayedarlar açısından daha cazibedar yapacaktır⁵⁰³.

Şeffaflık ilkesinin tesisi için şirket yöneticileri, bürokrat yönetim grubu ve etkili pay sahiplerinin pay miktarı açıklanmalıdır⁵⁰⁴. Böylece şirket içinde şeffaflık artacak ve şirketin ele geçirilmesinin önü alınmış olacaktır.

Şeffaflık ilkesi Tasarının zorunlu hedefleri arasında yer almıştır. Bu çerçevede her AŞ'nin bir internet sitesi açma zorunluluğu getirilmiştir. Zaten sitesi olan şirketlere ise internet sitesinde toplumu bilgilendirecek ayrı bir sayfa açması zorunluluğu getirilmiştir⁵⁰⁵.

Şeffaflık ilkesinin yarattığı güven ortamı, küçük pay sahiplerinin şirkete ilgilerini artıracaktır. Böylece pay sahipleri GK toplantılarına katılacak, şirket içinde daha bilinçli bir denetim mekanizması oluşacaktır.

3) Hesap Verilebilirlik

Şirket yönetimini elinde bulunduran kişilerle şirketin pay sahiplerinin menfaati her zaman örtüşmemektedir. Bu durum, bu ilkenin öngörülmesi zorunluluğunu getirmiştir. Bu ilke çerçevesinde yöneticilerin rolleri ve sorumlulukları açıkça düzenlenmekte ve objektif şartlarla sıkı bir denetim altında bulunmaları sağlanmaktadır⁵⁰⁶.

⁵⁰¹ YANLI, **Kamunun Aydınlatılması**, s. 96.

⁵⁰² TUZCU, s. 18.

⁵⁰³ PASLI, s. 75.

⁵⁰⁴ TEKİNALP, **Yönetime Katılma**, s. 98.

⁵⁰⁵ TEKİNALP, **TTK Tasarısı'nda Anonim Şirket** s. 14.

⁵⁰⁶ PASLI, s. 76.

Hesap verilebilirlik ilkesi, karar veren ve faaliyette bulunan tüm kişilerin, kararlarından ve yaptıklarından sorumlu olmaları ve hesap vermeleri zorunluluğunu getirmektedir. Bu ilke aynı zamanda alınan kararların doğruluğunu kanıtlama ve sorumluluğunu kabullenme anlamını taşımaktadır⁵⁰⁷.

Şirket yönetiminin denetlenebilmesi için şirket içinde ayrı bir denetim organının kurulması şarttır. Bir şirket için kurumsal yönetim açısından en önemli ilkelerden biri, YK üyelerinin şirkete hesap verme zorunluluğuna ilişkin ilkedir. Eğer ilke tersine dönerse yani denetlenenler denetleyeni kontrol etmeye başlarsa kurumsal yönetimin bir anlamı kalmaz. Bu konuda birtakım araştırmalar göstermiştir ki özellikle hâkim bir pay sahibi tarafından biçimleşmiş yönetim sisteminde, iç kontrol mekanizmasının bir anlamı kalmamaktadır. Bu eksiklikten dolayı İtalya’da milyarlarca Euro sermayesi olan şirketlerin⁵⁰⁸ çöktüğü görülmüştür⁵⁰⁹.

4) Dış Sorumluluk İlkesi

Şirket faaliyetleri, YK eliyle yürütülür. Dolayısıyla şirketin karar ve tercihlerinden birinci derecede YK sorumludur. Bu bakımdan şirketin iyi yönetilmesi için YK’nın sorumluluğu doğru bir şekilde belirlenmelidir. YK’nın başlıca sorumlulukları şu şekilde özetlenebilir: Şirketin idari ve mali denetimini sağlamak, hissedarlara ve dış mercilere yönelik iletişim sağlamak, şirketin her türlü tasarrufunun mevzuata uygunluğunu sağlamak, şirketin stratejik ve mali performansını iyileştirici önlemler almak gibi...⁵¹⁰ Kısaca belirtmek gerekirse, şirket yöneticileri; işçiler, alacaklılar, müşteriler, üreticiler, muhtemel pay sahipleri ve devlet gibi tüm ilgililerin isteklerini yerine getirmek kaygısında olmalıdırlar. “Dış sorumluluk ilkesi” denmesinin sebebi, şirketin ve yöneticilerin sorumluluğunun, AŞ dışındaki ilgililere karşı olması ve sosyal bir nitelik taşımasıdır⁵¹¹.

C) DAVET USULÜNE ETKİNLİK KAZANDIRILMASI

Anonim şirketlerde genel kurul, pay sahiplerinin veya temsilcilerinin usulüne uygun çağrı üzerine belirli bir gündemi görüşmek ve karara bağlamak için bir araya gelmesinden oluşan, şirketin karar ve irade organıdır. Hukuki sonuç doğuran bir irade beyanı olması

⁵⁰⁷ TUZCU, s. 24.

⁵⁰⁸ Örneğin mandıra ürünleri alanında bir dünya lideri olan Parmalat Grubu kurumsal yönetim ilkeleri çerçevesinde yönetildiği halde Aralık 2003’de bilançosunda geniş açık olduğunu ilan etmiş ve iflastan korunmaya alınmıştır.

⁵⁰⁹ MELİS, Andrea (Çev. DEĞİRMENCİ Cenker), **Kurumsal Yönetim Başarısızlıkları: Parmalat Ne Ölçüde Özellikle Bir İtalyan Olayıdır?**, Prof. Dr. Hüseyin Ülgen’e Armağan, İstanbul 2007, s. 282.

⁵¹⁰ AKTAN COŞKUN, Can; **Kurumsal Şirket Yönetimi**, s. 9-10.

<http://www.canaktan.org/yonetim/kurumsal-yonetim/aktan-kurumsal.pdf> (erişim tarihi: 10.06.2008).

⁵¹¹ PASLI, s. 78.

nedeniyle genel kurul kararı, bir hukuki işlem niteliğindedir. Bundan dolayı GK toplantı ve kararları hukuki açıdan önemlidir.

Davet usulünün etkinliğinin bulunmaması güç boşluğunun maddi nedenleri arasında yer almaktadır. TTK'da davet usulünün etkinliği bulunmadığı gibi tek başına müeyyidesi de bulunmamaktadır. Yani emredici hükümlere aykırı olmayan davet merasimindeki eksiklikler, ancak karara etkili olduğu nispette iptal davasına konu olabilmektedir.

Genel kurula davet usulleri, hamiline yazılı pay sahiplerinin senetlerini şirkete tevdi etme zorunluluğu gibi birtakım işler küçük pay sahibinin GK'ya katılmasına engel olmaktadır. SPKur. bunu önlemek için birtakım düzenlemeler yapmıştır⁵¹². Söz konusu düzenlemelerin başında kurumsal yönetim ilkeleri gelmektedir.

AŞ genel kurul toplantılarına etkin katılımın sağlanması hususunda gelişmiş ülkelerde OECD ilkeleri benimsenmiştir. Buna göre GK toplantılarına ilişkin bütün bilgiler, kamuya açıklanmak zorundadır⁵¹³.

Davet usulünün, içeriğinin ve zamanlamasının etkin olması, pay sahiplerinin toplantı gündem maddeleri hakkında yeterince bilgilendirilmesini sağlar ve pay sahiplerine hazırlık yapma imkanı verir. Kurumsal yönetim ilkeleri çerçevesinde YK gündem maddeleri ile ilgili olarak bilgilendirme dokümanı hazırlatır ve bunu kamuya duyurur (KYİ Bölüm I / m. 3.2).

GK toplantısı ilanı, mevzuat ile öngörülen usullerin yanı sıra, şirketin imkanları dahilinde mümkün olan en fazla sayıda pay sahibine ulaşacak şekilde yapılmalıdır. Elektronik haberleşme araçları da dahil olmak üzere, her türlü iletişim vasıtası kullanılmalıdır. İlan en az üç hafta önceden yapılarak pay sahiplerine duyurulmalıdır (KYİ Bölüm I / 3.2.1).

Genel kurul toplantısına yapılacak davet herhangi bir şüpheye yer vermeksizin açık ve net olmalıdır. Aksi halde herhangi bir davetten söz edilemez⁵¹⁴. Şirket tarafından yapılacak olan bildirimlerde; toplantı günü ve saati, toplantı yeri, gündem, gündem maddelerine ilişkin bilgilendirme dokümanı, gündemde esas sözleşme değişikliği var ise değişen maddelerin ilgili kurumlardan izin alınan eski ve yeni şekilleri, davetin hangi organ tarafından yapıldığı, ilk toplantının herhangi bir nedenle ertelenmesi üzerine GK yeniden toplantıya davet ediliyor ise, ilk toplantının erteleme sebebi ile bu toplantıda yeterli olan toplantı yetersayısı, olağan toplantı ilanlarında faaliyet raporu ile mali tabloların, diğer genel kurul evrakının ve dokümanının hangi adreste incelenebileceği tereddüt yaratmayacak şekilde açıkça belirtilmelidir (KYİ Bölüm I / 3.2.2).

⁵¹² ANSAY, *Anonim Şirketler Hukuku Nereye Gidiyor?*, s. 36.

⁵¹³ EROĞLU, s. 19.

⁵¹⁴ MOROĞLU, Erdoğan; *Anonim Ortaklıkta Genel Kurulun Toplantıya Daveti Merasimine Aykırılığın Genel Kurul Kararına Etkisi ve Yargıtay Kararları*, Makaleler I, ikinci bası, s.167.

Bazı belgeler GK toplantısına davet için yapılan ilan tarihinden itibaren, şirketin merkez ve şubeleri ile elektronik ortam dahil, pay sahiplerinin en rahat şekilde ulaşabileceği yerlerde incelemeye açık tutulmalıdır. Bu belgeler; yıllık faaliyet raporu, mali tablo ve raporlar, kar dağıtım önerisi, GK gündem maddeleri ile ilgili olarak hazırlanan bilgilendirme dokümanı ve gündem maddelerine dayanak teşkil eden diğer belgeler ile esas sözleşmenin son hali ve esas sözleşmede değişiklik yapılacak ise değişiklik metni ve gerekçesini gösterir belgedir (KYİ Bölüm I / 3.2.3). Ayrıca şirket geçmiş hesap döneminde gerçekleşen veya gelecek dönemlerde planladığı yönetim ve faaliyet organizasyonundaki değişiklikleri GK toplantısından önce, gerekçeleri ile birlikte pay sahiplerinin bilgisine sunmalı ve bir takım bilgi ve belgeler pay sahiplerinin incelemesine sunulmak üzere hazır bulundurulmalıdır (KYİ Bölüm I / 3.2.4). Söz konusu bilgi ve belgeler ise şunlardır;

- a- Şirketin organizasyon yapısı değişikliğine ilişkin değişiklikler ve gerekçeleri,
- b- Varsa danışmanlık hizmeti alınan kuruluşun konuyla ilgili raporu, yoksa şirket tarafından konuya ilişkin hazırlanan bilgi ve belgeler,
- c- İştirak ve bağlı şirketlerde organizasyon değişikliği varsa, organizasyon yapısı değişikliğine taraf olan tüm kuruluşların son üç hesap dönemine ilişkin faaliyet raporları, yıllık mali tabloları ve proforma mali tabloları.

Genel kurula etkin katılımın sağlanabilmesi için gündemde, mümkün olduğunca çok konuya yer verilmelidir⁵¹⁵. Bu sayede bir çok pay sahibinin ilgisi GK'ya çekilebilecek ve güç boşluğu sorunu giderilmiş olacaktır.

Genel kurul toplantısından önce pay sahiplerine sunulan bilgi, gündem maddeleri ile ilgili olmalıdır. Bu bilgiler, ilgili oldukları gündem maddelerine atıf yapılarak verilmelidir (KYİ Bölüm I / 3.2.5) .

Genel kurul gündemi hazırlanırken, her teklifin ayrı bir başlık altında verilmiş olmasına dikkat edilmeli ve gündem başlıkları tereddütlere yol açmayacak şekilde yazılmalıdır. Ayrıca gündemde “diğer,” “çeşitli” gibi ifadelerin yer almamasına özen gösterilmelidir (KYİ Bölüm I / 3.2.6).

Genel kurula katılmak üzere temsilci tayin edecekler için vekaletname örnekleri ilan edilmeli ve elektronik ortamda da pay sahiplerinin kullanımına sunulmalıdır (KYİ Bölüm I / 3.2.7). Ayrıca toplantıdan önce, oy kullanma usulü ilan edilmeli ve elektronik ortamda pay sahiplerinin bilgisine sunulmalıdır (KYİ Bölüm I / 3.2.8).

Gündem hazırlanırken, pay sahiplerinin şirkete ve pay sahipleri ile ilişkiler birimine iletmiş olduğu ve gündemde yer almasını istedikleri konular, YK tarafından dikkate alınacaktır. Azınlığın bu konudaki hakları saklıdır (KYİ Bölüm I / 3.2.9).

⁵¹⁵ EROĞLU, s. 19.

Son olarak GK toplantısının sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi için toplantı esnasında pay sahiplerinin görüşlerini ve sorularını belirtmesine azami özen gösterilmelidir. Sorulan sorulara genel kurul başkanınca toplantı sırasında yanıt verilemese de, soruların toplantı sonrası yazılı olarak yanıtlanması son derece yararlı olacaktır⁵¹⁶. Bunun gözetimi pay sahipleriyle ilişkiler birimi tarafından yapılmalıdır. Böylece pay sahipleri bilinçli bir şekilde oyunu kullanacak ve güç boşluğu sorunu ortadan kalkacaktır.

D) KONUNUN TASARIDA ELE ALINIŞI VE GÜÇ BOŞLUĞUNA ETKİSİ

Anonim şirketlerde en önemli ilkelerden biri “çoğunluk” ilkesidir. GK kararları çoğunluk ilkesine göre karar alır ve bu karar, katılan-katılmayan herkesi bağlar. YK ve DK gibi organların da seçimi, çoğunluk kararıyla olur. Bu açıdan bakılacak olursa şirketin çoğunluğun hakimiyetinde olduğu açıktır.

Çoğunluk, AŞ’yi yönettiği oranda iyi niyetli hareket etmek zorundadır. Çoğunluk, şirketteki gücüne dayanarak azınlığın, küçük pay sahiplerinin veya bazı grupların aleyhine kararlar almamalıdır. Bilakis söz konusu kimselerin kanundan ve esas sözleşmeden doğmuş olan birtakım haklarının korunması için çalışmalıdır. Bunun sağlanabilmesi için ise şirket yönetimi tamamen çoğunluğun keyfine bırakılmamalı, şirketin kurumsallaşabilmesi için birtakım ilkeler kabul edilmelidir. Söz konusu ilkeler etkin bir şekilde kullanılmalı ve özellikle pay sahiplerinin bilgilendirilmesine yönelik olmalıdır.

Günümüz kurumsal yönetim ilkelerinin pay sahibini bilgilendirme zorunluluğu, pratik açıdan işlerliği hususunda birtakım tereddütleri de beraberinde getirmektedir. Çünkü pay sahibinin bilgilendirilmesi konusunda son söz şirket yöneticilerindedir. Bununla birlikte bilgi almanın sınırları da yine yöneticiler tarafından belirlenmektedir. Öte yandan, kurumsal yatırımcı veya büyük pay sahibi, çeşitli yollardan şirketle ilgili bilgileri edinebilmektedir. Ne var ki, küçük pay sahibinin bu imkanı mevcut olmadığı gibi her türlü bilgiyi kavrama durumu da yoktur⁵¹⁷. Diğer taraftan büyük HAAŞ’lerde, küçük pay sahipleri için şirket yönetimine katılmak ve yönetimde etkili olmak neredeyse imkansızdır. GK toplantılarına katılsalar bile karşılarındaki örgütlü gruplara karşı mücadele verme ihtimalleri çok düşüktür. Dolayısıyla günümüz AŞ’lerinde “çoğunluk” dan anlaşılan, şirketin sermaye veya oy çoğunluğuna sahip olanlar değil, GK’ya katılan ve örgütlenmiş pay sahibi gruplarıdır. Yani “azınlık” olarak nitelendirilen grubun, aslında mutlak çoğunluğu elinde bulunduran fakat örgütlenemeyen bir grup olması muhtemeldir⁵¹⁸.

⁵¹⁶ EROĞLU, s. 19-20.

⁵¹⁷ ANSAY, *Anonim Şirketler Hukuku Nereye Gidiyor?*, s. 37.

⁵¹⁸ PASLI, s. 12.

Kanunlardaki birtakım boşluklardan yararlanıp şirket içindeki büyük bir sermayeyi yöneten azınlık durumundaki bir grubun, gerçek çoğunluğu elinde bulunduran pay sahiplerinin haklarını zedelemesi olasıdır. Zira GK'daki güç boşluğu, bu duruma zemin hazırlamaktadır. GK toplantılarına katılmayan pay sahiplerinin bu durumundan istifade eden hakim grubun keyfi uygulamalarına engel olabilmek için kurumsal yönetim ilkelerinin benimsenmesi ve uygulanması şarttır. Böylece hem keyfi uygulamalar sona erecek hem de şirket içi şeffaflık tesis edilecektir.

Dünyada gelişmiş ülkeler çapında uygulanan kurumsal yönetim ilkelerinin, küçük pay sahiplerini koruduğu şüphesizdir. Ancak son yıllarda bazı büyük şirketlerin kurumsal yönetime rağmen azınlık pay sahiplerine zarar verdiği hatta şirketi iflas eşiğine getirdiği gözlemlenmiştir. Özellikle tek egemen pay grubunun yönettiği şirketlerde, grubun kendi çıkarlarını gözeterek azınlığa rağmen şirket kaynaklarının hukuka uygun veya hukuka aykırı olarak kendilerine yönlendirdiği görülmüştür. İtalya'da dünyaca ünlü Parmalat şirketinin 2003'de batmış olması, İsviçre'de Swissair'in, Avustralya'da bazı büyük şirketlerin⁵¹⁹ iflas eşiğine gelmiş olması bize dünya kriterlerinde uygulanan kurumsal yönetim ilkelerinin yetersiz olduğunu göstermektedir. Bu sorun özellikle piramitsel grup adı verilen, yasal olarak bağımsız olan firmaların aynı girişimci tarafından zincirleme bir mülkiyet ilişkisi doğrultusunda yönetildiği şirketlerde görülmektedir.⁵²⁰

Halka açık anonim şirketlerde bağımsız bir denetim yapılabilmesi için bağımsız denetim kuruluşlarının belli usuller çerçevesinde denetim yapması gerekir (SPK m. 16). Son yıllarda birtakım büyük şirketlerin iflas etmesi, dış denetim kuruluşlarının bağımsızlığının önemini bir kez daha göstermiştir.

ABD'de bazı büyük şirketlerin iflas etmesi, bağımsız denetim kuruluşları ile şirketin çıkarlarının bazen ters düşebildiğini ortaya koymuştur. Aslında kural olarak, şirket devam ettiği sürece bağımsız denetim kuruluşu hizmet vermeye devam edecektir. Dolayısıyla şirket işleri kötüye giderse, denetim kuruluşu da bir müşterisini kaybetmiş olacaktır. Bunu istemeyen denetim kuruluşu, şirketle ilgili bazı önemli hususları görmezlikten gelebilmektedir. Bununla birlikte şirket yöneticileri de kendilerine daha çok yardım eden kuruluşları tercih etmektedir. Bu da denetim kuruluşlarının bağımsızlığını zedelemektedir. Bunun sonucunda denetim kuruluşları, yüksek ücretlerle şirkete farklı konularda danışmanlık yapmaya başlamıştır. Hatta avukatlık hizmeti veren kuruluşlar bile görülmüştür⁵²¹. Söz konusu durumun, denetim kuruluşlarını bağımsız nitelikten çıkarıp ticari niteliğe dönüştürme tehlikesi vardır. Bu da bağımsız denetim kuruluşları vasıtasıyla yöneticileri denetleyecek

⁵¹⁹ ANSAY, *Anonim Şirketler Hukuku Nereye Gidiyor?*, s. 2.

⁵²⁰ MELİS, s. 268-269.

⁵²¹ ANSAY, *Anonim Şirketler Hukuku Nereye Gidiyor?*, s. 39.

olan küçük pay sahiplerinin bu imkandan mahrum kalmasına yol açacaktır. Bağımsız denetim kuruluşlarından destek alan şirket yöneticileri keyfi çıkarları doğrultusunda şirketi yönetecek ve küçük pay sahiplerinin GK'ya katılma şevkini kıracaktır. Bunun önüne geçebilmek için bağımsız denetim kuruluşlarının yerini, devletin ilgilenmesi ilkesi çerçevesinde devlete bırakması düşünülmüştür.

Bağımsız denetim kuruluşları yerine denetimin devlet tarafından yapılması da sağlıklı bir sonuç vermeyebilir. Devlete bağlı özerk bir kurumun şirket faaliyetlerine müdahalesi serbest pazar ekonomisinin esaslarına aykırıdır. Hukukumuzda SPKur.'un etkili bir denetim yapamadığı savunulmuştur. Usulsüzlükleri dört beş yıl sonra ancak fark edebilen SPKur.'un verdiği para cezasının da çok sonra uygulandığı gözlemlenmiştir. Bundan dolayı şirketlerin denetiminde daha etkin yollar bulunmalıdır. Şirketin başarılı yönetilip yönetilmediği öncelikle, dağıttığı kâra ve borsada sergilediği performansa göre tespit edilir. Ayrıca şirketler önceden birtakım kurallar koyarak oto-kontrol sistemi çerçevesinde kendi denetimini kendi yapabilir. AŞ'lerde etkili bir denetim yapılabilmesinin bir diğer yolu da sigorta şirketlerinin devreye sokulmasıdır. Şirketin kötü yönetilmesi sonucu doğabilecek zararların sigortalanması, sigorta şirketini dış denetim yapmaya sevk edecektir⁵²².

Bütün bu sebeplerden dolayı güç boşluğunun etkin bir şekilde giderilmesi için tam bağımsız denetim kuruluşlarına ihtiyaç vardır. Sistemin eksik yönlerinin giderilerek etkin hale getirilmesi ayrıca şirketlerin sigortalanması müessesesi bizi sağlıklı bir sonuca kavuşturacaktır. Nitekim sistemin sağlayacağı faydaları öngören kanun koyucu, ilgili konulara Tasarıda genişçe yer vermiştir. Tasarıda şeffaflık ilkesine önem verilmiştir. Özellikle bilgi toplumu hizmetleri çerçevesinde AŞ'de şeffaflık sağlanmıştır⁵²³. Bununla birlikte pay sahibinin bilgi alma ve inceleme haklarını etkin şekilde kullanmasını amaçlayan hükümler öngörülmüştür (Tasarı m. 437). Buna göre şirket sırları ve şirket menfaatinin korunması dışındaki bilgilerin pay sahipleriyle paylaşılması gerektiği vurgulanmıştır.

Bağımsız denetim kuruluşları Tasarı m. 400 vd. de düzenlenmiştir. Bununla birlikte Tasarıda şirket yöneticilerinin verecekleri zararlara karşı şirketin sigortalanması yöntemi öngörülmüştür. Bu yöntem zorunlu olmamakla birlikte şirket sigortalandığı takdirde bunun kurumsal yönetim ilkelerine uygunluğu çerçevesinde değerlendirileceği hükme bağlanmıştır (Tasarı m. 361).

⁵²² ANSAY, *Anonim Şirketler Hukuku Nereye Gidiyor?*, s. 40-41.

⁵²³ **Karakteristik Çizgileriyle Türk Ticaret Kanunu Tasarısı**, http://www.deloitte.com/dtt/cda/doc/content/turkey-tr_audit_TTKtasarisi_261207.pdf, s. 7 (erişim tarihi: 10.07.2008); **Draft of The New Turkish Code of Commerce** http://www.deloitte.com/dtt/cda/doc/content/turkeyen_audit_NewChallengesforTCL_020108.pdf, s. 5 (erişim tarihi: 15.07.2008).

Tasarı ile getirilen bir diğer yenilik, YK üyelerinin niteliğinde yapılmıştır. Buna göre ihtisas YK üyelerinin en az yarısının, tek kişilik yönetimde ise yöneticinin üniversite mezunu olma zorunluluğu getirilmiştir (Tasarı m. 359/III). Bu düzenleme kurumsal yönetim ilkesi açısından olumlu bir yenilik olmakla birlikte güç boşluğu açısından aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Zira güç boşluğuna neden olan psikolojik sebeplerden biri de⁵²⁴ şirket yönetiminin uzmanlara bırakılması gerektiği inancıdır. Bu düşüncede olan pay sahipleri şirket yönetimine ve işleyişine ilgisiz kalmaktadır. Söz konusu düzenlemenin yasalaşması ile güç boşluğuna neden olan bu psikolojik nedenin, maddi bir neden olarak karşımıza çıkacağı kanaatindeyim.

Şeffaflık ilkesi vekaleten oy kullanma sistemi açısından önemli bir ilkedir. Söz konusu ilke Tasarıda da ele alınmıştır. Bununla ilgili olarak her bir şirkete internet sitesi açma zorunluluğu getirilmiştir (Tasarı m. 1524/I). Genel kurulun toplantıya çağrılmasına ilişkin ilanın şirketin internet sitesinde yayınlanması, Tasarı m. 414/I uyarınca zorunludur. Böylece pay sahiplerinin TTGS'yi takip etmek zorunluluğu kalmayacak, pay sahibi olduğu şirketin internet sitesindeki duyuruları takip etmek suretiyle bilgiye daha kolay ve masrafsız bir şekilde ulaşabilmesi sağlanacaktır. Söz konusu düzenlemelerin şeffaflık ilkesine hizmet edeceği açıktır.

Kurumsal yönetim ilkeleri genel kurula etkin katılımı hedeflemiştir. Buna karşın Tasarıda bazı hükümlerinin mevcut sistemin eksik yönleri aynen alınmıştır. Olağan genel kurul toplantısı her hesap devresi sonundan itibaren üç ay içinde ve en az yılda bir defa toplanması gerekir. Tasarı m. 409'da bu konuda mevcut kanundan farklı bir düzenleme yoktur. Bu bilgilere göre, toplantı, her yılın mart ayı sonuna kadar yapılmalıdır. Buna uyulmaması yönetim kurulu üyelerinin sorumluluğu sonucunu doğurur.

Kanımca Tasarıda mevcut kanundan farklı bir düzenlemenin ortaya konulmaması yerinde değildir. Zira, toplantı yapma süresinin üç ay gibi kısa bir süre olması, özellikle birden fazla AŞ'de pay sahibi olan hissedarların toplantıya iştirakini zorlaştıracaktır. Bu açıdan bakacak olursak söz konusu üç aylık sürenin artırılması yerinde olacaktır.

Türk Ticaret Kanunu'nda bilançoların, kâr ve zarar hesaplarının, iş raporlarının hazırlanması yıllık devrelere ayrılmıştır. Ne var ki şirketler hukukundaki hızlı gelişmeler, bu işlemlerin daha kısa periyotlarla yapılması gerektiğini göstermektedir. HAAŞ'ler için bu sürenin üçer aya indirilmesi de yeterli olmamıştır (SPK m. 15/IV). Öte yandan muhasebe sistemlerinin standartlaşması bir dereceye kadar şeffaflık sağlayabilir⁵²⁵. Söz konusu şeffaflığın sağlanabilmesi için Tasarıda gerekli düzenleme yapılmıştır. Tasarıda “*Şirketin veya*

⁵²⁴ TEKİNALP, *Unsurlar ve Problemler*, s. 18.

⁵²⁵ ANSAY, *Anonim Şirketler Hukuku Nereye Gidiyor?*, s. 39.

topluluğun finansal tablolarının, bunların yönetim kurullarının yıllık faaliyet raporlarının denetimi; envanterler de dâhil, finansal tabloların, uluslararası denetim standartları kapsamında muhasebe iç denetimlerinin... Türkiye Muhasebe Standartları ile kanuna ve esas sözleşme hükümlerine uyulup uyulmadığının incelenmesini de içerir (Tasarı m. 398).”denilmek suretiyle uluslararası ve ulusal muhasebe denetiminin yapılmasına vurgu yapılmıştır. Tasarıda, faaliyet raporlarının yıllık düzenlenmesi yerinde olmamıştır. Kapalı AŞ’ler için yıllık düzenlenen raporların üç aydan üç aya düzenlenmesi daha sağlıklı sonuçlar verecektir. Böylece pay sahipleri daha güncel bilgilerle şirket yönetimine katılabilecektir.

Tasarı ile pay sahibinin şirkete borçlanması yasaklanmıştır. Tasarıda öngörülen bu hüküm sayesinde pay sahibinin şirket kaynaklarını kötüye kullanmasının önüne geçilmiştir (Tasarı m. 358). Söz konusu hüküm birtakım suiistimallerin güçleştirilmesi açısından yerinde olmuştur. Zira uygulamada birçok kapalı AŞ’nin malvarlığı, şirketi idare eden pay sahiplerinin kişisel kasası olarak kullanılmaktadır⁵²⁶.

Tasarıda kurumsal yönetim çerçevesinde getirilen diğer yenilikler ise AŞ’nin güvenli bir şekilde kuruluşu, sermayenin daha sağlıklı korunması, murakıplığın kaldırılması, bilgi toplumu hizmetleri için teknolojiden yararlanılması, bazı hususların işlem denetçisinin gözetiminden geçmesi, tehlikelere erken teşhis komitesinin oluşturulması, güç boşluğunun giderilmesine yönelik önlemlerin getirilmesi, eşit işlem ilkesine önem verilmesi, pay sahiplerinin şirketle olan borç ilişkisinin rasyonelleştirilmesi ve yetkililerin sorumluluğuna ilişkin rejimlerin etkinleştirilmesidir⁵²⁷.

Davet usulünün etkinliğinin bulunmaması, uygulamada kötü niyetli kimseler tarafından istismar edilebilmektedir. Zira usullere uymamanın müeyyidesi kanunlarda öngörülmemiştir. Söz konusu istismarın önüne geçebilmek için konu bir bütün olarak ele alınmalı, GK toplantılarının temelini oluşturan davet merasimleri yeniden düzenlenmelidir. Böylece pay sahiplerinin oy hakkının engellenmesi bahis mevzu olmayacaktır.

Sermaye Piyasası Kurulu suiistimallerin önüne geçebilmek için birtakım düzenlemeler yapmıştır⁵²⁸. Özellikle son zamanlarda şirketler hukukunda, kurumsal yönetim ilkeleri benimsenmeye başlanmıştır. Buna göre şirket, pay sahiplerine GK tarihi, yeri, gündemi ile GK toplantısında görüşülecek konuları mümkün olan her türlü iletişim vasıtasıyla zamanında

⁵²⁶ **Karakteristik Çizgileriyle Türk Ticaret Kanunu Tasarısı**, http://www.deloitte.com/dtt/cda/doc/content/turkey-tr_audit_TTKtasarisi_261207.pdf, s. 7 (erişim tarihi: 10.07.2008); **Draft of The New Turkish Code of Commerce**, http://www.deloitte.com/dtt/cda/doc/content/turkeyen_audit_NewChallengesforTCL_020108.pdf, s. 6 (erişim tarihi: 15.07.2008).

⁵²⁷ **Kurumsal Yönetimin Anonim Ortaklıklarda Yansımaları**, http://www.deloitte.com/dtt/cda/doc/content/turkeytr_cgs_anonim_ortakliklarda_yansimalari_280307.pdf, s. 7 (erişim tarihi: 16.07.2008).

⁵²⁸ ANSAY, **Anonim Şirketler Hukuku Nereye Gidiyor?**, s. 36.

bildirmelidir⁵²⁹. Kurumsal yönetim ilkeleri çerçevesinde öngörülen düzenlemelerin teoriden pratiğe geçirilebilmesi için gerekli müeyyidelerin konulması son derece yararlı olacaktır.

X) PAY SAHİPLERİYLE İLİŞKİLER BİRİMİ

A) GENEL OLARAK

Anonim şirketlerin kurumsal yönetim çerçevesinde yönetilebilmesi için pay sahipleriyle şirket arasında güçlü bir ilişkinin tesisi zaruridir. Bu sayede pay sahipleri, şirket yönetiminde etkin bir aktör olarak yerini alacaktır. Bunun sağlanabilmesi için SPKur. tarafından “pay sahipleriyle ilişkiler birimi” kurulması önerilmiştir (KYİ Bölüm I/ m. 1.1.1.)⁵³⁰. Birimin işlevi, pay sahiplerinin haklarını sağlıklı şekilde kullanabilmelerini ve YK ile aralarında bilgi köprüleri oluşturulmasını sağlamaktır. Zira pay sahiplerinin şirket yönetimine ilgi duyabilmesi için sadece haklarının güçlendirilmesi yetmez. Bu hakların kullanımının da fiilen güçlendirilmesi gerekmektedir⁵³¹.

İtalya’da Preda Kanunu’nda, kurumsal yatırımcılar ve diğer pay sahipleri ile şirket arasındaki ilişkilerin takip edilmesi için sorumlu bir kişi veya bir şirketin kurulması önerilmiştir⁵³². Türk Hukuku’nda da İtalya’dakine benzer şekilde sorumlu kişilerden oluşan bir birimin oluşturulması, güç boşluğuna olumlu yönde etki edecektir .

Türk hukukunda pay sahipleriyle ilişkiler birimi, kurumsal yönetim ilkeleri çerçevesinde kabul edilmiştir. SPKur. tarafından çıkarılan Seri IV No: 41 tebliği⁵³³ ile de payları borsada işlem gören şirketlerde zorunlu hale getirilmiştir. Buna göre pay sahipleriyle ilişkiler birimi, pay sahipliği haklarının kullanılmasında faaliyet gösteren, YK’ya rapor sunan ve YK ile pay sahipleri arasındaki iletişimi sağlayan bir birimdir. Birim yöneticisinin adı, soyadı ve iletişim bilgileri ile bu bilgilerde sonradan ortaya çıkan değişiklikler borsa bülteninde ilan edilecektir (Seri IV No: 41 Teb. m. 7/I). Birimin güç boşluğunun giderilmesine sağlayacağı katkı göz önünde bulundurulduğundan birim, kurumsal yönetim konusu dışında ayrı bir başlık altında incelenmiştir.

B) GÖREVLERİ

Pay sahipleriyle ilişkiler biriminin görevleri, SPKur. tarafından belirtilmiştir. Bu görevler pay sahipliği kayıtlarının tutulması, pay sahiplerinin yazılı taleplerinin yerine

⁵²⁹ PULAŞLI, *Yönetimde Yeni Model*, s. 86.

⁵³⁰ SPKur. tarafından çıkarılan kurumsal yönetim ilkeleri hususunda aşağıdaki adresten yararlanılmıştır.
<http://www.spk.gov.tr/indexcont.aspx?action=showpage&menuid=10&pid=0> (erişim tarihi: 18.07.2008).

⁵³¹ **Kurumsal Yönetimin Anonim Ortaklıklarda Yansımaları**,
http://www.deloitte.com/dtt/cda/doc/content/turkeytr_cgs_anonim_ortakliklarda_yansimalari_280307.pdf,
s. 10 (erişim tarihi: 16.07.2008).

⁵³² MELİS, s. 281.

⁵³³ Söz konusu tebliğ, 19.03.2008 tarihli ve 26821sayılı RG’ de “Sermaye Piyasası Kanunu’na Tabi Olan Anonim Ortaklıkların Uyacakları Esaslar Hakkında Tebliği” adı ile yayımlanmıştır.

getirilmesi, GK'nın usulüne uygun şekilde gerçekleştirilmesi, toplantı öncesi pay sahiplerine inceleme hakkından yararlanması hususunda yardımcı olma, toplantı sonrası oylama sonuçlarını pay sahiplerine gönderme ve şeffaflık ilkesi konusundaki gelişmeleri izlenmesi olarak sayılmıştır (Seri IV No: 41 Teb. m. 7/II).

1) Kayıtların Tutulması

Birimin pay sahipleriyle bağlantıya geçebilmesi için öncelikle pay sahiplerine ilişkin kayıtların sağlıklı, güvenli ve güncel olarak tutulması gerekmektedir (Seri IV No: 41 Teb. m. 7/II-a). AŞ'lerde pay sahipleri arasında mutlak eşitlik olmadığından dolayı her bir pay sahibinin konumu farklıdır. Birimin farklı haklara sahip olan pay sahiplerine yardımcı olabilmesi için pay sahiplerine ilişkin kayıtların tutulması zaruridir. Pay sahipleriyle ilişkiler birimi, nama yazılı pay sahiplerinin pay defterine kaydedilmesi hususunda da faaliyet gösterir (KYİ Bölüm I/ m. 3.1).

Birim, pay sahiplerinin elinde bulundurduğu pay miktarını, payların türünü, imtiyazlı olup olmadığını kayıt altına almalıdır. Söz konusu bilgilerin kayıt altına alınması pay sahibinin YK'ya katılımı ve haklarını kullanımını açısından önem arz etmektedir⁵³⁴.

2) Yazılı Bilgi Taleplerinin Yerine Getirilmesi

Pay sahipleriyle ilişkiler birimi, pay sahiplerinin şirket ile ilgili bilgi almak için yazılı olarak yaptığı başvuruları cevaplamak zorundadır. Pay sahiplerinin, kamuya açıklanmamış, gizli ve ticari sır niteliğindeki bilgilerle ilgili başvuruları bu kapsamın dışındadır (Seri IV No: 41 Teb. m. 7/II-b). Bilgi alma hakkı ile oy hakkı arasında sıkı bir ilişki vardır. Pay sahibinin sağlıklı oy kullanabilmesi için şirket işleyişiyle ilgili doğru bilgi sahibi olması gerekir. Hukukumuzda oy hakkı dışındaki hakların intifa hakkı sahibi yerine payın maliki tarafından kullanılacağı öngörülmüştür (TTK m. 360/IV).

Türk Ticaret Kanunu'ndaki hüküm böyle olmakla beraber, bilgi alma hakkının intifa hakkı sahibi tarafından kullanılması gerekmektedir⁵³⁵. Çünkü GK'da oyu kullanacak kişi, intifa hakkı sahibidir. Şirket işleyişi veya gündem maddeleriyle ilgili, yeterli bilgiyi edinemeyen intifa hakkı sahibi, oyunu kendi çıkarları doğrultusunda kullanmaktan öteye gidemeyecektir. Öte yandan oy hakkını pay sahibinin menfaatini gözeterek kullanmayan intifa hakkı sahibinin, pay sahibine karşı sorumlu olduğu da unutulmamalıdır. Bu durum bir tezat oluşturmaktadır. Zira bilgi alma hakkından mahrum olan intifa hakkı sahibinin kullandığı

⁵³⁴ Kurumsal Yönetimin Anonim Ortaklıklarda Yansımaları

http://www.deloitte.com/dti/cda/doc/content/turkeytr_cgs_anonim_ortakliklarda_yansimalari_280307.pdf, s. 11 (erişim tarihi: 16.07.2008).

⁵³⁵ BERZEK, s. 227; TEOMAN, *Oy Hakkı Dışındaki Yönetim Hakları*, s. 57-58.

oydan dolayı sorumlu olması düşünülemez. Bundan dolayı, intifa hakkı sahipleri bilgi alma hakkından da yararlanabilmelidir. İntifa hakkı sahibi, pay sahibinin temsilcisi değildir. Çünkü intifa hakkı sahibi ile pay sahibinin çıkarları farklıdır. Pay sahibi genellikle kâr yerine yedek ayrılarak şirketin geleceğinin güven altında olmasını ister. Ancak intifa hakkı sahibi daha fazla temettü (kâr) elde etme gayesindedir. Bundan dolayı pay sahibinin intifa hakkı sahibine temsilcisiymiş gibi davranıp talimat verme yetkisi yoktur. Duruma bu yönüyle de bakacak olursak, intifa hakkı sahibinin bilgi alma hakkından yararlanması gereklidir. Niteliği icabı bölünebilen şirket idaresine ilişkin hakların hem pay sahibi hem de intifa hakkı sahibi tarafından kullanılmasında bir sorun olmamalıdır⁵³⁶. Zira bilgi alma hakkının pay sahibi tarafından kullanılması, niteliği itibarıyla intifa hakkı sahibi tarafından kullanılmasına engel değildir.

Pay sahiplerinin yazılı bilgi taleplerine birim tarafından yanıt verilmesi yükümlülüğü yerinde bir uygulamadır. Zira mevcut düzenlemeler, pay sahiplerinin şirketle ilgili bilgi alma imkanını karşılamaktan uzaktır. Bu nedenle pay sahiplerine GK toplantısı dışında da böyle bir imkanın tanınması önemli bir gelişmedir⁵³⁷. Ancak söz konusu imkanın intifa hakkı sahiplerine de tahvil edilmesinin yerinde olacağı kanaatindeyim.

3) Genel Kurula İlişkin Görevler

Anonim şirket genel kurulu şirket işleriyle ilgili kararları toplantı yaparak alır. Toplantı yapılmadan alınan kararlar yok hükmündedir. Toplantı ise pay sahiplerinin davet edilmesi suretiyle yapılır. Bunun tek istisnası TTK m. 370'de belirtilen bütün pay sahipleri veya temsilcilerinin toplantıda hazır bulunmaları ve hiç kimsenin buna itiraz etmemesidir⁵³⁸. Anonim şirketler GK toplantılarını yapmadan en az iki hafta önce toplantıyla ilgili bilgileri TTK m. 37'de anılan gazetede ilan etmek zorundadır. Nama yazılı pay sahiplerine ve önceden şirkete hisse senedi tevdi ederek ikametgahını bildiren pay sahiplerine, iadeli taahhütlü mektup gönderilmesi zorunludur. Pay sahipleri tarafından esas sözleşmede belirtilen usullere de uyulması öngörülmüştür (TTK m. 368). Ayrıca bütün pay sahipleri veya temsilcilerinin katıldığı bir GK'da, itiraz olmadığı takdirde geçerlidir (TTK m. 370).

⁵³⁶ TEOMAN, *Oy Hakkı Dışındaki Yönetim Hakları*, s. 57-58.

⁵³⁷ **Kurumsal Yönetimin Anonim Ortaklıklarda Yansımaları**, http://www.deloitte.com/dtt/cda/doc/content/turkeytr_cgs_anonim_ortakliklarda_yansimalari_280307.pdf, s. 11 (erişim tarihi: 16.07.2008).

⁵³⁸ MOROĞLU, *Davet Merasimine Aykırılık*, s.165.

Türk Ticaret Kanunu m. 368'in⁵³⁹ lafzından anlaşıldığı üzere amaç pay sahiplerinin GK toplantısı konusunda haberdar edilmesidir. Ayrıca hükmün emredici olduğu ortadadır. Ancak hükme aykırılık olması durumunda müeyyidesi, hükümde belirtilmemiştir. Söz konusu hükmün asıl amacının pay sahiplerinin haberdar edilmesi olduğu Yargıtay kararlarıyla da ortaya konulmuştur⁵⁴⁰. Dolayısıyla pay sahiplerinin daha kolay ve masrafsız bir şekilde GK toplantılarından haberdar olması için esas sözleşmede birtakım yollar belirlenmelidir. Örneğin şirketin internet sayfasından veya günlük gazetelerden ilan etmek, e-posta veya faks yoluyla pay sahiplerine ulaşma yükümlülüğü getirilebilir⁵⁴¹. Bu yükümlülükleri yerine getirebilecek ayrı bir birime ihtiyaç duyulmuştur. Bu ihtiyacı gidermek için öngörülen pay sahipleriyle ilişkiler birimi, GK toplantısının kanuna, esas sözleşmeye ve diğer şirket içi düzenlemelere uygun olarak yapılmasını amaç edinmiştir. Bu çerçevede birim, toplantı öncesi pay sahiplerinin yararlanacağı evrakları hazırlamalı, toplantı sonrası ise oylamayla ilgili bilgileri pay sahiplerine raporlamalıdır (Seri IV No: 41 Teb. m. 7/II-c, ç, d).

Pay sahiplerinin şirket yönetimi denetleyebileceği en etkin yol GK'ya katılıp oy kullanmaktır. Pay sahipliği haklarının anahtarı oy hakkıdır. Bunun için pay sahiplerinin gündemle ilgili önceden bilgi sahibi olması, herhangi bir engel olmadan GK'ya katılabilmesi, müzakerelere dahil olabilmesi ve oy hakkını asaleten veya temsilci aracılığıyla kullanabilmesi son derece önemlidir⁵⁴².

4) Şeffaflık İlkesi Konusundaki Gelişmeleri İzlemek

Pay sahipleriyle ilişkiler birimi, mevzuat ve şirketin bilgilendirme politikası dahil şeffaflığı sağlayacak kamuyu aydınlatma ilkelerinin gözetim ve denetimini yapmak zorundadır (Seri IV No: 41 Teb. m. 7/II-e).

C) KONUMU

Tüzel kişiliğe sahip, AŞ içerisinde biraraya gelen pay sahiplerinin birbirlerini tanımamaları son derece normaldir. Özellikle HAAS'lerin pay sahibi sayısının fazla oluşu ve sıkça değişiklik göstermesi, pay sahipleri arasında sıkı bir ilişki olmadığını ortaya

⁵³⁹ Mevcut mevzuatımızda **TTK m. 368** "Umumi heyetin toplantıya daveti, esas mukavelede gösterilen şekil ve surette ve her halde 37. maddede anılan gazete ile ilan ve toplantı günleri dahi olmamak üzere, toplantı vaktinden en az iki hafta önce yapılmak lazımdır. Senetleri nama yazılı olan pay sahipleriyle önceden şirkete bir hisse senedi tevdi ederek ikametgahını bildiren pay sahiplerine, taahhütlü mektup gönderilmesi suretiyle de toplantı günü bildirilir." hükmü GK toplantılarını düzenlemek için getirilmiştir.

⁵⁴⁰ "Davete ilişkin hükümlerle güdülen asıl amaç, bütün pay sahiplerinin genel kurul toplantısına katılabilmesini sağlamaktır." Yarg. 11 HD, E. 1998/7636, K. 1998/7820, T. 29.12.1998, (BOZTOSUN, s. 369, dpn.4).

⁵⁴¹ BOZTOSUN, s. 370.

⁵⁴² **Kurumsal Yönetimin Anonim Ortaklıklarda Yansımaları**, http://www.deloitte.com/dtt/cda/doc/content/turkeytr_cgs_anonim_ortakliklarda_yansimalari_280307.pdf, s. 11 (erişim tarihi: 16.07.2008).

koymaktadır⁵⁴³. Pay sahipleri ile diğer pay sahipleri veya şirket arasındaki ilişkinin güçlendirilmesi için sırf bu işle ilgili bir birim oluşturulması bu bağı kuvvetlendirecektir.

Pay sahipleriyle ilişkiler biriminin başkanı, kurumsal yönetim komitesinin başkanına bağlı olarak çalışır. Kurumsal yönetim ilkeleri çerçevesinde şirket içindeki diğer organların çalışmalarını denetleyerek gözlemlerini YK'ya rapor olarak sunar. Pay sahipleriyle ilişkiler birimi pay sahipleriyle YK arasında bir köprü vazifesi görerek bilgi akışını sağlar (KYİ Bölüm I/m. 1.1.1).

D) KONUNUN TASARIDA ELE ALINIŞI VE GÜÇ BOŞLUĞUNA ETKİSİ

Kurumsal yönetim ilkeleri çerçevesinde öngörülen pay sahipleriyle ilişkiler birimi, güç boşluğu sorununun giderilmesine katkı sağlayacaktır. Kapalı AŞ'ler için şirketle pay sahipleri ve kurumsal yatırımcılar arasındaki ilişkiyi düzenlemek için bir veya birkaç gerçek kişi görevlendirilebilir. Söz konusu görevli kişiler, pay sahiplerinin şirket işleyişiyle ilgili bilgilendirilmesi hususunda da katkı sağlayabilir. Bu yolla pay sahipleri, şirket işlerini daha yakından takip etmek suretiyle GK toplantılarına iştirak edecek, böylece şirkete yabancılaşmamış olacaktır.

Özellikle HAAŞ'ler için pay sahipleriyle ilişkiler biriminin öngörülmesi son derece faydalı olacaktır. Ancak kapalı AŞ'lere göre daha çok pay sahibi bulunan HAAŞ'lerde, bir gerçek kişiden ziyade tüzel kişiliğe sahip bir şirketin bununla görevlendirilmesi gerektiği kanaatindeyim. Bu sayede şirket ile bağları adeta bir pamuk ipliğine bağlı pay sahiplerinin şirket ile bağlantısı güçlenecek ve GK'ya olan ilgisi artacaktır.

Pay sahipleri ile şirket arasındaki ilişkileri sağlamakla görevli olan pay sahipleriyle ilişkiler birimi⁵⁴⁴, pay sahiplerinin GK toplantılarına davetiyle ilgili de görevler üstlenecektir⁵⁴⁵. Bu kişiler pay sahiplerini mail, faks veya telefon gibi iletişim araçlarıyla bizzat davet edecektir.

Büyük pay sahiplerinin şirketle ve şirket yönetimiyle sürekli ilişki içinde olması tabiidir. Hatta çoğu zaman şirket yöneticilerinin büyük pay sahiplerinden talimat aldığı, görülen bir durumdur⁵⁴⁶. Azledilmeme veya tekrar seçilememe korkusunda olan yöneticilerin şirket menfaatinden ziyade büyük pay sahiplerinin menfaatine hareket etmesi kuvvetle muhtemeldir. Ancak küçük pay sahiplerinin böyle bir imkanı olmamakla birlikte, çoğu zaman şirket yöneticilerinin kim olduğunu bile bilmediği gözlemlenmektedir. Bu sorunun aşılmasına

⁵⁴³ SAVAŞ, Fatma Burcu; **Pay Sahiplerinin Anonim Şirkete Karşı Sadakat Yükümlülüğü**, Prof. Dr. Hüseyin Ülgen'e Armağan, C. 1, İstanbul 2007, s. 500.

⁵⁴⁴ EROĞLU, s. 30.

⁵⁴⁵ VIGREUX, s. 119.

⁵⁴⁶ TEKİNALP, **Yönetime Katılma**, s. 103.

hizmet edecek olan pay sahipleriyle ilişkiler birimi, pay sahipleriyle şirket arasındaki yabancıliğin giderilmesine de katkı sağlayacaktır.

Anonim şirketlerde çoğunluk ve azınlık pay sahipleri arasında menfaat çatışmalarının olduğu bilinen bir gerçektir. Bu çatışmada YK'nın kendisini seçen çoğunluk pay sahiplerine yakın olacağı şüphesizdir. YK'nın bağımsızlaşması açısından kurumsal yönetim ilkeleri önem arz etmektedir. Bundan dolayı pay sahipleriyle ilişkiler biriminin bu çatışmada rolü büyüktür. Zira birim hem zayıf konumda olan azınlık pay sahiplerini ve bireysel pay sahiplerini koruyacak hem de şirket ile bağlarını kuvvetlendirecektir⁵⁴⁷.

Pay sahipleriyle ilişkiler birimi bölge GK'larında da etkin rol oynayabilir. Güç boşluğunun giderilebilmesi için bölge GK'larına yer verilmesi önerilmiştir. Aydınlatma ve bilgi verme amacıyla pay sahiplerinin yoğunlukta bulunduğu yörelerde bölge GK'ları düzenlenmesi, pay sahiplerinin ilgisini çekecek bir yöntemdir. Bu kurullarda oy kullanılmamakla birlikte, katılmak isteyenlerin pay sahibi sıfatını ispatlaması da gerekmemektedir. Bu kurullar sayesinde pay sahipleri bilanço, kâr zarar hesabı gibi teknik konularda bilgilendirilecektir. Ayrıca gündemle ilgili önerilerin tartışıldığı bu kurullarda pay sahipleri YK ve DK seçimlerinde kimlere oy vereceğini de önceden kararlaştırmış olacaktır⁵⁴⁸. Pay sahipleriyle ilişkiler birimi bölge GK toplantılarının yapılmasında da etkin rol oynayacaktır.

Pay sahiplerinin GK öncesinde birbirlerini tanıyıp, ortak akıl yürütüp örgütlenebilmesini sağlayan bu kurul sayesinde çoğunluğa karşı güçlü bir muhalefetin oluşması sağlanabilecektir. Ayrıca toplantı sırasında pay sahipleriyle ilişkiler birimine önerilerde bulunabileceklerdir. Bu öneriler birimdeki uzman kişilerce değerlendirilip bu hususta pay sahiplerine geri dönüşüm yapılabilecektir. Böylece GK'da gereksiz önerilerle gündem meşgul edilmemiş olacaktır.

Pay sahipleriyle ilişkiler birimi vekaleten oy kullanma (Proxy) usulüne de etkinlik kazandıracaktır. Pay sahibi, vekalet verirken sadece kendi önüne getirilen öneriler için irade beyan etmek zorunda kalmamalı, kendisi de birtakım görüşler sunabilmelidir. Pay sahibinin sunduğu bu yeni öneri, diğer pay sahiplerine de cazip gelebilir. Böylece pay sahiplerinin menfaatlerinin ortak noktada bulunduğu bir sinerji meydana gelebilir. Bu da ancak pay sahipleriyle ilişkiler birimi sayesinde olabilir.

ABD'de şirket avukatlarının şirket işleyişiyle ilgili usulsüzlükleri, SEC'ye bildirme yükümlülüğü vardır. Bununla birlikte, kanuna aykırı davranışların cezası da ağırlaştırılmıştır.

⁵⁴⁷ **Kurumsal Yönetimin Anonim Ortaklıklarda Yansımaları**, http://www.deloitte.com/dti/cda/doc/content/turkeytr_cgs_anonim_ortakliklarda_yansimalari_280307.pdf, s. 11 (erişim tarihi: 20.07.2008).

⁵⁴⁸ TEKİNALP, **Yönetime Katılma**, s. 105.

Yeni düzenleme ile SEC'in yetkileri genişletilmiş ve HAAŞ'lerde "Muhasebe Denetleme Kurulu" oluşturulmuştur⁵⁴⁹. Benzer bir düzenleme Türk hukukunda da öngörülebilir. Pay sahipleriyle ilişkiler birimi şirketle ilgili usulsüzlükleri SPKur.'a bildirmekle yükümlü kılınabilir. Ayrıca şirkette kurulacak olan muhasebe denetleme kurulu ile birlikte çalışarak pay sahiplerinin aydınlatılmasına hizmet edebilir.

Kâr zarar hesabında pay sahiplerinin mağduriyetinin giderilebilmesi için bazı önlemler alınmalıdır. Buna göre bilanço ile kâr zarar hesabının onaylanması ve kâr dağıtımı hususunda birtakım ilkeler kabul edilmelidir. Bilanço ile kâr zarar hesabının GK toplantısı öncesi bağımsız bir uzman kurul tarafından onaylanması daha uygun olacaktır. Çünkü bu hususlar teknik bilgi gerektirmektedir. Uzman bir kurulun önceden bu hususları incelemiş olması GK'daki gereksiz tartışmaları da önleyecektir. Bununla birlikte kâr dağıtımına ilişkin önerilerin toplantıdan bir ay önce tartışılmasında fayda vardır. Böylece en çok kabul gören öneriler GK'ya sunulmuş olacaktır. Bu konuda söz konusu önerileri kabul, tespit ve değerlendirme komitesi de oluşturulabilir⁵⁵⁰. Bu komite pay sahipleriyle ilişkiler birimi çatısı altında çalışabilir. Böylece güç boşluğu sorunun psikolojik sebeplerinden biri olan 'bilanço ve görüşülecek diğer konuların karmaşık olduğu ve teknik bilgi gerektirdiği inancı' ortadan kaldırılmış olacaktır.

Pay sahibi ile şirket arasındaki ilişkilerden sorumlu gerçek veya tüzel bir kişinin görevlendirilmesi, güç boşluğu sorununa olumlu yönde etki edecektir. Ne var ki bu kişinin veya kişilerin kim tarafından atanacağı sorun olabilir. Çünkü bu kişilerin bağımsız olması büyük önem taşır. Aksi halde irtibatlı olduğu pay sahibi veya kurumsal yatırımcıları belli bir grup veya gruplar lehine yönlendirebilir. Bu da gücün gerçek sahiplerince doldurulamaması sorununu ortaya çıkarır. Nitekim SPKur. tarafından yapılan düzenleme ile pay sahipleriyle ilişkiler biriminin başkanının, kurumsal yönetim komitesinin başkanına bağlı olarak çalışacağı karara bağlanmıştır (KYİ Bölüm I /m. 1.1.1). Ortaya çıkabilecek bir diğer sorun da bu kişilerin, yapacağı iş karşılığında alacakları ücretlerin kim tarafından karşılanacağıdır. Mevcut TTK'da denetimle ilgili düzenleme göstermiştir ki şirketten maaş almak suretiyle denetim görevini ifa eden denetçiler, kontrol mekanizmasından ziyade YK'nın usulsüzlüklerini meşrulaştıran bir vaziyet almıştır.

Pay sahipleri ile şirket arasındaki iletişimi sağlayacak olan pay sahipleriyle ilişkiler biriminin de YK'nın güdümüne girmemesi için birtakım önlemlerin alınması zaruridir. En üst karar organı GK olduğundan dolayı birim üyelerinin GK tarafından atanması gerekir. Bağlı işletmelerde ise "ana şirket genel kurulu" tarafından atanmalıdır.

⁵⁴⁹ ANSAY, *Anonim Şirketler Hukuku Nereye Gidiyor?*, s. 58.

⁵⁵⁰ TEKİNALP, *Yönetime Katılma*, s. 97.

Tasarı ile yeni bir kurum olan “ana şirket genel kurulu” (Tasarı m. 399) hukukumuzda girmiştir. Bu kurul, topluluk denetçisini seçen, konsolide finansal tabloları ve topluluk raporlarını inceleyen bir kuruldur⁵⁵¹. Holding’lerde birim üyelerinin bu kurul tarafından seçilmesinin makul olacağı kanaatindeyim.

Pay sahipleriyle ilişkiler birimi üyelerinin kaç kişiden oluşacağı esas sözleşme ile belirlenebilir. Bu kişilerin belirlenmesinde birikimli oy sisteminin uygulanması ya da azınlık pay sahiplerine bağlayıcı aday önerme hakkı tanınması sağlıklı olacaktır. Böylece azınlık pay sahipleri de sorumlu kişinin seçilmesinde söz sahibi olacaktır. Bununla birlikte azınlığın konumu çoğunluk karşısında korunmuş olacaktır.

Pay sahipleriyle ilişkiler birimi üyelerinin belli asgari şartlara sahip olması gerektiği kanaatindeyim. Şirket hesaplarından anlayacak teknik ve hukuki bilgiye sahip kimselerden oluşması, sistemin güç boşluğuna olumlu yönde etki etmesini sağlayacaktır. Öte yandan teknik bilgiye sahip kimselerin pay sahiplerini aydınlatması daha kolay olacaktır. Bununla birlikte pay sahipleriyle ilişkiler birimi şirket içinde zımni bir denetim organı olacaktır. Zira teknik kişilerden oluşacak olan bu birim şirketteki usulsüzlükleri de kolayca fark edebilecektir.

Halkın pay sahibi olarak katıldığı AŞ’lerde seçimin sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi için pay sahiplerinin bilgilendirilmesi hususunda gerekli tedbirler alınmalıdır⁵⁵². Bu bilgilendirme de tek işi pay sahipleriyle ilişkileri sağlamak olan bir birim tarafından yapılmalıdır. Sistemin faydalı olabilmesi için söz konusu birime geniş bir inceleme hakkı verilmelidir. Böylece birim, kolayca bilgiye ulaşabilecek ve pay sahiplerine ulaştırabilecektir. Buna karşın ticari sır niteliğindeki bilgileri saklama yükümlülüğünde olacaktır. Bu hususta YK’ya getirilen sorumluluk birim için de öngörülebilir. Pay sahipleriyle ilişkiler birimi, pay sahiplerinin hakları konusunda bilgilendirmede bulunarak pay sahiplerinin şirket faaliyetlerine ilgisini çekecektir. İlgili birim bilgi hakkının en sağlıklı şekilde edinildiği bir zemin olacak ve GK’da oluşan güç boşluğu sorunu bu yolla giderilmiş olacaktır. Katılımcı bir yönetim ortamının oluşturulması için şirketin ekonomik durumu, şirket faaliyetleri, yatırımlar, kâr payı dağıtımları vs. ile ilgili pay sahipleriyle bilgilendirme toplantıları yapılacaktır.

Tasarı ile murahhas üyelerin, en az bir YK üyesinin, denetçinin ve ilgili noktalarda işlem denetçisinin GK’ya katılması zorunlu kılınmıştır (Tasarı m. 407/II). Söz konusu düzenleme organlar arasında eşgüdümü düzenleyerek pay sahiplerinin bilgilendirilmesine hizmet etmektedir. Ancak bunun pay sahiplerinin aydınlatılması açısından yeterli olmayacağı kanaatindeyim. Pay sahiplerini aydınlatacak bu işle vazifeli bir birimin varlığı şarttır. Bundan

⁵⁵¹ TEKİNALP, *TTK Tasarısında Anonim Şirket*, s. 19.

⁵⁵² MOROĞLU, Erdoğan; *Halka Açık Anonim Ortaklıklar ve Halk Sektörü*, Ankara 1975, s. 19.

dolayı Tasarıda pay sahipleriyle ilişkiler birimi öngörülerek birim üyelerine de GK'ya katılma zorunluluğu getirilmesi yerinde olacaktır.

Tasarı, kapalı AŞ'ler açısından Sermaye Piyasası Hukuku'na tabi olan AŞ'lerin tabi olduğu kurumsal yönetim ilkelerini zorunlu tutmamıştır. Dolayısıyla kapalı AŞ'ler ile HAAŞ'ler aynı kurumsal yönetim standartlarına tabi olmayacaktır. Ancak Tasarı ile getirilen emredici hükümler, tür farkı gözetmeksizin bütün AŞ'ler için geçerli olacaktır⁵⁵³. Pay sahipleriyle ilişkiler birimi Tasarıda düzenlenmemiştir. Bundan dolayı kapalı AŞ'ler için zorunlu değildir. Ancak Seri IV No: 41 tebliği ile payları borsada işlem gören şirketler açısından zorunlu hale getirilmiştir. Borsalarda faaliyet gösteren AŞ'lerin pay sahibi sayısının çok olması ve pay sahiplerinin şirket ile arasındaki bağın zayıf olması göz önünde bulundurulacak olursa, söz konusu tebliğin güç boşluğunun giderilmesine katkı sağlayacağı açıktır. Buna karşın güç boşluğu sorununun sadece payları borsada işlem gören şirketlerde meydana gelmediği de yadsınamaz bir gerçektir. Dolayısıyla kurumsal yönetim çerçevesinde söz konusu birimin özellikle halka açık anonim şirketler için zorunlu tutulması gerektiği kanaatindeyim. Zira bu birim sayesinde AŞ'lerin demokratikleşmesi ve kurumsallaşması sağlanabilecek, böylece güç boşluğu sorunu giderilmiş olacaktır.

XI) OYDAN YOKSUN HİSSE SENETLERİ

A) GENEL OLARAK

Oydan yoksun paylar, AŞ'lerin sermaye ihtiyaçlarının karşılanmasına hizmet eden paylardır. Bu paylar sayesinde, şirket mali kaynak sağlayabilmektedir. Halka arz suretiyle nakit ihtiyacını sağlamak isteyen şirketler, oydan yoksun payları bir finansman aracı olarak kullanmaktadır.

Oydan yoksun pay senetleri, imtiyazlı senetlerdir. Zira bir imtiyazın karşılığı olarak oydan yoksun kılınmışlardır. Senetler, kısmen veya tamamen oydan yoksun kılınabilirler. Bazı oydan yoksun pay senetlerine, kendi menfaatleri ile ilgili konularda oy hakkı tanınmaktadır. Bunlara kısmen oydan yoksun senetler adı verilir⁵⁵⁴.

B) SİSTEME İHTİYAÇ DUYULMASININ NEDENİ

Güç boşluğunun giderilmesi konusunda Amerikan Hukuku başta olmak üzere çeşitli hukuk sistemlerinde farklı görüşler savunulmuştur. Sistem genel kurulun oluşumunu değiştirmek ve AŞ'nin yönetimine ilgisiz pay sahiplerine, oydan yoksun imtiyazlı hisse

⁵⁵³ **Kurumsal Yönetimin Anonim Ortaklıklarda Yansımaları** , http://www.deloitte.com/dtt/cda/doc/content/turkeytr_cgs_anonim_ortakliklarda_yansimalari_280307.pdf, s. 6 (erişim tarihi: 16.07.2008).

⁵⁵⁴ TEKİNALP, **Katılma İntifa Senetleri**, s. 299.

senetleri verilmesine dayanır⁵⁵⁵. Madem büyük pay sahipleri şirketi idare etmektedir, küçük pay sahiplerinin etkileri söz konusu değildir. Öyleyse, küçük pay sahiplerinden oy hakkı alınmalı, onun karşılığında büyük pay sahiplerine yeni sorumluluklar yükletilmelidir. Yani büyük pay sahipleri, bilanço zararı söz konusu olduğunda, mevcut zararı karşılamak durumunda kalacaklardır⁵⁵⁶. OYİP'in ihracı şirketlerin finans problemini çözmesi ve küçük tasarruf sahiplerinin şirkete çekilerek büyük yatırımlara kanalize edilmesi açısından önemlidir⁵⁵⁷.

C) TÜRK HUKUKUNDA OYDAN YOKSUN HİSSE SENETLERİ

1) Benzer Menkul Kıymetlerle Karşılaştırılması

Amerikan AŞ'leri, tasarruf sahiplerinin elindeki sermayeyi piyasaya çekebilmek için çok çeşitli senetler yaratmışlardır. Söz konusu senetler, verdiği güvence, sağladığı gelir ve spekülative niteliklerine göre ayrılmaktadır. Adi pay senetleri, imtiyazlı pay senetleri, OYİP, pay senedi alma hakkı veren senetler gibi⁵⁵⁸. İsviçre de oy dengesini bozmadan şirketin finansman ihtiyacını karşılamak için intifa senedi çıkarma yoluna gitmiştir. Söz konusu senetler, kâra, tasfiye payına katılma veya yeni pay alma hakkı gibi pay sahipliğine ilişkin bütün hakları veren fakat oy hakkı vermeyen senetlerdir⁵⁵⁹. Türk hukukunda da bu tür bir ayrıma gidilmiştir. Şirkete, farklı amaçlardaki tasarruf sahiplerini çekebilmek için OYİP, katılma intifa senetleri, tahviller gibi araçlar ihraç edilmiştir.

Katılma intifa senetleri, AŞ'nin finansman ihtiyacını karşılamak için çıkarılmıştır. Öz sermaye niteliğini taşıdığından dolayı, birçok şirket tarafından kullanılmış ve kısa sürede yaygınlaşmıştır⁵⁶⁰. Oydan yoksun pay senetleri, tahvil ve katılma intifa senetleri gibi oydan yoksun diğer finansman araçlarına göre daha avantajlıdır. Tahvil sahipleri AŞ karşısında güçlü bir alacaklıdır. Ancak şirkete karşı sadece bu alacak ilişkisine istinaden talepte bulunabilir. Katılma intifa senetlerinde de durum aynıdır. Zira bunlar da oy hakkını veya diğer pay sahipliği haklarını bahşetmemektedir. Bir başka deyişle, oydan yoksun pay sahipleri yönetime oy hakkı ile etki edemese de GK kararı aleyhine iptal davası açarak, azınlık haklarını kullanarak veya bilançonun görüşülmesini erteleyerek şirket gidişatına etki edebilir.

⁵⁵⁵ POROY, **Hukuki Sorunlar**, s. 18-19.

⁵⁵⁶ TEKİNALP, **Güç Boşluğu**, s. 488; POROY, **Hukuki Sorunlar**, s. 19.

⁵⁵⁷ KAMAN, K. Olgaç; **Oydan Yoksun Hisse Senetleri**, Yeterlik Etüdü, 2000, s. 6-7.

<http://www.spk.gov.tr/yayingoster.aspx?vid=460&ct=f&action=displayfile&ext=.pdf>

(erişim tarihi: 14.08.2008); KARAHAN, Sami; **Oydan Yoksun İmtiyazlı Paylar**, BATIDER, C.XVIII, S. 3, 1995-96, s. 64.

⁵⁵⁸ ANSAY, Tuğrul; **Amerikan Anonim Ortaklıklarının İçyüzü**, BATIDER, C. 9, S. 4, 1978, s. 980.

⁵⁵⁹ TEOMAN, Ömer; **İsviçre'de Anonim Ortaklıklar Hukuku Değiştirilirken**, İktisat ve Maliye Dergisi, C.23, S. 8, 1976-77, s. 330.

⁵⁶⁰ TEKİNALP, **Katılma İntifa Senetleri**, s. 297-298.

Ancak diğer sermaye sahiplerinin bu hakları yoktur⁵⁶¹. Katılma intifa senedi sahipleri, pay sahiplerine ait malvarlığına ilişkin hakları elde etmekte ancak yönetime ilişkin haklardan yoksun kalmaktadırlar⁵⁶². İsviçre hukukunda da katılma intifa senedi sahiplerinin esas sözleşmede aksi öngörülmemişse, GK'yı davet etme ve GK'ya katılma hakları yoktur⁵⁶³. Kurucu senetleri sahipleri, kurucuları mükafatlandırmak için çıkarılmıştır. Kuruluş sırasında hizmet ve yardımları geçen kişilerin ödüllendirilmesi için çıkarılmış olan bu senetler, sahibine oy hakkı ihdas etmemektedir⁵⁶⁴. Bununla birlikte intifa hakkı sahipleri ise, bir pay sahibinin sahip olduğu yönetim ve denetime ilişkin bütün haklara sahiptir⁵⁶⁵. Dolayısıyla oy hakkı da, pay üzerinde intifa hakkı olan kimseye aittir⁵⁶⁶.

2) Genel Kurula Katılma Hakkı

Sermaye Piyasası Kurulu'nun çıkardığı Seri I No: 30 sayılı tebliğ⁵⁶⁷, OYİP ile ilgili birtakım düzenlemeleri içermektedir. OYİP'e sahip olan pay sahiplerinin GK'ya katılıp katılmayacağına ilişkin öncelikle esas sözleşmeye bakılır. Esas sözleşmede hüküm bulunması halinde pay sahiplerine GK toplantı günü ve zamanı taahhütlü mektupla bildirilir. Pay sahibinin yerine temsilcisini göndermesi de mümkündür. Oy hakkına sahip olmayan bu pay sahipleri, görüş ve düşüncelerini açıklayabilir. Ayrıca talep olması durumunda, şirket yöneticilerinin OYİP ile ilgili konularda GK'ya bilgi vermesi zorunludur (Seri I No: 30 Teb. m. 17/I). Toplantı ve karar yetersayılarının değerlendirilmesinde OYİP hesaba katılmaz (Teb. m. 17/II).

3) Yararları ve Zararları

a) Yararları

aa) Kuruluşta Kurucuları Ödüllendirme

Bir AŞ'nin kuruluşunda en büyük katkı, kuruculara aittir. Zira kurucular, sadece sermayeleriyle değil aynı zamanda bilgi ve becerileriyle de şirkete katkı sağlamışlardır. Uygulamada bu kimseler genellikle intifa senetleriyle ödüllendirilmektedir. Ne var ki söz konusu kimselere OYİP verilmek suretiyle emeklerinin karşılığı verilebilir. Fakat mevcut mevzuatımız kuruluş sırasında OYİP çıkarılmasına izin vermemektedir⁵⁶⁸.

⁵⁶¹ NOMER, **Oydan Yoksun Paylar**, s. 9-10.

⁵⁶² TEKİNALP, **Katılma İntifa Senetleri**, s. 305; TEOMAN, **İsviçre'de Ortaklıklar**, s. 330.

⁵⁶³ TEOMAN, **İsviçre'de Ortaklıklar**, s. 330.

⁵⁶⁴ BİRSEL, s. 649, 654-655.

⁵⁶⁵ BERZEK, s. 227; BİRSEL, s. 654-655.

⁵⁶⁶ ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 166.

⁵⁶⁷ **Seri I 30 No'lu** Tebliğ "Oydan Yoksun Hisse Senetlerine İlişkin Esaslar Tebliği" adı ile 20/3/2003 tarihli ve 25054 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

⁵⁶⁸ BİRSEL, s. 649, 654-655; KAMAN, s. 6; KARAHAN, **Oydan Yoksun İmtiyazlı Paylar**, s. 28-29.

bb) Finansman İhtiyacının Karşlanması

Anonim şirketleri bu tip payları ihraç etmeye sevk eden sebeplerin başında finansman ihtiyacı gelir. Ayrıca sermaye artırımında, bu payların tedavülü kolaylaştırıcı niteliklerinden de faydalanılmaktadır. Kısacası OYİP sayesinde az bir külfet ile taze mali kaynak sağlanmaktadır⁵⁶⁹.

Oydan yoksun paylar ile şirket içerisinde iki farklı pay sahibi grubu ortaya çıkmaktadır. Bunlardan biri, tek amacı iktisadi kazanç olan küçük pay sahipleridir. Diğer ise şirket yönetiminde etkili olan pay sahipleridir. Bu iki grubun farklı amaçlar içerisinde olması, oydan yoksun payların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Zira bir yandan küçük pay sahipleri, oy haklarından imtina ederek düzenli ve yüksek gelir elde etmekte, diğer yandan da şirket yönetiminde iktidarı elinde bulunduran grup, kendi pozisyonlarını koruyarak şirkete finansman sağlayabilmektedirler⁵⁷⁰.

cc) Mevcut Çoğunluk Dengesinin Korunması

Oydan yoksun imtiyazlı paylar, oy hakkı sağlamadığından dolayı mevcut pay sahiplerinin şirketteki etkilerinin azalmasına yol açmaz. Böylece mevcut güç dengesi korunmuş olur. Bu tip paylar, özellikle aile şirketlerinde önemli bir yere sahiptir. Zira bu şirketler bir yandan büyük yatırımları finanse edebilmek için büyük sermayelere ihtiyaç duymakta öte yandan şirketin ellerinden çıkması korkusuyla halka açılmaktan kaçınmaktadırlar. Kredi ve tahvile göre daha düşük bir külfetle finansman sağlayabilecek bu paylar, büyük çoğunluğu aile şirketi olan ülkemizde, ekonomiye katkı sağlamaktadır. Şirketlerin birleşmesinde de OYİP ihracı yoluna gidilmektedir. Hakim şirket, diğer şirketin pay sahiplerine bu paylardan vererek hem oy gücünü elinde tutmuş olur hem de diğer şirketin gücüyle daha yüksek rekabet gücüne kavuşur⁵⁷¹.

Amaçları küçük birikimleri değerlendirmek veya emeklilik dönemlerinde az da olsa belli bir miktar gelir elde etmek isteyenler için oy vermek önemli bir gaye değildir. Zira bu kişiler, GK'ya katılmasalar da bir eksiklik söz konusu olmaz. Onlar için asıl olan, daha fazla kârdır⁵⁷². Şirket yönetimini elinde bulunduran pay sahipleri için de bu durum bir fırsattır. Oydan yoksun pay senetleri sayesinde yabancıların yönetime etki etmesi kesin bir şekilde engellenmektedir. Menfaatlerin bu şekilde örtüştüğü dikkate alınacak olursa, Türk

⁵⁶⁹ KARAHAN, *Oydan Yoksun İmtiyazlı Paylar*, s. 29.

⁵⁷⁰ NOMER, *Oydan Yoksun Paylar*, s. 8-9.

⁵⁷¹ KAMAN, s. 6-7; KARAHAN, *Oydan Yoksun İmtiyazlı Paylar*, s. 31.

⁵⁷² BOZKURT, s. 312.

yatırımcısını ve anonim şirketini oydan yoksun paylardan mahrum kılmak doğru değildir⁵⁷³. Bununla birlikte, oydan yoksun pay senetlerinin sermaye piyasasının gelişmesinde katkısı da göz önünde bulundurulacak olursa, belli şartlar ve sınırlar dahilinde bu tip senetlerin çıkarılması mümkün kılınmalıdır⁵⁷⁴.

dd) Tam (Dış) Yabancılaşmayı Önleme

Oy hakkı vermeyen bu senetler, şirketin yabancı sermaye eline geçmesine mani olur. Böylece tam (dış) yabancılaşma önlenir⁵⁷⁵.

ee) Güvenli Yıllık Gelir Sağlama

Oydan yoksun imtiyazlı paylar, gayeleri sadece düzenli bir gelir olan ve şirket yönetimiyle ilgilenmeyen pay sahipleri için cazibelidir. Zira bu paylar, temettü gelirleri açısından diğer paylara oranla daha fazla menfaat temini sağlamaktadır⁵⁷⁶.

b) Zararları

aa) Pay Sahiplerinin Korunamaması

Öğretide savunulan bir görüşe göre HAAŞ'lerde paydaşlar arasındaki eşitliği zedeleyecek farklı payların çıkarılması sakıncalıdır. Zira HAAŞ'ler küçük pay sahiplerinin önemli olduğu ve ezilmelerine izin verilmeyen şirketlerdir. OYİP'de, küçük pay sahipleri üzerinde hakimiyet kurulmasına yol açabileceğinden dolayı HAAŞ'ler açısından tasvip edilmemiştir⁵⁷⁷.

Oydan yoksun imtiyazlı paylar, küçük pay sahiplerini mağdur etmekten ziyade koruyan bir pay türüdür. Zira bu paylar sayesinde daha düzenli ve tatmin edici bir gelir sahibi olmaktadır. Bununla birlikte, büyük yatırımcıların, küçük pay sahiplerinin oylarından gelecek etkiden dolayı güç dengesini kaybedecekleri düşünülemez⁵⁷⁸.

Genel kurul toplantıları hususundaki birtakım hususlar, teoriden öteye gitmemektedir. Küçük pay sahiplerinin rağbet etmediği GK toplantılarının, tam olarak işleyebilmesi için mevzuat değişikliği şarttır. GK toplantılarına katılma hakkı olduğu halde katılmayan pay sahipleri, toplantı ve karar yetersayısının sağlanamamasına da yol açmaktadır. Bunun önüne

⁵⁷³ NOMER, *Oydan Yoksun Paylar*, s. 9.

⁵⁷⁴ TEKİNALP, *Unsurlar ve Problemler*, s. 18.

⁵⁷⁵ KARAHAN, *Oydan Yoksun İmtiyazlı Paylar*, s. 32.

⁵⁷⁶ ÇEKER, *Oy Hakkı ve Kullanılması*, s. 107; KAMAN, s. 6-7; KARAHAN, *Oydan Yoksun İmtiyazlı Paylar*, s. 32.

⁵⁷⁷ TEKİNALP, *Unsurlar ve Problemler*, s. 17.

⁵⁷⁸ KARAHAN, *Oydan Yoksun İmtiyazlı Paylar*, s. 33.

geçebilmek için OYİP payları ihraç edilmeli, yönetimle ilgilenmeyen pay sahiplerinin oy hakkı ellerinden alınıp kendilerine imtiyazlı paylar verilmelidir.

bb) Büyük Yatırımcılar Açısından

Oydan yoksun imtiyazlı paylar, şirkete ortak olarak katılacak büyük pay sahiplerinin aleyhinedir. Zira, bu kişilerin şirkete girmedeki amacı, kar etmenin de ötesinde şirket yönetiminde etkili olmaktır. Oydan yoksun bu paylar, yönetimde etkili olma imkanı vermemektedir⁵⁷⁹.

cc) Riziko Dengesinin Bozulması

Şirkette büyük payı olan pay sahipleri, sermayelerini şirket kasasına yatırarak belli bir risk almaktadır. Dolayısıyla şirketteki kötü yönetimden direkt etkileneceklerdir. Şirketteki gelişmeleri oy gücüyle incelemek ve denetlemek, en tabii haklarıdır. Ancak oydan yoksun paylar böyle bir imkanı vermediğinden bu, kişilerin zararına olmaktadır. Bu da yönetim katılma ile rizikonun paylaşılması arasındaki dengenin bozulmasına sebep olmaktadır.

4) Oydan Yoksun Payların Eşit İşlem İlkesine Etkisi

Eşit işlem ilkesi, mutlak veya nispi olmak üzere iki şekilde anlaşılabilir. Mutlak eşit işlem ilkesine göre, kişiler veya kavramlar arasında hiçbir fark olmaksızın eşitlik sağlanmaya çalışılır. Nispi eşitlik ilkesinde ise zaman, yer ve benzeri faktörlere göre değişiklik gösteren bir durum söz konusudur⁵⁸⁰.

Bazı noktalarda mutlak eşit işlem ilkesi geçerli olsa da AŞ'lerde genel olarak nispi eşitlik ilkesinin uygulandığı görülmektedir. Örneğin, GK'ya katılmak (TTK m. 385/II), denetçilere şikayette bulunma (TTK m. 356/I), payların birleştirilmesini reddetme (TTK m. 400/II), bilgi alma (TTK m. 362/I-III) gibi...

Oydan yoksun imtiyazlı paylar, nispi eşit işlem ilkesini ihlal etmemektedir. Zira, şartlar farklıdır ve bu farklılık, haklı bir gerekçeye dayanmaktadır. Burada önemli olan, aynı pay grubuna ait paylara eşit işlemde bulunulmasıdır⁵⁸¹.

İsviçre Federal Mahkemesi, verdiği bir kararda bütün pay sahiplerinin yararına olarak şirket amacının gerçekleşmesi için eşitlik ilkesinden uzaklaşılabileceğine karar vermiştir. Şirket amacının gerçekleşmesi açısından bir zorunluluk varsa ya da eşitsizlik meşru amaca ulaşmadaki bir vasıta ise eşitlik ilkesinden taviz verilebilir⁵⁸². Söz konusu karardaki eşitlikten kasıt mutlak eşitliktir.

⁵⁷⁹ KAMAN, s. 8; KARAHAN, **Oydan Yoksun İmtiyazlı Paylar**, s. 33-34.

⁵⁸⁰ KARAHAN, **Oydan Yoksun İmtiyazlı Paylar**, s. 41,42.

⁵⁸¹ KARAHAN, **Oydan Yoksun İmtiyazlı Paylar**, s. 44.

⁵⁸² ÖÇAL, **Kararlar**, s. 105.

5) Oydan Yoksun İmtiyazlı Pay Sahipleri Özel Kurulu

İtalyan hukukunda farklı kategoride hisse senetleri hakkında, GK toplantısında alınacak herhangi bir kararın, özel GK tarafından da onaylanması hükme bağlanmıştır. Burada önemli olan, farklı kategorideki bu haklara zarar verilmesi hususunda bununla ilgili kategori pay sahiplerinin özel kurulunda onaylanması şartıdır⁵⁸³.

Oydan yoksun imtiyazlı pay maliki pay sahipleri YK veya DK tarafından toplantıya çağrılmak suretiyle özel bir kurul oluştururlar. Genel kurul toplantısında OYİP sahibi pay sahiplerinin haklarında bir değişiklik yapılırsa, bu kararın en geç bir ay içinde söz konusu özel kurula sunulması gerekir. İmtiyazlı pay sahipleri için uygulanan TTK m. 389⁵⁸⁴ hükmü burada da geçerlidir.

Sermaye artırımı kararını onaylamak üzere de özel kurulun toplanması ve ilgili GK kararını onaylaması gerekecektir (TTK m. 391). Özel kurul tarafından onaylanmayan GK kararları geçersizdir (Seri I No: 30 Teb. m. 18).

6) Oydan Yoksun Paylara Oy Hakkının Tanınması

Oy hakkı, kanunda öngörülmüş ve her paya tanınan idari bir haktır. “Feragat edilmezlik” ve “mahrum bırakılmazlık” ilkelerinin, oy hakkının kazanılması ve kullanılması hususunda, önemli bir yere sahip olduğu, yadsınamaz bir gerçektir⁵⁸⁵. Bundan dolayı oydan yoksun pay senetlerinin çıkarılması kötü niyetli yöneticilerin inisiyatifine bırakılmaksızın sıkı şartlara bağlanmalıdır.

Oydan yoksun pay sahiplerinin korunması açısından birtakım şartların hükme bağlanması gerekmektedir. Alman hukukunda OYİP sahiplerinin korunması için iki müessese kabul edilmiştir. Birincisi; imtiyazın birikir nitelikte olması ve ödenmeyen kısmının daha sonraki yıllarda ödenmesinin talep edilebilmesidir. İkincisi ise imtiyazlı temettülerin birbirini takip eden iki yıl içerisinde ödenmesidir. Ödenmediği takdirde, OYİP sahiplerinin oy hakkı canlanmaktadır. Bu iki müessesenin birarada bulunması zorunludur⁵⁸⁶.

Türkiye enflasyon oranının yüksek olduğu bir ülkedir. Bundan dolayı, bu iki müessese yeterli gelmeyebilir. Oydan yoksun pay sahiplerinin şirket denetiminde etkileri

⁵⁸³ KAMAN, s. 38-39; ÖÇAL, Akar; **İsviçre ve İtalyan Hukuklarında İmtiyazlı Hisse Senetleri Sahiplerinin Himayesinin Ana Hatları**, Eskişehir Anadolu Üniversitesi, İİBF, C. 8, S. 1-2, 1990, s. 5.

⁵⁸⁴ **TTK m. 389** “Umumi heyetçe esas mukavelenin değiştirilmesine dair verilen karar imtiyazlı hisse senedi sahiplerinin haklarını ihlal edecek mahiyette ise bu karar, adı geçen pay sahiplerinin yapacakları hususi bir toplantıda verecekleri diğer bir kararla tasdik olunmadıkça, infaz edilemez. Bu heyeti idare meclisi veya murakıplar toplantıya çağrılmaya mecburdur. Heyet azasından herhangi birisi de çağrılabilir. Bu hususi toplantıda müzakere ve karar nisabı, 388 inci maddenin üçüncü ve dördüncü fıkraları hükümlerine tabidir.”

⁵⁸⁵ DAĞ, **Oy Hakkının Kazanılması ve Kullanılması**, s. 4.

⁵⁸⁶ KAMAN, s. 14-17; KARAYALÇIN, **İsviçre’de Değişiklikler**, s. 51-52.

bulunmamaktadır. Bunu fırsat bilen birtakım kimseler, GK'daki çoğunluğunu kötü niyetle kullanabilir. Örneğin, oydan yoksun imtiyazlı pay sahiplerine imtiyazlı meblağ bir yıl ödenmeyip sonraki yıl ödenebilir. Bu durumda, OYİP sahiplerinin oy hakkının canlanmayacağı gibi ödemenin bir yıl gecikmesinden dolayı enflasyon oranında da zarar görmeleri sonucu ortaya çıkar. Bunun önüne geçebilmek için üçüncü bir müessese olarak temettünün enflasyon oranında veya belirli bir endeks üzerinden verilmesi hükme bağlanmalıdır⁵⁸⁷.

Oydan yoksun pay senedi sahipleri, tahvil ve katılma intifa senedi sahiplerinden farklı olarak “pay sahibi” dirlir. Dolayısıyla bu pay sahiplerinin oy haklarının herhangi bir imtiyaz olmadan ellerinden alınması, güç boşluğunu da meşru hale getirebilir. Herhangi bir imtiyaz vermeden çıkarılan bu senetler, şirket ekonomisine katkı sağlasa da, şirket demokrasisini zedelemektedir. Oydan yoksun pay senetleri ile vazgeçilmez bir hak olan oy hakkı, pay sahiplerinin elinden alınmakta ve şirket yönetimi sermayenin çoğunluğunu temsil etmeyen küçük bir grubun eline bırakılmaktadır.

Sermaye piyasası kurulu, suiistimallerin önüne geçebilmek için birtakım düzenlemeler yapmıştır. Buna göre GK'nın çoğunluğun verdiği güce dayanarak keyfi hareket etme yetisi elinden alınmıştır. Kâr dağıtımını son derece sağlam esaslara bağlanmış, azınlık pay sahipleri ve OYİP sahiplerinin kâr payına ilişkin karar alma yetkisi GK'nın yetkisinden çıkmıştır⁵⁸⁸.

D) KONUNUN TASARIDA ELE ALINIŞI VE GÜÇ BOŞLUĞUNA ETKİSİ

Türk Ticaret Kanunu m. 373/I uyarınca genel kurul toplantılarında her hisse senedi en az bir oy hakkı verir. Oydan yoksun pay senedi kavramı hukuk sistemimize Sermaye Piyasası Kanunu m. 14/A hükmü ile girmiştir.

Kardan ve tasfiye bakiyesinden imtiyazlı olarak yararlanan oydan yoksun pay senedi sahipleri, bir bakıma intifa senedi sahiplerine benzemektedirler. Fakat oydan yoksun pay senetleri, pay senedi olmadıkları gibi intifa senedi de değildirler (TTK m. 401)⁵⁸⁹. Oydan yoksun pay senetleri, sahiplerine oy hakkı vermezler. Ancak burada oy hakkından yoksun olmanın karşılığı olarak pay sahibine kâr payı imtiyazı tanınmıştır⁵⁹⁰. Esas itibariyle şirket yönetimi ile ilgilenmek istemeyen pay sahiplerinin, toplantılara katılmayarak şirket işlerinin aksamasına neden olmasının engellenmesi noktasında oydan yoksun pay senetleri, güç boşluğu sorununa çözüm olarak düşünülmektedir. Zira böylece, GK toplantı yetersayısının

⁵⁸⁷ KARAYALÇIN, *İsviçre'de Değişiklikler*, s. 52.

⁵⁸⁸ KAMAN, s. 39 v.d; KARAYALÇIN, *İsviçre'de Değişiklikler*, s. 53.

⁵⁸⁹ TEKİNALP, *Unsurlar ve Problemler*, s. 17.

⁵⁹⁰ CAN, s. 20.

sağlanamaması dolayısıyla toplantının başka bir zamana bırakılması gibi masraf ve zaman kaybına yol açılmamış olacaktır.

Halka açık anonim şirketlerde küçük pay sahipleri önemlidir ve şirket içerisinde ezilmesine müsaade edilmemelidir. Bundan dolayı, bazı pay sahibi gruplarına gerek oyda gerek kar veya tasfiye bakiyesine katılmada ve diğer hususlarda imtiyaz tanınması bir grubun diğer grup üzerinde hakimiyet kurmasına yol açmamalıdır⁵⁹¹.

Halka açık anonim şirketler açısından gerçek HAAŞ'ler ve kişilerin veya ailelerin hakim bulunduğu HAAŞ'ler şeklinde ikili bir ayrıma gitmek mümkündür. Hakim sermayenin yönetim ve denetimde bulunan bir şirket halka açılırken özel çıkar hesaplarıyla hareket eder. Bu tip şirketin halka kazanç sağlama gibi bir nedenle halka açılması düşünülemez⁵⁹².

Türkiye'deki AŞ'lerin büyük kısmı aile şirketi olarak profesyonel anlayıştan uzak şekilde işletilmektedir. Şirkete hâkim olan pay sahipleri halka açılmaya sıcak bakmazlar. Şirkete yeni kişilerin girmesi halinde yönetimde eskisi kadar güçlü olamayacaklarını düşünürler. Ancak bu anlayışın sonucu olarak büyük yatırımlar yapmaya yetecek sermaye bulmakta zorlanırlar. İşte oydan yoksun pay senetleri, şirkete girecek yabancıların şirketi ele geçirmeleri (şirketteki güç dengelerinin bozulması) riski olmadan sermaye teminine imkan vermektedir⁵⁹³.

Tasarıya göre pay sahipleri oylarını paylarının itibari değeri oranında kullanırlar. Her pay sahibi en az bir oy hakkına sahiptir. Şirketin ekonomik durumunun düzeltilmesi için payların itibari değerleri düşürülmüşse bile, payların önceki değer üzerinden tanınan oy hakkı korunabilir (Tasarı m. 434). Tasarı ile "oysuz pay sahibi olmaz" ilkesi getirilmiştir. Ancak SPKur.'un istisnai durumlarda oydan yoksun pay düzenleme hakkı saklıdır (Tasarı m. ger. m. 434/II). Tasarı m. 434/III hükmü zor durumda kalan bir şirketin ekonomik durumunun düzeltilmesi amacıyla getirilmiştir. Buna göre payın itibari değeri azalmış olsa bile, eksilmeden önceki itibari değerden oy hakkı sağlanır. Bu hükmün, payın itibari değerinin sıfır YTL olması halinde de uygulanıp uygulanamayacağı sorunu öğreti ve mahkeme kararlarına bırakılmıştır (Tasarı m. ger. m. 434/III).

Oy hakkından yoksunluk ile oysuz pay kavramı birbirinden farklı kavramlardır. Oysuz pay, pay senedinin farklı bir türüdür. Bu pay, sahibine GK'ya katılma, müzakerelerde bulunma ve öneride bulunma hakkını sağlar⁵⁹⁴. Bu payların sahipleri, bilgi alma haklarını diğer pay sahipleri gibi kullanabilirler. Ayrıca şirket esas sözleşmesinde hüküm bulunması şartıyla genel kurul toplantılarına katılıp görüş ve önerilerini bildirebilirler. Ancak kesinlikle

⁵⁹¹ TEKİNALP, **Unsurlar ve Problemler**, s. 17.

⁵⁹² MOROĞLU, **Halk Sektörü**, s. 22.

⁵⁹³ KARAHAN, **Oydan Yoksun İmtiyazlı Paylar**, s. 30-31.

⁵⁹⁴ TEKİNALP, **Yönetime Katılma**, s. 97-98.

oy kullanamazlar, toplantı ve karar yetersayıların hesabında dikkate alınmazlar (Seri I No: 30 Teb. m. 17).

Küçük pay sahibinin oy hakkından yoksun bırakılması yolu terk edilmelidir. Bununla birlikte oyun bilinçli kullanılması sağlanmalıdır⁵⁹⁵. Alman hukukunda oy hakkına sahip küçük bir grubun oydan yoksun büyük bir kitleyi egemenliği altına almasını engellemek için oydan yoksun pay senetlerinin çıkarılmasına bir sınır konulmuştur. Buna göre oydan yoksun paylar, oy hakkı sağlayan payların yarısından fazla olamaz. Bu sınırlama emredici olduğu için kaldırılması mümkün değildir. Ancak zaman yönünden bir sınırlama öngörülmemiştir. Başka bir anlatımla söz konusu paylar, kuruluş sırasında esas sözleşme ile de belirlenebilir, daha sonraki bir tarihte de çıkarılması kararlaştırılabilir⁵⁹⁶. İsviçre hukukunda da oyda imtiyazın kötüye kullanılmasına karşı birtakım sınırlamalar getirilmiştir. Bu sınırlamalardan biri bazı GK kararlarında, oyda imtiyazın kullanılmayacağıdır. Bu kararlar, özel komiser ve bilirkişilerin tayini, sorumluluk davası açılmasına ilişkin karar, denetçilerin seçimi ve özel denetim yapılması kararlarıdır⁵⁹⁷.

İmtiyazların kötüye kullanılmasının önüne geçebilmek için Türk hukukunda şirketlerin imtiyazlı pay ihracına sınırlama getirilmelidir. İmtiyazlı pay ihracı, belli şartlara bağlanmalı, özellikle oyda imtiyaz tanıyan payların ihraç edilmesi sınırlandırılmalıdır⁵⁹⁸. Alman hukukunda olduğu gibi Türk hukukunda da böyle bir sınırlamaya gidilmesi yerinde olacaktır. Böylece oydan yoksun büyük bir çoğunluğun, küçük bir azınlığın himayesine girmesine mani olunacaktır.

XII) FARKLI PAY SAHİBİ GRUPLARIN TEMSİLİ

A) GENEL OLARAK

Halka açık anonim şirketlerde bazı grupların imtiyaz sahibi olması, birtakım tehlikeli sonuçlara yol açabilir. Çünkü HAAŞ'lerin merkezinde küçük pay sahipleri bulunmaktadır. Oyda, kâr veya tasfiye bakiyesinde, birtakım şart ve usullere uyulmadan tanınacak imtiyaz ve ayrıcalıklar, bir grubun diğer grup üzerinde hâkimiyet kurmasına ya da şirketten daha çok yararlanmasına sebep olmaktadır⁵⁹⁹. Bunun önüne geçilebilmek için kendilerine farklı haklar tanınan pay sahibi gruplarına GK'da temsil hakkı verilebilir.

⁵⁹⁵ TEKİNALP, *Yönetime Katılma*, s. 96; VEZİROĞLU, s. 92-93.

⁵⁹⁶ TEOMAN, *Ayrıcalıklı Paylar*, s. 511-512.

⁵⁹⁷ KENDİGLEN, *İsviçre Hukukunda Oyda İmtiyaz*, s. 376.

⁵⁹⁸ KENDİGELEN, *Öneriler*, s. 192.

⁵⁹⁹ TEKİNALP, *Unsurlar ve Problemler*, s. 17.

Anonim şirketlerde çoğunluk ilkesi hâkimdir. Ancak bu ilkenin azınlığın aleyhine olduğu ve çoğunluk ile azınlık arasında menfaat çatışmasına sebebiyet verdiği açıktır⁶⁰⁰. Azınlık pay sahipleri, genellikle seçim kararlarında etkili olamamakta ve şirket organlarında temsil edilememektedirler. Bununla birlikte, şirket tarafından sahiplerine farklı haklar tanıyan payların ihraç edilmesi, çoğunluk ile azınlık arasındaki uçurumu daha da belirginleştirmektedir. Şirket yönetiminin uzağında olan söz konusu pay sahibi grupları, şirketin faaliyetleri hakkında yeterli bilgi ve belgeye sahip olamamakta ve organları etkin şekilde denetleyememektedir. İsviçre hukukunda farklı pay sahibi grupları arasındaki menfaat çatışmasını asgariye indirmek için bu pay gruplarının şirket organlarında temsiline olanak sağlanmaktadır. Böylece söz konusu gruplar, şirket organlarında bir veya birden fazla kişi tarafından temsil edilebilmekte ve menfaatleri azami ölçüde korunabilmektedir⁶⁰¹. Azınlığın yönetime etkin katılımını sağlayacak olan bu sistem, TTK'nın en yakın kaynağını oluşturan İsv. BK'dan hukukumuza alınmamıştır⁶⁰².

Farklı pay sahibi gruplarının şirket organlarında temsili hususunda herhangi bir yasal düzenleme yoktur. Ancak esas sözleşmelere bu amaca ilişkin hükümlerin eklendiği sıkça görülmektedir. Söz konusu uygulamanın dayanağı TTK m. 401 hükmüdür. İmtiyaz tanınmasına olanak sağlayan söz konusu maddede “vesair hususlar” demek suretiyle uygulamadaki duruma imkan sağlamıştır⁶⁰³. Zira gerek öğretide gerekse Yargıtay içtihatlarında, esas sözleşme ile farklı pay sahipleri gruplarına YK'ya aday önerme hakkı tanınabileceği kabul edilmiştir^{604, 605}.

⁶⁰⁰ **Kurumsal Yönetimin Anonim Ortaklıklarda Yansımaları**, http://www.deloitte.com/dtt/cda/doc/content/turkeytr_cgs_anonim_ortakliklarda_yansimalari_280307.pdf, s. 11 (erişim tarihi: 16.07.2008).

⁶⁰¹ KENDİGELEN, **Grupların Temsili**, s. 340.

⁶⁰² TEKİNALP, **Yönetime Katılma**, s. 47.

⁶⁰³ TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU), **Ortaklıklar**, s. 459; KENDİGELEN, **Grupların Temsili**, s. 340; PULAŞLI, **Şirketler Hukuku**, s. 562-563; KENDİGELEN, **Öneriler**, s. 186.

⁶⁰⁴ TEOMAN, **Ayrıcalıklı Paylar**, s. 1.

⁶⁰⁵ Nitekim Yargıtay bu hususta “...uyuşmazlık konusu anasözleşme hükümlerinin Türk Ticaret Kanununun emredici hükümlerine aykırı olup, şirket genel kurulunun münhasır yetkilerini bertaraf eder nitelikte olduğu iddia edilmekte ise de, TTK'nın 401 nci maddesinin bir kısım paylara kâr payı, tasfiye payı ve sair hususlarda anasözleşme hükümleri ile imtiyaz hakkı tanınmasına cevaz verdiği, bu kapsamda, bir kısım paylara yönetim ve denetim kurulu için aday gösterme hakkı tanınması mümkün olduğu gibi, genel kurul ve yönetim kurulu toplantı ve karar yeter sayılarının buna göre düzenlenmesi "altın oy" şeklinde mevzuat nisap kabul edilmesinin olanaklı olduğu ve TTK'nın 401 nci maddesi karşısında, grup imtiyazı olarak kabul edilmesi gerektiği, imtiyaz haklarına karşın yönetim kurulu ve denetim kurulunu seçme inisiyatifinin genel kurulda bulunduğu, bu durumda dava konusu anasözleşme hükümlerinin batıl olduğunun kabul edilemeyeceği, ancak tüm haklarda olduğu gibi münhasır yetkilerin ve imtiyaz haklarının kullanılmasında MK'nun 2 nci maddesine uygun davranılması gerekeceği gerekçesiyle, davanın reddine karar verilmiştir.” hükmüyle farklı pay sahibi gruplarına aday önerme hakkı tanınabileceğine hükmetmiştir. Yarg. 11. HD, E. 2003/7508, K. 2003/10845, T. 13.11.2003. Kazancı Hukuk Programı (erişim tarihi 20.04.2007).

İsviçre hukukunda kısmen de olsa farklı pay sahibi gruplarının temsili hususunda düzenleme yapılmıştır. Aşağıdaki açıklamalar, İsviçre hukuku alanındaki düzenlemeler çerçevesinde yapılmıştır.

B) YÖNETİM KURULUNDA TEMSİLİ

Farklı pay sahibi gruplarının yönetim kurulunda temsil edilmesindeki temel gaye, bu pay sahiplerinin çıkarlarının yönetim kurulunda korunmasıdır. Böylece GK'daki küçük pay sahibi grupları şirket faaliyetleri hakkında daha fazla bilgi sahibi olabilecek ve denetimi daha etkin şekilde yapabilecektir. Söz konusu koruma hem imtiyazlı hem de adi pay sahiplerine tanınmış bir haktır. Bununla birlikte her pay sahibi grubunun YK'da en az bir temsilcisinin bulunması bir zorunluluktur. İsviçre Hukuku'nda bu zorunluluk teorik bir anlamdan öteye gitmemiştir. Zira uygulamada bazı özel hukuk kişilerince kurulan AŞ'ler dışındaki HAAŞ'lerin bu kurala riayet etmediği gözlenmektedir⁶⁰⁶.

Temsil edilme hakkı münferit birtakım pay kategorilerine değil, genel olarak adi veya imtiyazlı bütün pay sahibi gruplarına tanınmıştır. Şirketin esas sözleşmede farklı pay sahibi gruplarının temsiline ilişkin hükümleri düzenlemede, takdir yetkisi bulunmaktadır⁶⁰⁷. TTK'da bu hususta açık bir düzenleme olmamakla birlikte Yargıtay kararlarıyla esas sözleşmede böyle bir düzenlemeye yer verilebileceği ve bu düzenlemenin grup imtiyazı olarak nitelendirileceği kararlaştırılmıştır⁶⁰⁸. Söz konusu hükümler, sicil memurunun re'sen inceleme yetkisi kapsamında değildir. Çünkü sicil memuru yalnız kamu düzeni veya üçüncü kişilerin menfaatlerini ilgilendiren emredici hükümlerde re'sen inceleme yapabilir. Ancak burada sadece ilgili pay sahiplerinin menfaatleri söz konusudur. Ayrıca söz konusu farklılık esas sözleşmede hükme bağlanmış, geçici olmayan yani süreklilik arz eden bir farklılık olmalıdır⁶⁰⁹.

1) Kavram Olarak

İsviçre'de ayrı bir Ticaret Kanunu olmadığından dolayı AŞ'lerle ilgili hükümler, İsv. BK'da düzenlemiştir⁶¹⁰. Söz konusu kanunda "Pay Kategorileri" adı da verilen farklı pay sahibi grupları hususundaki tartışmaların önüne geçebilmek için kavrama bir açıklık

⁶⁰⁶ KENDİGELEN, **Grupların Temsili**, s. 348-352.

⁶⁰⁷ TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU), **Ortaklıklar**, s. 459; KENDİGELEN, **Grupların Temsili**, s. 353.

⁶⁰⁸ Yargıtay verdiği bir kararda "...Genel olarak, TTK. nın (401) madde uyarınca imtiyazın "paya" bağlanması icap etmektedir. Ne var ki, belli bir pay grubuna tanınan üstün hakta imtiyaz olarak nitelendirilmektedir ve imtiyazların korunması sistemine tabi tutulmaktadır. Somut olayda da anasözleşmenin 14. maddesi B grubu pay sahiplerine Yönetim Kuruluna aday gösterme ve bu gruptan bir ortağın seçilmesi konusunda grup imtiyazı tanıdığı kabul edilmelidir." demek suretiyle grup imtiyazı nitelendirmesi yapmıştır. Yarg. 11. HD, E. 1992/6626, K. 1993/6317, T. 8.10.1993. Kazancı Hukuk Programı (erişim tarihi 20.06.2007).

⁶⁰⁹ KENDİGELEN, **Grupların Temsili**, s. 354.

⁶¹⁰ TEOMAN, **İsviçre'de Ortaklıklar**, s. 322.

getirilmiştir. Buna göre sadece oy hakkı ile malvarlığı haklarına ilişkin talepler, farklı pay kategorilerini ortaya çıkarmıştır. Şirket oy hakkında imtiyazlı pay ihraç ederse, oy hakkına ilişkin farklı pay sahibi grupları ortaya çıkacaktır. İtibari değerine bakılmaksızın her payın bir oy hakkı vereceğine ilişkin esas sözleşmede açık bir hüküm bulunmadığı sürece, sadece itibari değer farklılıkları kategori oluşturmak için yeterli değildir. Bununla birlikte bütün pay sahiplerine yönelik olan oy hakkına ilişkin sınırlamalar da farklı kategori oluşturmaya yetmemektedir. Malvarlığı haklarına ilişkin taleplerde ise farklılıktan kastedilen şey, kâr payı, tasfiye bakiyesi ya da rüçhan hakkı açısından imtiyazlı pay ihracıdır⁶¹¹.

Payların tümüne yasada öngörülenden daha fazla hak tanınmasının ayrıcalık oluşturup oluşturmadığı, doktrinde tartışmalıdır. Bir görüşe göre, şirkette payların sahiplerine kanunda öngörülen haklardan daha fazla hak tanınması, paylar arasında üstünlük olmasa bile imtiyaz yaratır. Hatta şirkette bulunan bütün gruplara YK'ya aday önerme hakkı verilmesi de imtiyaz oluşturmaktadır. Diğer bir görüş ise, sırf kanunda öngörülenden daha üstün bir hak tanınmasının ayrıcalık yaratmadığını savunmuştur⁶¹².

İmtiyaz kavramının temelinde diğerlerinden farklı ve üstün olma anlamı yatmaktadır. Bu üstünlüğün tespitinde şirketin ihraç ettiği paylar esas alınır. Buna göre imtiyazın varlığı, payın sağladığı haklardan yararlanmada oransallık ilkesinin bir grup pay yararına bozulması durumunda gündeme gelir. Dolayısıyla tek başına ya da grup olarak hiçbir payın diğerlerinden üstün olmadığı hiçbir pay imtiyazlı değildir⁶¹³.

Türk hukukunda işçiler, belli meslek grupları veya çoğunluk gibi imtiyaz dışında başka bir temele dayalı imtiyazsız bir pay grubu yaratılamaz⁶¹⁴. Zira gruptan söz edebilmek için esas sözleşmede herhangi bir şüpheye mahal vermeksizin açık bir düzenleme olmalıdır⁶¹⁵. İsviçre hukukunda ise farklı pay sahibi gruplarının oluşup oluşmadığının tespiti hususunda, şirketin oy hakkı veya malvarlığı haklarında imtiyazlı pay ihraç etmesi ölçü olarak alınmıştır. Bunun dışında, ortaya çıkacak herhangi bir hukuki veya fiili farklılık “farklı grupların” oluşmasında yeterli değildir⁶¹⁶.

Şunu belirtmek gerekir ki kurucu veya yöneticilere bazı menfaatlerin verilmesi, farklı bir pay sahibi grubun meydana gelmesine yol açmaz. Zira HAAŞ'lerde kurucular ve

⁶¹¹ KENDİGELEN, **Grupların Temsili**, s. 358.

⁶¹² TEOMAN, **Ayrıcalıklı Paylar**, s. 2.

⁶¹³ KENDİGELEN, **Öneriler**, s. 187; ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 72.

⁶¹⁴ TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU), **Ortaklıklar**, s. 459-460.

⁶¹⁵ ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 69. Yargıtay kararlarında da bu durum vurgulanmıştır; “Bu saptamadan sonra anasözleşmede yapılan değişiklikler incelendiğinde; davacıya ait pay senedi grubuna bir yönetim kurulu üyesi seçtirme imtiyazı verildiğine dair açık bir hüküm bulunmadığı görülmektedir. 21.12.1989 tarihli genel kurulun aldığı tavsiye niteliğindeki kararında bu ilkeyi değiştiremeyeceği kabul edilmelidir. Anasözleşmenin 12 ve 13. maddelerindeki düzenlemelerin yorumu suretiyle kişiye imtiyaz tanıma sonucunu doğuracak bir benimseme TTK.'nın temel esaslarına açıkça aykırılık teşkil eder.” Yarg. 11. HD, E. 1992/3211, K. 1992/10546, T. 12.11.1992. Kazancı Hukuk Programı (erişim tarihi: 15.08.2007)

⁶¹⁶ KENDİGELEN, **Grupların Temsili**, s. 359; ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 69, dpn. 90.

yöneticilerin hukuki durumları diğer şirketlerden farklıdır. Bu şirketler için, YK üyeliği bir uzmanlık makamıdır. Bu kişilerde, genellikle bilgi, tecrübe ve dürüstlük aranmaktadır. Dolayısıyla aşırılığa gitmemek şartıyla bu kimselere menfaat sağlanması caizdir. Zaten gerek kurucuların gerek yöneticilerin elde edecekleri menfaatler, birtakım şartlara bağlanmıştır (TTK m. 298, 472)⁶¹⁷.

2) Temsil Edilme Hakkından Yararlanılması

İsviçre hukukunda herhangi bir ayırım gözetilmeksizin hem imtiyazlı hem de adi pay sahipleri YK'da en az bir üyeyle temsil edilir. Birden fazla imtiyazlı pay sahibi grubunun olması önemli değildir. Zira gerek sermaye katılım oranı gerekse pay sahibi adedince büyük veya küçük her grup YK'da temsil edilebilir. Pay gruplarının sayı veya itibârî değer olarak farklı olması, YK'da temsil hakkı hususunda bir farklılık yaratmamaktadır. Ancak esas sözleşmede aksi kararlaştırılabilir⁶¹⁸.

İsviçre Hukuku'nun aksine Türk Hukuku'nda ise pay sahibi gruplarının şirket organlarında temsili yasadan kaynaklanan bir zorunluluk değildir. Aksine TTK m. 401 hükmüne dayalı olarak sözleşme serbestisi çerçevesinde değerlendirilmektedir. Bu itibarla esas sözleşmede imtiyazlı pay sahibi grupları ile adi pay sahibi grupları arasında şirket yönetimine katılım hususunda ayırım yapılabilmektedir⁶¹⁹.

3) Bağlayıcı Aday Önerme Hakkı

Farklı pay sahibi gruplarını YK'da temsil edecek kimselerin nasıl seçileceği hususu, İsviçre hukukunda çokça tartışılmış bir konudur. Çünkü YK, GK tarafından seçilir ve bu yetki devredilmez niteliktedir. Pay sahibi gruplarının kendi aralarında yapacakları bir seçimle YK'ya temsilci göndermeleri, GK'nın yetkisini ihlal anlamını taşır.

İsviçre Federal Mahkemesi bu konudaki tartışmaların önüne geçecek bir karara imza atmıştır. Bu karara göre, kanunen kendilerini YK'da temsil etme hakkını haiz olan farklı pay sahibi grupları, sadece bir aday önerme hakkına sahiptir. Önerilen bu aday, ancak haklı

⁶¹⁷ Kanun koyucu **TTK m. 298** "Kurucuların şirketi kurdukları sırada sarf ettikleri emeğe karşılık olarak para ve bedelsiz hisse senedi almak gibi bir suretle şirket sermayesinin azalmasını mucip olacak bir menfaatin kendilerine tahsisi hakkında esas mukaveleye dercedecekleri şartlar hükümsüzdür. Ancak hasil olan kazançtan 466 ncı maddenin birinci fıkrasında yazılı yedek akçe ile pay sahipleri için yüzde 5 kar payı ayrıldıktan sonra kalanın onda birini kendilerine tahsis edebilirler. Kuruculara zikri geçen menfaatler için verilecek senetlerin nama yazılı olması lazımdır." hükmü ile kuruculara emeklerinden dolayı menfaat temin edilebileceğini öngörmüştür. **TTK m. 472** "İdare meclisi azalarının kazanç payları, sadece safi kardan ve ancak kanuni yedek akçe için muayyen para ayrıldıktan ve pay sahiplerine yüzde dört nispetinde veya esas mukavele ile muayyen daha yüksek bir nispette bir kar payı dağıtıldıktan sonra verilebilir." hükmü ile ise kuruculara verilecek menfaati sınırlandırmıştır.

⁶¹⁸ KENDİGELEN, **Grupların Temsili**, s. 362-363; KENDİGELEN, **İsviçre Hukukunda Oyda İmtiyaz**, s. 381-382.

⁶¹⁹ PULAŞLI, **Şirketler Hukuku**, s. 563.

nedenlerin varlığı halinde GK tarafından reddedilebilir. Dolayısıyla farklı pay sahibi gruplarının YK'ya aday önerme hakkı, bağlayıcıdır. Bağlayıcı aday önerme hakkı, zorunlu değildir. Zira AŞ, esas sözleşmede başka düzenlemeler yapmak suretiyle seçim tarzını kendiliğinden belirleyebilir⁶²⁰.

Türk hukuku'nda aday önerme hakkı mutlak ve nispi olmak üzere iki gruba ayrılmıştır. Organlara aday önerme hususunda mutlak yetkiyi haiz grubun hakkı bağlayıcıdır. Zira pay sahibi grubunun müştereken belirlediği aday, GK tarafından seçilmek zorundadır⁶²¹. Ancak nispi aday önerme hakkı çerçevesinde önerilen aday GK'yı bağlamaz. Yani grup üyesi pay sahipleri aralarında toplantı yaparak bir aday belirlemiş olsa da, toplantıya katılmayan diğer imtiyazlı pay sahiplerinin önerdiği aday GK tarafından seçilebilir. Bu konuda GK'nın takdir hakkı vardır. Ancak MK m. 2 hükümlerinin ihlal edilmemesi gerekir⁶²².

İtalyan hukukunda da İsviçre hukukundan farklı bir aday önerme sistemi vardır. Özellikle mülkiyet ve kontrol yapısının ayrı olduğu şirketlerde aday gösterme komitesi oluşturulmaktadır. Eğer pay sahiplerinin aday önermesi zorsa bu yola başvurulur. Komitenin oluşumuna gerek olup olmadığı, YK'nın takdirindedir⁶²³.

a) Önerilecek Adayın Belirlenmesi

Şirket, her bir pay sahibi grubuna GK'da önerecekleri adayları belirleme olanağını sağlamalıdır. Bunun sağlanabilmesi için YK, GK toplantısı öncesi, farklı pay sahibi gruplarına çağrı yapmalıdır. Bununla ilgili olarak toplantıya çağrı ve karar alınmasına ilişkin hükümler uygulanabilir. Ancak grubun küçük olması ve pay sahiplerinin tanınması halinde, usule yönelik hükümlerin uygulanması icap etmeyebilir. Söz konusu adaylar, farklı kategori pay sahiplerinin tümü hazırsa, çağrı yapılmaksızın toplantı esnasında da seçilebilir. Gruplar, sermayeye katılım oranında oy kullanacaktır⁶²⁴.

Önerilecek adayın pay sahibi grubu içerisinde seçilmesi zorunlu değildir. Çünkü Türk hukukunda olduğu gibi İsviçre hukukunda da pay sahibi olma zorunluluğu, seçilmek için değil, göreve başlama noktasında bir şarttır⁶²⁵. Hatta önerilecek aday, farklı bir pay sahibi grubundan seçilecek herhangi bir pay sahibi dahi olabilir veya seçilirken pay sahibi olmayan

⁶²⁰ KENDİGELEN, **Grupların Temsili**, s. 365-366.

⁶²¹ ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 71, KENDİGELEN, Abuzer; **Anonim Ortaklıkta Yönetime Katılma Haklarında İmtiyaz (Doçentlik Tezi)**, İstanbul 1999, s. 276; PULAŞLI, **Şirketler Hukuku**, s. 565-568.

⁶²² PULAŞLI, **Şirketler Hukuku**, s. 565-568; KENDİGELEN, **İmtiyaz**, s. 271.

⁶²³ MELİS, s. 279.

⁶²⁴ KENDİGELEN, **Grupların Temsili**, s. 367-368.

⁶²⁵ TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU), **Ortaklıklar**, s. 317; KENDİGELEN, **Grupların Temsili**, s. 369-370; DERYAL, Yahya; **Ticaret Hukuku**, yedinci bası, Trabzon 2004, s. 259; İMREGÜN, s. 329; DOMANIÇ, s. 360.

bir temsilci, seçildiği grup dışındaki başka bir gruptan pay satın almak suretiyle göreve başlayabilir⁶²⁶.

Türk hukukunda farklı pay sahibi gruplarının şirket organlarına seçilmesinde önerilecek adayın belirlenebilmesi için öncelikle esas sözleşmeye bakılır. Eğer esas sözleşmede belirli bir gruba bu hususta imtiyaz tanınmışsa, söz konusu aday, grup üyelerinin biraraya gelerek karar vermesi suretiyle belirlenir. Buna karşın esas sözleşmede belli bir grubun üyeleri arasından şirket organlarına belli sayıda kişinin seçileceği kararlaştırılmışsa, GK bu grup içerinden aday olanları serbestçe seçebilir. Örneğin üç YK üyesinin A grubu üyeleri arasından seçileceği kararlaştırıldığında GK'nın serbest yetkisi vardır. Grup içinden istediği üyeyi seçebilir⁶²⁷.

Önerilecek adayın belirlenmesi hususunda SPKur. tebliğlerine değinmekte de fayda vardır. Şirket organlarına seçilecek toplam üye sayısının üçte ikisi imtiyaz sahibi grubun önerisiyle seçilebilecek, üçte biri için böyle bir imtiyaza yer verilmeyecektir. Bu üçte birlik kesim kesirli bir sayıya denk gelirse üst tam sayıya tamamlanacaktır (Seri IV No: 29 Teb. m. 6/I e)⁶²⁸. Örneğin altı üyeli bir yönetim kurulunu sadece dört üye için imtiyazlı öneride bulunulabilir. On üyeli bir YK'nın seçiminde en az dört üye GK'da serbestçe seçilebilecektir.

b) Önerilen Adayın Haklı Sebeplerle Reddi

Organların seçimi, GK'nın yetkisindedir. Bu yetkinin devredilmez olduğu düşünülecek olursa, önerilen adayın haklı sebeplerle reddedilebilmesinin mümkün olması gerekir. GK, önerilen adayın YK üyeliğini gereği gibi ifa edip edemeyeceğini denetleyebilir. Bunda şirketin menfaati de söz konusudur. Zira YK üyeleri, geniş bilgi alma ve inceleme hakkına sahip olmaları dolayısıyla şirket açısından önemli bir konuma sahiptirler. Bundan dolayı, GK tarafından önerilen adayın haklı nedenlerle reddi makuldür⁶²⁹.

Öncelikli olarak, önerilecek adayın kanunda öngörülen asgari şartlara ve esas sözleşme ile getirilen diğer şartlara sahip olması gerekir⁶³⁰. Ancak, diğer YK üyelerine oranla daha ağır şartların belirlenmesi veya başka ölçülerin belirlenmesi haklı değildir. Haklı nedenler, somut olayın özelliklerine göre mahkemece takdir edilecektir. Haklı nedenlere örnek olarak, önerilen adayın kişisel ya da mesleki yetenekleri, ticari ilişkileri, rakip bir

⁶²⁶ KENDİGELEN, **Grupların Temsili**, s. 369-370; ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 70.

⁶²⁷ ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 70.

⁶²⁸ **Seri IV No: 29 Teb. m. 6/I e** "Yönetim ve denetim kurulu üye seçiminde aday gösterme imtiyazı bulunması halinde, kesirli sayılar bir üst tam sayıya tamamlanmak kaydıyla, toplam üye sayısının üçte birinin, aday gösterme imtiyazına sahip grubun önerisine bağlı olmaksızın genel kurulda gösterilecek adaylar arasından seçim yapılmasına olanak veren hüküm bulunması gerekmektedir." maddesi ile kesirli sayıların tam sayıya tahvil olacağını hükme bağlamıştır.

⁶²⁹ KENDİGELEN, **Grupların Temsili**, s. 370-371; ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 72.

⁶³⁰ ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 72.

işletme ile bağlantısı, sağlık durumu, ehliyeti, kamuya mâl olmuş kötü itibarı verilebilir⁶³¹. Bu hususta mahkemenin objektif iyiniyet kurallarına göre karar vereceği şüphesizdir⁶³².

c) Önerilen Adayın Reddinin Sonuçları

Yönetim kurulu, farklı pay sahibi gruplarının önerdiği adayları, GK gündemine almamış veya bu hususta gerekli hazırlıkları yapmamış olabilir. Bu durumda GK'ya ilişkin hükümler kıyasen uygulanacaktır. Dolayısıyla gerek görüldüğü takdirde toplantının yapılması azınlık tarafından YK'dan istenebilecek, hatta mahkeme kararı ile yapılması sağlanabilecektir. Bununla birlikte haklı bir neden olmaksızın önerilen adayın reddi de iptal davasına konu olacaktır. Mahkemenin inceleyeceği husus yalnızca ileri sürülen gerekçelerin haklı olup olmadığıdır⁶³³.

Türk hukukunda farklı pay sahibi gruplarının şirket organlarında temsili hususu ancak esas sözleşmede buna ilişkin hüküm varsa mümkündür⁶³⁴. Dolayısıyla esas sözleşmede buna ilişkin bir hüküm olduğu halde, önerilen adayın GK tarafından seçilmemesi esas sözleşmeye aykırılık teşkil edecek ve kararın iptali TTK m. 381 gereği istenebilecektir.

Kararın iptali neticesinde bunun etkisinin ne olacağı hususunda farklı görüşler mevcuttur. Bir görüşe göre üç ay içerisinde GK toplantıya çağırılacak ve seçimler yenilenecektir. Diğer bir görüş ise, olumsuz seçim kararının iptaline ilişkin davanın kabulünün, reddedilen adayın seçildiği anlamına geldiğini savunmaktadır. Dolayısıyla hukuka aykırı şekilde reddedilen aday, mahkeme kararıyla YK üyesi seçilmiş olacaktır. Mahkemenin GK yerine geçip YK üyesi atama yetkisi yoktur. Zira söz konusu yetki, devredilmez bir yetkidir. Dolayısıyla mahkeme kararı, GK'nın takdiri yerine geçemez. Ancak red kararı haklı değilse reddedilen adayların otomatik olarak YK üyesi seçilmesi, usul ekonomisine uygun olduğu kadar da hakkaniyetli bir çözümdür⁶³⁵.

Çoğunluk pay sahipleri, farklı pay sahibi gruplarının önerdiği temsilciyi azlettikten sonra, yeni bir adayın önerilmesini engelleme yoluna da gidebilir. Ancak imtiyazlı pay sahibi gruplarının haklarını ortadan kaldıran esas sözleşme değişikliğine ilişkin GK kararları, imtiyazlı pay sahipleri kurulunda onaylanmadıkça uygulamaya konulamaz⁶³⁶. Yargıtay kararları da bu yöndedir⁶³⁷. Türk hukukunda aday önerme hakkı grup imtiyazı olarak

⁶³¹ KENDİGELEN, **Grupların Temsili**, s. 371-372.

⁶³² PULAŞLI, **Şirketler Hukuku**, s. 568.

⁶³³ KENDİGELEN, **Grupların Temsili**, s. 373.

⁶³⁴ TEOMAN, **Ayrıcalıklı Paylar**, s. 1; ÇEKER, **Oy Hakkı ve Kullanılması**, s. 70; PULAŞLI, **Şirketler Hukuku**, s. 563.

⁶³⁵ KENDİGELEN, **Grupların Temsili**, s. 374-375.

⁶³⁶ TEKİNALP (POROY/ÇAMOĞLU), **Ortaklıklar**, s. 465-466; YİĞİT, s. 13.

⁶³⁷ Yargıtay verdiği bir kararda "Davalı şirket anasözleşmenin 12. maddesindeki "İdare Meclisi Başkanı ve Başkan vekili (A) grubundan ve idare meclisi üyeleri arasında seçilir" hükmü (A) grubu hisse senedi sahipleri

nitelendirildiği için, söz konusu imtiyazlı pay sahibi grubun hakkını ihlal edecek bir düzenlemenin uygulanabilmesi, grubun bunu kabul etmesine bağlıdır. Dolayısıyla farklı pay sahibi gruplarının aday önerme hakkını elinden alan esas sözleşme değişiklikleri grup tarafından onaylanmadan infaz edilemeyecektir.

4) Temsilcinin Hukuki Konumu

Farklı pay sahibi gruplarının seçtiği temsilciler, diğer YK üyeleriyle aynı hukuki konuma sahiptirler. Dolayısıyla diğer üyelerle birlikte aynı hükümlere tabi olacak, aynı haklardan yararlanıp aynı görev ve sorumluluğu üstleneceklerdir. Görevlerini ifa ederken şirketin menfaatlerini göz önünde bulunduracak, özen gösterme ve sadakat borcuna riayet edeceklerdir. Bununla birlikte görevleri nedeniyle elde ettikleri sırları da saklamak zorundadırlar. Pay sahibi gruplarının temsilcileri hem şirkete karşı hem de temsil ettikleri pay sahibi grubuna karşı sadakat yükümlülüğü altındadır. Ancak pay sahibi grubunun temsilcisine talimat verme yetkisi yoktur⁶³⁸.

Türk Ticaret Kanunu'nda pay sahibinin bilgi alma hakkı, m. 362 ve 363 ile düzenlenmiştir. Söz konusu hükümler, çağdaş AŞ hukukunun gereksinimlerini karşılamamakla beraber, oy hakkının bir uzantısı niteliğinde olduğu şüphesizdir. Pay sahibinin şirket yönetim ve denetiminde söz sahibi olabilmesi için şirketin durumu hakkında bilgi sahibi olmasının gerekliliği tartışılmazdır⁶³⁹. Şirket işleyişi ile ilgili bilgi sahibi olamayan pay sahibi şirkete yabancılaşacak ve bunun sonucunda güç boşluğu ortaya çıkacaktır.

Pay sahibi gruplarının temsilcileri vasıtasıyla şirketteki gelişmelerden haberdar olması son derece önemlidir. Zira temsilcileri vasıtasıyla edindikleri bilgiler doğrultusunda şirket yönetiminde etkili olabileceklerdir. Böylece, şirket belli grupların inisiyatifinde olmaktan çıkacak ve şirket içi demokrasi gerçekleşmiş olacaktır. Seçtikleri temsilcinin diğer YK üyeleriyle aynı haklara sahip olması neticesinde, geniş çerçevede bilgi alma ve inceleme

---

lehine tanınmış bir imtiyazdır. İmtiyazlı pay sahiplerinin haklarını ihlal eden anasözleşme değişikliğine ilişkin genel kurul kararları, pay senedi sahiplerinin haklarını ihlal ediyorsa TTK 389. maddesinde gösterildiği şekilde bu pay sahiplerinin yapacakları özel toplantıda verecekleri diğer bir kararla onanmadıkça geçerli değildir. Diğer bir deyişle, imtiyazlı payların imtiyaz haklarını kaldıran veya azaltan genel kurul kararları imtiyazlı pay sahipleri özel genel kurulunca onanmadıkça askıda kalan bir karar niteliğinden öteye geçemez ve icra kabiliyeti yoktur. Bu nedenle başkaca sebeplerden dolayı iptali gerekmez ise, bu genel kurul kararı anasözleşme ve yasada öngörülen nisaplar çerçevesinde alınmış bir karar olduğundan iptali gerekmez. Bu hususların saptanmasıyla yetinilerek davanın reddine karar verilmesi gerekirken yazılı olduğu şekilde karar verilmesi doğru olmamış kararın bozulması gerekmiştir." hükmü ile imtiyazlı pay sahibi grubu özel kuruluna dikkat çekmiştir. Yarg. 11. HD, E. 1998/3462, K. 1998/5229, T. 7.7.1998. Kazancı Hukuk Programı (erişim tarihi: 25.03.2007).

⁶³⁸ KENDİGELEN, **Grupların Temsili**, s. 378-380.

⁶³⁹ TEOMAN, **Oy Hakkı Dışındaki Yönetim Hakları**, s. 56.

haklarından da istifade edecektir. Bu sayede şirketi sahiplenen küçük pay sahibi grupları, şirket işleri ile daha çok ilgilenecek ve güç boşluğu sorunu giderilmiş olacaktır.

C) AZINLIĞIN VEYA MÜNFERİT PAY SAHİBİ GRUPLARININ TEMSİLİ

İsviçre hukukunda azınlığa ve çeşitli nedenlerle bir grup altında toplanılması mümkün olmayan pay sahiplerine YK'ya temsilci gönderebilme yetkisi verilmiştir. Ancak buradaki düzenlemenin amacı, seçim kararlarını etkileyecek güce sahip olmayan pay sahibi gruplarının korunmasıdır. Etkin güce sahip olan grupların korunmasına gerek yoktur. Ancak GK kararlarının alınmasında etkin bir güce sahip olmayan azınlık veya münferit pay sahibi gruplarının bu şekilde YK'da temsil edilmesi, gruplar arasındaki iletişimi sağladığı gibi muhtemel fikir ayrılıkları neticesinde doğacak uzlaşmazlıkları da ortadan kaldıracaktır. İsviçre hukukunda azınlığın ve münferit pay sahibi gruplarının YK'da temsilci buldurması, emredici olarak hükme bağlanmamıştır. Ancak şirketin esas sözleşmesinde buna ilişkin hüküm varsa, bu imkandan yararlanabilirler. İsviçre hukukundaki bu düzenlemenin pratikte bir önemi yoktur. Zira şirkette çoğunluğu elinde bulunduranların azınlığı veya münferit pay sahibi gruplarını korumak gayesi yoktur. Bunun yerine genellikle pay sahipleriyle taahhüt karşılığı birtakım özel sözleşme yoluna gidilmektedir⁶⁴⁰.

İsveç hukuku da İsviçre hukukuna benzer bir düzenlemeye gitmiştir. İsveç paylı şirketler yasasında yapılan değişiklikle YK üyelerinin farklı yöntemlerle seçilebileceği hususunda esas sözleşme hükmü konulabileceği öngörülmüştür. Örneğin kamu yararını veya işçileri temsilen YK üyelerinin seçilmesi, esas sözleşmede kararlaştırılabilir⁶⁴¹. Türk hukukunda ise ancak paya imtiyaz tanınabilir. Mevcut TTK sisteminde kişiye imtiyaz tanımak mümkün değildir⁶⁴².

Münferit pay sahipleri ve azınlık, şirket yönetimindeki temsilcileri vasıtasıyla şirket işleriyle ilgili daha geniş bilgi sahibi olabileceklerdir. Böylece şirketteki sorumlulukları artacağı gibi şirketi sahiplenme psikolojisi altına gireceklerdir. Netice itibariyle GK toplantılarına olan ilgileri artacak ve şirket sermayesini sadece belli bir grup tarafından yönetilmesi engellenmiş olacaktır. Böylece GK toplantılarında oluşan güç boşluğu, yabancılar tarafından değil, bizzat pay sahipleri tarafından doldurulacaktır.

⁶⁴⁰ KENDİGELEN, **Grupların Temsili**, s. 381-383.

⁶⁴¹ CARSTEN, s. 1059.

⁶⁴² Yargıtay da bunu destekler nitelikte kararlar vermiştir. "...TTK'nın 401. maddesi imtiyazlı hisse senetlerinden söz ederken aynı kanunun 402 ve 403. maddeleri intifa senetlerinden söz etmektedirler. Bu maddelerin lafzi ve gaî yorumundan imtiyazın kişiye değil hisse senedine tanınan bir imtiyaz olduğu sonucuna kolaylıkla varmak mümkündür. Yasal düzenleme bu doğrultuda olduğu gibi Dairemiz içtihatları ve öğretideki görüş de bu doğrultudadır." Yarg. 11. HD, E. 1992/3211, K. 1992/10546, T. 12.11.1992. Kazancı Hukuk Programı (erişim tarihi: 15.08.2007).

1) Kavram Olarak

İsviçre kanun koyucusu, azınlık hususunda herhangi bir oran belirtmemiştir. Dolayısıyla bu hususta sermaye katılım oranını belirlemek şirketin takdirine bırakılmıştır. Aynı şekilde, pay sahibi grubu kavramı da, kişisel özellikleri, şirketteki ekonomik faaliyetleri veya hukuki durumları gibi ölçülerle diğer pay sahiplerinden ayrılan ortakları ifade etmektedir. Görüldüğü üzere, tanım çok geniş tutulmuştur. Bu tanımın içi, esas sözleşme ile doldurulacaktır. Bunun için şirket, esas sözleşmede (A), (B) ve (C) gibi farklı gruplar belirlemelidir⁶⁴³.

Yönetim kurulunun seçiminde TTK'da özel ve ağırlaştırılmış yetersayılar öngörülmemiştir. Bundan dolayı esas sermayeyi temsil eden pay sahiplerinin tümünün katıldığı bir GK'da, %51 lik bir çoğunluk bütün YK üyelerini seçebilir. Ancak esas sözleşme ile şirket içindeki her bir gruba YK'ya aday önerme hakkı tanınabilir. Bu şekilde bütün gruplara oy hakkının tanınması, bir imtiyaz sayılmaz⁶⁴⁴. Zira bütün gruplara eşit olarak verilmiş bir haktır.

Pay sahibi olmaları şartıyla işçiler, üretim yapan bir AŞ'nin müşterileri ile hammadde tedarik edenleri, kurucu aile üyeleri, belirli bir meslek grubuna dahil olanlar vs. farklı pay sahibi grubuna örnek teşkil edebilir. Nama ve hamiline yazılı hisse senetleri de böyle bir grup ayırımına sebep olabilir⁶⁴⁵.

2) Esas Sözleşmede Yapılabilecek Düzenlemeler

a) Aday Önerme Hakkı Tanınması

Şirket, esas sözleşme ile azınlığa veya münferit pay sahibi gruplarına aday önerme hakkı tanıyabilir. Ancak aksine bir hüküm kararlaştırılmadıkça yapılacak önerinin bağlayıcılığı yoktur. Fakat esas sözleşmenin şirketin çoğunluğu tarafından yapıldığı düşünülecek olursa böyle bir hakkı elde eden azınlığın önerisinin haklı nedenler olmadıkça reddedilmesinin dürüstlük kuralıyla bağdaşır bir yanı yoktur.

Bu şekilde seçilen YK üyesinin azli veya yeniden seçilememesi haklı nedenlere bağlanmalıdır. Bu hususlarda, kanunun temsil hakkına ilişkin yapılan açıklamalar, aynen burada da geçerlidir⁶⁴⁶.

⁶⁴³ KENDİGELEN, **Grupların Temsili**, s. 384-385.

⁶⁴⁴ TEOMAN, **Ayrıcalıklı Paylar**, s. 5.

⁶⁴⁵ KENDİGELEN, **Grupların Temsili**, s. 385-386.

⁶⁴⁶ Yukarıda "farklı pay sahibi grupları" için yapılan açıklamalar burada da geçerlidir.

b) Seçim Şeklinin Belirlenmesi

Yönetim kurulu üyelerinin, pay sahibi gruplarına dahil pay sahipleri tarafından seçilebileceği esas sözleşmede öngörülebilir. Çoğunluk kendi iradesiyle ilgili grupta bir veya birkaç pay sahibini YK' ya seçmekte serbesttir⁶⁴⁷.

Belirli bir grup oluşturmayan azınlık pay sahiplerinin korunması amacıyla seçim şekline yönelik esas sözleşmede birtakım hükümler öngörülebilir. Bu konuda ilk akla gelen ihtimal, YK'nın GK'da mutlak çoğunluk ile değil, nispi çoğunlukla seçilmesidir. Böylece azınlık veya münferit pay sahibi grupları, sermaye oranına göre YK da temsil edilebilecektir. Ancak nispi temsil sisteminin uygulanma olanağı yoktur. Çünkü her bir grubun sermayeye katılım oranlarının belirlenmesi, seçim listelerinin hazırlanması, oy dağılımının hesaplanması hayli zor bir iştir⁶⁴⁸.

Seçim sistemi olarak benimsenebilecek diğer bir metot ise "birikimli oy sistemi" dir. Birikimli oy (cumulative voting), ABD'de uygulama alanı bulan bir yöntemdir. Bu sistemde oyu kullanacak olan kişi, oyunu seçilecek üye sayısından bir kişide veya nadiren birkaç kişide toplayabilir. Söz konusu yöntem hem TTK sisteminde hem de SPK mevzuatı çerçevesinde "esas sözleşmelerinde açık hüküm bulunmayan" HAAS'lerde uygulama alanı bulmaktaydı⁶⁴⁹. Ancak SPK Kur. Seri IV No: 29 tebliğinde, Seri IV No: 31 tebliği ile bir değişiklik yapmış ve bu sistem bazı şirketler için zorunlu kılınmıştır. Diğer bir adıyla "oyların yığılması sistemi" adı verilen bu sistemde, pay sahipleri, sahip oldukları her bir pay için seçilecek YK üyesi kadar oy kullanabilmektedirler.

Anonim şirket genel ilkelere aykırı olmadıkça, yukarıdaki sistemlerden farklı bir seçim şekli de öngörülebilir. Ancak bu sistemlerin, azınlığın temsilini kolaylaştıracak nitelikte olması gerekmektedir.

3) Temsilcinin Hukuki Konumu

Azınlık veya münferit pay sahibi grupları tarafından YK'ya temsilci olarak seçilen temsilcilerin diğer YK üyelerinden hiçbir farkları yoktur. Buna göre, YK üyelerinin sahip olduğu bilgi alma ve inceleme hakkına sahiptirler. Bununla birlikte, şirkete karşı özen gösterme sadakat borcu ve sır saklama borcu, söz konusu temsilciler için de geçerlidir.

Azınlık ve grup temsilcilerinin yükümlülüğü, öteki temsilcilerden farklı olarak iki yönlüdür. Zira bu kişiler hem şirkete karşı hem de temsil ettikleri gruba karşı sorumludurlar. Ancak vurgulamak gerekir ki temsilcilerin temsil ettikleri gruptan talimat alma

⁶⁴⁷ ÇEKER, *Oy Hakkı ve Kullanılması*, s. 270; KENDİGELEN, *Grupların Temsili*, s. 390.

⁶⁴⁸ KENDİGELEN, *Grupların Temsili*, s. 391.

⁶⁴⁹ PULAŞLI, *Şirketler Hukuku*, s. 548.

zorunlulukları yoktur. Ayrıca gerektiği noktalarda şirket sınırlarını, temsil ettikleri gruba karşı dahi muhafaza edeceklerdir.

D) YÖNETİM KURULU DIŞINDAKİ ORGANLARDA TEMSİL

İsviçre hukukunda yalnızca farklı pay sahibi gruplarına YK'da temsilci bulundurma hakkı verilmiştir. Söz konusu hak, azınlık ve münferit pay sahibi gruplarına ise esas sözleşmede hüküm varsa tanınmıştır.

Grup temsilcilerine yönetim kurulu dışındaki şirket organlarında (denetçi ve tasfiye memurları) temsil hakkı tanınmamıştır. Ancak İsviçre doktrininde bu imkanın sağlanabilmesi savunulmuştur. Genel kurulun organları belirleme hususundaki mutlak yetkisinin ihlal edilmemesi koşuluyla böyle bir imkanın sağlanması faydalı olacaktır⁶⁵⁰.

İtalyan hukukunda da azınlık pay sahiplerine “kanuni denetçiler kurulu”na temsilci gönderme hakkı tanınmıştır. Reform niteliğindeki düzenlemede, denetçi sayısının en az üç olması öngörülmüştür. Buna ilişkin düzenlenecek şirket esas sözleşmesinin, üç denetçiden en az birinin, daha fazla denetçiden ise en az ikisinin azınlık tarafından belirlenmesi gerektiği vurgulanmıştır. Böylece kurumun oluşumunda tüm pay sahipleri iradesi yansıtılmış olacaktır⁶⁵¹. Bu yolla azınlık pay sahiplerinin daha iyi korunması sağlanabilecek ve psikolojik olarak şirket yönetimine etkili olamayacağından GK'ya ilgisiz olan pay sahibi grubunun ilgisi çekilebilecektir.

E) SİSTEMİNİN ETKİSİNİ AZALTABİLECEK YÖNTEMLER

Farklı pay sahibi gruplarının şirket organlarında temsili, küçük pay sahiplerinin menfaatine bir sistem olduğu için, çoğunluk pay sahipleri tarafından kullanılması engellenebilir. Bu yüzden sistemin zorunlu hale getirilmesinin yanında sisteme işlerlik kazandıracak birtakım önlemler de alınmalıdır. Bu başlık altında değinilecek yöntemler, birikimli oy sisteminin etkisini azaltabilecek yöntemlerden esinlenerek yazılmıştır. Bundan dolayı birikimli oy sistemindeki yöntemlere atıf yapılacaktır.

Öncelikle şunu belirtmek gerekir ki, farklı kategori hisse senedi gruplarının haklarına zarar verecek GK kararları ilgili kategori grubu tarafından onanmadıkça uygulamaya konulamaz⁶⁵². Ancak grupların organlarda temsiline, başka yollara başvurmak suretiyle engel olma ihtimali her zaman mevcuttur.

⁶⁵⁰ KENDİGELEN, **Grupların Temsili**, s. 395.

⁶⁵¹ MELİS, s. 270-271.

⁶⁵² DAĞ, **İmtiyazlı Hisse**, s. 5.

1) Yönetimdeki Temsilcinin Azli

Farklı pay sahibi gruplarını veya azınlığı temsilen seçilen kişilerin azli ya temsil ettikleri grubun talebiyle ya da çoğunluğun talebiyle mümkün olabilir. Sistemin etkisini azaltabilecek olan asıl sorun, çoğunluk pay sahiplerinin GK'da buna ilişkin bir karar alması sonucu ortaya çıkar.

Farklı pay sahibi gruplarının, kendilerini temsil eden kişileri azletme yetkileri bulunmamaktadır. Zira bu, ancak GK kararı ile mümkün olabilmektedir. GK'nın da bu konudaki yetkisi mutlak değildir. Temsilcinin azli için haklı nedenlerin varlığı da gerekmektedir. Eğer temsilcinin temsil ettiği pay sahibi grubu azil için talepte bulunmuşsa, ayrıca farklı bir nedene gerek yoktur. Ancak buna rağmen temsilci GK tarafından azledilmezse, kişi YK üyesi olarak görevine devam edebilir. Fakat pay sahibi grubunu temsil yetkisinin elinden alındığı farz olunur⁶⁵³.

Pay sahibi grubunun temsilcisini azletmesi sarıh veya zımni olabilir. Söz konusu talebi açıkça GK'ya sunması, sarıh bir teklif, başka bir temsilcinin önerilmesi ise zımni bir tekliftir. Zira her bir pay sahibi grubunun bir temsilci seçme hakkı bulunmaktadır.

Farklı pay sahibi gruplarının şirket organlarında temsili sisteminin azınlık ve pay sahibi grupları lehine olan etkisini ortadan kaldıracak en tehlikeli metotlardan biri, seçilen temsilcinin çoğunluk pay sahipleri tarafından azledilmesidir. TTK'da azil kararı için özel bir yetersayı öngörülmemiştir. Çoğunluğu elinde bulunduran pay sahipleri, her zaman yönetim kurulu üyelerini azledebilirler.

ABD hukukunda birikimli oy sisteminin etkisini azaltacak yöntemleri engellemek için bazı önlemler alınmıştır. Buna göre, birikimli oy sistemiyle seçilmiş bir YK üyesinin azli için, o üyeyi seçebilecek sayıda oya sahip pay sahibinin buna itiraz etmemesi şartı aranmıştır⁶⁵⁴. Böylece, azınlık kendi seçtiği temsilcisinin azli kararına muhalif kalarak bunun önüne geçebilecektir. Bu şartın farklı pay sahibi gruplarının şirket organlarında temsili sisteminde de uygulanabilmesi mümkündür. Buna göre bir temsilcinin azli, en az temsil ettiği grubun sahip olduğu oy kadar red oyu ile geçersiz kılınabilmelidir.

Birikimli oy sisteminde azil durumunda üyelerin tamamının yeniden seçilmesi hükmü öngörülerek sistemin etkisizleştirilme riski giderilmiştir. Azil dışındaki istifa, ölüm, iflas, ehliyetin kaybı gibi üyelikten boşalma sebepleri durumunda bu hüküm uygulanmayacaktır (Seri IV No: 29 Teb. m. 6/I c). Farklı pay sahibi gruplarının şirket organlarında temsili sisteminde de böyle bir önlem öngörülerek bu risk ortadan kaldırılabilir.

⁶⁵³ KENDİGELEN, **Grupların Temsili**, s. 376-377.

⁶⁵⁴ KENDİGELEN, **Birikimli Oy**, s. 422.

2) Yönetim Kurulu Yetkilerinin Devri

Farklı pay sahibi gruplarının şirket organlarında temsili sistemi sayesinde azınlık ve pay sahibi grupları YK'yı temsilci seçmek suretiyle yönetime etkili olabilmektedir. Bunun önüne geçebilmek için YK'nın yetkileri, azınlığın ve pay sahibi gruplarının etkisinin bulunmadığı birtakım komitelere, komisyonlara veya bazı murahhaslara bırakılabilir. Bu şekilde yetkinin devredilmesine hukuken bir engel yoktur. Zira esas sözleşme ile idare ve temsil işleri, pay sahibi olan YK üyelerine veya pay sahibi olmayan müdürlere bırakılabilir (TTK m. 319).

Sistemin etkisini azaltabilecek bu yönetime karşı birtakım önlemler alınabilir. Örneğin YK'daki azınlık ve pay sahibi grubu temsilcilerinin mahkeme kararıyla icra komitesine veya komisyonuna alınmasına karar verilebilir⁶⁵⁵. Bunu engellemek için Tasarıda birtakım düzenlemeler yapılmıştır.

F) KONUNUN TASARIDA ELE ALINIŞI VE GÜÇ BOŞLUĞUNA ETKİSİ

Farklı pay sahibi gruplarının, azınlığın ve münferit pay sahibi gruplarının diğer organlarda temsili, söz konusu grupların şirketi sahiplenmesini sağlayacaktır. Şirketi daha çok sahiplenen, şirketle ilgili daha çok bilgi ve belge sahibi olan, şirket yönetiminde daha çok söz sahibi olan, şirketi daha etkin denetleyebilen küçük pay sahipleri bu sayede GK'ya daha çok ilgi duyacaklardır. Daha az sermayeye sahip olan ve bu yüzden tek başına GK kararlarında etkili olamayacağını düşünen küçük pay sahipleri, gruplar sayesinde şirketin işleyişinde etkili olabilecektir.

Anonim şirketlerin işleyiş yapısı, demokratik bir cumhuriyetle benzeş göstermektedir. Demokratik yapı içerisinde yasama organının konumu ne ise AŞ içerisinde de GK'nın konumu odur. Dolayısıyla GK'nın işleyiş yapısının etkinleştirilmesi ciddi bir önem taşımaktadır. Teorikte en yüksek karar organının GK olduğu hükme bağlanmış olsa da uygulamada bu yetkilerin şirket içindeki belli çıkar grupları tarafından gasp edildiği bilinen bir gerçektir.

Pay sahibi sayısı binleri bulan AŞ'lerde payların geniş bir alana yayılması sebebiyle, gerçekte azınlığı teşkil eden bir grup, güç boşluğundan istifade ederek şirketin yönetim ve denetim organlarını kendi menfaatleri doğrultusunda teşekkül ettirmektedirler. Bunun önüne geçebilmek için pek çok ülkede azınlığa ve bazı pay sahibi gruplarına, yönetim ve denetim gruplarına temsilci gönderme imkanı tanınmaktadır⁶⁵⁶.

⁶⁵⁵ ÇÖMEZ, s. 72.

⁶⁵⁶ **Anonim Şirketlerde Yönetime Katılma Yöntemi Olarak Cumulative Voting Sistemi**, <http://www.mevzuatdergisi.com/1999/12a/02.htm> (erişim tarihi: 24.06.2008).

Farklı pay sahibi gruplarının, azınlığın veya münferit pay sahibi gruplarının yeterince temsil edilememesinden dolayı GK içerisinde bir güç boşluğu ortaya çıkmaktadır. Söz konusu boşluğun doldurulabilmesi için hakimiyeti elinde bulunduran gruba karşı farklı grupların da oluşturulmasına izin vermek gerekir. Hatta nasıl ki siyasi partiler, demokrasinin vazgeçilmez unsurlarıdır, öyle de oluşturulacak bu gruplar, GK'nın vazgeçilmez unsurları olmalıdır. Böylece kendilerini bireysel olarak temsil edemeyen pay sahipleri, gruplar aracılığıyla temsil imkanı bulacak ve daha geniş katılımlı GK toplantıları ile daha sağlıklı kararlar alınabilecektir. Zira şirket yönetimini elinde bulunduran grup, karşısındaki farklı pay sahibi gruplarının muhalefeti sonucu kendi menfaatleri değil, şirket menfaatleri doğrultusunda kararlar alacaktır.

Pay sahiplerinin GK toplantısında rahatça fikrini beyan edebilmesi için gerekli ortamın oluşturulması bir zorunluluktur. Somut olayın özelliklerine göre her bir pay sahibine makul bir süre verilmelidir. Söz konusu süre, şirketin pay sahibi sayısına göre değişir. Ancak, sürenin hesaplanmasında eşitlik ilkesi zedelenmemelidir. Farklı pay sahibi gruplarına farklı süreler verilmesi eşitliğe aykırıdır. Bazı pay sahiplerine durumun gerektirdiği ölçüde fazla süre verilebilir. Örneğin bir önerisi veya projesi olan pay sahibine veya mevcut soruları yanıtlamak isteyen YK üyesine fazla süre verilebilir⁶⁵⁷. İdeal bu olmakla birlikte günümüz şirketlerinde her bir pay sahibine konuşma hakkı vermek neredeyse imkansızdır. Sayıları binleri hatta on binleri bulan pay sahiplerinin GK toplantısında biraraya gelerek müzakerede bulunması mümkün değildir. Bu durumda da bir yandan pay sahiplerinin toplantılara ilgisizliği sorunu ortaya çıkmakta, öte yandan da şirket, pay sahiplerinin görüş ve önerilerinden mahrum kalmaktadır. Bu durum ise güç boşluğunu meydana getirmektedir. Bunun önüne geçebilmek için farklı pay sahibi gruplarının temsilci seçebilmesine imkan tanımak gerekir. Zira seçilen temsilci, grubunu hem YK'da hem de GK'da yeterince temsil edebilecek, grubuna tanınan bir takım imtiyazlardan yararlanabilecektir. GK'da tartışılmayan hatta konuşulamayan birtakım öneriler grup içerisinde tartışılarak şekillenecek ve grup temsilcisi tarafından GK'da savunulabilecektir. Böylece GK'da fiili imkansızlık nedeniyle konuşma imkanı bulunmayan pay sahipleri, grup temsilcileri aracılığıyla sesini duyurabilecektir.

Farklı pay sahibi gruplarının YK'da temsili güç boşluğunun giderilmesine katkı sağlayacaktır. Sistemin politik temsile uygun düşüp şirketler hukuku ile bağdaşmadığı düşünülebilir. Farklı pay sahibi gruplarına birtakım haklar verilmesi eşitlik ilkesine aykırı olduğu savunulabilir. YK'nın partilere dayalı bir kurul olmadığını, kurul içerisinde farklı grupların oluşturulmasının yönetim kurulunun karar verme yetisine zarar vereceği endişesi

⁶⁵⁷ TEOMAN, **Konuşma Süresi**, s. 463-464.

ortaya çıkabilir. Bununla birlikte azınlık temsilcilerinin rakip şirketlerin ajanı olma ihtimali göz önünde bulundurulabilir. Bu tür endişeleri giderebilmek için kanun koyucu tarafından birtakım önlemlerin alınması gerektiği savunulmuştur⁶⁵⁸.

Söz konusu endişelerin yersiz olduğu kanaatindeyim. Zira kanun koyucu, YK'nın sorumluluğu çerçevesinde üyelerin sır saklama yükümlülüğünü düzenlemiştir. Ayrıca pay sahibi gruplarının temsilcilerinin YK üyesi olması sebebiyle edindiği ticari sır niteliğindeki bilgileri şirketteki diğer grupların aleyhine veya rakip firmaların lehine kullanamayacağı SPK Kur. tarafından çıkarılan kurumsal yönetim ilkelerince de yasaklanmıştır (KYİ Bölüm III/m. 2). Bununla birlikte farklı pay sahibi gruplarının YK'ya temsilci seçebilmesi, YK'nın karar verme yetisini ortadan kaldırmayacaktır. Çünkü YK'daki çoğunluk, yine çoğunluk pay sahiplerinin elinde olacaktır.

Sermaye Piyasası Kururulu yayınladığı kurumsal yönetim ilkeleri çerçevesinde farklı pay sahibi gruplarının YK'da temsiline imkan tanımıştır. Buna göre şirket, pay sahiplerinin yönetime katılımını sağlayacak modeller geliştirmelidir. Söz konusu modeller şirketin iç düzenlemeleri veya esas sözleşmesi ile güvence altına alınmalıdır. Bu modellerin başında pay sahibi gruplarının YK'da temsilini sağlayacak düzenlemeler yer almaktadır. Bu yolla YK'da temsilci bulunduran pay sahibi grubu, öğrendiği ticari sırları diğer grupların aleyhinde kullanamaz (KYİ Bölüm III/ m. 2).

Farklı pay sahibi gruplarının YK'ya üye seçebileceği bu sistemin etkisini azaltan birtakım yöntemler bulunmaktadır. Örneğin YK yetkilerini başka bir organa veya murahhaslara devretmek üzere kendi kendine etkisizleştirebilir. Bu durumda küçük pay gruplarının yönetime temsilci seçtirmesinin bir anlamı olmamaktadır.

Tasarıda, yetki devri ve bölünmesi konuları ayrıntılı şekilde ele alınmıştır. YK'nın temsil yetkisinin YK üyesi olmayan üçüncü bir kişiye ve murahhas üyeye devrine izin verilmezken (Tasarı m. 370/II)⁶⁵⁹ yönetim açısından bunun devredilebileceği öngörülmüştür (Tasarı m. 367/I)⁶⁶⁰. Söz konusu düzenlemenin yönetim yetkisinin üçüncü kişi veya murahhaslara devrine imkan tanınması kanımca yerinde olmamıştır. Zira bu yolla YK yetkilerini devretmek suretiyle küçük pay gruplarının YK'daki temsilcisini etkisiz bırakabilir.

⁶⁵⁸ TEKİNALP, *Yönetime Katılma*, s. 56.

⁶⁵⁹ **Tasarı m. 370/II** “Yönetim kurulu, temsil yetkisini bir veya daha fazla murahhas üyeye veyamüdür olarak üçüncü kişilere devredebilir. En az bir yönetim kurulu üyesinin temsil yetkisini haiz olması şarttır.” hükmü ile temsil yetkisinin ancak bir YK üyesi ile birlikte üçüncü kişi veya murahhas üyeye bırakılabileceği hükme bağlanmıştır.

⁶⁶⁰ **Tasarı m. 367/I** hükmünde “Yönetim kurulu esas sözleşmeye konulacak bir hükümle, düzenleyeceği bir iç yönetmeliğe göre, yönetimi, kısmen veya tamamen bir veya birkaç yönetim kurulu üyesine veya üçüncü kişiye devretmeye yetkili kılınabilir. Bu yönetmelik şirketin yönetimini düzenler; bunun için gerekli olan görev yerlerini gösterir, görevleri tanımlar, yerlerini gösterir, özellikle kimin kime bağlı ve bilgi sunmakla yükümlü olduğunu belirler. Yönetim kurulu, istem üzerine, pahasahiplerini ve korunmaya değer menfaatlerini ikna edici bir biçimde ortaya koyan alacaklıları, bu yönetmelik hakkında, yazılı olarak bilgilendirir.” denilmek suretiyle yönetim yetkisinin devredilebileceğini öngörmüştür.

Bu da sistemin güç boşluğuna olan olumlu etkisini ortadan kaldırır. Tasarıda, YK'nın yetkilerini murahhaslara bırakmak suretiyle sistemi etkisizleştirme ihtimaline karşın bir takım önlemlerin alınması zaruridir. Hiç olmasa temsil yetkisinin devrinde olduğu gibi devredilecek kişilerden en az birinin YK üyesi olma şartı getirilebilir.

Tasarı ile YK'daki ağırlaştırılmış ve emredici nitelik taşıyan toplanma yetersayısı, mutlak çoğunluğa dönüştürülmüştür⁶⁶¹. Bu düzenleme pay sahibi gruplarının YK'da temsili açısından olumlu bir gelişmedir. Zira pay sahibi grupları bazı kararlarda kendi aralarında ittifak ederek YK'daki çoğunluğu ele geçirebilirler. Böylece çoğunluk temsilcilerinin keyfi uygulamalarının önü alınabilecektir. Bu yolla şirket yönetiminde etkin olabildiğini gören pay sahipleri GK toplantılarına daha fazla iştirak edecektir.

Tasarı m. 360/I hükmü "*Genel kurul tarafından yönetim kurulu üyeliğine önerilen adayın veya hakkın tanındığı gruba ve azlığa mensup adayın haklı bir sebep bulunmadığı takdirde üye seçilmesi zorunludur.*" demek suretiyle önerilen adayın ancak haklı nedenlerle reddedilebileceğini hükme bağlanmıştır. Haklı nedenlerle adayın reddedilmesi suiistimale konu olabilir. Zira çoğunluk pay sahipleri herhangi bir haklı neden ileri sürerek önerilen adayı reddedebilir. Bu durumda en az açılacak dava sonuna kadar azınlık veya grup temsilcisi olmadan YK'da birtakım önemli kararlar alınabilir. Bu durumun ortaya çıkmaması için çoğunluğun elindeki bu hak alınmalıdır. Eğer haklı nedenler ileri sürülüyorsa önerilen aday seçildikten sonra şirket veya pay sahipleri tarafından kararın iptali yoluna gidilmesi isabetli olacaktır⁶⁶².

Farklı pay sahibi gruplarının YK'da temsilinin, güç boşluğunun giderilmesindeki faydası görülmüş ve Tasarı ile de azınlığa ve pay sahibi gruplarına YK'da temsil edilme hakkı tanınmıştır (Tasarı m. 360). Yani bu düzenleme ile şirket ortağı olan işçiler, aile fertleri, yan sanayi mensupları, bayiler gibi gruplar YK'da temsil olanağı bulacaktır. Ancak bu hüküm emredici değildir⁶⁶³. Ancak esas sözleşmede hüküm varsa kapalı AŞ'ler YK üyelerinin tamamını bu yolla belirleyebilir. Öte yandan HAAŞ'ler için bir sınırlama getirilmiştir. Buna göre belirli pay gruplarına, belirli bir grup oluşturan pay sahiplerine veya azınlığa esas sözleşme ile ancak 1/2 oranında⁶⁶⁴ YK üyesi belirleme imkanı tanınmıştır. Bağımsız YK üyelerine ilişkin düzenlemeler ise saklı tutulmuştur (Tasarı m. 360/I). Bununla birlikte Tasarı bir ilke daha imza atarak bu şekilde YK'ya üye seçtirme hakkının bir imtiyaz oluşturduğunu da hükme bağlanmıştır (Tasarı m. 360/II).

⁶⁶¹ TEKİNALP, **TTK Tasarısı'nda Anonim Şirket**, s. 18.

⁶⁶² MOROĞLU, **Değerlendirme ve Öneriler**, s. 95.

⁶⁶³ TEKİNALP, **TTK Tasarısı'nda Anonim Şirket**, s. 17.

⁶⁶⁴ Tasarıda düzenlenen 2/3 oranı, SPKur.'un bağımsız üye uygulamasının birtakım güçlükler çıkarabileceği gerekçesiyle 28.06.2006 tarihli alt komisyon raporunda yarıya indirilmiştir.

Şirket organlarında temsil edilme hakkının bir imtiyaz oluşturup oluşturmadığı hususu doktrin ve uygulamada süre gelen tartışmalara sebebiyet vermiştir⁶⁶⁵. Bu hususun Tasarıda açıklığa kavuşturulmuş olması, doktrin ve uygulamada gündeme gelen tartışmalara son verecektir.

Farklı pay sahibi gruplarına, belli bir grubu oluşturan pay sahiplerine ve azınlığa bu hakkın verilmesi, güç boşluğunun giderilmesi açısından olumlu bir gelişmedir. Çünkü bu yolla küçük pay sahibi grupları, daha geniş bilgi sahibi olacak ve bu grupların şirket işleyişine olan yabancılıkları giderilecektir. Ancak bu sistemin esas sözleşmeyle öngörüldüğü takdirde zorunlu olduğu düşünülecek olursa, pratik olarak çok faydalı olacağını söylemek mümkün değildir. Zira yönetimi elinde bulunduran grup, yönetimi küçük gruplarla paylaşmak istemeyeceğinden, esas sözleşmede buna ilişkin bir hüküm konulmasını engelleyecektir.

XIII) AZINLIĞIN YÖNETİME ETKİSİ

A) GENEL OLARAK

Anonim şirketler kural olarak çoğunluk tarafından yönetilir. Şirket içi demokrasinin gereği olarak çoğunluğun şirketi idare ve temsil etmesi mantıklıdır. Ancak şirket içinde azınlığın da sermayesinin olduğu göz önünde bulundurulmalı ve azınlığa kendi menfaatlerini koruyabilecekleri birtakım haklar verilmelidir.

Şirketin en yüksek karar organı GK'dır. GK'da kararlar mevcut oyların çoğunluğu ile alınır (TTK m. 378). Çoğunluğun karşısındaki grup ise azınlığı oluşturur. Çoğunluk her zaman şirket sermayesinin %51'lik kısmını oluşturan bir grup değildir. Bazen güç boşluğu sonucunda %30 hatta %25'lik gruplar dahi çoğunluğu teşkil edebilirler. Bunun nedeni, çoğu pay sahibinin şirkete ortak olma amacından ziyade kendisini yatırımcı olarak hissetmesidir⁶⁶⁶.

B) ÇOĞUNLUK İLE AZINLIK ARASINDAKİ DENGE

Anonim şirket hukukunun temel gayelerinden biri de şirket, çoğunluk ve azınlık arasındaki hassas dengeyi kurmaktır. Şirket ile çoğunluğun menfaatleri her zaman örtüşmeyebilir. AŞ'ler genel olarak çoğunluk ilkesine göre yürütülür. Ancak birtakım önemli kararlarda oy birliği veya nitelikli çoğunluk aranabilir⁶⁶⁷. Bu konularda azınlığın şirket yönetimindeki etkinliğinden söz edilebilir.

⁶⁶⁵ KENDİGELEN, *Öneriler*, s. 192.

⁶⁶⁶ GÜÇLÜ, Hakan; *Azınlık Hakları Konusunda Türk Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasası Mevzuatında Yeralan Düzenlemeler İle Gelişmiş Ülke Uygulamaları*, s. 4, 32.
http://www.hakanguclu.com/calismalar/Azınlık_Haklari.pdf (erişim tarihi: 04.06.2008); ÖZDEMİR/YİĞİT, s. 434-435.

⁶⁶⁷ KARAYALÇIN, *Çoğunluk Azınlık İlişkisi*, s. 364.

Bir AŞ'de farklı nitelikteki çıkar grupları arasında kolayca gerilim çıkabilir. Çünkü pay sahiplerinin çıkarları çok farklıdır ve bu çıkarlar sürekli çatışmaktadır⁶⁶⁸. Büyük pay sahibi, şirketi hakimiyet altında tutma gayesindedir. Küçük pay sahibinin çıkarı ise sürekli ve güvenli bir kâr payıdır⁶⁶⁹.

Küçük pay sahiplerinin asıl amacı kar elde etmek olduğundan, Alman kanun koyucusu, büyük pay sahiplerinin mülkiyet hakkının korunmasını tâli derecede görmüş ve küçük pay sahibinin korunmasına öncelik tanımıştır⁶⁷⁰. Türk hukukunda da bu çerçevede her zaman azınlığın çoğunluğa karşı korunması amaçlanmıştır. Ancak çoğunluğun azınlığa karşı korunması üzerinde pek de durulmamıştır.

Çoğunluğun azınlığa karşı korunması genel hükümler çerçevesinde sağlanabilir. Azınlık veya imtiyazlı pay sahipleri kanunlardan kaynaklanan haklarını kötüye kullanırlarsa ilgili işlem, mahkeme tarafından iptal edilebilir. Bununla birlikte BK'ya göre tazminat davası açılabileceğine de şüphe yoktur. Ancak TTK'da da tazminatla ilgili düzenleme yapılması yerinde olacaktır⁶⁷¹.

Çoğunluk veya azınlık hak ve yetkilerini kullanırken dürüstlük kurallarına uygun hareket etmelidirler. Ancak yine de çoğunluğun despotluğu veya azınlığın şirretliği karşısında hakkın kötüye kullanılmaması ilkesi (MK m. 2) etkisiz kalmaktadır. Bunun önüne geçebilmek için şirket işlerini sekteye uğratan azınlığın paylarının çoğunluk tarafında satın alınması gerektiği bazı yazarlar tarafından savunulmuştur. Aynı şekilde şirketi despotça idare eden çoğunluğa karşı da, azınlığa, pay senetlerini şirkete veya çoğunluk pay sahiplerine satma hakkı tanınması gerektiği savunulmuştur. Çoğunluğun, azınlığın paylarını zorunlu satın alma hakkı veya satın alma mecburiyetine kontrol satışı, genel alım önerisi adı verilir. Türk hukukunda pek fazla tartışılmamış olan bu sistem, çoğunluk ile azınlık menfaatlerini dengede tutan ve şirkete istikrar getiren bir yöntemdir⁶⁷². Ancak hukukumuzda bu sistem benimsenmediği için çoğunluk azınlık arasındaki denge, azınlık hakları çerçevesinde sağlanmaktadır.

Türk Ticaret Kanunu, MK'nın ayrılmaz bir parçasıdır (TTK m. 1). Dolayısıyla çoğunluk ve azınlık haklarını kullanırken MK m.2. maddedeki hakkın kötüye kullanılmaması ilkesine riayet etmelidirler. AŞ'lerde çoğunluk ilkesi esas olduğundan şirket idaresi çoğunluğa aittir. Ancak azınlığa da TTK ve sermaye piyasası mevzuatında birtakım haklar verilmiştir.

⁶⁶⁸ BOZKURT, s. 308.

⁶⁶⁹ TEOMAN, Ömer; **Anonim Ortaklıkta Pay Sahiplerinin Oy Hakkının Sonradan Bir Anasözleşme Değişikliği ile Sınırlandırılmasının Anayasaya Aykırı Olmadığı Konusunda Dusseldorf Eyalet Yüksek Mahkemesinin Bir Kararı**, İktisat ve Maliye Dergisi, C.23, S. 10, Ocak 1977, s. 423.

⁶⁷⁰ TEOMAN, **Oy Hakkının Sınırlandırılması**, s. 423.

⁶⁷¹ MOROĞLU, **Çoğunluk Pay Sahiplerinin Korunması**, s. 55.

⁶⁷² KARAYALÇIN, **Çoğunluk Azınlık İlişkisi**, s. 365.

Azınlık hakları, doktrinde olumlu ve olumsuz azınlık hakları olmak üzere iki gruba ayrılmıştır.

Esas sözleşmeye, kanuna veya dürüstlük kurallarına aykırı olan GK kararları, iptal edilebilir (TTK m. 381). Dürüstlük ilkesini düzenleyen, TTK m. 381, Tasarı m. 445’de yerini bulmuştur. Bu hükmün asıl amacı, çoğunluğun haksız ve yersiz kararlarla azınlığı ezmesine engel olmaktır⁶⁷³.

C) AZINLIK HAKLARI

Çoğunluğun yetkilerini suiistimal etmesi riskine karşı TTK’da azınlığa birtakım haklar verilmiştir. Bazı azınlık haklarının kullanılabilmesi için 1/10 hisseye sahip olan pay sahiplerinin senetlerini bankaya tevdi etmesi şarttır. Sorumluluk davası ve özel denetçi tayini için bu şart aranır. Bu şartın amacı, haksız bir dava karşılığında şirketin zarar görmesinin engellenmesidir⁶⁷⁴.

Azınlık hakları, olumlu ve olumsuz olmak üzere ikiye ayrılır.

1) Olumlu Azınlık Hakları

a) Sorumluluk Davası Açılmasını Talep Hakkı

Yönetim kurulu üyeleri aleyhine sorumluluk davası açma hakkı GK’nın yetkisindedir. GK dava açılmamasına karar verse de esas sermayenin en az onda birini temsil eden pay sahipleri dava açılmasına yönelik oy kullanırsa, şirket, bu karar veya talep tarihinden itibaren bir ay içinde dava açmaya mecburdur (TTK m. 341).

Türk Ticaret Kanunu’nda sorumluluk davası açılacak kişiler, İsviçre hukukunda olduğu gibi⁶⁷⁵ geniş şekilde ele alınmıştır. Tek bir paya sahip olan pay sahipleri müdürlere, şirket yöneticilerine ve denetçilere karşı dava açabilmektedir (TTK m. 336). Ayrıca belli bir hisseye sahip olan pay sahipleri, şirketin bu davayı açmasını talep edebilir. SPK dava açılacak kişiler arasında bağımsız denetim kuruluşlarını da saymış ve YK kararlarının iptal edilebileceğini öngörmüştür (SPK m. 15/IV, 16/IV).

Sorumluluk davası ile pay sahibinin bilgi alma hakkı arasında sıkı bir ilişki vardır. Bilgi alma hakkı, oy hakkının bir uzantısı olması itibarıyla pay sahibinin şirket yönetim ve denetiminde etkin olmasını sağlar. Aksi halde pay sahiplerinin YK üyeleri aleyhine

⁶⁷³ BOZTOSUN, s. 370, dpn. 9.

⁶⁷⁴ MOROĞLU, Erdoğan; **Anonim Ortaklıkta Özel Denetçi**, Ord. Prof. Dr. Ernst E. Hirsch’e Armağan, İÜHFİM, Özel Sayı, C. XLII, S. 1-4, s. 351-352; TEKİNALP, Ünal, **Azınlığın Hisse Senetlerini Rehin Olarak Tevdi Etmesi Zorunluluğunun Amacı ve Bazı Sorunlar**, İktisat ve Maliye Dergisi, C.29, S. 8, 1982-83, s. 322-323.

⁶⁷⁵ RUEDİN, s. 115.

sorumluluk davası açma olanağı azalacaktır⁶⁷⁶. Davayı açsa da ispat yükü engelini aşması son derece güç olacaktır⁶⁷⁷.

b) Bilanço Görüşmelerinin Ertenilmesi Talebi

Bilançonun onaylanması konusundaki toplantı, çoğunluğun veya şirket sermayesinin onda birine sahip olan azınlığın talebi üzerine bir ay sonraya bırakılabilir. Bu durum pay sahiplerine bildirilir ve ilan edilir. Bununla beraber azlığın talebi üzerine bir defa ertelendikten sonra tekrar toplantının geri bırakılmasının talep edilebilmesi için bilançonun itiraza uğrayan noktaları hakkında gereken açıklamanın verilmemiş olması gerekir (TTK m. 377).

Bilanço görüşmelerinin yapıldığı ilk GK toplantısının ertelenmesi için azınlığın herhangi bir gerekçe sunmasına gerek yoktur. Ancak ikinci toplantının da ertelenmesi için bilançonun itiraza uğrayan noktaların açıklanmamış olması gerekir. Yani ikinci toplantının ertelenmesi için gerekçe sunulması şarttır⁶⁷⁸.

c) Özel Denetçi Seçtirme

Bazı şartların gerçekleşmesi durumunda şirket hesaplarının incelenmesi için GK dan özel bir denetçi atanması talep edilebilir. Buna göre esas sermayenin 1/10'una sahip olan pay sahipleri, toplantıdan iki yıl önceki döneme kadar şirketin kuruluşuna veya idari işlerine ilişkin bir suiistimalin meydana geldiği gerekçesiyle özel denetçi tayinini talep edebilirler. Ancak azınlığın, özel denetçi tayinini talep edilebilmesi için toplantıdan önceki son altı aydan beri 1/10 hisseye sahip olduğunu ispatlamaları gerekir (TTK m. 348).

Şirketin gereksiz incelemelerden dolayı uğrayacağı zararı karşılamak ve gündemin gereksiz yere meşgul edilmemesi için 1/10 hisseye sahip kişilere tevdi zorunluluğu getirilmiştir. Ancak bu zorunluluk azınlığın bazı haklarını kullanmasına engel oluşturmaktadır. Şirketin çoğu zaman sadece dava masraflarını ödemekle yükümlü kılındığı düşünülecek olursa 1/10 hissenin tevdi zorunluluğunun amacı aşan bir uygulama olduğu anlaşılacaktır⁶⁷⁹.

Pay sahibinin şirketle ilgili bilgi edinmesi en tabii hakkıdır. Zira bilgisiz denetim AŞ'nin temel ilkelerine uygun değildir. Pay sahibinin bilgi edinemediği durumlarda özel denetçi seçtirme hakkı, geleneksel denetim haklarının yokluğunu giderecek bir vasıta⁶⁸⁰.

Azınlığın özel denetçi seçtirme hakkını kötüye kullanmaması gerekmektedir. Bunun önüne geçilebilmesi için özel denetçi gerektiren hallerin mahkeme tarafından sıkı bir şekilde

⁶⁷⁶ TEOMAN, *Oy Hakkı Dışındaki Yönetim Hakları*, s. 56.

⁶⁷⁷ ANSAY, *Anonim Şirketler Hukuku Nereye Gidiyor?*, s. 51.

⁶⁷⁸ PULAŞLI, *Şirketler Hukuku*, s. 700.

⁶⁷⁹ TEKİNALP, *Tevdi Zorunluluğu*, s. 324.

⁶⁸⁰ RUEDIN, s. 114.

incelenmesi gerekir. Aksi düşünce bu hakkın, kişisel çıkarlar çerçevesinde şirket yönetimine karşı bir baskı ve yıldırma aracı olarak kullanılmasına sebebiyet verecektir⁶⁸¹.

d) Denetçilere Şikayet Hakkı

Anonim şirketlerde her bir pay sahibi, lüzum gördüğü takdirde denetçilere şikayet yoluna başvurabilir. YK veya müdürler aleyhine yapılan şikayetler, yazılı veya sözlü olabilir. Ancak şikayetin gerekçelerinin gösterilmesi ve delillerin sunulması bakımından yazılı olması önem arz eder⁶⁸². Bu müracaatlar denetçiler tarafından değerlendirilmek zorundadır. Eğer şikayet haklı görülürse bu durum, yıllık raporlarda gösterilmelidir (TTK m. 356/I).

e) Olağanüstü Toplantıya Davet ve Gündeme Madde Ekletme

Şirket sermayesinin en az 1/10 değerinde paylara sahip olan kimselerin gerektirici sebepleri bildiren yazılı talepleri üzerine YK'nın, GK'yı olağanüstü toplantıya davet etmesi zorunludur. Eğer GK zaten toplanacaksa azınlığın görüşülmesini istediği maddelerin YK tarafından gündeme konulması mecburidir. Bu talep hakkını haiz kimselerin sahip olmaları gereken payların miktarı esas sözleşme ile daha az bir miktara indirilebilir (TTK m. 366).

Pay sahiplerinin TTK m. 366 da yazılı talepleri, YK veya denetçiler tarafından dikkate alınmadığı takdirde şirket merkezinin bulunduğu yerdeki mahkemeye müracaat hakları vardır. Söz konusu talep üzerine mahkeme, pay sahiplerine GK toplantısına davet ve gündeme madde ekleme yetkisi tanıyabilir (TTK m. 367).

Şartlar yerine gelmişse mahkeme azınlığın nedenlerinin "gerektirici" nitelikte olup olmadığını tespit eder. Sebepler mahkeme tarafından gerektirici nitelikte bulunursa azınlığa, şirketi GK'ya davet etmek üzere yetki verilir⁶⁸³.

Mahkeme, öncelikle şekli koşulların yerine getirilip getirilmediğini inceleyecektir. Yani azınlığın YK'ya ve DK'ya başvurup başvurmadığını, paylarını bankaya teminat olarak yatırıp yatırmadığını ve gerektirici sebeplerin haklılığını inceleyecektir. Mahkeme talebi haklı görürse, azınlığa GK'yı toplama hususunda yetki verecektir. Azınlık toplantı için yapacağı masrafları AŞ'den isteyebilir⁶⁸⁴.

Azınlığın GK'yı toplantıya davet etme yetkisinin uygulamada etkinliğinin sınırlı olduğu görülmektedir. Zira azınlık GK'yı toplantıya davet etse de bunun zamanı YK

⁶⁸¹ MOROĞLU, **Denetçi**, s. 357-358.

⁶⁸² PULAŞLI, **Şirketler Hukuku**, s. 705.

⁶⁸³ MOROĞLU, Erdoğan; **Anonim Ortaklıkta Azınlık Pay Sahiplerinin Genel Kurulu Toplantıya Daveti ve Mahkemenin Davete İzin Kararının Uygulanmasının Durdurulması**, Prof. Dr. Hayri DOMANIÇ'e Armağan, İstanbul 1995, s. 187; YASAMAN, s. 451.

⁶⁸⁴ YASAMAN, s. 451; MOROĞLU, **Davete İzin**, s. 187-188.

tarafından belirlenmektedir. Bu da bir takım suiistimallere yol açabilir. YK birtakım bahanelerle GK'nın toplanmasını sürüncemede bırakabilir.

Azınlığın GK'yı toplantıya çağırma hususunda birtakım problemler ortaya çıkarabilir. Çünkü olağan GK gündemini YK ve DK raporları, bilanço, kâr-zarar hesaplarının hazırlanması oluşturur. Bu belgeleri, YK ve DK'nın hazırlamaması durumunda azınlığın problemle karşılaşacağı şüphesizdir. Bundan dolayı mahkeme tarafında azınlığa yetki verilmesinden ziyade bir eda hükmü verilerek, YK'nın GK'yı toplantıya çağırma zorunluluğu yerinde olurdu⁶⁸⁵.

f) Esas Sözleşme ile Öngörülebilecek Azınlık Hakları

Kanunda bahsedilen azınlık hakları dışında esas sözleşme ile de azınlığa birtakım haklar verilebilir. Örneğin şirket içinde bir grup (A) pay sahibinin olumlu oyu olmadan esas sözleşmenin değiştirilemeyeceğine ilişkin bir esas sözleşme hükmü konulabilir. Nitekim Yargıtay da bu şekilde esas sözleşme ile olumlu azınlık hakkı tanınabileceğine hükmetmiştir⁶⁸⁶.

2) Olumsuz Azınlık Hakları

a) Ağırlaştırılmış Yetersayı Aranan Haller

Kanunda ayrıntı haller istisna olmak üzere GK, kural olarak esas sermayenin ¼'ü ile toplanır. Bu oran sağlanamadığı takdirde yapılacak olan ikinci toplantıda herhangi bir oran aranmaz (TTK m. 372). Toplantı yetersayısı ise sermaye çoğunluğudur (TTK m. 378/I). Söz konusu çoğunluktan kasıt "salt çoğunluk" tur⁶⁸⁷.

Esas sermayenin en az ¼'ünü temsil eden pay sahiplerinin hazır bulunması durumunda GK toplantısına başlanır. İlk toplantıda bu oran sağlanmazsa herhangi bir yetersayı aranmaksızın daha sonraki bir tarihte ikinci toplantı yapılabilir (TTK m. 372). Hükümden anlaşıldığı üzere oydan yoksunluk halleri (TTK m. 374) hariç olmak üzere ikinci toplantı tek bir oyun bile hazır olması durumunda yapılabilir fakat karar alınmaz⁶⁸⁸.

Genel kurul toplantısında kararların çoğunlukla alınacağına ilişkin hüküm emredici niteliktedir (TTK m. 378/I). Ancak oy dağılımının eşit olduğu bir toplantıda nasıl karar alınacağı doktrinde tartışma konusu olmuştur. Bazı yazarlar, YK başkanının GK'da üstün oya sahip olduğuna ilişkin esas sözleşmede hüküm öngörülebileceğini savunmuştur. Bu görüşü savunanlar, TTK m. 378'in her yönüyle emredici bir hüküm olmadığını, mutlak çoğunluktan daha ağır bir yetersayının esas sözleşme ile kararlaştırılabileceğini kendilerine dayanak olarak

⁶⁸⁵ YASAMAN, s. 454.

⁶⁸⁶ Yarg. 11. HD, E. 6656, K. 4986, T. 13.06.1994 (PULAŞLI, *Şirketler Hukuku*, s. 710).

⁶⁸⁷ KARAYALÇIN, *Çoğunluk Azınlık İlişkisi*, s. 358-359.

⁶⁸⁸ TEKİNALP, Ünal; *Genel Kurul Toplantı Yetersayılarına İlişkin Bazı Sorunlar*, İktisat ve Maliye Dergisi, C.XXV, S. 1, 1978, s. 13-14; TEOMAN, *İkinci Toplantı İçin Çağrı Merasimi*, s. 355.

almışlardır⁶⁸⁹. İsviçre Federal Mahkemesi de esas sözleşmeye böyle bir hüküm konulmasının emredici hükümlere aykırı olmadığına karar vermiştir. Ancak bu durum, azınlığın menfaatlerini açıkça ihlal ediyorsa hakkın kötüye kullanılması çerçevesinde geçersizliği ileri sürülebilir⁶⁹⁰. Oyların eşit olması durumunda GK veya YK başkanına üstün oy verilmesine karşı çıkan yazarlar ise oy hakkının kişiye değil paya bağlı bir hak olduğunu⁶⁹¹, eşitlik söz konusu olduğunda bunun kararın reddi anlamını taşıdığını, bunu esas sözleşme ile olumlu hale tahvil etmenin anlaşılır bir durum olmadığını savunmuşlardır⁶⁹².

İsveç hukukuna göre, GK'da oylamanın eşit olması durumunda, başkanın oyu kararı etkiler. Başkanın oylamaya katılmadığı toplantılarda eşitlik durumu söz konusu olursa kura yoluna başvurulabilir. Ancak bunun için seçim öncesi aksi kararlaştırılmamış olması gerekir⁶⁹³. GK toplantısında oyların eşit dağılımı sonucu kura yoluna başvurulması, isabetli bir çözüm önerisi olabilir. Oy hakkının kişiye değil de paya bağlı olmasından dolayı, başkanın üstün oyunun olması anlamsızdır. Oyların eşit olması durumunda, kararın olumsuz olduğu düşüncesi de haksızlık teşkil edebilir. Bundan dolayı esas sözleşmede aksi kararlaştırılmamış olması şartıyla oyların eşitliğinde kura yoluna gitmek makul bir yol olabilir.

Türk Ticaret Kanunu'nda bazı haller için daha ağır oranlar öngörülmüştür. Ağırlaştırılmış yetersayı halleri, azınlık hakkı olarak düzenlenmemiştir. Ancak doktrinde bu durum, olumsuz azınlık hakkı olarak kabul görmüştür. Bununla birlikte, kanunda öngörülen ağırlaştırılmış yetersayıların dışında esas sözleşme ile de birtakım özellikli yetersayılar aranabilir. Söz konusu özellikli yetersayılar, esas sözleşme ile daha da ağırlaştırılabilir ancak hafifletilemez. Esas sözleşme ile belirlenen bu oranlar da olumsuz azınlık hakkı olarak değerlendirilir. Esas sözleşme ile "tüm sözleşme değişikliklerinde oy birliği şartı" aranmasına ilişkin bir hüküm konulamaz⁶⁹⁴.

Ağırlaştırılmış yetersayı aranan haller TTK m. 388'de düzenlenmiştir. Buna göre, şirketin tabiiyetinin değiştirilmesi ve pay sahiplerinin sermaye taahhütlerinin artırılmasına ilişkin kararlarda oy birliği aranır (TTK m. 388/I). Şirketin iştiğal ettiği kanunun veya türünün değiştirilmesi, sermayenin azaltılması, tahvil ihraç edilmesi, şirketin sona erdirilmesi veya bir kamu tüzel kişisine devrine ilişkin kararlarda, şirket sermayesinin 2/3'ünün olumlu oyu gerekir. Söz konusu konularla ilgili ilk toplantıda gerekli çoğunluk sağlanamazsa, ikinci

⁶⁸⁹ TEKİNALP, Ünal; **Yönetim Kurulu Başkanının Genel Kurulda Üstün Oya Sahip Olup Olamayacağı Sorunu**, İktisat ve Maliye Dergisi, C. 18, S. 8, 1971-72, s. 303.

⁶⁹⁰ ÖÇAL, **Kararlar**, s. 111-112;
POROY (TEKİNALP/ÇAMOĞLU), **Ortaklıklar**, s. 406-407.

⁶⁹¹ TEKİNALP, **Üstün Oy**, s. 303.

⁶⁹² ÜLGEN, Hüseyin; **Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul Başkanının Üstün Oyu**, BATIDER, C. 6, S. 4, 1971-72, s. 684-685.

⁶⁹³ CARSTEN, s. 1062.

⁶⁹⁴ PULAŞLI, **Şirketler Hukuku**, s. 695-696.

toplantıda esas sermayenin yarısının olumlu oyu gerekir (TTK m. 388/II, 369/II, 423, 434, b.9, 454).

b)Kuruluştan Dolayı Sorumlu Olanların Sulh ve İbraları

Şirketlerin kuruluşunda rol almış YK ve DK üyelerinin şirket içindeki nüfusu ilk kuruluştaki gibi olmayacaktır. Zamanla şirkete yeni pay sahipleri girdikçe şirketteki hakimiyetleri gittikçe zayıflayacaktır. Bunu hesaba katan kanun koyucu TTK m. 310 ile, *“Kurucuların ve idare meclisi azalarının ve murakıpların, yukarıdaki maddeler gereğince tabi oldukları mesuliyetler, şirketin tescili tarihinden itibaren dört yıl geçmedikçe sulh ve ibra suretiyle ıskat edilemez.”* demek suretiyle diğer pay sahiplerinin kendi çıkarlarını koruyabilecek duruma gelmesi için kurucularla yapılacak olan sulh ve ibranın belirli bir süre geçerli olmayacağını öngörmüştür. Bununla birlikte kurucuların etkinlikleri azalsa da hala şirketin zarar etme olasılığı göz önünde bulundurulmuş ve şirketçe yapılan sulh ve ibraların GK toplantısının onayına sunulmasını içeren *“Bu müddetin geçmesinden sonra sulh ve ibra ancak umumi heyetin tasdikiyle tamam olur. Bununla beraber esas sermayenin onda birini temsil eden pay sahipleri sulh ve ibranın tasdikine muhalif iseler, sulh ve ibra umumi heyetçe tasdik olunamaz.”* hükmü öngörülmüştür⁶⁹⁵. TTK m. 310 emredici olduğundan dolayı 1/10'luk oran esas sözleşme ile artırılmaz. Ancak %7, %5 gibi daha aşağıya çekilmesi mümkündür.

Kuruluştan dolayı sorumlu olanların ibrasını sınırlandıran ilgili madde, beklenen amaca hizmet etmektedir fakat yeterli değildir. Zira söz konusu kimseler maddede yasaklanmamış olan tahkim, davadan feragat, karşılık davayı kabul müesseseleriyle kendilerini aklayabilirler⁶⁹⁶.

D) KONUNUN TASARIDA ELE ALINIŞI VE GÜÇ BOŞLUĞUNA ETKİSİ

Şirket içinde sürekli bir mücadele söz konusudur. Şirkette karar mekanizmasını elinde bulunduran çoğunluk pay sahipleri, iktidarını istikrarlı bir şekilde sürdürme gayreti içindedir. Bunun tek yoluysa, azınlığın hakimiyeti ele geçirecek kadar güçlenmesine engel olmaktır⁶⁹⁷.

Küçük pay sahiplerinin korunması, sermaye piyasasının gelişmesi açısından önemli bir husustur. Özellikle HAAŞ'lerin geniş bir alana yayılması ve menkul kıymetlere olan talebin arttığı 2000'li yıllarda hemen hemen her ülkede karşılaşılan en önemli sorunlardan biri de “güç boşluğu” dur. Söz konusu sorun, sayıları binleri bulan pay sahiplerinin GK

⁶⁹⁵ DOMANIÇ, s. 301-302.

⁶⁹⁶ DOMANIÇ, s. 314-315.

⁶⁹⁷ KARAYALÇIN, *Çoğunluk Azınlık İlişkisi*, s. 351.

toplantılarına katılmamaları ve oy kullanmamalarından kaynaklanmaktadır. Güç boşluğu neticesinde şirket işleyişinde de birtakım sorunlar yaşanmaktadır⁶⁹⁸.

Bireysel haklar, aynı zamanda yönetime dolaylı katılmanın bir türünü oluşturmaktadır⁶⁹⁹. Güç boşluğunun en çok görüldüğü şirketler 'konzern'lerdir. Daha geniş anlamı ile bağlı işletme adı verilen bu şirket gruplarında pay sahibinin oy kullanarak yönetime katılması bir yana şirketteki tasarrufunun bile korunması çok güçtür. Bunun önüne geçebilmek için pay sahiplerinin bireysel haklarının güçlendirilmesi gerekir⁷⁰⁰. Ayrıca söz konusu bağlı işletmelerin idaresi, kurumsal yönetim ilkeleri çerçevesinde yapılmalıdır. Özellikle iç ve dış kontrol mekanizmalarının kurulması, küçük pay sahiplerinin mali ve idari haklarını güvence altına alacaktır.

Türk Ticaret Kanunu'nda ana birim olarak çoğunluk hakları düzenlenmiştir. Bununla birlikte şirket menfaati, bireysel haklar ve azınlık hakları ile çoğunluk yetkililerine birtakım sınırlamalar getirilmiştir. Kayıtsız şartsız çoğunluğun hakim olduğu bir şirkette, bazı sakıncaların ortaya çıkması muhtemeldir. Zira hakimiyeti elinde bulunduran grup, şirketin menfaati yerine birtakım özel çıkarlar doğrultusunda hareket edebilir. Bu durum ise küçük pay sahiplerinin sömürülmesine yol açar⁷⁰¹. Söz konusu sorunun önüne geçebilmek için TTK'da azınlık hakları ayrıca düzenlenmiştir.

Pay sahiplerinin kendilerini ortak yerine yatırımcı görmeleri⁷⁰² sonucu ortaya çıkan güç boşluğu sorununun giderilmesi amacıyla SPK'da toplantı yetersayıları hafifletilmiştir. Buna göre TTK'da azınlık oluşturmak için belirlenmiş %10 oranı, HAAŞ'ler için % 5 olarak belirlenmiştir (SPK m. 11)⁷⁰³.

Halka açık anonim şirketlerde küçük pay sahiplerinin, toplantı yerinin uzaklığı, toplantıya katılımın masraflı ve zahmetli olması, günlük mesleki işlerden vakit kalmaması, şirket işlerinin teknik bilgiyi gerektirmesi ve anlaşılamayacak kadar güç olduğu düşüncesi, GK kararına etkili olunamayacağı inancı nedeniyle GK toplantılarına ilgi göstermemeleri neticesinde güç boşluğu sorunu ortaya çıkmaktadır.

Güç boşluğundan yararlanan çoğunluk pay sahipleri, kendi menfaatleri çerçevesinde hareket ederek azınlık pay sahiplerine zarar verebilmektedir. Bunun önüne geçebilmek için azınlığa, YK ve DK aleyhine sorumluluk davası açılması talep hakkı, (TTK m. 341) özel

⁶⁹⁸ GÜÇLÜ, s. 2.

⁶⁹⁹ TEKİNALP, **Yönetime Katılma**, s. 102.

⁷⁰⁰ TEKİNALP, **Yönetime Katılma**, s. 101.

⁷⁰¹ GÜÇLÜ, s. 2.

⁷⁰² ÖZDEMİR/YİĞİT, s. 434-435.

⁷⁰³ Kanun koyucu **SPK m. 11** "Türk Ticaret Kanununun 341, 348, 356, 359, 366, 367 ve 377 nci maddelerinde esas sermayenin en az onda birini temsil eden pay sahiplerine tanınan haklar, halka açık anonim ortaklıklarda, ödenmiş sermayenin en az yirmide birini temsil eden pay sahipleri tarafından kullanılır." hükmü ile 1/20'nin azınlık oluşturabileceğini öngörmüştür.

denetçi tayin edilmesini talep hakkı (TTK m. 348), denetçilere şikayet hakkı (TTK m. 356), GK'yı olağanüstü davet ve gündeme madde ekletme hakkı (TTK m. 366), bilanço görüşmelerinin ertelenmesini talep hakkı (TTK m. 377) ve kuruluştan dolayı sorumlu olanların sulh ve ibralarına engel olma hakkı (TTK m. 310) gibi birtakım haklar verilmiştir⁷⁰⁴.

Sermaye Piyasası Kanunu'nda da azınlığın korunmasına yönelik birtakım düzenlemeler yapılmıştır. Azınlık oluşturma yetersayıları azaltılmış, kayıtlı sermaye sisteminde azınlığın YK kararları aleyhine dava açma hakkı artırılmıştır. Zorunlu pay alım teklifine ve birikimli oya ilişkin yeni hükümler öngörülmüştür. Bununla birlikte SPK ile bağımsız denetim sistemi getirilmiştir⁷⁰⁵. Özellikle bağımsız denetim sistemi, azınlık pay sahiplerinin haklarının korunması açısından önem arz etmektedir. Zira mevcut TTK'daki düzenleme sağlam bir denetleme mekanizmasından ziyade yönetimi elinde bulunduran güçlü bir grubun usulsüzlüklerini meşrulaştırıcı bir vasıta aracı haline gelmiştir.

Azınlıktaki pay sahiplerinin mali haklarını güvence altına alacak bir takım düzenlemelere de yer verilmelidir. Örneğin İsveç hukukunda yeni paylı şirketler yasasında yapılan değişiklikle azınlığa, çoğunluk karşısında mağdur olmaması için, GK'dan yıllık net kârın %50'sine kadar olan kısmının talep edilebilmesi hakkı verilmiştir. Ancak bu %50'lik kısım esas sermayenin %5'ini aşmayacak oranda olmalıdır⁷⁰⁶. Hukukumuzda da azınlık haklarının ve küçük pay sahiplerinin korunması için benzer bir düzenleme benimsenebilir. Böylece şirket hakimiyetini elinde bulunduran grupların şirket sermayesini kendi menfaatine kullanarak diğer pay sahiplerini zarara uğratmalarının önüne geçilmiş olacaktır.

Gerek TTK'da gerekse SPK'daki düzenlemeler, azınlığın çoğunluk hakimiyetine karşı korunması ve güç boşluğunun giderilmesi açısından önem arz etmektedir. Azınlık, yasaların kendisine verdiği hakları, bilinçli bir şekilde kullanmak suretiyle çoğunluğun keyfi hareketlerinin önüne geçebilir. Böylece kendilerini daha güvende hisseden küçük pay sahipleri, yatırımcı psikolojisinden kurtulacak, şirketin asli bir unsuru olarak hareket edecektir.

Türk Ticaret Kanunu'ndaki düzenlemeler yerinde olsa da yeterli değildir. Örneğin özel denetçi tayini yerinde bir düzenlemedir ancak İsv. BK'da olduğu gibi özel denetçinin şirket bilgilerini, nasıl elde edeceği hususu hükme bağlanmamıştır⁷⁰⁷. Tasarıda bu husus özel olarak ele alınmış ve Tasarı m. 441/III ile "*Kurucular, organlar, vekiller, çalışanlar, kayımlar ve tasfiye memurları önemli olgular konusunda özel denetçiye bilgi vermekle*

⁷⁰⁴ GÜÇLÜ, s. 2.

⁷⁰⁵ GÜÇLÜ, s. 50.

⁷⁰⁶ CARSTEN, s. 1061.

⁷⁰⁷ ANSAY, *Anonim Şirketler Hukuku Nereye Gidiyor?*, s. 38.

yükümlüdür.” hükmü getirilmiştir. Özel denetçi şirkette inceleme yaparken veya bilgi alırken güçlükle karşılaşılabılır, hatta şirkete girmesi engellenebilir. Defterlere ve diğer belgelere ulaşmasının engellenmesi, bilgi verilmesinin reddedilmesi durumlarında özel denetçinin görevini yapabilmesi için mahkemeye başvurabilmesi hakkı tanınmıştır (Tasarı gen. ger. m. 441/III). Böylece Alman hukukunda olduğu gibi özel denetçinin bilgi alma imkanı güvence altına alınmıştır.

Azınlık haklarının kullanımı sadece pay sahipleriyle sınırlandırılmamalı, intifa hakkı sahiplerine de bir takım haklar öngörülmalıdır. Zira üzerinde intifa hakkı bulunan paylarda, oy kullanarak şirketin işleyişinde irade tesis edecek olan pay sahibi değil intifa hakkı sahibidir.

İntifa hakkı sahibi, pay sahipliğinden doğan, sorumluluk davası açmak, bilanço görüşmelerinin ertelenmesini veya özel denetçi atanmasını istemek, denetçilere şikayet, GK’yı toplantıya çağırarak ve gündeme madde eklettirmek gibi birtakım bireysel hakları ve azınlık hakları da kullanabilmelidir⁷⁰⁸.

Pay sahiplerinin bireysel hakları artırılmalıdır. Kâr payı, tasfiye bakiyesine katılma gibi malvarlığından kaynaklanan hakların yanında YK ve denetçiler aleyhine sorumluluk davası açma hakkı kolaylaştırılmalıdır. Çünkü şirketle fazla ilgilenmeyen küçük pay sahiplerinin sorumluluk davası açması beklenemez. Bununla birlikte söz konusu davanın maddi külfeti de düşünülecek olursa, sadece teorik açıdan pay sahiplerine tanınmış bir hak olduğu anlaşılacaktır⁷⁰⁹. Ayrıca mali olanakları daha fazla olan yöneticilerin kendilerini daha iyi savunacakları da düşünülmelidir. Buna rağmen dava kazanılsa da tazminatın şirkete verilecek olması pay sahiplerini bu girişimden alıkoymaktadır. Bunun önüne geçebilmek için mahkeme masraflarının şirketçe karşılanması fikri ileri sürülmüştür⁷¹⁰. İsviçre hukukunda ise masrafların genel taksim ilkesinden vazgeçilmiş ve adil bir taksim öngörülmüştür. Buna göre iyi niyetle dava açan kişilerin masrafların sadece bir kısmına katlanması öngörülmüştür⁷¹¹.

Türk ve Avrupa hukukunun aksine, ABD hukukunda sorumluluk davası, yöneticileri dolaylı olarak denetlemede etkin bir yöntemdir. ABD’de sorumluluk davasının etkin şekilde uygulanması, yargılama usulüyle de ilgili bir durumdur. Zira pay sahibi davayı kaybederse karşı tarafın avukatlık masraflarını ödeme yükümlülüğü altında değildir. Ayrıca ABD’de ibra müessesesi de yoktur. Avrupa’da sorumluluk davasına etkinlik kazandırmanın yolları aranmaktadır. Örneğin İsv. BK’da yapılan değişikliklerle mahkeme masrafları konusunda ve davanın açılmasını zorlaştıran bazı şartların kaldırılması hususunda yeni düzenleme

⁷⁰⁸ TEOMAN, *Oy Hakkı Dışındaki Yönetim Hakları*, s. 58.

⁷⁰⁹ ANSAY, *Anonim Şirketler Hukuku Nereye Gidiyor?*, s. 51-52.

⁷¹⁰ TEKİNALP, *Yönetime Katılma*, s. 99.

⁷¹¹ RUEDİN, s. 116

getirilmiştir. Alman hukukunda da %1 hisseyi temsil edenlere tazminat davası açma hakkının verilmesiyle reform sürecine başlanmıştır. Türk hukukunda gerek TTK gerek SPK sorumluluk davasını ayrıntılı bir şekilde düzenlemiştir. Ancak usul hükümleri davanın açılması açısından yeterli değildir. Davanın açılmasını kolaylaştıracak hükümler benimsenmeli ve YK'nın görevini kötüye kullanmaktan dolayı işlediği suçlarda TCK kapsamında ele alınmalıdır⁷¹².

Sorumluluk davasının kolaylaştırılabilmesi için önerilebilecek bir diğer yol da “sınıf davası”dır. Sınıf davası açma hakkı, ABD hukukunda kabul gören bir sistemdir. Buna göre benzer talep ve iddiaları bulunan pay sahiplerinin oluşturduğu bir grup adına, grup içindeki bir veya birkaç kişi tarafından tüm grubu temsilen dava açılması imkanı tanınmıştır. Dava sonucunda verilen mahkeme kararı, gruptaki herkesi bağlamaktadır⁷¹³. Böylece belli bir grup adına dava açılarak masraflar bölünebilir. Küçük pay sahiplerinin daha az zamanını alacak bu yöntem, pay sahibine daha az maddi külfet yükleyecektir.

Tasarı ile mevcut kanunumuzdaki her şeyin GK'ya bırakan anlayış terkedilmiştir. TTK'ya göre özel denetçi GK tarafından seçilir. YK üyelerinin sorumluluk davasında şirketi organ denetçisi temsil eder. Azınlığın GK'yı toplantıya çağırdığı durumlarda toplantı zamanını YK belirler. Tasarı ile bu konuda sistemli bir düzenleme yapılmış ve yeni azınlık hakları kabul edilmiştir (Tasarı gen. ger. No 133). Tasarı ile azınlık sistemi yerine pay sahibinin yeni dava, inceleme, bilgi alma, bağlayıcı öneride bulunma hakları güçlendirilmiştir (Tasarı gen. ger. No 132)⁷¹⁴.

Tasarı esas sözleşme değişiklikleri için dört farklı yetersayı öngörülmüştür (Tasarı m. 421)⁷¹⁵. Bunlar oy birliği gerektiren konular, esas sermayenin en az %75'inin olumlu oyunu

⁷¹² ANSAY, **Anonim Şirketler Hukuku Nereye Gidiyor?**, s. 51-53.

⁷¹³ ÇÖMEZ, s. 148, dph.300.

⁷¹⁴ TEKİNALP, **TTK Tasarısında Anonim Şirket**, s. 15.

⁷¹⁵ Kanun koyucu **Tasarı m. 421** “Kanunda veya esas sözleşmede aksine hüküm bulunmadığı takdirde, esas sözleşmeyi değiştiren kararlar, şirket sermayesinin en az yarısının temsil edildiği genel kurulda, toplantıda mevcut bulunan oyların çoğunluğu ile alınır. İlk toplantıda öngörülen toplantı nisabı elde edilemediği takdirde, en geç bir ay içinde ikinci bir toplantı yapılabilir. İkinci toplantı için, toplantı nisabı şirket sermayesinin en az üçte birinin toplantıda temsil edilmesidir. Bu fıkrada öngörülen nisabları düşüren veya nispi çoğunluğu öngören esas sözleşme hükümleri geçersizdir.

(2) Aşağıdaki esas sözleşme değişikliği kararları, sermayenin tümünü oluşturan payların sahiplerinin veya temsilcilerinin oybirliğiyle alınır.

a) Bilânço zararlarının kapatılması için yükümlülük ve ikincil yükümlülük koyan kararlar.

b) Şirketin merkezinin yurtdışına taşınmasına ilişkin kararlar.

(3) Aşağıdaki esas sözleşme değişikliği kararları, sermayenin en az yüzde yetmişbeşini oluşturan payların sahiplerinin veya temsilcilerinin olumlu oylarıyla alınır.

a) Şirketin işletme konusunun tamamen değiştirilmesi.

b) İmtiyazlı pay oluşturulması.

c) Nama yazılı payların devrinin sınırlandırılması.

(4) İkinci ve üçüncü fıkralarda öngörülen yetersayılara ilk toplantıda ulaşamadığı takdirde izleyen toplantılarda da aynı yetersayı aranır.

gerektiren konular, esas sermayenin en az %50'sini gerektiren konular ve pay senetleri menkul kıymet borsasında işlem gören şirketlerde olağan toplantı ve karar yetersayıdır⁷¹⁶. Tasarının ilgili hükmü, AŞ'lerin mevcut çıkar dengelerini altüst edeceği gerekçesiyle eleştirilmiştir⁷¹⁷.

Azınlığın GK'yı toplantıya çağırma hakkı Tasarıda yeniden ele alınmıştır. Tasarıda azınlığın taleplerinin reddedilmesi durumunda GK toplantısının düzenlenmesi için şirkete mahkeme tarafından bir kayyım tayin edilmesi öngörülerek bu husustaki tartışmalara noktayı koymuştur (Tasarı m. 411)⁷¹⁸. Tasarının önceki halinde GK'nın mahkeme tarafından toplanacağı hükmü yer almaktaydı. Ancak bu hüküm birtakım bürokratik işlemlere sebebiyet verebileceğinden dolayı eleştiri konusu olmuştu⁷¹⁹.

Tasarıda GK'nın toplantıya çağırılmasında katılımcılık ilkesi benimsenmiştir. Bununla birlikte azınlığa tanınan GK'yı toplantıya çağırma yetkisi çerçevesinde GK'nın uygun bir sürede toplanması öngörülmüştür (Tasarı m. 411, 412)⁷²⁰. Böylece YK'nın kötü niyetle hareket etme ihtimalinin önüne geçilmiştir.

Tasarıda menfaat sahibi ithafına ayrı bir önem verilmiştir. Pay sahibini de içine alan bu kavram, yatırımcıları, çalışanları, iş ortaklarını ve alacaklıları da kapsamaktadır. Kurumsal yönetim çerçevesinde menfaat sahiplerine yönetime katılma imkanı kolaylaştırılmaktadır⁷²¹.

Tasarıda “pay sahibi”nden ziyade “menfaat sahibi” kavramı benimsenmiştir. Böylelikle pay sahipleri, tahvil sahipleri, intifa hakkı sahipleri ve alacaklılar, daha güçlü bir koruma altına alınmıştır⁷²².

(5) Pay senetleri menkul kıymet borsalarında işlem gören şirketlerde, aşağıdaki konularda karar alınabilmesi için, yapılacak genel kurul toplantılarında, esas sözleşmelerinde aksine hüküm yoksa, 418 inci maddedeki toplantı nisabı uygulanır.

- a) Sermayenin artırılması ve kayıtlı sermaye tavanının yükseltilmesine ilişkin esas sözleşme değişiklikleri.
- b) Birleşmeye, bölünmeye ve tür değiştirmeye ilişkin kararlar.

(6) İşletme konusunun tamamen değiştirilmesi veya imtiyazlı pay oluşturulmasına ilişkin genel kurul kararına olumsuz oy vermiş nama yazılı pay sahipleri, bu kararın Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde yayınlanmasından itibaren altı ay boyunca payların devredilebilirliği hakkındaki kısıtlamalarla bağlı değildirlir.” hükmüyle TTK'daki yetersayıları tekrar düzelenmiştir.

⁷¹⁶ YILDIZ, Şükrü; **Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Anonim ve Limited Şirketlere İlişkin Bazı Hükümlerinin Değerlendirilmesi**, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Konferansı, Ankara 2005 (Banka ve Ticaret Araştırma Enstitüsü), s. 88.

⁷¹⁷ MOROĞLU, **Değerlendirme ve Öneriler**, s. 125.

⁷¹⁸ Kanun koyucu **Tasarı m. 411** “Paysahiplerinin çağrı veya gündeme madde konulmasına ilişkin istemleri yönetim kurulu tarafından reddedildiği veya isteme yedi iş günü içinde olumlu cevap verilmediği takdirde, aynı paysahiplerinin başvurusu üzerine, genel kurulun toplantıya çağırılmasına şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesi karar verebilir. Mahkeme toplantıya gerek görürse, gündemi düzenlemek ve Kanun hükümleri uyarınca çağrıyı yapmak üzere bir kayyım atar. Kararında, kayyımın, görevlerini ve toplantı için gerekli belgeleri hazırlamaya ilişkin yetkilerini gösterir. Zorunluluk olmadıkça mahkeme dosya üzerinde inceleme yaparak karar verir. Karar kesindir.” hükmü ile GK işlemlerinin kayyım tarafından yapılacağını tayin etmiştir.

⁷¹⁹ MOROĞLU, **Değerlendirme ve Öneriler**, s. 121.

⁷²⁰ TEKİNALP, **TTK Tasarısı'nda Anonim Şirket**, s. 18.

⁷²¹ **Kurumsal Yönetimin Anonim Ortaklıklarda Yansımaları**

http://www.deloitte.com/dtt/cda/doc/content/turkeytr_cgs_anonim_ortakliklarda_yansimalari_280307.pdf, s. 8-9 (erişim tarihi: 20.07.2008).

Tasarıda pay sahiplerinin bilgi alma hakkı ve GK'ya katılma hakkı kullanımı açısından daha etkin hale getirilmiştir. YK'ya getirilen açıklama ve rapor verme yükümlülükleri de pay sahiplerinin bilgilendirilmesine hizmet etmektedir. Ayrıca bazı pay gruplarına YK'da temsil edilme hakkı verilmesinin imtiyaz niteliği taşıdığı vurgulanmıştır (Tasarı m. 360/II). Oy hakkında imtiyaza sınırlama getirilmesi de olumlu bir gelişmedir (Tasarı m. 479/II)⁷²³. Bununla birlikte azınlık haklarının kullanılmasının önünde bir engel olan gündeme bağıllık ilkesine önemli istisnalar getirilmiştir. Özel denetçi atanmasını talep hakkı ayrıntılı bir şekilde düzenlenmiş (Tasarı m. 438, 440), böylece bu hakkın kullanımı daha işlevsel hale getirilmiştir. Tasarıda azınlık hakları genişletilerek şirketin feshine haklı sebeple talep etme hakkı, denetçinin haklı sebeple azli davasını açma hakkı, pay senetlerinin basılmasını isteme hakkı öngörülmüştür. Bununla birlikte pay sahiplerine bazı haklar verilmiştir. Bu haklar kısaca birleşmede şirketten çıkma hakkı, şarta bağlı sermaye artırımında önerilme hakkı, denetçi atanması davası, birleşme, bölünme ve tür değiştirmenin iptali veya buna ilişkin sorumluluk davası gibi haklardır⁷²⁴.

Tasarıda pay sahiplerinin konumu dört açıdan güçlendirilmiştir. Birincisi; pay sahibine tanınan malvarlıksal, idari, inceleme, aydınlanma ve dava haklarıyla (Tasarı gen. ger. No 132), ikincisi; kurumsal yönetime ilişkin haklarla (Tasarı gen. ger. No 136), üçüncüsü; pay sahibi demokrasisi açısından (Tasarı gen. ger. No 135) ve dördüncüsü ise bilgi toplumu hizmetleriyle (Tasarı gen. ger. No 128) güçlendirilmiştir. Azınlık haklarıyla ilgili de yeni düzenlemelere gidilmiş ve azınlığın daha çok korunması hedeflenmiştir (Tasarı gen. ger. No 133). Ayrıca birtakım ilkelerle pay sahibinin durumu iyileştirilmiştir. Söz konusu ilkeler; eşit işlem ilkesi (Tasarı m. 357), hakkın kötüye kullanılması yasağı (Tasarı m. 445), müktesep hak, vazgeçilmez hak ve imtiyazlarda, özellikle oyda imtiyazda sınırlama ilkesidir (Tasarı m. 434, 435, 478, 479)⁷²⁵.

⁷²² **Karakteristik Çizgileriyle Türk Ticaret Kanunu Tasarısı**, http://www.deloitte.com/dtt/cda/doc/content/turkey-tr_audit_TTKtasarisi_261207.pdf, s. 7 (erişim tarihi: 10.07.2008); **Draft of The New Turkish Code of Commerce** http://www.deloitte.com/dtt/cda/doc/content/turkeyen_audit_NewChallengesforTCL_020108.pdf, s. 5 (erişim tarihi: 15.07.2008).

⁷²³ **Tasarı m. 479/II** ile "Bir paya en çok onbeş oy hakkı tanınabilir. Bu sınırlama, kurumlaşmanın gerektirdiği veya haklı bir sebebin ispatlandığı durumlarda uygulanmaz. Bu iki hâlde, şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinin, kurumlaşma projesini veya haklı sebebi inceleyip, bunlara bağlı olarak, sınırlamadan istisna edilme kararını vermesi gerekir. Projede yapılacak her değişiklik mahkeme kararına bağlıdır. Kurumsallaşmanın gerçekleşmeyeceğinin anlaşıldığı veya haklı sebebin ortadan kalktığı hâllerde istisna etme kararı mahkeme tarafından geri alınabilir." hükmü getirilerek bir payın en fazla onbeş oy hakkı verebileceği öngörülmüştür.

⁷²⁴ **Karakteristik Çizgileriyle Türk Ticaret Kanunu Tasarısı**, http://www.deloitte.com/dtt/cda/doc/content/turkey-tr_audit_TTKtasarisi_261207.pdf, s. 9 (erişim tarihi: 10.07.2008); **Draft of The New Turkish Code of Commerce**, http://www.deloitte.com/dtt/cda/doc/content/turkeyen_audit_NewChallengesforTCL_020108.pdf, s. 8 (erişim tarihi: 15.07.2008).

⁷²⁵ TEKİNALP, **TTK Tasarısında Anonim Şirket**, s. 19.

Azınlık haklarının etkin bir şekilde kullanımı şirketlerdeki güç boşluğu sorunun çözümüne hizmet edecektir. Zira yönetime etkili olamayacağı düşüncesinde olan pay sahipleri hisse senetlerini devretmek suretiyle şirketten ayrılma yerine demokratik mücadele yolunu seçecektir. Çoğunluk da elinde bulundurduğu gücün mutlak olmadığını görecektir ve pay sahiplerinin haklarına zarar verecek kararlardan ve uygulamalardan kaçınacaktır. Azınlık hakları sayesinde bir payın bile ne kadar önemli olduğu anlaşılacak ve paylar demokrasisinin tesisi sağlanacaktır. Böylece küçük pay sahiplerinin şirket işleyişine olan ilgileri artacak ve AŞ genel kurullarında oluşan güç boşluğu ortadan kalkmış olacaktır.

SONUÇ

Çağımız dünyasında teknoloji, süratli bir şekilde gelişme kaydeden faktörlerin başında gelmektedir. Buna bağlı olarak günlük hayatın ihtiyaçları da artık hızla gelişen teknolojinin, sınırları oldukça genişleyen eksenini etrafında teşekkül etmeye başlamıştır. Günümüzde fen bilimlerinin olduğu kadar sosyal bilimlerinin de hizmetinde olan teknolojinin kullanılmaya başlandığı sayısız alandan birisi de hukuk olmuştur. Teknolojinin kullanılmasına zemin hazırlayan yasal düzenlemeler vasıtasıyla, hukuki alanlarda modern iletişim araçlarından yararlanmak mümkün olacaktır. Gelişen teknolojiye bağlı olarak, insanların birbirleriyle zahmetsizce iletişim kurmaları, şirketler hukuku alanında bu teknolojinin kullanılması gereksinimini doğurmuştur.

Genel kurul toplantılarına katılımın yüksek olması önemli bir husustur. Zira alınan kararlar, toplantıya katılan veya katılmayan pay sahipleri için çeşitli neticeler doğurmaktadır. Şirketler hukukunda GK toplantılarının teşekkülü, bizzat pay sahibi veya temsilcilerinin fiili olarak biraraya toplanmasıyla mümkündür. Fakat günümüz şartları buna imkan vermemektedir. Pay sahiplerinin GK toplantısının yapılacağı yere uzaklıkları, küçük hisseli pay sahiplerinin şirket işlerine yabancılığı, bilançonun teknik bilgi gerektirmesi, kar zarar hesabı ve yıllık rapor hakkındaki gereken bilgileri kolayca temin edememeleri, toplantıya katılmanın masraflı ve zahmetli olması toplantıya olan ilgisizliği artırmaktadır. Dolayısıyla HAAS'lerdeki pay sahipleri, oy kullanarak şirketin yönetimine katılmak yerine, kar payıyla ve hisse senetlerinin değer artışıyla ilgilenmektedir.

Pay sahibi sayısının on binleri bulduğu AŞ'lerin genel kurul toplantılarında sağlıklı bir müzakere ve karar ortamının oluşması imkânsız hale gelmiştir. Pay sahipleri GK toplantılara büyük oranda katılsalar dahi ortaya kargaşa ve ne yaptığını bilmezlik hali çıkmaktadır. Güç boşluğu kavramına dâhil olan bu durumda da kanunun, GK toplantılarında öngördüğü amaçtan sapmalar olmaktadır.

Pay sahipleri GK toplantılarında sağlıklı bir müzakere ortamı bulamadığı gibi, toplantı öncesi de sağlıklı ve yeterli bilgiye ulaşamamaktadır. Bunun neticesinde oyunu bilinçli şekilde kullanamamaktadır.

Güç boşluğu neticesinde şirket yönetimi iyi örgütlenmiş güçlü bir azınlığın eline geçmektedir. Bu durum ise pay sahiplerinin, ortaklıktan kaynaklanan haklarını kullanmaktan imtina etmeleri sonucunu doğurmaktadır. Pay sahiplerinin haklarını kullanmaktan kaçınmaları ise GK'nın şirketteki etkisini azaltmakta ve YK'nın haksız güçlenmesine yol açmaktadır. Bu durum neticesinde pay sahipleri sadece kar elde etmeye yönelmekte, şirket hâkimiyetini YK'ya bırakmaktadır. Böylece şirkette hakimiyet-mülkiyet ayrışması başlamakta ve şirketin

içerden veya dışardan bazı kişiler tarafından ele geçirilmesi riski doğmaktadır. Pay sahiplerinin GK'ya ilgisizliği neticesinde GK işlevsiz hale gelmekte hatta organ yokluğundan dolayı şirket sona erme tehlikesi ile karşı karşıya kalmaktadır. Güç boşluğunun hiç veya gerektiği kadar risk taşımayan başka kimseler tarafından doldurulması ise yabancılaşma sorununu ortaya çıkarmaktadır.

Güç boşluğu neticesinde pay sahipleri yönetime yabancılaşır. Artık hak ve yetkilerini kullanmaktan imtina eder bir hale gelirler. Bu durum ise şirket işlerinin aksamasına, hatta şirketin feshine yol açar. Yönetim kurulu, genel kurulun yetkilerini iktisap eder. Daha vahim durum ise, yönetimin kendisine sorumluluk atfedilemeyen bir kişinin veya bir grubun eline geçmesidir.

Güç boşluğunun herhangi bir kurum tarafından doldurulması yabancılaşmayı ortaya çıkarır. Bu kurum devlet de olabilir, pay sahiplerinin kurduğu bir dernek de olabilir. Ne olursa olsun ortaya çıkan irade yabancı bir iradedir.

Boşluğun risk taşımayan bir kurum tarafından doldurulması durumunda şirket üzerinde tasarrufta bulunan kurum ile şirket arasında esasen bir ortaklık ilişkisi yoktur. Örneğin boşluğu dolduracak olan banka aslında şirkete ait tek bir payın dahi asıl maliki olmadığı halde sanki şirketin sahibiymiş gibi belirleyici rol oynamaktadır. Bu durumda şirket tam anlamıyla 'yabancılar' tarafından idare edilmektedir. Bunun önüne geçebilmek için gücün gerçek sahiplerince doldurulmasının yolları araştırılmalıdır.

Özellikle Almanya, İsveç gibi Avrupa ülkelerinde olduğu gibi, bizde de en yakın zamanda gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır. Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, gerekli düzenlemeleri genel bir çerçeve içerisinde ele almaktadır. Hukukumuzun modernizasyon çalışmalarına bir ilk adım sayılabilecek Tasarı ile pay sahiplerinin GK toplantılarında iradelerini açıklayabileceği birtakım sistemler benimsenmiştir. Buna müteakip bu sistemlerin uygulamaya geçmesini sağlayacak yardımcı düzenlemelerin de yapılması gerekmektedir.

Güç boşluğu sorununun giderilmesini sağlayan birtakım sistemler hukukumuzda da kabul görmeye başlamıştır. Çağın gereklerinin gerisinde kalmış eski genel kurul anlayışı, Tasarı ile terk edilmiştir. Hedef, genel kurul toplantısına önem ve işlev kazandıracak bir düzen yaratmak ayrıca pay sahipliği haklarının bilinçli kullanılacağı bir ortamı hukuken sağlamaktır (Tasarı m. ger. m. 428).

Toplumsal etkileri olan ve halka açık anonim şirketlerin işlevlerini görmelerini engelleyen güç boşluğunu bir sorun olarak kabul eden Tasarı, bu sorunu on-line oy kullanımı, zorunlu internet sitesi ve bağımsız temsilciler başta olmak üzere çeşitli hükümlerle çözmeyi amaçlamaktadır (Tasarı gen. ger. No 135).

Soruna çözüm teşkil edecek sistemlerin başında TTK kapsamında öngörölmüş olan *temsilci aracılığıyla oy kullanma sistemi* gelmektedir. Birtakım sebeplerle GK toplantılarına katılmayan pay sahipleri, bir pay sahibini veya üçüncü bir kişiyi temsilci tayin edebilmektedir.

Pay sahipleri oy haklarını, kural olarak bizzat kullanırlar. Oy hakkına sahip olan pay sahibi GK toplantısında bu haklarını bizzat kullanabilecekleri gibi, esas sözleşmede aksine bir hüküm yoksa pay sahibi olmayan üçüncü kişiler vasıtasıyla da kullanılabilir (TTK m. 360/II). Hükümden anlaşılacağı üzere temsilcinin pay sahibi olması şart değildir. Vekaleten oy kullanma kadar pay sahibinin iradesinin yansıtılmasında etkili olmasa da sorunun giderilmesine sistemin katkı sağladığı şüphesizdir. Ancak sistemin daha profesyonel şekilde kullanılmasını sağlayacak düzenlemelere ihtiyaç vardır.

Vekaleten oy kullanma sistemi (Proxy) de sorunun giderilmesine yardımcı olmaktadır. Özellikle ABD’de uygulama alanı bulan bu sistem, sermaye piyasası mevzuatıyla hukukumuzda girmiştir. Proxy, Kara Avrupa’sı hukuklarında ve Türkiye’de uygulama alanı olan “genel kurulda temsil” kavramından farklıdır. Sistem pay sahiplerinin GK’ya dolaylı katılımını sağlamaktadır. Vekaletname formlarının ayrıntılı şekilde hazırlanması, pay sahibinin iradesini GK’ya tam olarak yansıtmasını sağlamaktadır. Böylece boşluk, gücün gerçek sahipleri tarafından doldurulabilmektedir.

Vekaleten oy kullanma sistemi, bir yanıyla da mektupla oy vermeye yakındır. Sistemin genel temsilden farkı, pay sahibinin tüm gündem maddeleri ile ilgili görüşünü bildirmesi ve bunda temsilci tarafından değişiklik yapılamamasıdır. Mektupla oy vermeden farkı ise pay sahibinin iradesinin genel kurula temsilci eliyle iletilmesidir.

Vekaleten oy kullanma sisteminin, güç boşluğu sorunun giderilmesine hizmet edebilmesi için pay sahiplerine kanun tarafından verilmiş bir hak olması gerekir. Sadece esas sözleşmede öngörölmüş şirketlere bu hakkın verilmiş olması sistemi etkisiz kılacaktır. Zira şirkette çoğunluğu elinde tutan bir grubun, esas sözleşmede böyle bir hakkın verilmesini reddetme olasılığı yüksektir. Diğer yandan pay sahiplerinden vekâlet toplama zorunluluğu bulunmadığı için, hiç kimsenin vekâlet toplamaya ihtiyaç duymadığı durumlarda boşluk tekrar ortaya çıkacaktır. Bu sorunların giderilmesini sağlayacak yasal düzenlemelere ihtiyaç olduğu kuşkusuzdur.

Güç boşluğu sorununa çözüm teşkil eden bir diğer sistem ise *oy sözleşmeleridir*. GK toplantılarına katılmayacak pay sahipleri başka pay sahipleriyle sözleşme yaparak belli bir yönde oy kullanma taahhüdü altına girebilir. Böylece şirket faaliyetlerinde etkin bir rol oynayarak şirket yönetiminin güçlü bir azınlığın eline geçmesine engel olabilir.

Güç boşluğunun yukarıda bahsedilen birtakım sakıncalarının ortadan kaldırılmasına hizmet eden bu sistem sayesinde, tek başına yönetime etkili olamayan küçük pay sahipleri, aralarında anlaşarak güç birliği yapabilirler. Böylece şirket hakimiyetinde söz sahibi olabilirler. Hatta yönetimi ele geçirebilecek kadar pay biraraya gelerek sözleşmede yönetimdeki hakimiyeti sağladıktan sonra nasıl hareket edeceklerini de kararlaştırabilirler. Şirkette küçük pay sahiplerinin harekete geçerek GK toplantılarına aktif katılımlarını sağlayacak bu yöntem, güç boşluğunun giderilmesini sağlayacaktır.

Pay sahiplerinin şirket faaliyetlerine ilgisiz kalmasının önüne geçebilecek etkin sistemlerden bir de *birikimli oy sistemidir*. Sistem sayesinde küçük pay sahibi grupları YK ve DK'ya temsilci seçtirebilmektedir. Bu yol sayesinde psikolojik olarak şirketin kaderinde etkin rol oynayamayacağını düşünen küçük pay sahibi grupları GK toplantılarına katılım sağlayacaktır. Bu yönüyle sistemin güç boşluğuna olumlu yönde etki edeceği tartışılmazdır. İlk olarak sermaye piyasası mevzuatı ile hukukumuzda giren bu sistem Tasarıda da yerini almıştır. Ancak sistemin uygulama alanı bulabilmesi için zorunlu olduğu şirket kapsamının genişletilmesi gerekmektedir.

Güç boşluğunun giderilmesi için birikimli oy sisteminin zorunlu olarak uygulayacak şirketlerin kapsamı genişletilmelidir. Ancak sistemin güç boşluğunu arttırma riski vardır. Zira şirketteki güç boşluğunu fark eden azınlık bir grup, birikimli oy sisteminin etkisinden istifade ederek yönetimi ele geçirebilir. Bu da güç boşluğunun daha da derinleşmesi sonucunu doğurur. Buna ilişkin önlemlerin alınması şarttır.

Birikimli oy sistemi sayesinde pay sahipleri, oylarının yönetime etkili olamayacağı psikolojisinden kurtularak GK toplantılarına katılma yolunu seçeceklerdir. Pay sahipleri, hisse senetlerini devrederek şirketten ayrılmak yerine, birikimli oy sisteminin avantajlarını kullanarak mücadele yolunu seçecektir.

Pay sahiplerinin doğrudan doğruya GK kararlarında etkin olabilmesini sağlayan bir başka sistem de *mektupla oy kullanma sistemidir*. TTK kapsamında yer almayan bu sistem kooperatifler için öngörülmüştür. Pay sahiplerinin GK toplantısına fiilen katılmaksızın oy kullanabilmesi güç boşluğunun giderilmesine katkı sağlayacaktır. Zira toplantı yerinin uzaklığı, katılımın masraflı olması veya toplantıya katılmak için zaman bulunamaması gibi sorunlar sebebiyle GK'ya katılamayan pay sahipleri mektupla oy kullanarak şirket işlerinde söz sahibi olabilecektir. Sistem pay sahipleri iradelerini doğrudan doğruya GK'ya yansıttığından dolayı güç boşluğuna olumlu etki yapmaktadır. Ayrıca boşluk bizzat gücün sahipleri tarafından doldurulduğundan yabancılaşma söz konusu olmayacaktır. Ancak sistemin, GK toplantısı öncesinde pay sahiplerine tartışma ve öneride bulunma imkanı sağlayacak şekilde yeniden düzenlenerek hukuk sistemimize alınması yerinde olacaktır.

Teknolojik gelişmelere kayıtsız kalmayan hukuk sistemimiz Tasarı ile *internet aracılığıyla GK toplantısı* yapılabilmesine imkan tanımıştır. Bu düzenleme güç boşluğu sorununun çözümü için öngörülmüştür. Pay sahiplerinin GK toplantılarına katılamamalarının birçok sebebini ortadan kaldıracak olan bu sistem yasalaştığı takdirde güç boşluğu sorununun çözümü için ciddi bir adım atılmış olacaktır. Ancak söz konusu düzenlemenin sadece teoride kalmaması açısından uygulamaya yönelik birtakım adımların atılması zaruridir.

Tasarı ile getirilecek bu sistem sayesinde GK'ya geniş katılım sağlanacaktır. Hukuk sistemlerinin gelişen dünya şartlarına uyum sağlaması gerektiği muhakkaktır. Modern iletişim araçlarının hızla geliştiği küresel dünyada, teknolojinin getirdiği kolaylıklar, hukukun her alanında kullanılmalıdır. Bir yandan internet teknolojisini kullanıp sanal ortamda pay sahiplerine iradelerini açıklama imkânı vermeli, diğer yandan da etkin katılımın yolları araştırılmalıdır.

Genel kurul toplantılarına katılamayan pay sahiplerine *telefonla katılma ve oy kullanma* imkânının verilmesi de güç boşluğu sorununa çözüm olabilecektir. GK'ya fiilen iştirak edemeyen pay sahipleri telefonla veya telekonferans şeklinde toplantıya katılıp görüş ve öneride bulunabilecektir. Ancak fiziki olarak GK toplantısının yapılmasını şart koşan TTK'ya göre bu sistemin mevcut durumda uygulanması mümkün değildir. Tasarıda da böyle bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Ancak sistem bazı ülkelerde genel seçimlerde ve eyalet seçimlerinde uygulanmış ve çoğu zaman sağlıklı sonuçlar vermiştir.

Güç boşluğu sorununun giderilmesi için önerilen sistemlerden biri de *temsilciler kuruludur*. Bu kurul pay sahipleri tarafından seçilmiş temsilcilerden oluşmaktadır. Böylece pay sahiplerinin dolaylı olarak yönetime katılmış olması sağlanmaktadır. Bu sistemin güç boşluğuna olumsuz yönde etki edeceği kanaatindeyim. Zira pay sahiplerinin oy kullanma dışında birçok idari hakları da bu kurula geçmektedir. Kooperatifler hukukunda uygulanan bu sistemde, pay sahipleri sadece yılda bir kez temsilciler kurulu üyelerini seçmek için biraraya gelmektedir. Bu durum güç boşluğu sorununu daha artıracaktır. Ayrıca temsilciler kurulunun şirket idaresini kendi menfaatleri doğrultusunda kontrol etme riski ortaya çıkacaktır.

Güç boşluğunun önüne geçebilecek sistemlerden bir diğeri de *kurumsal yönetim ilkeleridir*. Şirketlerin kurumsallaşmasını öngören bu ilkeler, adil yönetim, şeffaflık, hesap verilebilirlik ve dış sorumluluk ilkeleridir. Söz konusu ilkelerin tam olarak uygulandığı şirketlerde güç boşluğu sorunu giderilmiş olacaktır. Zira adil yönetim ilkesi çerçevesinde şirket pay sahiplerine eşit mesafede duracak ve onların ilgisini şirkete çekmenin yollarını arayacaktır. Şeffaflık ilkesinin yarattığı güven ortamı sayesinde pay sahipleri GK toplantılarına katılacak, böylece şirket içinde daha bilinçli bir denetim mekanizması oluşacaktır. Hesap verilebilirlik ilkesi neticesinde YK üyeleri, kendilerini şirkete ve pay

sahiplerine karşı sorumlu hissedecek ve pay sahiplerinin etkin katılımıyla işleyen bir şirket mekanizması meydana getirecektir. Dış sorumluluk ilkesi ile ise şirket yöneticileri; işçiler, alacaklılar, müşteriler, üreticiler, muhtemel pay sahipleri ve devlet gibi tüm ilgililerin isteklerini yerine getirmek kaygısında olacaktır. Böylece pay sahipleri önce şirkete güven duyacak daha sonra ise şirket faaliyetlerine katılarak sistemin bir parçası olacaktır.

Tasarıda da kurumsal yönetim ilkelerine ayrı bir önem atfedilmiştir. Tasarı ile güç boşluğunun giderilmesine yönelik getirilen diğer yenilikler ise AŞ'nin güvenli bir şekilde kuruluşu, sermayenin daha sağlıklı korunması, murakıplığın kaldırılması, bilgi toplumu hizmetleri için teknolojidten yararlanılması, bazı hususların işlem denetçisinin gözetiminden geçmesi, tehlikelere erken teşhis komitesinin oluşturulması, eşit işlem ilkesine önem verilmesi, pay sahiplerinin şirketle olan borç ilişkisinin rasyonelleştirilmesi ve yetkililerin sorumluluğuna ilişkin rejimlerin etkinleştirilmesidir.

Kurumsal yönetim ilkeleri çerçevesinde şirketlere önerilen sistemlerden biri de *pay sahipleriyle ilişkiler birimidir*. Söz konusu birim pay sahipleriyle şirket arasında köprü vazifesi görmesi açısından son derece önemlidir. Zira güç boşluğunun asıl sebeplerinden biri de pay sahipleriyle şirket arasındaki ilişkilerin çok zayıf olmasıdır. Öyle ki pay sahipleri yalnızca elde edecekleri kar ile ilgilenmekte, şirket faaliyetlerine yabancı kalmaktadır. Bunun önüne geçebilmek için söz konusu birimin şirketler için zorunlu kılınması gereklidir. Zira birim, hem pay sahiplerinin bilgilendirilmesine hizmet edecek hem de GK toplantısında sağlıklı şekilde oy kullanabilmelerini sağlayacaktır. Sistemin düzgün çalışabilmesi için gerekli düzenlemeler yapılmalı ve birimin işleyişi şirket yönetiminin inisiyatifine bırakılmamalıdır.

Şirketler hem finansman ihtiyacını karşılamak için hem de şirket idaresini yabancılara bırakmamak için *oydan yoksun hisse senedi ihracı* yoluna başvurmuştur. Bu sistem sermaye piyasasındaki para akışını sağlaması açısından yararlıdır. Çünkü şirketin idaresiyle ilgilenmek istemeyerek daha fazla kâr elde etme gayesinde olan kişiler bu şekilde şirkete sermaye kaynağı olmaktadır. Ancak oydan yoksun imtiyazlı payların ihracı, güç boşluğu sorununu artırabilir. Zira bu yolla şirket içerisindeki küçük bir grup, büyük bir sermayeyi yönetebilmektedir. Bu da sermaye oranında risk ilkesine aykırılık teşkil etmektedir.

Oydan yoksun imtiyazlı paylar sistemi dengeli bir şekilde kullanılmalıdır. Güç boşluğu meydana getirmeden, yabancılaşmaya sebep olmadan, eşitlik ilkesini zedelemeyen, müktesep haklara zarar vermeden, organların devredilemez niteliğini ihlal etmeden şirket üyelerinin GK'ya ve YK'ya katılmalarını sağlayacak kadar az kullanılan bir yol olmalıdır. Aynı zamanda da şirketin profesyonel yönetimine imkan verecek kadar etkin kullanılarak yönetime dengeli katılım sağlanmalıdır. Zaten Tasarı ile imtiyazlar sınırlanmış olup, yönetime

katılma, imtiyaz olarak kabul edilmemiş ve ayrı bir düzenlemeye tabi tutulmuş, oyda imtiyaz da 15 oy ile sınırlanarak çoğunluk ilkesinin tamamen zedelenmesi önlenmek istenmiştir. Paylara imtiyaz tanınması ekonomik ve sosyal sebepler nedeniyle zaruridir. Ancak Tasarıda olduğu gibi belli bazı sınırlamalar ile dengelenmesi yerinde olacaktır. Ayrıca oy hakkının kullanılmasında oransallık ilkesi tekrar vurgulanmalıdır. Özellikle oy hakkının payın itibari değerine göre kullanılacağı açıkça öngörülmelidir. Öte yandan eşit işlem ilkesini ihlal eden, AŞ'nin temel yapısıyla bağdaşmayan, pay sahiplerinin vazgeçilmez haklarına zarar getiren ve diğer organların devredilemez niteliğini zedeleyen YK kararlarının geçersiz olduğu doktrin tarafından kabul edilmektedir. Tasarı, m. 391 ile TTK'da yer almayan bu düzenlemeyi kabul ederek küçük pay sahiplerinin güvenliğini koruyacak bir adım atmıştır.

Farklı pay sahibi gruplarının YK ve DK'larda temsiline imkan tanıyan *farklı pay sahibi gruplarının temsili sistemi* de güç boşluğu sorunun giderilmesine hizmet etmektedir. Sistem sayesinde şirket içindeki farklı pay grupları, azınlık grupları ve münferit pay sahipleri YK'da temsil imkânı bulacaktır. YK'nın geniş bilgi alma imkanından yararlanan gruplar şirket işleyişine ilgi duyacaktır.

İsviçre'de farklı kategori pay sahiplerinin veya azınlığın YK'ya zorunlu aday önerme hakkı tanınmıştır. İsviçre'de küçük pay sahiplerinin yönetimde etkili olabilmesi için kullanılan bu sistem TTK'ya alınmamıştır. Söz konusu sistemin güç boşluğunun giderilmesinde sağlayacağı fayda açıktır. Zira küçük pay sahipleri YK ya seçtiyeceği temsilci vasıtasıyla bilgi alma hakkını daha sağlıklı kullanabilir. Böylece şirket işleyişiyle ilgili malumat sahibi olan pay sahibinin GK'ya olan ilgisi artacaktır.

Emekli olduktan sonra, birikmiş sermayeleriyle bir şirkete pay sahibi olan ve sadece aydan aya elde edeceği karla ilgilenen bir memurun GK toplantılarına ilgisi, bu şekilde grup kurmak suretiyle çekilebilir. Zira şirketteki diğer memurlarla birlikte YK'ya bir temsilci göndererek şirketteki gelişmelerden haberdar olabilecek ve şirket yönetiminde etkin bir rol alabilecektir. Bu da asıl işi farklı olan, şirketteki pay sahipliğini tali derecede gören birçok meslek grubunun GK toplantılarına ve şirket yönetimine ilgisini çekecek ve şirket içi demokrasi gerçekleşecektir. Bununla birlikte, belki de GK toplantılarına hiç katılmayacak olan söz konusu meslek grupları, temsilci aracılığıyla, yönetime ilişkin haklarını kullanmış olmaktadır.

Pay sahibi olmaları şartıyla işçiler, memurlar, üretim yapan bir AŞ'nin müşterileri ile hammadde tedarik edenleri, yan sanayi mensupları, bayiler, kurucu aile üyeleri, belirli bir meslek grubuna dahil olanlar vs. farklı pay sahibi grubuna örnek teşkil edebilir. Nama ve hamiline yazılı hisse senetleri de böyle bir grup ayırımına sebep olabilir. Mevcut hukuk sisteminde yer almayan bu sistem Tasarıda ihtiyari bir düzenleme olarak karşımıza

çıkılmaktadır. Sadece esas sözleşmelerinde düzenleme yapan şirketler bu sistemden yararlanabilmektedir. Sistemin belli sınırların üstünde olan şirketlerde zorunlu olması gerektiği kanaatindeyim. Zira şirkette çoğunluğu elinde bulunduran kişilerin esas sözleşmede böyle bir düzenlemeye yer vermesi hayli düşük bir ihtimaldir.

Azınlığın yönetime katılması da güç boşluğunun giderilmesi yolları arasında sayılabilir. TTK'da ana birim olarak çoğunluk hakları düzenlenmiştir. Bununla birlikte şirket menfaati, bireysel haklar ve azınlık hakları ile çoğunluk yetkililerine birtakım sınırlamalar getirilmiştir. Bu haklar doktrinde olumlu ve olumsuz haklar olarak adlandırılmaktadır. Sorumluluk davası açılmasını talep hakkı, bilanço görüşmelerinin ertelenmesi talebi, özel denetçi seçirme, denetçilere şikayet hakkı, genel kurulu olağanüstü toplantıya davet ve gündeme madde ekletme hakkı olumlu azınlık hakkı olarak sayılmıştır. Ağırlaştırılmış yetersayı aranan haller, kuruluştan dolayı sorumlu olanların sulh ve ibralarına ise olumsuz haklar adı verilmektedir. Azınlığa verilen bu haklar sayesinde çoğunluğun keyfi uygulamaları asgariye indirilebilmektedir. Böylece şirkette bir güven zemini oluşmakta ve azınlık pay sahipleri paylarını devrederek şirketten ayrılmak yerine çoğunlukla mücadele yolunu seçecektir. Bu da GK'ya olan katılımı arttıracaktır.

Türk hukukunda "sınıf davası" sistemi kabul görmemiştir. Ancak gerek usul ekonomisi bakımından gerekse güç boşluğunun giderilmesi açısından sağlayacağı fayda ortadadır. Zira çoğunluğun aldığı karardan dolayı hakları zarar gören her bir pay sahibinin karara karşı dava açması mümkün değildir. GK'ya katılmaya bile zaman ayıramayan pay sahiplerinin dava süreciyle ilgilenmesi beklenemez. Katıldığı toplantılarda bile karara muhalif olduğu halde sonucu etkileyemeyen pay sahibinin daha sonraki toplantılara katılması düşünülemez. Bu da güç boşluğu sorununun ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Sermaye Piyasası Kanunu'nun getirdiği birikimli oy kullanılması (SPK m. 22/V), vekaleten oy -Proxy- (SPK m. 22/i), kullanılması gibi yöntemler, güç boşluğunun giderilmesine hizmet etmektedir. Ancak öte yandan nama yazılı pay sahiplerine davetiye hükmünün kaldırılması (SPK m. 11/VI), pay sahiplerinin GK toplantılarından haberdar olmasını zorlaştırmıştır.

Tasarı ile YK üyesi seçilmek bir takım niteliklere bağlanmıştır. Buna göre yönetim kurulu üyelerinin en az yarısıyla tüzel kişi adına tescil ve ilân edilen kişinin ve tek üyeli yönetim kurulunda bu üyenin üniversite mezunu olması şartı getirilmiştir (Tasarı m. 359/III). Bu düzenlemenin güç boşluğu sorununu daha da artıracığı kanaatindeyim. Zira bir çok pay sahibi psikolojikmen kendisini ehil görmediğinden GK toplantılarına, dolayısıyla yönetime katılmamakta, bu görevi teknik mevzulardan anlayan kişilere bırakmaktadırlar. Tasarının yasalaşmasıyla birlikte güç boşluğunun psikolojik nedenleri arasında sayılan "şirket

yönetiminin uzmanlara bırakılması gerektiği inancı” maddi bir neden olarak karşımıza çıkacaktır. Öte yandan azınlığın ve pay sahibi gruplarının yönetime dahil olabildiğini amaçlayan Tasarının nitelik olarak böyle bir sınırlamaya gitmesi pek de anlaşılır bir durum değildir.

Güç boşluğunu ortaya çıkaran nedenlerden biri GK toplantı ve karar yetersayılarıdır. Zira esas sermayenin ¼’ünün hazır bulunması, GK toplantısının yapılabilmesi için yeterlidir. Kararlar ise GK’da temsil edilen sermayenin çoğunluğuyla alınır. Söz konusu asgari toplantı ve karar yetersayılarının bu kadar düşük tutulmasının, güç boşluğuna neden olduğu kanaatindeyim. Bunun önüne geçebilmek için asgari yetersayıların artırılması gerekir. Böylece GK’daki temsil oranı artırılmış olacaktır. GK’da gerekli çoğunluğun oluşabilmesi için şirket, birtakım yolları deneyerek pay sahiplerinin katılımını sağlayacaktır. Zira gelişmiş ülkelerde de şirketler hukukuna ilişkin birtakım sorunlar, kanun koyucudan önce şirketlerin uygulamasıyla çözülmüştür.

Türk Ticaret Kanunu’daki asgari sayıların artırılması sonucu Türk şirketleri de şirket işlerinin sekteye uğramaması hatta şirketin fesholmaması için pay sahiplerinin GK toplantılarına ilgisini çekecek yöntemleri araştıracaktır.

Kanunda öngörülen asgari şartların ağırlaştırılması, şirket işlerinin aksamasına neden olabilir. GK’nın toplanamamasından dolayı kararlar alınamayabilir. Ancak bunun önlenmesine ilişkin birtakım düzenlemeler yapılmak suretiyle bu sorun aşılabilir. Örneğin GK toplantısının yapılması ve gerekli çoğunluğun sağlanması hususunda şirket yönetimine yükümlülük öngörülebilir. Söz konusu yükümlülüğün yerine getirilmemesi durumunda cezai müeyyideler öngörülebilir. Böylece şirket yönetimi, pay sahiplerinin ilgisini çekecek yöntemleri etkin bir şekilde kullanmak zorunda kalacaktır. Bununla birlikte, şirketi yönetme nimetinden yararlanan YK’ya bu tür bir külfetin yüklenmesi haksızlık sayılamaz. Zira şirket sermayesine hükmeden kişilerin risk altında olması son derece anlaşılır bir durumdur.

Genel kurul toplantısı sırasında oylamanın nasıl yapılması gerektiğine yönelik TTK’da özel bir düzenleme yoktur. Bu konuda esas sözleşmede düzenleme yapmak mümkündür. Uygulamada açık olarak ve el kaldırmak suretiyle oylama yapılmaktadır. TTK’da oylama usulüne ilişkin birtakım sınırların konulmasının yerinde olacağı kanaatindeyim. Aksi halde uygulamadaki kötüye kullanmaların önüne geçmek mümkün olamayacaktır. Öte yandan GK toplantısı sırasındaki belirsizlik hali ve ne yaptığını bilmezlik durumu da güç boşluğu kavramına dahildir. İyi örgütlenmiş bir azınlığın, şirket yönetimini ele geçirmek istediğini varsayalım. Bu kişiler, GK toplantısında ortaya attığı gereksiz tartışmalar ve iddialar ile gündemi meşgul edebilir. Bu şekilde hareket ederek toplantının uzamasına sebep olabilir ve bazı pay sahiplerinin yeterince zamanı olmadığı için toplantı salonunu terk etmesine yol

açabilir. Zira belli bir gaye için örgütlenmemiş bir pay sahibinin, oy kullanmak için saatlerce beklemesi alışılmış bir durum değildir. Pay sahiplerinin genelde başka işlerle de uğraştıkları düşünülecek olursa toplantıya ne kadar zaman ayırabileceği daha iyi anlaşılır. Bu sebeplerden dolayı, oylama usulüyle ilgili birtakım düzenlemelerin yapılması zaruridir.

Bilanço, kâr-zarar hesabı ve iş raporları, çoğu pay sahibinin anlayamayacağı kadar teknik bir yapıya sahiptir. Bu karmaşıklık neticesinde pay sahipleri GK'ya ilgisiz kalmaktadır. Bir de bu hesapların yıldan yıla yapıldığı düşünülecek olursa ilgisizliğin artacağı şüphesizdir. Bundan dolayı TTK'da bu periyodun azaltılması güç boşluğunun giderilmesini sağlayacaktır. Ayrıca muhasebe sisteminin standartlaşması da sorunun çözümüne olumlu yönde katkı sağlayacaktır. Tasarıda hem uluslararası hem de ulusal düzeydeki muhasebe standartlarına göre iç denetimin yapılacağına öngörülmesi bu hususta olumlu bir gelişmedir (Tasarı m. 398). Ancak yeterli değildir. Zira yıllık düzenlenen raporların daha kısa periyotlarla çıkarılması olumlu olacaktır.

Genel kurulların birinci sorunu olarak güç boşluğunu gören Tasarı, sorunu ayrıntılı bir şekilde ele almıştır. Pay sahipleri genel kurula katılmayınca küçük ancak kararlı bir azınlık şirkete kolayca egemen olabilmekte veya güç boşluğu kurumsal yatırımcı veya pay senetlerinin tevdi edildiği bankalar başta olmak üzere başkalarınınca doldurulmaktadır. Bu, özellikle hisse senetleri borsada işlem gören anonim şirketlerin çok sık olarak karşılaşılan bir durumdur. Sorunun çözümü için AB üyesi devletlerde, bir taraftan bankalara tevdi edilen hisse senetlerine ilişkin oy hakları ile ilgili yeni kurallar öngörülmekte ve genel kurulda temsilci aracılığı ile oy verme kurumsallaştırılmakta, diğer taraftan da internet üzerinden oy kullanma olanağı düzenlenmektedir (Tasarı gen. ger. No 71) .

Halka açık anonim şirketlerde çağrı yoluyla oyda vekalet toplamaya veya oy sözleşmesi yapmaya yönelik girişimlerin temelinde, şirket idaresinin ele geçirilmesi amacı yatar. Küçük pay sahiplerinin korunmasını ve sermaye piyasasına duyulan güvenin sarsılmamasını hedefleyen sermaye piyasası hukuku, özel düzenlemelerle HAAŞ'leri denetim altında tutmaktadır.

Çalışmamızda bahsi geçen önerilerin birarada sistemli bir şekilde uygulanması güç boşluğunun giderilmesini sağlayacaktır. Aksi takdirde sadece bir veya birkaç sistemin uygulamaya geçirilmesi, anonim şirket genel kurullarında oluşan güç boşluğu sorununun çözümüne hizmet edemeyecektir. Zira güç boşluğu sorunu genel kurulu işlevsiz bırakan çok yönlü bir sorundur. Bundan dolayı çözümüne ilişkin de çok yönlü adımlar atılması zaruridir. Böylece güç boşluğu neticesinde ortaya çıkan "biz bize yönetim" anlayışı yerini gücün gerçek sahiplerine bırakacaktır.

KAYNAKÇA *

AKBULAK, Yavuz, **Anonim Şirketlerde İmtiyazlı Paylar.**

<http://www.legalisplatform.net/Makale/ANON%C4%B0M%20%C5%9E%C4%B0RKETLERDE%20%C4%B0MT%C4%B0YAZLI%20PAYLAR.pdf>, (10.07.2008).

AKTAN, COŞKUN Can, **Kurumsal Şirket Yönetimi,**

<http://www.canaktan.org/yonetim/kurumsal-yonetim/aktan-kurumsal.pdf>, (erişim tarihi: 10.06.2008).

ANSAY, Tuğrul, **Çağdaş Anonim Şirketlerin Sorunları ve Türk Anonim Şirketleri,** Ankara 1971 (Anonim Şirketlerin Sorunları).

_____, **Amerikan Anonim Ortaklıklarının İçyüzü, BATIDER, C. 9, S. 4, 1978.**

_____, **Anonim Şirketler Anketi,** Ankara 1969.

_____, **Anonim Şirketler Hukuku Nereye Gidiyor?,** Ankara 2005.

ARKAN, Sabih, **Yüzden Fazla Ortağı Bulunan Anonim Ortaklığın Sermaye Piyasası Kanunu Karşısındaki Durumu, ABD, C. 39, 1982 (Yüzden Fazla Ortak).**

_____, **Halka Açık Anonim Ortaklıkların Özellikleri ve Dış Denetimi,** Ankara 1976 (Dış Denetim).

ARMAĞAN, Servet, **Azınlıkların Temsili, Mukayeseli Hukuk Araştırmaları Dergisi, S. 7, 1971.**

ARSLAN, İbrahim, **Şirketler Hukuku Bilgisi,** yedinci bası, Konya 2002.

BALLAR, Suat, **AŞ'lerde Genel Kurul Öncesi Hamiline Yazılı Pay Senetlerinin Zilyetliği ile Hukuki Devir ve Teslimlerinin Kanıtlanması, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu IV,** Ankara 1989.

BARAZ, Barış, **Yönetim Kurullarının Kurumsal Yönetişim Açısından Kritik Önemi:**

Eskişehir'de Bir Araştırma, <http://iibf.ogu.edu.tr/kongre/bildiriler/17-04.pdf>, (erişim tarihi: 04. 05. 2008).

BAUMS, Wymeersch, **Shareholder Voiting Rights and Practices in Europe and the United States,** London 1999.

BERZEK, Ayşe Nur, **Anonim Ortaklıkta Pay Üzerinde İntifa Hakkı Sahibinin Oy Hakkı ve Oy Hakkına Bağlı Diğer Haklar, AÜEHFD, C. VI, S. 1-4, Aralık-2002.**

BİLGE, Mehmet Emin, **Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantılarında Temsilci Aracılığıyla Oy Vermede İnternetin Kullanımı, AÜEHFD, C. VII, S. 1-2, Haziran-2003.**

---

* Birden fazla eserinden yararlanılan yazarların eser isimlerinden uzun olanlarının kısaltmaları, esere ait bilgilerden sonra parantez içerisinde verilmiştir.

- BİLGİN, Tevfik, **Halka Açık Şirketlerin Yönetiminde Demokratik Bir Yöntem Birikimli Oy**, http://www.makalem.com/Search/ArticleDetails.asp?nARTICLE_id=752, (erişim tarihi: 04. 05. 2008).
- BİLGİLİ, Fatih, **İnternet ve Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantısı**, Kocayusufpaşaoğlu İçin Armağan, Ankara 2004.
- BİRSEL, T. Mahmut, **Anonim Şirketlerde Sermaye Payını Temsil Etmeyen Senetler**, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. III, S. 4, Eylül 1966.
- BOZKURT, Ünal, **Türkiye’de Pay Senetlerinin Fiyatını Etkileyen Etmenler**, İÜİFD, C. 7, 1978.
- BOZTOSUN, Ayşe Odman, **Anonim Şirkette Genel Kurulu Çağrı Şekli Uyulmamasının Sonuçları**, Prof. Dr. Hüseyin Ülgen’e Armağan; İstanbul 2007.
- CAN, Mustafa, **Anonim Şirketlerin Genel Kurullarında Oluşan Güç Boşluğu ve Giderilmesi Yollarından Proxy Sistemi**, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1997.
- CARSTEN, Gemhard (Çev.AYTAC Zühtü), **İsveç Paylı Ortaklıklar Hukukunda Yeni Gelişmeler**, BATİDER, C. 9, S. 4, 1977-78.
- ÇAĞA, Tahir, **Anonim Şirketlerde İmtiyazlı Oy Hakkı Veren Hisse Senetleri**, İktisat ve Maliye Dergisi, C. 17, S. 1, Nisan 1970.
- ÇEKER, Mustafa, **Anonim Ortaklıkta Oy Hakkı ve Kullanılması**, Ankara 2000 (Oy Hakkı ve Kullanılması).
- _____, **Halka Açık Anonim Şirketlerde Temsilci Aracılığıyla Oy Kullanma ve Pay Sahiplerine Çağrıda Bulunarak Vekalet Toplanması**, BATİDER, C. XVIII, S. 1-2, 1995 (Vekalet Toplanması).
- ÇEVİK, Orhan Nuri, **Uygulamada Şirketler Hukuku**, üçüncü bası, Ankara 2002.
- ÇÖMEZ, Pınar, **Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Birikimli Oy Yöntemi**, Yayınlanmamış Y.Lisans Tezi, Ankara 2006.
- DAĞ, Üner, **Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibi Açısından Oy Hakkının Kazanılması ve Kullanılması**, İstanbul 1996 (Oy Hakkının Kazanılması ve Kullanılması).
- _____, **Nama Yazılı Hisse Senetlerinin Devrinde Pay Defterine Kayıtlı Bulunmayan Yeni Malikin Hukuki Durumu**, İktisat ve Maliye Dergisi, C. 33, S. 5, Ağustos 1987 (Yeni Malikin Durumu).
- _____, **Hamiline Yazılı Hisse Senetlerinde Genel Kurula İştirakin ve Oy Hakkını Kullanmanın Bir Şartı Olarak Tevdi Mükellefiyeti**, Reha POROY’A Armağan, İstanbul 1995 (Tevdi Mükellefiyeti).
- DERYAL, Yahya, **Ticaret Hukuku**, yedinci bası, Trabzon 2004.

- DOĞRUSÖZ, A.Bumin, **Anonim Şirketlerde Genel Kurul Toplantıları**, Yaklaşım Dergisi, S. 3, 1993.
- DOMANIÇ, Hayri, **Anonim Şirketler**, İstanbul 1978.
- EROĞLU, Cengiz Alp, **Kurumsal Yönetim İlkeleri Çerçevesinde Kamunun Aydınlatılması**, Yeterlik Etüdü, Ankara 2003,
<http://www.spk.gov.tr/yayingoster.aspx?yid=403&ct=f&action=displayfile&ext=.pdf>
(erişim tarihi: 20.07.2008).
- GÜCÜK, Turgut, **Genel Kurula Katılma ve Oy Hakkının Engellenmesi, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu IV**, 1987.
- GÜÇLÜ, Hakan, **Azınlık Hakları Konusunda Türk Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasası Mevzuatında Yeralan Düzenlemeler İle Gelişmiş Ülke Uygulamaları**,
http://www.hakanguclu.com/calismalar/Azinlik_Haklari.pdf (erişim tarihi: 04.06.2008).
- HELVACI, Mehmet, **“Sermaye Şirketlerinin Genel Kurul Toplantıları ve Bu Toplantılarda Bulunacak Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Komiserleri Hakkında Yönetmelik” Gereği Ticaret Ortaklıklarının Özellikle Anonim Ortaklıkların Genel Kurullarının Yapılması**, İstanbul 1997.
- İMREGÜN, Oğuz, **Kara Ticaret Hukuku Dersleri**, onüçüncü bası, İstanbul 2005.
- KABAALIOĞLU, Haluk A., **Ortaklıkların Ele Geçirilmesi Yöntemleri ve Hukuki Düzenleme Sorunu**, BATIDER, C. 10, S. 3, 1980.
- KALPSÜZ, Turgut, **Bilanço ve Oy Kullanma Esaslarına Aykırılık Sebebiyle Genel Kurul Kararının İptali**, BATIDER, C. 10, S. 1, 1979.
- KAMAN, K. Olgaç, **Oydan Yoksun Hisse Senetleri**, Yeterlik Etüdü, 2000,
<http://www.spk.gov.tr/yayingoster.aspx?yid=460&ct=f&action=displayfile&ext=.pdf>
(erişim tarihi: 14.08.2008).
- KARAHAN, Sami, **Oydan Yoksun İmtiyazlı Paylar**, BATIDER, C. XVIII, S. 3, 1995-96.
_____, **Anonim Ortaklıklarda İmtiyazlı Paylar ve İmtiyazların Korunması**, İstanbul 1991.
- KARAYALÇIN, Yaşar, **İsviçre Borçlar Kanunu’nda Anonim Şirketler Hukuku Alanında Yapılan Değişiklikler**, BATIDER, C. XVII, S. 1, 1993 (İsviçre’de Değişiklikler).
_____, **Anonim Şirkette Çoğunluk-Azınlık İlişkisi Bakımından Kontrol (Blok) Satışı ve Genel Alım Önerisi**, Haluk Tandoğan’ın Anısına Armağan, Ankara 1990
(Çoğunluk Azınlık İlişkisi).
- KAYA, Mustafa İsmail, **Anonim Ortaklıkların Genel Kurul Toplantılarının İnternet Aracılığıyla Yapılması**, AÜHFD, C. 52, S. 4, 2003 (İnternet Aracılığıyla Genel

Kurul).

KAYA, Arslan, **Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Bilgi Alma Hakkı**, Ankara 2001 (Bilgi Alma).

KAYIHAN, Şaban, **Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul ve İnternet**, Kocayusufpaşaoğlu İçin Armağan, Ankara 2004 (İnternet).

_____, **Türk Hukukunda Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Azınlığın Yönetime Girmesi İmkani: Birikimli Oy Sistemi.**

<http://yordam.manas.kg/ekitap/pdf/Manasdergi/sbd/sbd14/sbd-14-08.pdf>,

(erişim tarihi: 24.06.2008),(Birikimli Oy Sistemi).

KENDİGELEN, Abuzer, **Birikimli Oy Tebliğinde Yapılan Değişiklik Üzerine Düşünceler**, İÜHFİM, C. 62, S. 1-2, 2004 (Birikimli Oy).

_____, **İsviçre Hukukunda Oy Hakkında İmtiyazlı Paylar**, Makalelerim, C. 1, İkinci Bası, İstanbul 2006 (İsviçre Hukukunda Oyda İmtiyaz).

_____, **Anonim Ortaklıkta İmtiyazlı Paylara İlişkin Değişik Öneriler**, Makalelerim, C. 2, İstanbul 2006 (Öneriler).

_____, **İsviçre Hukukunda Farklı Pay Sahibi Kategori veya Gruplarının Şirket Organlarında Temsili**, Erdoğan MOROĞLU'na 65. Yaş Armağanı, İstanbul 1999 (Grupların Temsili).

_____, **Anonim Ortaklıkta Yönetime Katılma Haklarında İmtiyaz**, (Yayınlanmamış Doçentlik Tezi), İstanbul 1999 (İmtiyaz).

KIZILOT, Şükrü, **Azınlıktaki Ortağa Yönetime Girme Avantajı**, 28.12.2004, Hürriyet Gazetesi. <http://webarsiv.hurriyet.com.tr/2004/12/28/576283.asp>, (erişim tarihi: 02.08.2008).

KÜÇÜKSÖZEN, Cemal, **Sermaye Piyasasında Yatırımcının Korunması: Türk Sermaye Piyasasının Bu Açından Değerlendirilmesi**, Ankara 1999.

MELİS, Andrea (Çev. DEĞİRMENCİ, Cenker), **Kurumsal Yönetim Başarısızlıkları: Parmalat Ne Ölçüde Özellikle Bir İtalyan Olayıdır?**, Prof. Dr. Hüseyin ÜLGEN'e Armağan, İstanbul 2007.

MOROĞLU, Erdoğan, **Anonim Ortaklıkta Çoğunluk Pay Sahiplerinin Azınlık ve İmtiyazlı Pay Sahiplerine Karşı Korunması**, BATİDER, C. XVII, S. 3, 1994 (Çoğunluk Pay Sahiplerinin Korunması).

_____, **Anonim Ortaklıkta Azınlık Pay Sahiplerinin Genel Kurulu Toplantıya Daveti ve Mahkemenin Davete İzin Kararının Uygulanmasının Durdurulması**, Prof. Dr. Hayri DOMANİÇ' e Armağan, İstanbul 1995 (Davete İzin).

- _____, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, Değerlendirme ve Öneriler**, İstanbul 2005
(Değerlendirme ve Öneriler)
- _____, **Özellikle Anonim ve Limited Ortaklıklarda Oy Sözleşmeleri**, Ankara 2002
(Oy Sözleşmeleri).
- _____, **Halka Açık Anonim Ortaklıklar ve Halk Sektörü**, Ankara 1975 (Halk Sektörü).
- _____, **Anonim Ortaklıkta Genel Kurulun Toplantıya Daveti Merasimine Aykırılığın Genel Kurul Kararına Etkisi ve Yargıtay Kararları**, Makaleler I, ikinci bası, s.165
(Davet Merasimine Aykırılık).
- _____, **Anonim Ortaklıkta Özel Denetçi**, Ord. Prof. Dr. Ernst E. Hirsch'e Armağan, İÜHFİM, Özel Sayı, C. XLII, S. 1-4 (Denetçi).
- NILSSON, Gül OKUTAN, **Anonim Ortaklıkta Pay Sahipleri Sözleşmeleri**, İstanbul 2004
(Pay Sahipleri Sözleşmeleri).
- _____, **Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Birikimli Oy Kullanımı**, Bilgi Toplumunda Hukuk, Ünal TEKİNALP'e Armağan, C. 1, İstanbul 2003 (Birikimli Oy Kullanımı).
- NOMER, Füsün, **Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Sadakat Yükümlülüğü**, İstanbul 1999
(Sadakat Yükümlülüğü).
- _____, **Anonim Ortaklıkta Oydan Yoksun Paylar**, İstanbul 1994 (Oydan Yoksun Paylar).
- OĞUZMAN/Kemal, ÖZ/Turgut, **Borçlar Hukuku Genel Hükümler**, Üçüncü Bası, İstanbul 2000.
- ÖÇAL, Akar, **İsviçre ve İtalyan Hukuklarında İmtiyazlı Hisse Senetleri Sahiplerinin Himayesinin Ana Hatları**, Eskişehir Anadolu Üniversitesi, İİBF, C. 8, S. 1-2, 1990
(İmtiyazlı Hisse).
- _____, **Anonim Şirket Genel Kurullarında Mektupla Oy Kullanma**, İktisat ve Maliye Dergisi, C. XXIV, S. 10, Ocak 1988. (Mektupla Oy) .
- _____, **Anonim Şirket Ortakları Arasında Hakların Kullanılmasına İlişkin Olarak Yapılan Anlaşmanın Hukuki Durumu**, İktisat ve Maliye Dergisi, C. 18, S. 3, 1971-1972 (Ortakların Anlaşması).
- _____, **Ortaklık Paylarının Değerinin Hukuki Niteliği**, İlhan CEMALCILAR'ın Hatırasına Armağan, Eskişehir 1990.
- _____, **Anonim Şirketlerle İlgili Federal Mahkeme Kararları (1960-1970)**, Ankara 1972 (Kararlar).
- ÖKER, Yaşar, **Anonim Şirketlerde Sermaye Artırımı**, PETKİM Dergisi, S.71, 1991.
- ÖZDEMİR, Türkay / YİĞİT, İlhan, **Anonim Şirketler Genel Kurullarında Pay Sahibinin Temsili ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısı**, Prof. Dr. Hüseyin ÜLGEN'e Armağan , İstanbul 2007.

- PASLI, Ali, **Anonim Ortaklık Kurumsal Yönetimi**, İstanbul 2005.
- POROY, Reha, TEKİNALP, Ünal; ÇAMOĞLU, Ersin, **Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku**, Dokuzuncu Bası, İstanbul 2003 (Ortaklıklar).
- POROY, Reha, **Anonim Ortaklıkların Günümüzde Belli Başlı Sorunları ve Halka Açılma**, İktisat ve Maliye Dergisi, C. 17, S. 1, 1970 (Halka Açılma).
- _____, **Halka Açık AŞ'lerde Çağrı Yoluyla Oyda Vekalet veya Hisse Senedi Toplanmasına İlişkin Sorunlar, Hayri Domaniç'e Armağan**, İstanbul 1995 (Çağrı Yoluyla Vekalet).
- _____, **Nama Yazılı Hisse Senetlerinin Devri**, İktisat ve Maliye Dergisi, C. 17, S.7,1970-71.
- _____, **Çok Ortaklı Şirketlerle İlgili Hukuki Sorunlar**, Sevk ve İdare Dergisi, C. 9, S. 73, 1974 (Hukuki Sorunlar).
- PULAŞLI, Hasan, **Şirketler Hukuku**, Dördüncü Bası, Adana 2003.
- _____, **Corporate Governance, Anonim Şirket Yönetiminde Yeni Model**, Ankara 2003 (Yönetimde Yeni Model).
- RUEDIN, Roland (Çev. ÖÇAL, Akar), **İsviçre Borçlar Kanununda Değişiklik Yapan Tasarıda Azınlıktaki Ortakların Himayesi**, İktisat ve Maliye Dergisi, C. 31, S. 3, 1984-85.
- SAVAŞ, Fatma Burcu, **Pay Sahiplerinin Anonim Şirkete Karşı Sadakat Yükümlülüğü**, Prof. Dr. Hüseyin ÜLGEN'E Armağan, C. 1, İstanbul 2007.
- ŞEHİRLİ, Kübra, **Kurumsal Yönetim Araştırma Raporu (Yeterlik Etüdü)**
<http://www.econturk.org/spk2.pdf>. (erişim tarihi: 01.07.2008).
- ŞENER, Oruç Hami, **Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku**, Ankara 2002.
- TEKİNALP, Ünal, **Halka Açık Anonim Ortaklıklarda Yönetime Katılma Sorunları**, İstanbul 1980 (Yönetime Katılma).
- _____, **Bedelsiz (Gratis) Paylara Hangi Pay Sahipleri Hak Kazanır**, İktisat ve Maliye Dergisi, C. 34, 1987-88.
- _____, **Azınlığın Hisse Senetlerini Rehin Olarak Tevdi Etmesi Zorunluluğunun Amacı ve Bazı Sorunlar**, İktisat ve Maliye Dergisi , C. 29, S. 8, 1982-83 (Tevdi Zorunluluğu).
- _____, **Katılma İntifa Senetleri**, BATIDER, C. 6, 1971-72.
- _____, **Genel Kurul Toplantı Yetersayılarına İlişkin Bazı Sorunlar**, İktisat ve Maliye Dergisi, C. XXV, S. 1, 1978.
- _____, **Halka Açık Anonim Ortaklıklar ve Halk Sektörü**, Ankara 1975 (Halk Sektörü).
- _____, **Yönetim Kurulu Başkanının Genel Kurulda Üstün Oya Sahip Olup Olamayacağı Sorunu**, İktisat ve Maliye Dergisi, C. 18, S. 8, 1971-1972 (Üstün Oy).

- _____, **Kooperatifler Kanununun Genel Kurul İçin Getirdiği Yenilikler**, İktisat ve Maliye Dergisi, C. 16, S. 8, 1969-1970 (Kooperatifler).
- _____, **Halka Açık Anonim Ortaklık Kavramının Unsurları ve Bazı Problemler**, İktisat ve Maliye Dergisi, C. XVI, S. 1, 1969 (Unsurlar ve Problemler).
- _____, **Zorunlu Hedefler Bağlamında TTK Tasarısı'nda Anonim Şirkete İlişkin Kurumsal ve Dogmatik Düzen**, HPD, S. 4, 2005 (TTK Tasarısı'nda Anonim Şirket).
- _____, **Halka Açık Anonim Ortaklıkların Genel Kurullarında Oluşan "Güç Boşluğu" Sorununa İlişkin Çeşitli Çözümler, Öneriler ve Eleştiri**, Kubalı'ya Armağan, 1974 (Güç Boşluğu).
- TEOMAN, Ömer, **Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Oy Hakkından Yoksunluğu**, İstanbul 1983 (Oy hakkında Yoksunluk).
- _____, **Anonim Ortaklıklarda Pay Sahibinin Genel Kuruldan Çıkarılması**, İktisat ve Maliye Dergisi, C. XIX, S. 10, Ocak 1973 (Genel Kuruldan Çıkarılma).
- _____, **Anonim Ortaklıkta Pay Sahiplerinin Oy Hakkının Sonradan Bir Anasözleşme Değişikliği ile Sınırlandırılmasının Anayasaya Aykırı Olmadığı Konusunda Dusseldorf Eyalet Yüksek Mahkemesinin Bir Kararı**, İktisat ve Maliye Dergisi, C. 23, S. 10, Ocak 1977 (Oy Hakkının Sınırlandırılması).
- _____, **Derneklerde ve Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul Yetersayısının Sağlanamaması Nedeniyle Toplanamamışsa İkinci Toplantı İçin Yeniden Çağrı Merasimine Uymak Zorunlu mudur?**, Yasa Hukuk Dergisi, C. II, S. 3, 1979 (İkinci Toplantı İçin Çağrı Merasimi).
- _____, **Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin Genel Kurul Toplantılarına Bizzat Katılma Yükümü Var mıdır?**, İktisat ve Maliye Dergisi, C. XXVI, S. 128 1979-80, (Katılma Yükümlülüğü).
- _____, **Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantılarında Pay Sahiplerinin Konuşma Süresinin Sınırlandırılması**, İktisat ve Maliye Dergisi, C. 27, S. 12, 1980-1981 (Konuşma Süresi).
- _____, **Anonim Ortaklıklarda Payların Tümüne Yasada Öngörülenden Daha Fazla Hak Tanınması Ayrıcalık Yaratmak Anlamına Gelir Mi?**, BATIDER, C. 18, S. 3, 1995-96 (Ayrıcalıklı Paylar).
- _____, **İsviçre'de Anonim Ortaklıklar Hukuku Değiştirilirken**, İktisat ve Maliye Dergisi, C. 23, S. 8, 1976-77 (İsviçre'de Ortaklıklar).
- _____, **Anonim Ortaklıkta Paylar Üzerinde İntifa Hakkı Bulunması Durumunda Oy Hakkı Dışındaki Yönetim Haklarının Kimin Tarafından Kullanılacağı Sorunu**, Ekonomik Hukuk Dergisi, S. 4, 1978 (Oy Hakkı Dışındaki Yönetim Hakları).

- TURANBOY, Asuman, **Anonim Şirketlerde Temsilci Aracılığıyla Oy Kullanma ve Hissedarlara Çağrı Yoluyla Oyda Vekalet**, AÜHFD, C. 45, S. 1-4, 1996.
- TUZCU, Arcan, **Halka Açık Şirketlerde Kurumsal Yönetim Anlayışı**, Ankara 2004.
- TÜRK TİCARET KANUN TASARISI, TBMM Adalet Komisyonu Raporu, T.C. Adalet Bakanlığı, Ankara 2007.
- ÜLGEN, Hüseyin, **Anonim Ortaklıklarda Nama Yazılı Pay Senetlerinin (Ciro yerine) Ayrı Bir Temlikname ile Devri Caiz midir?**, İktisat ve Maliye Dergisi, C. 27, S. 1, 1980-1981 (Ciro).
- _____, **Anonim Ortaklıklarda Genel Kurul Başkanının Üstün Oyu**, BATIDER, C. 6, S. 4, 1971-1972.
- ÜNAL, Oğuz Kürşat, **Anonim Ortaklık Yönetim Kurulunun İmtiyazlı Hisse Senedi Çıkarma Yetkisi**, GÜHFD, C. 4, S. 1-2.
- _____, **Sermaye Piyasalarında Halka Açık Anonim Ortaklıklar**, Ankara 1999 (Halka Açık Anonim Ortaklıklar).
- VEZİROĞLU, Mahmut, **Anonim Şirketlerde Pay Sahiplerinin Bilgi Alma Hakkı**, Mali Sorunlara Çözüm Dergisi, S. 1-2, 1986.
- VIGREUX, Pierre, (Çev.: Akar ÖÇAL), **Anonim Şirket Ortaklarının Genel Kurul Toplantılarına İlgisizliği**, İstanbul Barosu Dergisi, C. 41, S. 3-4, 1967.
- YAĞCIOĞLU, Mehmet, **Anonim Şirketlerde Genel Kurul Toplantıları**, Mali Sorunlara Çözüm Dergisi, S. 4, 1986.
- YANLI, Veliye; **Sermaye Piyasası Hukuku Çerçevesinde Halka Açık Anonim Şirketler ve Kamunun Aydınlatılması**, İstanbul 2005 (Kamunun Aydınlatılması).
- _____, **Halka Açık Anonim Ortaklıklar Genel Kurullarında Vekaleten Oy Kullanma Konusundaki Yeni Düzenleme**, Selim KANETİ'ye Armağan, İstanbul 1996. (Yeni Düzenleme).
- YASAMAN, Hamdi, **Anonim Ortaklıklarda Azınlığın Genel Kurulu Toplantıya Çağırması**, Reha POROY'a Armağan, İstanbul 1995.
- YILMAZ, Lerzan, **Halka Açık ve Nama Yazılı Hisse Senetleri Borsada İşlem Gören Anonim Ortaklığın Genel Kuruluna Eksik Çağrının Hukuki Sonuçları**, MÜHFD, Prof. Dr. Aydın Aybay'a Armağan, C. 1, S. 1, 2007, s. 532-533.
- YİĞİT, İlhan, **Anonim Ortaklık Genel Kurulunun İşleyişi ve Ortaya Çıkan Sorunlar**, İstanbul 2005.
- YILDIZ, Şükrü, **Türk Ticaret Kanunu Tasarısının Anonim ve Limited Şirketlere İlişkin Bazı Hükümlerinin Değerlendirilmesi, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı Konferansı**, Ankara 2005 (Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü).

İNTERNET KAYNAKLARI

DOĞRUSÖZ, Bumin,
<http://www.denetimnet.net/UserFiles/Documents/Sermaye%20%C5%9Firketlerine%20web%20sayfas%C4%B1%20zorunlulu%C4%9Fu.pdf> (erişim tarihi: 02.06.2008).

Draft of The New Turkish Code of Commerce,
http://www.deloitte.com/dtt/cda/doc/content/turkeyen_audit_NewChallengesforTCL_020108.pdf (erişim tarihi: 15.07.2008).

Karakteristik Çizgileriyle Türk Ticaret Kanunu Tasarısı,
http://www.deloitte.com/dtt/cda/doc/content/turkey-tr_audit_TTKtasarisi_261207.pdf
 (erişim tarihi: 10.07.2008).

Kurumsal Yönetim İlkeleri,
<http://www.spk.gov.tr/indexcont.aspx?action=showpage&menuid=10&pid=0>
 (erişim tarihi: 18.07.2008).

MAGNONE, Richard, Cumulative Voting In Illinois Corporate Law, <http://www.illinois-attorney.com/lp22.htm>. <http://www.vergi.tc/FrameParent.aspx?ID=9772>
 (erişim tarihi: 25.06.2008).

HUKUK PROGRAMLARI

DOMİNANT HUKUK PROGRAMI

KAZANCI HUKUK PROGRAMI

İş Denevimi

Stajlar : Avukatlık Stajı
 Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Stajı (Devlet Planlama Teşkilatı).

Çalıştığı Kurumlar : Akdeniz Üniversitesi.

Adres : Dumlupınar Blv., Akdeniz Üniversitesi Hukuk Fakültesi.

Tel. no : 0242 310 19 23.